

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_192330

UNIVERSAL
LIBRARY

२६

ताराबाई आणि संभाजी

१७३८—१७६१

[किंमत—३ रुपये १० आणे किंवा ६ शिलिंग ३ पेन्स]

संपादक—गो. स. सरदेसाई, बी. ए.

गव्हर्नमेंट सेंट्रल प्रेस, मुंबई
१९३२

(या प्रकाशनांतील संपादकीय टीका व मते यांजबद्दल कोणतीहि
जबाबदारी सरकारावर नाही.)

TARABAI AND SAMBHAJI

(1738-1761)

Under this section many papers have been brought together, which in reality form a supplement to Selection 11, already published under the heading "Shahu's relations with Sambhaji of Kolhapur". Udaji Chavan is a permanent factor, playing the part of an opportunist in the affairs of the period, and making the best of any opportunity that offers, now joining the Peshwa and the next moment opposing him. In fact, the position of many of the older members of the Maratha Confederacy became very embarrassing after the death of Shahu : The Chhatrapati, Tarabai and the Peshwa constantly disagreed, and each started his own independent faction. It was extremely precarious for the many neutral sardars to join either party, as they were certain to be crushed out of existence by the power that eventually proved successful. This accounts for the vacillating attitude of men like Babuji Naik, the Pratinidhi, Murarrao Ghorpade and others. One sees from these papers also how skilfully the Peshwa managed to checkmate his various rivals and effect a kind of order at that critical juncture. Sambhaji and his Rani Jijabai are seen struggling to maintain their prestige against the all-engrossing Peshwa, who refused to tolerate irresponsible rulers in the midst of the state. The letters of Bhagwantrao Amatya are an appropriate commentary upon the chaotic state of the country, shewing as they do, the abject condition to which this son of a trusted minister of Shivaji was reduced. Bhagwantrao is a confirmed pessimist. Ramchandra Bawaji, Vyankatrao Moreswar and Banaji Madhav are some of the other more prominent news-writers in this selection and record information of the utmost value to the student. Chimnaji Bapuji is an otherwise unknown sardar (probably a Saraswat), who was faithful to the Peshwa's cause and whose letters bring to light a campaign of which little was known hitherto. The Pratinidhi and the rulers of Ichalkaranji and Sawantwadi also take their share in the troubles and confusions of the time. Sambhaji died childless on 18th December 1760 but his queen Jijabai managed to declare that her co-wife Kusabai was *enceinte* and even reported the birth of a supposititious heir.

This selection presents many more letters pertaining to Tarabai's activities and other allied topics. Tarabai, who acts a leading *role* in Maratha history for over 60 years, is a remarkable figure. She was an able but ambitious and obstinate woman, and takes a worthy place alongside Ahalyabai Holkar and Laxmibai of Jhansi in the portrait gallery of Maratha women who have proved themselves to be capable and energetic rulers. She was the daughter of Hambirrao Mohite and was married while very young to Rajaram. She was besieged in Jinji with her husband, and practically ruled the Maratha kingdom after his death for some twelve years. She was confined by Sambhaji at Kolhapur about the year 1714 and from 1730 onwards took up her residence at Satara with Shahu although even

there she was a virtual prisoner. The death of Shahu gave her the longed-for opportunity of once more wielding political power ; but the Peshwa proved more than a match for her. Throughout her chequered career she carried on intrigues and a voluminous correspondence with most of the prominent statesmen of her day. The Shahu Daftar contains many letters addressed to her, a few of which are here presented by way of specimens to illustrate her activities. They are by no means exhaustive. The Peshwa gradually got the better of her, and so completely outmanoeuvred her as to leave hardly a vestige of power in her hands. She died on November 9, 1761.

These letters supply important details of the various trials and difficulties through which the Peshwa and his helpmates found it possible to overcome their opponents and obtain a free scope for the expansion of the Raj both in the North and the South. Babuji Naik and his ambitions in the Karnatak were gradually subdued ; Tarabai was slowly conciliated ; Murarrao Ghorpade was quickly made innocuous ; and the Nizam was checked. In all these affairs the wonderful diplomacy of the Peshwa, his patience and perseverance, his circumspection and controlling powers are clearly discernible. For a close study of the complicated situation the full and comprehensive account presented in these papers will surely be very helpful. Letters 13-29, 156, 162, 187, 229, 232, 240 refer to one topic and should be read together. The map given in Selection No. 11 may be advantageously used for places mentioned in this Selection also.

५१

26543

~~महाराष्ट्र शासक~~

~~उत्तराखण्ड शासक~~

~~महाराष्ट्र शासक~~

१००००

५५५५

महाराष्ट्र शासक

महाराष्ट्र शासक

26543

५॥

~~महोदय-महोदय~~

~~प्रागो जं एरि मंड~~

ॐ उन्नत गुणाश्च नृणां विदितारश्च

~~हम विरहमत अमन्य सावित्री~~

~~न्यायप्रमाणस्य च संदिग्धपरिभाषा~~

~~परिलिखित मित्रता सम्बन्धन रचनायिका~~

~~जननं च विना भवेत्तु दाया विना विना~~

30/1/77

श्री

श्रियासह चिरंजीव राजमान्य राजश्री माहादोबास. प्रति मल्हार तुकदेव कृतानेक आशीर्वाद उपरी. येथील कुशल ता छ १८ मोहरम मुा भिलवंडीची वाडी यथास्थित असे विशेष. राजश्री स्वामीची व राजश्री उदाजी चव्हाणाची भेटी छ मारी जाली तें आयेंत वर्तमान तीर्थरूपाचे पत्री लिहिले आहं, त्यावरून कळो येईल. बहुत काये लिहीणे हा आसीर्वाद.

¶Mahadoba Purandare is informed by Malhar Tukdeo of the visit of Udaji Chavan to King Shahu.

श्री

तीर्थरूप राजश्री राऊ तथा

राजश्री आपा स्वामीचे सेवेसी

अपयें मल्हार तुकदेव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल ता छ १७ रविलाखरपर्यंत मुा कां म्हैसाल स्वामीच्या आसीर्वादे-करून यथास्थित असे विशेष. राजश्री बाबूराऊ माहादेव व त्रिवकराव लक्ष्मण यांस पागेच्या घाडियासहित स्वामीनी राजश्री तुवार्जीपंतासमागंम चव्हाणाचे मसळतीम पाठविलें. त्या दिवसापासून या उभयतानी व बारगिरानी स्वामि-सेवेंत कांही अंतर पडो दिलें नाहीं. सांणी वगैरे ठाणी चव्हाणाकडील हस्तगत जालीं, तेव्हां स्वामीच्या पागेच्या लांकानी श्रम वरंच केले. त्यास बारगिरांचा हिसेव कितेव हांणे यास्तव बाबूराव माहादेव संवसी आले आहेत. सविस्तर सेवेसी निवंदन करितील, त्यावरून लांकांची बगमी करणार स्वामी समर्थ आहेत. विदित जाले पाहिजे. संवसी श्रुत हांथ विज्ञापना. राजश्री बाबूराव माहादेव याणी घाडियाची निगादास्त कस्त मंहनत करून केली. आपणहि पाहिली. याणे वडिलांचे खानाजाद म्हणविले आहं. याची शरम वडिलास आहे. सैद सळा सैला आणखी बारगिरानी कामकाज कंळ आहे त्यास बकसीस द्याव लागते. महाराज राजश्री स्वामीसमीप दां चौ ठाणियास वरी चाकरी केली, स्वामी बहुत खुसवरून जाहाले. तेव्हा आपणास पुसिले की हे लांक कामाचे

आहेत आणि पहिले काणाकडे हांत ! तेव्हा आपण सांगितले की राा भावसिंगराव ठोके याजकडे होते. माहाराज बोलिले आसीया लोकाचे चालवावे. राा बाबूराव माहादेव यांस आपण रागे येतील की तूं का आलास ! तर आपण बारगिराचे हिसेबाबदल रवाना केलेल हा यत नव्हा परंतु आपण निराप दिलहा. हिसेबाची () करून लोकाची बेहबुधी होये तो केला पाहिजे. राा बाबूराव म्हाहादव याणे लोकास दिलदिलहासा देऊन समजाविले. आपण श्रीमंताकडे जातो. मग श्रीमंत आज्ञा करितील तेणेप्रमाणे वर्तणूक करून. सैदसला यास घोडे पागेत नाही. चाकरीचा माणसास घोडे पाहिजे. घोडे घावयाची आज्ञा केली पा. राा बाबूरायास लौकर रवाना करणें. तेथे घोडियाची बचिता (!) होईल. त्याज-वाचून दुसरियाच्या पागा नेणे असल तर तैसेंच लिहिणे. घोडियाचा सामान ती बरसाचा जाहला आहे. मोड तांडा गेद जीन खोड * * * सामा-नाची आज्ञा * * * हांत नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. राा बाबूराव यास काये ते आज्ञा करावी.

¶A letter from Malhar Tukdeo to Bajirao and Chimaji Appa referring to the expedition against Udaji Chavan, and recommending the services of Baburao Mahadeo, Trimbak Lakshman and Said Sala to their attention.

No. 3]

[28-8-1738]

पा ल २३ जमादिलौवल

श्री

पुरवणी तीर्थरूप राजश्री राऊ व तथा

राजश्री आपा स्वामीचे सेवेसी

विनंती. स्वामीनी पाटसच्या मुकामीहून पत्र पाठविली ती पावली. लिहिले वर्तमान कलले. राजश्री नारबावा व राजश्री येमाजीपंत वगैरे राजश्री उदाजी चव्हाण यासी अणावयासी गुरुवारी दा प्रहरा गेले ते कामेरी नजीक रिहिमतपूर येथे गेले, तो वर्तमान त्यास आले की, उदाजी चव्हाण याणी सावलेजेस वेढा घातला होता त्यास गाव घेतला, व पोलाचे कविले होते ते धरिले, आणि सात आठसे राऊत सेडे^१ निवडून धावले आहेत. कोणीकडे गेले हे न. कल येसे वर्तमान आले. यास्तव तेथे मुकाम करून उदाजी चव्हाण याजकडील रामाजी-पंत व पत्रे व जासूद पुढे रवाना केले, त्याचे उतर येईल व कोठें आहेत ते ठिकाण लागेल, तेव्हां पुढे जावे यासा विचार केला आहे. पुसेसावलीस जाऊन

राहिले आहेत. पुढे होईल वर्तमान ते लेहून पाठऊ. विदित जाहले पाहिजे. येविसीचे वर्तमान पहिलेहि स्वामीस लेहून पाठविले आहे त्यावरून विदित जाहले असेल. स्वामीनी कृष्णातीराहून चिठी लिहिली होती, की उदाजी चव्हाण याच्या कारकुनास काही सांगणे त्यावरून त्याचा शांभू केला, परंतु ते राजश्री नारबावाबराबर गेले. स्वामीस कलावे म्हणून लिहिले असे हे विज्ञापना.

¶Bajirao and Chimaji are informed that Narbawa and Yamajipant have proceeded to summon Udaji Chavan (for an interview with Shahu), who, however, has marched off devastating and capturing several places on his way.

No. 4]

[1738 ?

श्री

राजश्री चिमणाजीपंत आपा गोसांवी
यांसि

ॐ सकलगुणालकरण अखंडितलक्ष्मीलालकृत राजमान्य भ्राा उदाजी चव्हाण हिमतब्रहादर दंडवत् विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय निजानंद-लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. पत्र पाठविले ते उत्तम समयी प्रविष्ट होऊन लखनार्थश्रवणं परम संतोष. आम्हाकडील साहित्याविसी राजश्री जानोजीराव निंबालकर यास जे लिहिणें ते लिहिले आहं म्हणानं लािा; तर सर्वप्रकारें आम्हास आपण वडील आहां. आम्हां कोठें आसिलो तरी आपल्या पदरींच आहां. इतर पदार्थ नाही. याच अन्वयें निरंतर पत्रद्वारे सांभाल करीत असिले पाहिजे. विशेष कायें लिहिणें ! उपराधिक प्रसंगहि दिसतो. कृपा वर्धमान असो देणें हे⁺ विनंती.

¶Udaji Chavan assures Chimaji Appa of his loyalty.

No. 5]

[1738 ?

श्रीगजानन

पुरवणी राजश्री
मांचे शबेसी

नाना स्वा-

विनंती उपरी. राजश्री चिमाजी आपा यांणी राजश्री उदाजी चव्हाण हिमतब्रहादर यांकडे बालाजी विश्वनाथ काणे यांस पाठविले आहेत. त्यासमागमे येथील

+ उदाजी चव्हाणांचे अक्षर वाचवोर्षीत,

साहित्याविशीहि पत्रे लिहिली होती. त्यास अगत्य जाणून तेहि काळी मिराळास आले. त्यांची आमची भेटी जाहाली. कितेक मायममतेचा विचार बोलिले. सेनापति व ते येका विचारां राहावयाची तजवीज आहे. याउपरीहि आणखी येथील साहित्याविशी आपाचे नांव आपण उदाजी चव्हाण यांस पत्र त्याहवें. सेवेसी श्रुत होये, बहुत काये लिहीणे हे विनंती.

¶*Nana Purandare is informed of the good relations existing between Udaji Chavan and the Senapati. Kane was deputed to Chavan by Chimaji Appa.*

No. 6]

[1738]

श्रीरामचंद्र

राजश्रियाविगजित राजमान्य राजश्री धोंडोपंत स्वामी गो

पाप्य भगवंतराव रामचंद्र कृतानंक नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम श्रावण वद्यपर्यंत जाणून स्वकुशललेखन केलें पाहिजे विशेष. तुम्ही * * याजवरावरी पत्र पाठविलें प्रविष्ट होऊन लिहिलें वृत्त कळें आलें. राजश्री अंतार्जा बळाल यांस पत्र लिहिलें तेहि त्याहीं विदित केलें. घोंडियाविशीं लिहिलें तर तुम्हापक्षां विशेष ते काय ! पांगेची घोडीं राा अंतोबास नेऊन दाखविलीं आहेत. त्यांच्या विचारास येईल तो घोडा त्यांच्या स्वाधीन करून. वरकड राजश्री महादाजीपंताचा प्रसंग लिहिला तरी कृष्णास्नानाच्या उद्देश त्यांनी निरोप घेऊन गेले आणि परस्पर लस्करांत जावें ऐसे काय होतें ! आपण येथिशीं च्यार गांष्टी त्यांस सांगान समाधान करून पाठविलें पाहिजेंत. त्यांचें सर्व प्रकारें आम्हांस आवश्यक आहे. मौजे तिसंगी व मौजे बंतवडविशी तुम्हांस लिहीलें आहे त्याप्रमाणे धण्यास विनंती करून राजपत्रे घेऊन पाठवणे. त्यांप्राते आमची खंडी गांव मुकासे आहेत, वतने आहेत, त्याची राजपत्रे करून घेणे. जिलेची राजपत्रे पेसजी प्रां मुभे व महालास व साहित्यपत्रे घेऊन पाठवणे. यादी पाठविली आहे त्याप्रो पो. श्रीरामचंद्राचे घर जतन होय, वडिलाची कीर्ति राह, आम्हास लोक बरे म्हणत येसा विचार करणे. कृपा असो दीजे हे विनंती. मळारराऊ पळून हुकलन (!) गेला, त्याला समाधान करून एक सोबत लाऊन पो. त्याची मातुश्री श्रीमि होत आहे. हे विनंती^२

¶*A request to Dhondopant Purandare from Bhagawantrao Amatya for the return of his Valans. The date of this letter must be previous to 1755, the year of the writer's decease.*

१ येथून अक्षर लेखकाचे.

२ 'यादी गांव मुकासे राा बाजीराव प्रधान' व पुढे ८ गांवांचीं नांव याच कागदावर खाली लिहिली आहेत. त्यावरून वरील कागद बाजीरावाचे वेळचा दिसतो.

पा छ २६ जमादिलाखर

श्री

पुरवणी तीर्थरूप राजश्री

राऊ व तथा राजश्री आपा

स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. राजश्री येसाजी सिंदे येथे येऊन बसले आहेत. त्यांच्या कारभाराचा काही मजकूर कोणी करीत नाही आणि राजश्रीहि मजकूर करीत नाही. सांप्रत स्तब्धच कारभार आहे. त्यांच्या चितांत आहे की, भलते निमित्त करून निरोप घेऊन जावे. सेवेसी श्रुत होये विज्ञापना.

¶ *Bajirao and Chimaji Appa are informed of the arrival of Yesaji Sindia at the court of Shahu, who does not however attend to his affairs. (Is this Yesaji the brother of Jijabai of Kolhapur ?)*

छ २८ सावान

श्रीरामचंद्र

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मी-

आलंकृत राजमान्य राजश्री बाजीराव

पंडित स्वामी गोसावी यांसी

पांढ्य भगवंतराऊ रामचंद्र कृतानंक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय लेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. आपण राजश्री बालाजीपंत-यांजबरावर पत्रे पाठविली ती पावली. त्याजउपरी गोदजी जाधव याजबा पत्रे पाा तीहि पावली. लिहिले वर्तमान कला आले. राजश्री संभाजी पडवळ यांस फार दिवस लागले. उत्तर लवकर पाठविली नाही, याजस्तव चितांत काही त्रिपर्यास आला असले, तरी राजद्वाराचा विचार दिरंगाचा आहे हे आपणास परस्पर श्रुत जाहालेंच असेल. येथील बोली सत्यमिथ्य कळावी, तडीस कोणता विचार लागतो हे पाहावे, दडतर विचार हाईल तो आपणास लिहून पाठवावा, या अर्थे विलंब लागला; दुसरा विचार नाही. आपली दया आम्हांवर अकृत्रिम असतां आपणाजवळ तफावत करावी अथवा बैलावर जावे असा अर्थ नाही.

आपले कृपेची जांड केली आहे तेथे किमपि विनाभाव होणार नाही. राजश्री बालाजीपंत आले यांणी सविस्तर आपले ममतेचा व दयेचा अर्थ सांगितला त्यावरून बहुत समाधान पावलों. आम्हीं वावडेयाहून राजश्री छत्रपतीच्या दर्शनास कोलापुरास आलों. दर्शन जाहले. पनरा दिवस क्षत्रवास केला. धर्णियांची आज्ञा घेऊन मागती स्वस्थलास गेलों. राजश्री येसवंतराऊ गायकवाड आपणाकडून येथें आले त्यांचे दर्शन जाहले. पुढे हाईल विचार तो लिहून पाठऊं. राजश्री संभाजी आंगर याकडील भले माणूस आम्हाकडे आले आहेत, येविसीचा साकल्यार्थ राजश्री चिमाजी आपा यामी लिहिला आहे त्यावरून विदित होईल. बहुत काये लिहिणें! आम्ही आपले पदरी पडिलां आहो. मनःपूर्वक दया केली पाहिजे. कर्जदार जाले आहो. घर संसार सरदारी आपले पदरी आहे, यैसे समजोन सारथ्य करावें. सर्व सकट आपणाम अथवा श्री देवास आहे. कृपा करावी हे विनंती.

¶Bhagwant Ramchandra Amatya assures Bajirao of his sincere devotion to him.

No. 9]

[10-1-1740 ?

छ २७ सवाल

श्री

श्रीमंत राजश्री

आपा स्वामीचे सेवेसी

पोष्य जिवाजी गवंडेराव कृतानेक दंडवत प्रणाम विनंती उपरी. येथील कुशल तागाईत छ २१ सवालपर्यंत येथ्यास्थित असे विशेष. फौजेची खानगी विठ्ठल शिवदेव यांजबराबर केली. सरलष्कर व संभुसिंग घोगांव बोरगावावरी आले आहेत. उदाजी चव्हाण शिरोळास आहे हें वर्तमान तपाशिलवार राजश्री माहादांबा लिहितील त्यावरून कळेल. वरकड अर्थ स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें राजश्री स्वामीस विदित करणें तो करून विदित जाले पाहिजे. राजश्री येशवंतराव यांजकडे बाबुरायाबराबर कजिया होता, त्यास राजश्री राऊ येथे आले ते समयी त्यांणीं कजिया चुकऊन विलहे लाऊन घेतले. ते स्वामीस विदित जालेंच असेल; ऐशियाम पूर्वी स्वामीची कृपा मशारानिलेच्या ठायी विशेषात्कारें होती. याचीहि निष्ठा अकृत्रिम आहे. आपण चालवावयाचें ते चालवीतच होते. प्रस्तुत मशारानिले आपले दर्शनास येऊन पूर्ववत्प्रमाणें कृपा संपादून

+ येथून अक्षर निराळें, लेखकाचे.

ध्यावी या विचारें स्वामिसंनिध येत आहेत. तरी स्वामिनीं पूर्वीपेक्षाहि याजवरी दया करावी. हे स्वामीचे कार्याचें आहेत; यांजपासून सेवेसी किमपि अंतर होणार नाही. यांचे गांवचें व वर्षासनाचे चालतें करावया आज्ञा केली पाहिजे. बहुत काय लिहिणें ? कृपा असो दिल्ली पाहिजे हे विनंती.

¶Jivaji Khanderao to Chimaji Appa, recommending for favourable consideration the affair of Yashvantrao (Potnis ?).

No. 10]

[Recd. 28-6-1738 ?

छ २१ रावल

श्री

पुर्ववर्णी तीर्थरूप राजश्री आपा स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. अक्विटास मोर्चे लाविले आहेत तसेच आहेत. मोर्चे पुढें कांही चालिले नाहीत. ठाण्करी यास जे समयी अनकूल पडत तेच दिवसीं रात्रीचें भलत्या मोर्च्यावर येऊन पडतात. सांप्रत गांवकरी यांचीच सलाबत मोर्चेकरी यांवर येऊन पडिली आहे. राजश्री स्वामी उतर तीरी कृष्णच्या तटाकी आहेत. दक्षण तीरी आक्विटा आहे. राजश्री तुवाजीपंत देग्वील अक्विटासच आहेत. सांप्रत कृष्णस पाहणाव पाणी आहे याकरितां राजश्री स्वामीचे जाण पळीकडे होत नाही. भांड्यांचे गोल्यानी कांही भिताड व थोरला येक बुरूज थोडासा पाडिला आहे. परंतु गांवकरियांनी पडल्या जागास लांकडाचा मेढा घालून कांड्याचें पटे लाऊन बलकटीने राखत आहेत. प्रज्येने कांही हा कालपर्यंत या प्रांते नाही. विदित जाले पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये विज्ञापना.

¶Purandare writes to Chimaji Appa about mounting batteries on Akiwat in the South.

No. 11]

[1740 ?

श्री

श्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

मल्हारपंत स्वामीचे सेवेसी

विनंती. पो तुकां आकदेव सा नमस्कार विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीय लेखन आज्ञा केली पाहिजे. यानंतर स्वामीचा निरोप घेऊन स्वार जाहलों ते

गावास सुखरूप पावलों. नलंगावास राजपत्र व राा फत्तेसिंगबावाचे पत्र पाठविले. गावास रोखेही आम्ही पाठविले. गावकरी बहुत खुशाहल जाले. त्यास जानोजी बंडगर आम्हा वसूल होऊ देत नाही तरी त्यास मागती राा फत्तेसिंग-बावांची ताकीद पाठविले पाहिजे. तैसच माणकांजी बंडगर याचे पत्र जनोजीस पाठविले पाहिजे. म्हणजे मामला सुरळीत चालोन उसूल येईल. आगत्य पाठवणे. संताजी बंडगर यान पैके अद्यापि दिलहं नाहीत; व कामाची विले करून दिलहं आहं. कळल पाहिजे. रसीदग्वानाकडं वरात पाठविली हांती; तो पैके देत नाहीं. कळल पाहिजे. त्यास मागती ताकीद राा बावाची पाठविले पाहिजे. लस्कोरे माघार येईल तंव्हा अवघ पैक्याच विलहं होऊन येईल. कळल पाहिजे. सरदार अवघं तिकडं आले आहेत. कळल पाहिजे. उदगीर त्रिलगी याचे सनद आगत्य करून पाठवणे. गई न करणे. लोंकामध्यें बहुत हस जाले आहं. राा अमात्य पंताचे बावती मुकासं निघाले ऐसं हस जाले आहं. तरी एकदा मागती उदगीर निलग करून पाठवणे. गई न करणे. गोपाळ राम याच मजमूच सनद करून देविले पाहिजे. बाळाजीपंत रिकामं आहेत. त्याच नाव मजमू दिलहं पाहिजे. रुस्तमराऊ पांढर याच मजमूच सनद पाठवणे. गई न करणे. आम्ही चाकरीस चुकणार नाही. अभिमान धरून सनदा महालच व हे पाठवणे. गई न करणे. बहुत काय लिहिणे कृपा निरंतर असो दीजे हे विनंती.

राा वासंदेवपंतास व समस्तास साा नमस्कार. कृपा असा दीजे हे विनंती.

¶A private letter by Tuko Akdev to Malharpant describing the affairs of Amatya Bhagwantrao.

No. 12]

[3-4-1747?

पाा छ ३ राालाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतअमात्य

स्वामीचे सेवेसी

(शाहू द. रु. नं ४८)

प्रो धोंडो मलहार कृतानेक साा समस्कार विनंती. येथील कुशल जाणून स्वर्काये कुशललेखन केले पाहिजे विशेष. आपण कृपा करून पत्र पाठविलें व राजश्री आपाजी रंगनाथ यांणी जवानी सांगितलें त्यावरून अवगत जाले. ऐसियासी येविसी तीर्थरूपानी लिहिलें आहे त्यावरून विदित होईल. निरंतर पत्र पाठऊन सांभाळ करीत असावे. बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶Dhondo Malhar alias Appa Purandare to the Pant Amatya, reporting that a reply has already been sent to him.

श्री

पुरवणी राजश्री रामचंद्र बावा
स्वामी गोसावी यांसी

विनंती उपरी. राजश्री संभाजी राजे यांच्या मुलकांत राजश्री बाबूजी नाईक जाऊन मुलुक खराब केला, प्रतिवर्षी त्यास पैका पावत होता तो पालेगारानी मना केला, याजकरितां राजश्री संभाजी राजे सातारियास अडून बैसले. राजश्री स्वामीजवळ नित्य याच गोष्टीची जीर्द हांत गेली. बाबूजी नाईक यास अणवावंसें ठहरले. राजश्री केशवराव मशारनिलेस आणावयास पाठविले. हे जाऊन नाईकास घेऊन आले. नाईक सातारियास आल्यानी राजश्री संभाजी राजे याचा कजिया पडेल याजकरितां राजश्री स्वामीनी नाईकास परभरें बारामतीस जावयाची आज्ञा केली. ते बारामतीस गेले. आवाजी नाईक येथें आहंत. राजश्री संभाजी राजे याचा निकाल फार कठिण पडला. नित्य जीव देण्यासी प्रसंग आहं. कोणें परिणामास जाईल ? नाईकाची पत सावकाऱ्यांत गुदस्ताचं गुत्यामुळे कम जाहाली. दुसरे संभाजी राजे याचे मुलकांत न जावं हेही गोष्ट ठहरली, याजमुळे बहुत मामला आपतें पडला. राजश्रीची बाकी फार, कसकसा निभाव हाऊन स्वारीस जातील पाहावं. देवगतीवर हवाला आहं. सावनूरकर पठाण, मुरारराव हे बहुत मर्दे शाहाणे, अणखीही पठणास त्यास अनकूल, त्याजमुळे ते नाईक थोडीबहुत फौज घेऊन गेले तरी खातरेस आणणार नाहीत ऐसे दिसंत. छ २८ रमजान हे विनंति.

¶Peshwa Nanasaheb informs Ramchandra Bawa that Sambhaji of Kolhapur has been greatly offended at the activities of Babuji Naik in Karnatak and has sought redress in a personal interview with Shahu at Satara.

श्रीव्यंकटेश

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत
राजमान्य राजश्री नाना स्वामी गोसावी यांसी

पोष्य व्यंकटराव नारायण कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वर्काय कुषललेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. छ १५ जिल्कादीचें

प्रांत मकडई येथून पत्रे पाठविलीं ती छ १२ जिल्हेज मुकाम उडूरी पावोन लेखनाभिप्राय केलो आला. मौजे सुलकुड पा मिरज येथील ठाणे हस्तगत केले येविषयीं करवीरवासी राजश्री स्वामीस विषाद येऊन महाराज राजश्री स्वामी-सनिध सातारा नालीस केली. तेणेंकरून राजश्री स्वामीस क्रोध होऊन ठाणे वस्तभाव समेत द्यावयाची आज्ञा करून राजश्री सदोबा यांसी पत्र सादर केले त्यावरून ठाणे द्यावयाविशीं तुम्हास चिरंजिवानी व राजश्री दादोबा यांणी पत्रें लिहिलीं तीं पावतांच ठाणे करवीरवासी राजश्री स्वामी याजकडें दिलेच असेल. कदाचित कालकलेवरी दृष्टि देऊन अनमान केला असिला तरी दिसती वस्तभाव समेत ठाणे त्याचे स्वाधीन करून राजश्री छत्रपति स्वामीची मर्जी राहे संतोषी होत ते केले पाहिजे म्हणून कितेक विस्तारे लिहिले. यैशास सुलकुड गाव पूर्वी-पासून घोरपडे यांस इनाम. त्यांणी आम्हांस आपले तर्फेने दिलहा. तेथील पाटील हरामजादगीने सांप्रत वर्तणूक करूं लागला. त्यास आम्ही फौजेनसी या प्रांते आलो. पुढें कार्यभागास जावे तो शरीरीं अनारोग्य प्राप्त जाहले यास्तव उडूरी दैवी व मानवी उपायाकरिता राहिलो. राजश्री राणोजी घोरपडे सेनापति सह-वर्तमान फौज पुढें चार दिवस पोट भरावयास चालिली. सुलकुड गावाजवळून जात असतां गावच्या प्याद्यांनीं गोलया टाकून राजश्री मानाजी पायगुडे याजकडील दोन माणसे व सेनापतीच्या लस्करची येक दोन जखमी केली. त्याजमुलें गावावरी मुकाम करून सेनापतीनी गाव घेऊन पाटलाने ठाणे बांधिले होते तेथे प्यादे घालून नवी चौबुर्जी इमारत जुजती बांधावयास काम लाविले. पाटिलकी सोमवंसी चव्हाणाच्या साक्षीने म्हणऊन करीत होता तो पलीन करवीरवासी यांजकडे जाऊन त्याच्या सांगितल्यावरून करवीरवासी यांनी नालीस राजश्री स्वामिसंनिध केली. त्यांणी ठाणे माघारे देविले. पुरातन गाव घोरपड्याचा असतां लटकीच नालीस आमची न करावी. असु. प्रस्तुत राजश्री स्वामीची मर्जी ठाणे माघारे द्यावे व राजश्री सदासिव पंडित यांचे येविसी पत्र व आपले पत्र व राजश्री दादोबा यांची पत्रें आलीं त्याजवरून सुलकुडचे ठाणे द्यावयाचा सिधांत करून राजश्री स्वामी करवीरवासी याजकडील हुजरे राजश्री बाबूराव बलाल यांजबराबरी आले आहेत त्यांस ठेऊन घेतले आहेत. आपले आज्ञे-वरून ठाणे त्याचे हवाले करून आम्ही पुण्यास जाऊन. करवीरवासी यांचा सर्व अर्थ आपणास विदितच आहे. विस्तारे ल्याहावे यैसे काय आहे ! आम्हास

आपले आज्ञेपेक्षा अधिकोत्तर नाही. बहुत काय लिहिणे ? कृपा लोभ असो दिल्ला पाहिजे हे विनंती.

¶*Vyankatrao Narayan to the Peshwa explaining to him why he captured the village of Sulkud. He did it, he says, because it was an Inam granted to the Ghorpade. But, he concludes, he is handing it over to the Raja of Kolhapur again according to the instructions of the Peshwa and Shahu Chatrapati to whom the Raja had complained in the matter.*

No. 15]

[30-12-1747]

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक संवेशी विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टी-कडून सेवकाचे वर्तमान ता छ ९ मोहरमपर्यंत यथास्थित असे. येथून छ १७ जिल्हेजी जोडी सेवेसी रवाना केली होती. त्या आलीकडील वर्तमान राजश्री स्वामी बाईसाहेबसहित इंगलीवरी मुकाम हांता, तेंथे राजश्री सेनापति व यमणां यांणी बहुतसे आड घालोन अर्जोजीकडील बोली लांबणीस पाडिली, आपलेहि मुदे कितेक घातले. मुराररायांस लाऊन द्यावे, हती द्यावे, स्वामीकडील बोली आपले व अर्जोजी यादव यांचेच विद्यमानें द्यावी इत्यादि. अर्जोजीस पूर्ववत स्थापावे असे बोलत असतां त्यांचे समाधान तसेच राखून बाईसाहेब छ २४ रोजीं कोडोलीस आली. दुसरे दिवसीं मुरारराव कोडोलीस गेले. त्यांचं यांचे बोलणें होऊन तिसरे दिवसीं बाईसाहेब लस्करांत इंगलीचे मुकामास गेली. मुरारराव करवीरास आले. वडगावचे लोकांत शकटभेद होऊन अर्जोजीकडील व लोकांकडीलहि पैगाम मुराररायांकडे आले ते सर्व बाईसाहेबांकडे रुजू करून मुराररायांची फौज तयार होऊन इंगलीजवळ गेली. बाईसाहेब स्वार होऊन त्या फौजेत आली. तशीच वडगावास चालली. अर्ध कोशावरी दाखल जाली, तेव्हां कराराप्रमाणें अर्जोजीहि आपली फौज घेऊन भेटास आला. भेटी होऊन त्यास पुढे करून दरवाज्याजवळी गेली. तेथें कांहीसी बोली पडली. बोलीप्रमाणे जमाव बाहेर ठेऊन बाईसाहेबी किल्यांत जावे तें सारीच फौज चालिली हे काय, असं अर्जोजी बोलोन मार्ग पुढें पाहातां तों दरवाजकरानीं दरवाजे उघडले, तेच अर्जोजीस पुढें घालोन बाईसाहेब फौजेनसी छ २७ जिल्हेजी वडगांवात दाखल जाली. रात्रौ भिकाजी नीलकंठ व अर्जोजीकडील स्वार व सेनापतीकडील व यमणांकडील जे होते ते बाहेरचे बाहेर पलाले. तें पलाल्याची खबर कलतांच अर्जोजीकडील लोक बुरुजावरी होते ते उतरोन अर्जोजीस चौकी बसविली आणि बाईसाहेब

हेरल्यास गेली. करविराहून मुराररावहि गेले. हेरले दोन प्रहर झुंझले. याकडील पांच सात माणूस जायां जाले. संध्याकाळीं हेरले हस्तगत जाले. तेथें प्यादे यमणांच व सेनापतीकडील होते त्यांस कौल देऊन गांवगनाचे नावनिशी लिहून घेऊन सोडून दिले. तसेच आलतेहि तेच दिवसीं आले. दुसरे दिवसी सावगावावरी गेलं, तो तेथील चिकोडीकर व सेनापतीकडील प्यादे ठाणें सोडून चालिले ते सेनापतीचे लस्करात पावविले. सेनापति व यमणाहि उठोन आपलाले ठिकाणास गेले. बाईसाहेब मुगगूडपर्यंत जाऊन टिपकुरली देखील ठाणी हस्तगत करून छ ४ मोहरमी मांगवडीयाचे मुकामास आली. सेवक दोन रोज अगोधरच लस्करांत गेलो होतो. बाईसाहेबाची भेट होऊन बोलणेंचालणें जाले. राजश्री स्वामीहि कितेक बोललं तो समग्र अर्थ अलाहिदा पत्रावरून विदित होईल. छ ५ मोहरमी बाईसाहेब करविरास आली. राजश्री स्वामी व मुरारराव दुसरे दिवसी कूच करून जाऊन तलदगे धतले. गंगाजी सिंगाडा पडला. दोन अडीचसें घोडे सापडले. पांच सा हजार गुरें वरकड दाणागला वगैरे लूट बहुत सापडली. कितक सावकाश बोलणे आहे म्हणोन सेवकास बाईसाहेबी समागमे करविरास आणिले. तेथें आल्यावरी दोन वेला येकांती बांलाऊन नेऊन कितेक भाप जाले तो समग्र अर्थ अलाहिदा विनंतीपत्रावरून विदित होईल. मुरारराव यांची फौज गणती साडेतीन हजार स्वार आहेत. तीन तोफा समागमे आहेत. प्यादं दीड हजारपर्यंत जमा जाले. खर्चास बाईसाहेब देत असतात. आजीपर्यंत पनास हजार रुपये पावले. आजी रोजमुन्याकरिता म्हणून दाहा हजार रुपये येथून पाठविले. उदईक लस्करात बाईसाहेब जाणार. सेवकहि त्यासमागमे जाता. संवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji reports to the Peshwa the activities of Jijabai in the Karnatak region. She has succeeded, adds the writer, in occupying Vadgaon, Herle, Tipkurl, and Taladge. Murarrao Ghorpade is also reported to have joined her with his forces. This and the following letters of Ramchandra Bawaji, up to No. 29 and 156, 162, 187, 229, 260 refer to one topic and should be read together.*

No. 16]

[Received on 30-12-1747]

छ ९ मोहरम

श्री

पुखणी श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. बाबूजी नाईकांचे स्वारीकरतां पनालकर माहाराजांचे प्रांतास उपसर्ग होतो या गोष्टीचा बंदोबस्त सातारियाहून होत नाही हा अर्थ

चितांत आणून नवाबाकडे भंदर्भ लाविला आहे. नवाबांची पत्रे माहाराजास व सिंदोजी घोरपडे यांस गेली आहेत. सिंदोजी घोरपडे नवाबाचे भेटीस येणार म्हणोन बोली निघाली आहे. पूर्वी कैलासवासी रायांचे वेळेस नवाबानी पनालकर माहाराजांस हातीं धरून उपद्राप केला तोच मनसुबा आतां आहे! सातरेयांत राणीयांचा कारभार जाला आहे, या गोष्टीच्या बातमिया येथें येतात त्याजवरून मोगलाच्या डेऱ्यांस चर्चा करितात. नवाबाचे मुनसियाकडे राजश्री नागो राम जात असतात. त्याजवरून मुनसी बोलत होते कीं पूर्वीच्या प्रसंगात राव जबरदस्त होते त्यानी साहस करून मनसुबा ठांसून राखिला. आतांही तोच प्रसंग दिसतो. कैस होईल पाहावें म्हणोन बोलत होते. हे वर्तमान नागोपंती सेवकास सांगितलें व रावप्रतिनिधीकडील देवराव ये जागां आहत त्यांसहि हा मजकूर आढळला, तेहि सेवकाजवरून बोलत होते. सत्यमिथ्य न कलें. राजश्री तुकोपंती राव प्रतिनिधीस हा मजकूर लािा आहे याजकरितां सेवकाने सेवेसी विनंती लािा आहे. नागो राम येहीं सेवेसी लिहिले आहे. विनंतीपत्र लिहीत असतां बाबूजी नाइकाकडील जामूद धनाजी नाईक लस्करांत आहे, तो तुकोपंताचे भेटीस आला. तो वर्तमान सांगत होता कीं काल जांडी नाइकाकडून आली. अंताजी सिवदेव किंचित फौजसुधा जाऊन नायकास सामील जालें. नाइकांचा मुकाम सांवलजवर आहे. सांवलजहून विज्यापूर दान मजला आहे. जामूद सांगत होता कीं नाइकांवरावर पांचक हजार फौज आहे. विरापा येऊन भेटला, परंतु अद्याप फौज जमा होत नाही. फौजेने आव सोडिला आहे. येकेकाचे घरास च्यार च्यार माणसे पाठविली, परंतु लांक निघत नाहीं. अवसान सांडिले आहे. नाईक कृष्णचं ताराने येणार. जामूद बोलत होता कीं आपण अबदुल खंरखानाकडे गेलों होतो. भेटलो. खान बोलिले कीं सालगुा नव लाख रुा नाईकास देत होतो परंतु घेतलें नाहीं. मांठे कमबख्त आहत म्हणोन बोलिले, याजप्रोा वर्तमान सांगितले ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां लािा असें. नाइकानी सोनजी भापकरास आपणाकडेस ठेविले म्हणोन जामूद सांगत होता. राजश्री तुकोपंत व देवराव, रघूजी भांसले यांकडील, या उभयंतानी येक पत्र बाबूजीनाइकांस पाठविले कीं पूर्वी कैलासवासी राव होते त्यानी कांण प्रकारं मोगलास हांरीत आणिला त्या गांधी तुम्ही सालगुदस्तां विसरलेस. सालमारीं तर तुम्हाबरावर फौज जमा होत नाही म्हणोन बातमी मोगलाकडे येत याचा विचार पाहाणें; पंचवीस तीस हजार फौज निवडुक धराल आण मोगलास हुतर्फा फौज करून शह बाल तरच काही बंदोबस्त होईल तर होईल. गतवर्षीचे मजकुरावरून मोगलास गर्वाचा फुगारा

बहुत जाला आहे. याउपर सावध असणें म्हणोन तपसिलें पत्र लेहून पाठविलें आहे. स्वामीचे सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिा आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News-letter from the Nizam's camp that the Raja of Kolhapur has opened negotiations with the Nizam as a retaliatory measure to Babuji Naik's annual expedition in Karnatak. It further adds that the Naik's preparations for the year are feeble and would bring him nothing but disgrace.*

No. 17]

[1747-48]

श्री

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक सेवेशी विज्ञापना. संस्थानचें ताकीदरोखे देऊन खानगी करावी म्हणून पहिलें विनंती करीत होतों. अलीकडे तो मतलब सोडून पर्यायकडून आज्ञा घेऊन यावयाचें तरतुदेत सेवक आहे. सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेब याणीं तो अंतःकर्णपूर्वक स्वामी-कडील पूर्ण भरवसा धरून इकडीलच साधनांचे पैरवीत आहेत. अजोंजी यादव यांचे कजियामुलें खर्च भारी जाली. हुजूरचा बोढीचा प्रसंग. सिधेदुर्गचे संकट. मुराररायांची समीपता अद्याप टलेना. याकरितां कांहीली आहेत. स्वामीचे आगमन पुण्यास जालें हे येकोन बहुत संतोषी जाली. यवनास हतदर्प करून विजयप्रयाणाचे पत्र त्याणींही आपणांस लिहिलें नाहीं व याणींही आगमनवृत्त लिहून बहिणीस संतोषप्रद न जाले हें उचित की काय, इत्यादि ममतायुक्त प्रतिक्षणी विविध प्रकारें भाषण होत असतें. आपणावरी राज्यभाराचें बोझें समर्थ पडिलें होतें, परंतु श्रीने मजला साहकारी निर्माण केले तन्मुलें आपण बेफिकीर जालों, चितास येईल तें करोत; याउपरी कीर्ति आपकीर्ति त्यांची आहे; ऐसे बोलतात. मुरारयांचे मिष्ट भाषणाने मोहग्रस्त केलें होतें. याकरितां संक्षेपें दिनचर्येचा विचार मात्र लिहीतो त्यांत सारांष प्रारंभापासून अंतरंग बाह्यरंग दुसरे प्रकाराचा परिच्छिन्न नाहीं. साताराकडील तारतम्य बहुत प्रकारे रक्षिले, इत्यादि अर्थ व विचारें पाहातां स्वामीविना दुसरा आधार आश्रा या राष्ट्रास आहे ऐसे नाहीं. अतःपर स्वामीनी उपेक्षा केली तरी हें राज्य कथाशेष जालें आहे व पुढेहि होतें असा अर्थ आहे. कतब्याचे मजकुराची पुरवणीच बजिनस दाखऊन विनंती करणे ते केली. तेव्हां कतबा आणवावा त्याची वाईवाट करूं, येवज आणऊ

म्हणून बोलत होते. त्यांस समक्ष बोलाऊन आणून सांगितले की तुम्ही सांगितल्या-प्रमाणे कतबा यावयाचा करार होऊन सिक्क्यानिशी त्यांचे पत्र आले. याउपरी त्यांचे रुपयांची निशा करून कतबा आणा म्हणून आज्ञा केली. यावरी त्याणीं उतर दिलें की, साहेबी रुपये देवऊन कतबा येथें आणावा मग आपण राज-कारणेकडून यैवज आणऊ. यैसे यैकतांच त्यास बहुत रागास आली. आम्ही रुपये द्यावे, कतबा आणावा, मग तुम्ही राजकारण करणार ! कतबा सोडवयाचे रुपये निशा तुमचे वस्तू न होय यैसैं असतां लबाडी कां करीत होता ? राजश्री-कडील पेंच कां आपणावरी घातलात ? इत्यादि बोलणारावरी बहुत निऋष जाला. तन्मुलें ते समई जाबसाल जाला नाही. मुराररायांचे जाण्याराहाण्याचे निवडे तां हेहि गोष्टीचा जाबसाल करून सेवक स्वार होऊन येतो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. वेदमूर्ती राजश्री दादंभटजी क्षणक्षणा आम्हांसमक्ष विचारितात की, काही लडा ठेऊन लिहिलें नव्हतें, असैं असतां त्या पत्राचे उतर किंवा आणविली पत्रे न आली याच भाव काय म्हणून पुसतात. हे निरोतर होतात. असे नसावे. हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji reports the state of affairs at Kolhapur and particularly the attitude of Jijabai towards the Peshwa.*

No. 18]

[17-1-1748

छ ९ सफर

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना व भाऊ स्वामीचे शेवशी

विनंती. सेवक रामचंद्र बावाजी कृतानेक सेवेशी विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टी-कडून सेवकाचें वर्तमान ताा छ २७ मोहरमपर्यंत यथास्थित असे. राजश्री नारायणराव यांकडील गांवास उपसर्ग न लागावा म्हणून राजश्री वजारतमाब यांस स्वामीनी पत्र पाठविलें होतें ते सेवकाचे आज्ञापत्रसहित प्रविष्ट जालें. वजारतमाब यांस पत्र प्रविष्ट करून आज्ञेप्रमाणें सांगावयाचें तें सागोन उतर घेऊन सेवेसी पाठविलें आहे. तलदगेकरावरी सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेबाचा निग्रह बहुतां दिवसांचा होता. हालीं वडगांवचे प्रसंगांत त्याणी अर्जोजी यादवाकडून नालबंदी घेतली होती. प्यादे स्वार धण्यासी जुझावयासी अर्जोजींस सामील जाले. इतकेहि प्रलय आणून देऊन वजारतमाब यांजकरवी तलदग्यावरी निग्रह करविला. हे कार्य होतांच बाईसाहेबीं नांदणी, इचलकरंजी, कुरंदवाड

यांचे पारपत्याचा मजकूर केला. तिन्हीं ठिकाणचे प्यादे हेरले वडगांवात जुंझले. राजश्री त्रिवक हरि यांणी राजश्री सेनापति व यमणां यांचे मतांत सिरोन अजोंजीस बल पाडिले. याविषईची कितेकाचीं पत्रं वडगांवात सापंडलीं. ती आणून दाखऊन खामखा या गांवासी खटपट करावी म्हणून तोफा हशम दाखगोला आणून फौजेस रोजमुरा आपण देतों इत्यादि अर्थ वजारतमाब यास बाईसाहेबी बहुता प्रकारें सांगितले. तथापि याणीं दुरंदेशीने स्वामीचा शब्द लागेल या अर्थावरी नजर देऊन या गोष्टीचा निशेध करून अनमान केला. बाईसाहेबासहि बहुता प्रकारें समजाऊन सांगितलें की, जरी आपले राज्याचा बंदोबस्त करून घेणेंच साहेबास जरूर असेल, श्रीमंतास साहेबी वचन दिले आहे तेणेंप्रमाणें करार करून त्यांची आपली गांठी घालावी म्हणिजे साहेबाचे चितानुरूप सर्वहि बंदोबस्त होईल. यैसा कितेक पदार्थ वजारतमाब यांचा अर्थ शोधून पाहातां स्वामीचे ठाई दुसरा विचार नाही. निरंतर स्वामीची ममता आठवितात. राजश्री भाऊसाहेबी लोभ केला. जेवणाखाण्याचे तारतम्य नित्य स्मरतात. पुढे उमेद बहुतसी धरली आहे. यैसे असतां सदरहू खेडियां-करितां स्वामीनी लिहिल्यावरी त्यापासून अंतर हाईल यैसे नाही. येविषई सेवकाचा निशा आहे. घण्यासी व आपणांसी अन्यथा विचारें न वर्तेत असी स्वामीनी नांदणी, इचलकरंजीकरांस आज्ञा करावी असा वजारतमाब यांचा हेतु आहे. सेवसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawa to Nanasaheb and Bhausahab informing them that letters addressed to Murarrao Ghorpade asking him to cease molesting the villages of Narayanrao have been handed over to him. The writer further informs them how Fijabai instigated Murarrao to attack some of the villages who however discarded the proposal.*

No. 19]

[Recd. 30-1-1748.]

छ १० सफर

श्री

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक सेवेशी विज्ञापना. इकडेहि कितेक स्वामीचे ममतेचे लोक आहेत. त्यांचे विचारें करवीरकरांची क्षणभंगुरबुधि म्हणून स्वामीनी तिरस्कारून या प्रांताची व इकडील मनसुबियाची उपेक्षा न करावी. तो दरबार कलेल ते रीती रक्षून इकडील बहुतसी विवंचना न करितां आपलें कार्य चालीस लावावें, म्हणिजे हे सहजेंच यथास्थित रीतीने वर्ततील. बेलगांव साहा कर्याती व मामले हुबली चौदा कर्याती व परगणे

धारावाड ही मोगलाईतून खाली पडिली आहेत. निजामनमुलूक यांकडील सौरश्य प्रसंगात सनदपत्र आल्यानें करून घ्यावी. बलकीं त्या दरबारांतून मोगलबाब म्हणून स(न)दपत्र चालऊन उद्योग करावा म्हणिजे येखादेें ठिकाण हस्तगत होऊन आखेर पडतो. आखर पडल्यावरी सर्वहि प्रांत स्वामीचा आज्ञांकित आहे. सारांष कितेक भुमे व वतनदार व अंगेजाचे लोक यांचे विचारें स्वामीनी इकडील अनास्था परिछिन न करावी. हरयत्नें या प्रांते पाया धरावा म्हणिजे स्वामीचे पुण्यप्रतापें इकडे नूतन ^३श्रिष्टी किले कोट अरमार मुलूक स्वाल्पायासें सर्वहि स्वामीचे शासनांत येतील. सिधेदुर्गचे कदीम भंडारी लोक च्यार पांचसे माणसाचा जथ आहे. त्यांतील नाईक येऊन भेटोन गेला की, वरघांटे स्थल करून मुले लेंकरें आमची जतन करा आणि पोटास द्यावें, कार्ये अचंवा करून सरफराजी करून घेऊ. इत्यादि कितेकजण कितेक येऊन बोलोन जातात. सर्वत्रांस हिमत देऊन उमेदवार केले आहेत. त्यांपासून सेवा घेणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji requests the Peshwa not to neglect the affairs in the South simply on account of the wavering attitude of the King of Kolhapur. The writer also suggests to him that a sanad for only one village in the South secured from the Nizam will make it easy to bring the whole province under subjugation. He writes that a number of people have come and offered themselves for service.*

No. 20]

[Recd. 30-1-1748]

छ १० सफर

श्री

कृतानेक सेवेशी विज्ञापना. सांभाग्यादिसंपन्न मातुश्रीबाईसाहेबांची यकांती गाठ पडोन स्वामींचे मर्जीप्रमाणे जे विनंती करणें ते केली. त्यांचे मायेममतेत सिरोन बुधिवादहि बोलला. कितेकांचे गुणदोष पुढील परिणाम इत्यादि अर्थ त्याचा खुलासा बाहेर निघाला. तोरगलास मुराररायांची भेटी होऊन बोलीचाली जाली, तेव्हा मुराररायांनीं तीन्हीं संस्थानें आपणाकडे द्यावीं म्हणून बहुत रदबदल केली. ते समई बाईसाहेबी साफ उतर दिलेहीं कीं, संस्थानें आम्ही तिकडे देऊन चुकलो. तेव्हा मुरारराव बोलिले कीं, संस्थानें दिलहीत तेव्हां तुम्ही आम्हासच देऊन चुकला ! याउपरी आमचा उबार राहात नाही. ते समर्थ सामर्थ्यवंत. त्यांचा पाय या प्रांते सिरल्यावरी आम्ही कोण, केवढ्याचे आहों इत्यादि अर्थ त्यांचा

रुसवा पडला. ते समई बाईसाहेबी करार वचन दिल्ले कीं, तीन्हीं संस्थानें त्यासहि देत नाहीं; तुम्हांसहि देन नाहीं. सरकारांत जैसा वहिवाट करणें तो करूं. या गोष्टीवरी बोली ठराऊन समजावीश निघाली आहे. पुढें कसें करावें म्हणोन बाईसाहेबी विचार सेवकास विचारिला. सेवकें विचारिलें की तुम्हांस संस्थानें श्रीमंताकडे देणें आहे किंवा नाहीं हे साफ सांगा. मग त्यासारिखा विचार सांगितला जाईल. त्यावरी ती बोलिली कीं, संस्थाने त्यांकडे देऊन त्यांचे हातें राज्याचा बंदोबस्त करून घेणे हा निश्चय. मुराररायांचें मनोधारणांस अतर न करितां त्याची याची गाठ घालावी म्हणजे आपण कृतार्थ जालों. ये गोष्टीस तुम्ही मुराररायांकरवी निखालसपणें अर्ज करवा की, संस्थाने श्रीमंताकडे द्यावी. इतकें जालें म्हणजे मग तुम्हासी कितेक बोलणे आहे तें बोलोन कागदपत्र करून देऊन तुमची खानगी करूं. सेवकें विनती केली की, जरी करितां ते निखालसपणे न बोलतच तरी पुढे आस्ता काय ? त्यास उतर दिल्ले की, सेवटीं दोन्हीं कसी साधतात ? प्रथम श्रीमंताकडे वचन गुंतलें तें खरें. वरकडहि कितेक मायेममतेचे बोलणे जाले. त्यावरी सेवकें युक्त सांगितली. सेवक निरोपाची निकड करितो. साहेबी निरोप दिल्लासा करावा. तदुतर त्यांचा खुलासा कलेळ. तेणेप्रमाणें दुसरे दिवसीं सेवकें राजश्रीकडे व बाईसाहेबाकडे निरोपाची निकड केली. बाईसाहेब वडगावास जाऊ लागली ते समई राजश्री स्वामीस सांगितलें की, यास निरोप देणे. संस्थानें आम्ही सरकारांत ठेविली येंसं सांगोन ते गेली. यावरी राजश्रीजवली निरोपाचे विडे मात्र द्यावे म्हणून अतिषय करून बसलों. तें वर्तमान मुराररायांस कलतांच येथ आज सा दिवस राहाणे म्हणोन बहुता प्रकारें समाधान करून आपले डेरयास घेऊन गेले. बहुत मायेममतेने बोलो लागले. सेवके यांची उतरे श्रीनिवासरायाजवली बोलो म्हणून बिराटास आलों. रात्रौ श्रीनिवासरायांस बोलाऊन आणून बोललों कीं, राजश्री स्वामीनी व बाईसाहेबी संस्थाने श्रीमंताकडे दिल्ली, तेव्हां आपले वस्तू संस्थानचा येवज वसूल होत नाहीं म्हणून दिल्ली होती. आतां संस्थानचा येवज वसूल करून देणार तुम्ही निर्माण जाला म्हणून त्याणीं साफ उतर सांगितले. येंसे असतां मनांत येक पोटात येक येंसे कड्यास बोलतां ? इत्यादि न्यायनिष्ठुरवादे बहुतच बोली जाली. त्याणीं जाऊन सांगताच मुराररायांनी सेवकास बोलाऊन नेऊन समग्र अर्थ सांगितला. सेवटी क्रियापूर्वक बोलिले कीं, संस्थाने श्रीमंताकडे करून देऊन तुमची खानगी करितों. हे धणी न येकत तरी आपली समजाविशी नाहीं. इत्यादि बोलोन सेवकास राहऊन श्रीनिवासरायास बाईसाहेबाकडे पाठविले. तेथेंहि बहुत रदबदल करून त्याचे समर्पक उतर

आणऊन आम्हास बोलिले की, तुम्ही श्रीमंतास लिहून इकडे राजश्री भाऊसाहेबाचे येणे जाले तरी उत्तम. नाही तरी पांच हजार फौज तन्ही यावी लागते. त्याची व खासगत मजकुराची तयारी करवा. करवीरास जाऊन दां चहू दिवशी तुम्हांस रवाना करितां. इतका मजकूर जाला आहे. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji writes to the Peshwa that the Raja of Kolhapur has assigned the three Karnatak states under his jurisdiction to the addressee for levying tribute and that Murarrao Ghorpade has consented to the arrangement.*

No. 21]

[Recd. 30-1-1748]

छ १० सफर

श्री

सेवेशी विज्ञापना. येथील सविस्तर वर्तमान पेशर्जा वार्तिकांसमागमें सेवेशी लिहिले आहे. अलीकडे संकरांतीचे दिवसीं सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेब करवीराहून लस्करास आली. त्यासमागमें सेवकहि वेदमूर्ति दादंभटासहित लस्करांत आलो. दुसरे दिवसी अर्जोजीस वडगांवाहून पालखींत घालून आणून दोन वस्त्रे देऊन करवीरास रवाना केला. येथें अटकेंत ठेविले. त्याची स्त्री वडगांवी होती तिलाहि नेऊन करवीरीं ठेविली. वस्तभाव सर्व जप्त केली. पौष्य बहल प्रतिपदेस बाईसाहेब वडगांवास गेलीं. त्यांसमागमें दादंभटास रवाना करून सेवक बाईसाहेबांचे आज्ञेप्रमाणें मुराररायांजवरी राहिलो, तो समग्र अर्थ दुसरे पुरवणीवरून विदित होईल. बाईसाहेब येथून गेल्यावरी पांचसाहा रोज राजश्री येथे होते, त्यावरी तेहि गेले. अलीकडे पांचसात रोज मुराररायांस नित्य पत्रें सन्निध यावयाविषयीं येतात. गांवचा मुकदमा उरकोन लस्करची समजाविधी करून येतां, येसी यांची उत्तरे जातात. माघ शुद्ध प्रतिपदेस यांणी इकडून करवीरास जांव, त्यांणी तिकडून यावें येस आहे. चिकांडीकर व सेनापति आपलाले जागा प्यादे जवादे जमा करून जोमानें आहेत. यांणी आणखी कोठें तोंड टाकिलें नाहीं. इंगलीवरी कांहीसा निग्रह होता त्यास बाईसाहेब यथून वडगांवास जातेसमयीं इंगलीकर जाऊन भेटून हजार दोन हजार देऊन कौल घेतला. मुराररायांस लिहून पाठविलें कीं इंगलीकरास आम्हीं कौल दिलहा, तुम्हीं त्याचे रानांत कही न पाठवणें. त्यावरून हे कांहीसे श्रमीच जाले. मनांत बहुत खटे आहेत. इतकें वर्तमान आहे. नांदणी इचलकरंजीस उपसर्ग न लागावा, म्हणून पत्रें स्वामींची आलीं ती पाहून मुरारराव बहुत समाधान जाले, की पत्रांत कांहीं विधिकरण किंवा नौदिगर लिहिले नाहीं. आपला गिला तों

लिहिणारांनी बहुत लिहिला असेल. तथापि श्रीमंतांनी आपणांस काही सोडून लिहिलें नाहीं. तुमचे पत्रहि दाखवा म्हणून बहुत गला पडोन सेवकाचेंहि पत्र पाहिले. त्यांत स्वहस्ताक्षरें च्यार वली होत्या. त्यांत लिहिले होते की मुरारयांपासून हरगीज अन्यथा विचार होणार नाही म्हणून. त्यावरी बहुतच संतोष मानून श्रेह संपादावा, पदरी असावें तरी त्यांचे असावें इत्यादि, गतवर्षी भाऊसाहेबी लोभ केला, दिल्ले घेतले, भोजन समारंभ, आदर, सर्वहि आठऊन बोलिले कीं, याउपरी आपण त्यांचे घर रिघालों, बरें करोत किंवा वाईट करोत, करविरास जातांच तुमची खानगी करितां थेंसं बोलोन आली जोडी खाना केली. नांदणी इचलकरंजीचे मजकुराचें पत्र त्यांणी आपले हातें मसुदा करून लिहिलें, तदनुरूप लिहून आलाहिदाच लाखोटा करून दिल्लें आहे. स्वामीचें मजीसिवाये परिछिन्न आपणास वर्तणें नाहीं, म्हणून शफतपूर्वक बोलिले. सेवशी श्रुत होये हे विज्ञापना. वेदमूर्ति दादंभटजीने बहुत श्रम केले व पुढे स्वामी कार्यावरी सादर आहेत. त्यांस पत्र येत नाहीं, तन्मुळे ते श्रमी होतात. तरी त्यांस पत्र येत जाये ते आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶The favourable attitude of Jijabai and Murarrao Ghorpade towards the Peshwa is reported.

No. 22]

[Recd. 30-1-1748 ?

छ १० सफर

श्री

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानंक साष्टांग दंडवत विज्ञापना उपरी. स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें तिन्हीं संस्थानांचे मामलियतीचा जाबसाल मनास आणितां कोठें काहीं थाक दिसेना. आजी आजउद्यां म्हणतां पहिलें वेदमूर्ति दादंभटजी येऊन पांच महिने जाले. सेवकास येऊन अडीच महिने जाले. याकरितां सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेबांस निष्ठक विनंती केली. तेव्हा त्याणी राजश्री स्वामींस सांगितले कीं जो जाबसाल करणें तो करून यांस निरोप द्यावा, म्हणोन सांगोन ती वडगावांस गेलीं. सेवकें राजश्री स्वामीजवली आज्ञा मागितली, उत्तर विचारिलें. त्याणीं उत्तर सांगितलें कीं संस्थाने आम्हीं सरकारांत ठेविलीं. त्यावरी सेवकें विडे मागोन स्वार होऊन येत होतो तो राजश्री वजारतमाब याणीं बहुता प्रकारें समाधान करून राहिलें. येथून करवीरास जाऊन बाईसाहेबासीं

जे विनंती करणें ते करून समर्पक उतर करून देऊन श्रीनिवासरायांस तुम्हांसमागमें रवाना करितों. आपण श्रीमंतासी श्रेह केला; भिन्नता उरली नाही; जैसे असतां त्याकडून प्रसंगात नौदिराज जाव होईल हें काय घडो पाहातें? त्यांचे मनोदयाप्रमाणें कार्यसिंधि करून देऊन. त्याची आपली गांठ पडावी, मातबर कार्यें मनसुबे करावे, हा आपला हेतु धण्यास कलेल त्या रीतीनें सांगोन कार्य सिंधीस पावऊन तुम्हांस रवाना करितों. या उपरी तिकडून फौज येणें व खासगत सरंजाम होणे ये गोष्टीची मात्र सूचना पुढें लिहून पाठवावी तों तुम्हांस रवाना करितो थेंसें बोलोन ठेऊन घेतलें आहे. याउपरी सत्वरिच कार्य सिंधीस पावऊन श्रीनिवासरायांसहित सेवेशी सत्वरिच येतों. स्वामीची नजर इकडील साहित्यसरंजामावरी असावी. वजारतमात्र याणीं स्वामीचे ठाई अपरशरीरभाव भरिला आहे. तदनुरूप उत्तम रीतीने कीर्ति विस्तारे तें करणार स्वामीं समर्थ आहेत. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना. वजारतमात्र याणीं शफतपूर्वक निश्चय केला आहे कीं धण्यांस अर्ज करून स्वामींकडील कार्य सिंधीस पावऊन उभय यैक्यतेने आपलेहि दौलतीचा थर बसवावा. कदाचित धणी हे गोष्टी न थैकेत तरी आपली धण्यांसी ना रजावंदी; यांकडून कार्य प्रयोजनांत आपणहि तन न द्यावे, येथवरी याचा करार आहे. भगीरथप्रेने कार्यसिंधि करूनच सेवकाची रवानगी करितील. स्वामीनी हुजूरचे देण्याघेण्याची व खासगत यांची व फौज या प्रांते पाठवावयाची योजना असो द्यावी, म्हणून पुन्हा पुन्हा वजारतमात्र याणीं सांगितले, तदनुरूप सेवेशी लिहिले असे. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawa to the Peshwa informing him that Jijabai had gone to Vadgaon without settling the question of the mamlat of the three states (Savanur, Bednur and Sondhe?) and that Murarrao had now taken the initiative to settle it. "Murarrao", he says, "is favourably inclined towards the Peshwa."*

No. 23]

[Recd. 30-1-1748?

छ १० सफर

श्री

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक सेवशी विज्ञापना. बिदरूराडून बातमी जोडे आले होते तेथील वकील इकडे येणार होता. परंतु यथे स्वामीकडील बोली कसी निवडते ते पाहून त्यासारखें येणारानी यावें हा त्यांचा विचार. सावनूरकर बिलकूल मुराररायाचे लगामी आहेतसारखे राबत्यावरून दिसते. हाली राजश्री स्वामीनीं गोसाव्याजवलील घोडा कुमईत अठावीससें रुपयांस घेऊन वरात सावनुरावरी करून देऊन गोसावी तिकडे लाऊन दिले. सोधिकरांकडील बोली राजश्री

रामचंद्र नाईक मंत्री याजकडे आहं. त्याणी दाहा वीस हजार रुपये मुराररायांस कर्ज देऊन सोध्याची वकिली त्यांचे तर्फेची करून घेतली. यैवजहि आपणांकडे लिहून घेतला. राजश्री स्वामीकडे बाईसाहेबांकडे वरिचवरी विनंती करितात कीं, संस्थान सरकारांत असो द्याव. रुपये आपण देतो यैसे म्हणतात. परंतु बाईसाहेबांनी अद्यापवरी तुटकाहि जाव सांगितला नाही. गांविकरांनी रेडीचे किल्याची इमारत चाळीस लाविली, इंगरेजी तेथे बाधतात. नूतन येक दोन घरं बाटविलीं. वेंगुरल्यास सावंताची दोन गलबतें होती ती येऊन जाळून गेले. यैसा त्याणीं हळू हळू पैमं बहुतच आंभिल्या आहे. वरकड देसक कांटक. आपणांत आपण नित्य कांही कांही साधणं ते साधितच आहेत. राज्यास मात्र कोणी नाथ नाही. किलं कांट जेरदस्त जालं. येथे हजूर वडगांवचा प्रसंग ज्याहांबाजीने साधला ये गोष्टीने कृतार्थ व परम संतोपी! तेथील बंदोबस्तांत मग्न आहेत! सातारां वरिचवरी पत्रे जातात की, आम्हास दर्शनास यावयाची आज्ञा करावी. कर्नाटकचा बंदोबस्त आमचे विचार करावा. ये विपईची विनंती करावयास येतो, म्हणून दोन तीन पत्रें गेलीं. उतर येकहि आलें नाही. स्वामीकडे संस्थाने हाऊ न द्यावी ये विपई थोरली धनीन व फतेसिंगबाबा व रघोजी भोसले व यशवंतराव आदिकरून यांच प्रेप हजूर व मुराररायांकडे वरिचवरी येतच आहेत! राजश्री बाबूजी नाईकांकडूनहि पूर्वील राबत्याचा ग्रहस्त येऊन जबानी बोलावयासी आला होता. परंतु त्याचे दर्शनहि याणीं घेतले नाही. येथे राज-दरबारी नित्य येकेक राजकारण खलवते होतात. परिणाम येकहि नाही. भिवगड, पारगड, कलानिधीकडील लोक, तैसेच डिचोली, सांखलीकडील व बेलगाव प्रांतीचे वोलखी येऊन भेटोन गेले. स्वामीकडील आशा लोकानी बहुत धरिली आहं. सर्वत्रांचा हेतु कीं, स्वामीचे निशाण या प्रांती याव; आणि ज्यांत जितकी उभेद आहे तितकी सेवा करून ऊर्जिते करून घ्यावी यैसं आहे. बाई-साहेबांचे बोलण्यांत व्यत्यय काही दिसत नाही परंतु कुचाले करणार फार. आणि हे स्थिरबुधीची नव्हत. याकरितां कांही प्रमाण मानवत नाही. याकरितां यथा-स्थित दिनचर्या सेवेशी लिहितां. स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें येक लक्ष दाहा हजारावरी मामलियत ठरवावयाची रदबदल करावी तरी अद्याप देण्यावेण्याचा प्रसंग निघाला नाही. तथापि बोलीमध्ये भाषापत्रांचा व खर्चवेच जाऊन यैवज उरतो त्या-प्रमाणे जाले तरी श्रीमंताचे मर्जीस येऊ सके. अन्यथा दिडाचे बेरजेवरी तां परिछिन्न बनणार नाहीं ह्मणून समक्ष बोललां. ते गोष्टीस त्याणी पेशजीप्रमाणे उतर दिले की, भाषापत्रे आम्ही गुंडाळून ठेऊन तुमचे खावंदाचे स्वाधीन संस्थाने

केली आहेत. आता पाच घेवोत किवा पंचवीस घेवोत. आम्हासी करार केला आहे तेणेप्रमाणें देतील. न देत तरी त्यांची इच्छा. आम्ही जे केले ते केलेच आहे. कमपेश म्हणून पंचवीस तीस हजार उणे आमचे केल्याने त्यांचे दौलतीत कितीकसी भरती पडावी आहे? लक्ष स्वार बालगतात. त्यांत जाजती से दीडसें स्वारांचा खर्च मानिला म्हणिजे त्यास अगाध नाही. आम्ही त्याजपासून घेऊ ते देतील. वरकड तां होऊ द्या ह्मणून या तऱ्हेने उतर करितात. दुसरे मुराररायांस येथून लाऊन देण्याचे गोष्टीस यांचा त्यांचा जडाव न व्हावा ये गोष्टीचे साक्षेपांत कितेक लाविले आहेत. तलंदगे घेतल्यावरी यांचा मनसबा जथोन नजर बरी लांब जाली होती. परंतु स्वामीचे पुण्यप्रताप आपणांत आपण कलवंडावयास लागोन पुनरुक्त मनसबा करविरास दाखल जाला ! पुढे जे होईल ते वरिचेवरी सेवेसी लिहून पाठवितों. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Ramchandra Bawaji discusses with the Peshwa the general situation in the Karnatak before the province was taken over by the Peshwa. The writer intimates to the addressee that the Raja of Kolhapur is well-disposed towards him.

No. 24]

[10-3-1748]

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे
सेवेसी

विनंती. सेवक रामचंद्र बावाजी कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचें वर्तमान ता. छ २१ गविलावलपर्यंत यथास्थित असे. वडगावीहून सिवरात्रीस यथे आल्यावरी फालगूण शुभ संमतीस राजश्री मुरारराव निरोप घेऊन तलंदग्यास गेले. सेवकेहि निरोप घेऊन यावयाची योजना केली आहे. सत्वरीच सेवेशी यतां. मुरारराव जातिसमई तीन च्यार रोज प्रस्थानास येथील सेवकांच घरी येऊन उतरले होते. श्रद्धवाद इष्टालाप बहुतच बोलिले. स्वामी कारणे वस्त्र दिलही आहेत. सेवेशी श्रुत हांय हे विज्ञापना.

¶Ramchandra Bawa to Bhausahab informing him that Murarrao had put up with the writer for some days prior to his departure from Kolhapur. (See No. 156 later on.)

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे

शेवेशी

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचें वर्तमान ताा छ २० रबिलावलपर्यंत यथास्थित असे. इकडील वर्तमान सविस्तर पेशजी सेवेशी लिहिलेच आहे. अलीकडे राजश्री वजारतमहाब याणी तलंदग्याबाबत घोडी करविरी ठेऊन येक मातबर ग्रहस्तास वाण्याउदम्यांचे देण्याचे तिसां हजारांचे हवाले देऊन दो महिन्याचे मुदतीनें येथील गुंता वारला. तलंदग्याहून कूच व्हावयासी काही नकदी यैवज पाहिजे, याकरितां सूर्यवंसी यांचे मारफतीनें हाती गहाण ठेऊन व काही राजश्री सिंदोजी थोरात यांचे विचारें कर्जवाम मेलऊन वर्षप्रतिपदेचे दिवसी कूच करावें असा इत्यर्थ होता. तों छ २२ रोजीं लस्करची कही चिकोडीकरांचे मुलकांत गेली होती. त्यावरी चिकोडीकरांची स्वारी येऊन बीस पंचवीस तटे नेली. दोन च्यार माणसें जायां केली. हे खबर येताच फौज घेऊन मुरारराव भोजेजवली गेले. तेथें त्यांचे दाहा पांच प्यादे मारिले आणि मांगनूर म्हणून खेडे होते त्या वरी हला केला. खेडें घेतले. मागाहून लस्कर कूच करून नेले. बारवाडास घेरून बसले जाहेत. यांची फौज दोन अडीच हजार आहे. चिकोडीकरांचेहि प्यादे दोन हजारापर्यंत भोजेत आहेत. स्वारहि ठाई ठाई जमा होत आहेत. यांत त्यांत हर्षामर्ष वाढला. पुढें होईल ते सेवेशी लिहून पाठवितों. राजश्री येसाजी भोसले याणी नारबावा मंत्री यांचे गाव बागणी म्हणून होतें ते घेतले. यक दोन माणसें पडिली. तुलाजी आंगरे सातारा भेटीस जावयाची तयारी करीत आहेत. गोवलकोट नजर करणार म्हणून खबर आहे. फिरंगियाणीं लहान सिबाडा आरमार बहुत सजले. सिंधेदुर्ग विजयदुर्गचे बारयापर्यंत उगाच फिरत असतो. अलीकडे सेंधिकरासीहि सख्तीने वर्ततो. सेंधिकरानी विसाजी कासी म्हणून वकील सातारां पाठविला आहे. चंदनी पलंग व वस्त्रे व जिनस हजूर व इत्यादिकास पाठविला. मतलब जे पूर्वी पांच हजार होनांचा तह जाला होता तो यैवज थोरले माहाराज राजश्री स्वामींनी या राजश्रीस देविला होता. यांचा यैवज यांचे हातास न ये तेव्हा तो वसूल होणे कैचे ? प्रस्तुत तो यैवज प्रतिवर्षी महाराजास द्यावा आणि स्वामीची स्वारी मौकुफ करवावी, हा यत्न आरंभिला आहे. येथें

हुजूरचे वकील आलेच आहेत. दों चहूँ रोजांत मुराररायाकडील कूच मुकामचा प्रसंग पाहून स्वार होऊन सेवेसी येतों. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji reports to Bhausahab news from Kolhapur. He speaks of a skirmish between Murarrao and Chikodikar and also refers to the growing ill-feeling between the Portuguese and the Chief of Sondha.*

No. 26]

[March 1748?

श्री

विनंती सेवक रामचंद्र बावाजी कृतानेक सेवेसी विज्ञापना. सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेबी सांगवड्याचे मुकामी राजश्री मुरारराव आपले डेन्यास उठोन गेल्यावरी सेवकास बसऊन घेऊन दाटी काढून विचारूं कागलीं कीं, उभयता बंधूची माया आपणावरी आहे कीं नाही? आपण मनोभावं त्यांस च्याहातों आणि त्यांकडून कांहीं ममतेचा लेश दिसोन येत नाही. सेवकें उत्तर दिलें कीं आजी केलें तें उद्यां नाही, असी येथील रीत आहे तसा तेथील विचार नाही. जेथें जो हेत धरला त्यास कदापि अंतर नाही. तेव्हा सरसाऊन बसोन अंतरे स्थापावयास आरंभ केला जे, आपण तोरगलास मुराररायांस आणावयास जाऊ लागलो ते समई राजश्री दादंभट, सोनो मेघदयाम यासमागमें कितेक अर्थ सेनापतीकडील व अर्जोजीकडील सांगोन पाठविले; त्यांत सारांश बोलीप्रमाणें आपणांकडील मातबर जो पाठवावयाचा तो पाठवावा, हत्याचा यैवज सत्वर यावा, सेनापतीस बल तुम्हांकडून किमपि न पडावें, इत्यादि कितेक ममतेनें सांगोन पाठविले, त्याचा दोन तीन महिने जाव ना साल. आपण येथें आल्यावरी पत्रें वल्ले घेऊन आले. यैवज मालवजाचा(?) जावसाल कांहींच नाही. मातबर योजतां इकडील प्रयोजनास राजश्री नारायणराव योजिले आहेत. भूधरगढ सत्वर खाली करून द्यावा तेव्हां यैवज देऊं. हे न होथे तरी गतवर्षीच्या मनसब्यास आपणांस पंचवीस लक्ष खर्च जाले आहेत, त्याकरितां दाहा वीस हजार फौजेनसी येऊन आम्हांस आपला यैवज उगऊन द्यावाच लागेल, यैसे राजश्री हरिपंत आदिकरून बोलो लागले. तेव्हां आपणास सर्वहि गोष्टीचा संदेह निर्माण जाला. अर्जोजीचा प्रसंग तुटक्या ताल्यास आला. सेनापति व यमंगा याणी तों आपणांसी दच बांधली आहे. हेंहि साहित्य त्यांतच मिळालें. आपण केलें ते उफराटें जाले यैसे भासले, तथापि त्यांचे स्थितीचा पूर्ण भरवसा आहे. याकरितां हरिपंतास बहुता प्रकारे आपण सांगितलें कीं, पुण्यास टाकोटाक जोडी रवाना

करून अर्जोजीस व सेनापतीस यमणास पत्रें बरी नसीहंतपूर्वक आणून अर्जोजी आमचा आम्हाजवली येई ते करावे. तुमच्या वचनेकडून कार्य होईल. माझी उपहास राहिल. पुढील उद्योग चालीस लागेल. थैसे कितेक सांगितलें. त्याणीं उत्तर दिल्लें कीं, जोडी रवाना केली आहे. येणेप्रमाणें पत्रें आणवितों, कार्य करितों, थैसे बोलिले. ते गोष्टीचा विश्वास धरून आपण होतों तों सेनापती-कडील पैगाम आला कीं, राजश्री स्वामीनी कापसीस यावें. मोहनसुंदर हती द्यावा. मुराररायास घालवावें म्हणिजे आपण अर्जोजीस आणून भेटवितों त्यामुलें राजश्री जावयास तयार जाले. तों पुण्याची जोडी आली. हरिपंत जवली नव्हते. आमचे प्रयोजनाची पत्रें आलीं असतील म्हणोन आतुरतेनं लाखोटा फोडिला. त्यांत वरकड मजकूर यथायुक्तच होते. परंतु हे बोलीचे उत्तर प्रत्योतर काहीच नाही. तेव्हा त्यास शब्द लाविला कीं, इतकी गोष्ट तुम्हांस वैजद होऊन सांगितली असतां तुम्ही त्यास लिहिली नाही आणि लिहिले आहे म्हणून कसें सांगितले ? असें बोलत असतां त्याणीं आपणावरी निमित्त घातलें कीं पुरवणी येक तुम्ही काढून घेतली आहे ते द्या म्हणून बहुत अनर्थ केला. पुरवणी तां शफतपूर्वक नव्हती. पत्रांत मात्र लिहिले होते कीं, पुरवणींत लिहिले आहे. थैसे याच जावसालाचे घोरांत पडिलां. परंतु थैसे आमचे या संकटप्रसंगीं 'बरे तुम्ही कांही फिकीर न करणें,' असे पत्रहि आपणास आलें नाही. थैसे कितेक भाषण जाले. आणखी उद्या बोलो थैसें बोलली. सेवेशी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawa writes to the Peshwa that Jijabai has begun to view with suspicion the attitude of the Peshwa especially since the affair of Murarrao Ghorpade, Arjoji and the Senapati.*

No. 27]

[March 1748?

श्री

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक शेवेली विज्ञापना. गुदस्ता थैवजाची हफतबंदी जाली त्यापैकी किंवा कसे दिले न कले, पनास हजार रुपये आपणांस पावले आहेत. हतीबाबत थैवज म्हणून थैकत होतों. परंतु आपणांस येक रुपया पोहचला नाही. म्हणून सहज बोलण्यांत बाईसाहेब बोलत होती. कतब्याचा मजकुरास बहुतकरून सांगोन आज्ञा केली आहे कीं कतब्यामुलें राजश्री स्वामीकडील बहुत पेच आपणावरी आला आहे. तरी कतब्यावरी जे रुपये दिले असतील तितके रुपयाची निशा सातारा साहुकाराकडे करून देतों.

कतबा सोडून द्यावा म्हणून बहुत बहुत विचारें सांगो लागली. सेवक उतर दिले की, कतब्याचे रुपये देऊन साहेब कतबा सोडून आणवितात तेव्हां सस्थानचे मामलियतीचा जाबसाल सर्वहि उरकला. लागलाच सेवकासहि निरोप द्यावा. निशा करणाराची गांठ घालावी म्हणजे कतबाहि सोडोन पाठवितों. तेव्हां बोलिली की मामलियतीचे कारभारांत कतब्याचा मजकूर नाही. सेवक उतर दिले की तुम्ही धणी. केला मामलियत नाही असें तोंडे बोलणार नाही. आली मनुष्ये ठेऊन घेऊन आज उद्यां म्हणोन आपला मतलब साधणार. याकरितां तुमचे चितांतील अभिप्राय बाहेर पडावयाकरितां कतबा ठेऊन घेतला होता. त्यास तो अभिप्राय प्रगटतेस आला. याउपरी साहेबी न बोलतां सेवकें न लिहितां त्यांस मामलियतीचा जाब कलोन गेला. येंसें बोलतांच बोललीं की, तसा कांहीं विचार असेल तरी श्रीअंबेची शफत आहे. आपणावरी पेंच सबल आहे. याकरितां लिहून उतर मात्र आणवा की, फलाणे साहुकाराचे हवाला कतबा केला आहे तो दिले येवजाची निशा करून कतबा न्यावा इतकें पत्र येऊ द्या, तों तुमचीहि खानगी करितां. राजश्रीचे कारभाराचा कतबा त्यांचा त्यांचे स्वाधीन होऊन पुन्हा त्यांचेच मुखें तुम्हांकडे कतबा यावयाचें अगाध नाही. निःसंदेह लिहिणें म्हणून सांगितले. त्यावरून सेवेसी लिहिलें असें. तरी बाईसाहेबास पत्र स्वामीचें यावें की, कतब्याचा मजकूर सांगोन पाठविला, तरी साहेबांस संकट असतां आम्ही उजूर करावासाखिवा काय आहे ! फलाण्या साहुकाराकडे कतबा दिल्या आहे, त्यावरी दिलेले रुपये इतकें, त्याची मिति फलाणी, येकूण व्याजसुधा रुपये फलाण्या साहुकाराची निशा कतबा घेऊन जावें, येंसें पत्र सत्वर यई ते आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawa writes to the Peshwa about some monetary settlement between Jijabai and the King.*

No. 28]

[March 1748 ?

श्री

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक सेवेसी विज्ञापना. सांगवळ्याचे मुकामी बाईसाहेबांचे व राजश्री स्वामीचें भाषण जालें तें अलाहिदा पत्री लिहिले आहे. करविरास येतेसमई मुरारयांस विचारिलें की, पुढे आम्हास काय विचार सांगतां ? त्याणीं सांगितले की तुम्हांस समागमें बोलावितात. जा. समर्पक जाबसालच जाला तरी उत्तमच जालें. नाही तरी त्यांसमागमें येथें या. आपण बोलिलेप्रमाणें गुदस्तांची बोली करारांत आणून तुम्हासमागमें श्रीनिवासरयास

देऊन रवाना करितों. आपले सध्या कार्य लक्ष दीड लक्ष रुपयेपर्यंत कर्ज मागणे आणि ते सांगतील त्याप्रमाणे धण्यांची व त्यांची सेवा करणे. आपणासी जे बोली करितील त्यात आधी कर्ज उगऊन घ्यावे. त्यांचे संस्थानाचा बंदोबस्त व कितेक बोलणे ते गतवर्षी भाऊसाहेबाजवली बोललोले आहे. इतकें बोलोन ते तलंदग्यावरी गेले. सेवक कारविरास आलों. दुसरे दिवसीं देवढीस जाऊन पाठवितांच बोलऊन नेले. प्रहरभरपर्यंत समीप बसऊन घेतलें. अजोंजीपासून अंतरे पडल्याचा तपसील व हाली साध्य केल्याचा पराक्रम सर्वहि सांगितला. त्यांत बोलतां बोलतां भाव दर्शविला कीं, घटपेअलीकडे आपला खुलासा मुद्दक त्यांत कितेकांनी कितेक गांव खेडी आटोपिली आहेत. सेवाचाकरी तों कोणी कोणांस पुसो नये. येखादे खेंकटें निर्माण जालें म्हणिजे त्यांत सर्वांनीं सामील होऊन धण्यावरी कमरबंदी करावी असा इकडील विचार जाला आहे. याकरितां आम्ही ज्याणीं हिंदुस्थानांत आपले शासन चालविले त्यांचा पदर धरिला असतां आमचीही संकटें दूर होत नाहीत; दध्नी न जाय तेव्हां काय म्हणावे ? सेवकें उतर दिले की, येक वचन जतन केल्यावरी सर्वहि चित्तानुरूप घडतें. तेव्हां फिरोन बोलिली की, तुमचे यजमानासीं तों आम्ही वचनास अंतर केलें नाहीं व पुढेंहि करणें नाहीं. सेवकें उतर दिलें की, दोन्ही गोष्टी त्यांचे प्रत्ययास येतील तेव्हां ते साहेबांचे चरणांसी कदापि अंतर करणार नाहींत. त्यावरी बोलिली कीं, आपण सर्व प्रकारें भरवसा त्यांचा धरिला आहे. उद्यां परवा लस्करांत जाऊन तुम्हांसी जे बोलणे ते बोलोन तुम्हांस रवाना करितों. अजोंजीमुलें दिवसगत लागली. मुराररायास आणिले आहे. त्यांत संस्थानची बोली त्यांसी लेशमात्र बोलिलों नाहीं. हे संस्थानाची बोली तोंरगली पडिली तेव्हां आपण साफ उतर दिलें की, संस्थाने आपण कोणासहि देत नाहीं असें बोलोन आपण कांही गुंतलों नाहीं. यैशास लस्करांत जाऊन राजश्री व मुरारराव देखील आसोन पायाशुध विचारें जे बोलणे ते तुम्हांसी बोलों. अजोंजी इकडे काय बोलत होता, तिकडे कसे बोलला हेहि सर्व मनास आणून सर्व समते तुम्हांस उतर सागो. सेवकें उतर दिलें कीं, प्रस्तुतचे प्रसंगांत तुम्हांस टक्याचीहि बोढ व फौजेचीहि गरज आहे. यैसे असतां आम्हांस तुम्ही कांही आज्ञा करीत नाहीं. दिवस मात्र घालवितां, तेव्हा साहेबी वचन दिलें आहे तें प्रमाणसें कसें मानावे ? रंग कळोन गेलाच. हे आजी न बोला, उद्यां बोलाल. चिंता काय आहे ? म्हणोन भोजनास जावयास निरोप मागितली. तेव्हां आणखी क्षणभर बसऊन बोलली की, थोरासी बोलल्यास आम्ही त्यांसी अंतर न करावे. त्याणी आम्हांसी अंतर न करावे.

आमची फिकीर आम्हांस लागली आहे. आपण चित स्वस्थ असो यावं. असे बोलोन श्रानास जावयास निरोप दिलहा. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji reports to the Peshwa an interview which he had with Jijabai in which she complained about the Peshwa's failure to help her in maintaining order in her pargana near the Ghatprabha though she had relied on him. The writer attributes this indifference of the Peshwa to vacillation on the part of Jijabai. He further writes that Jijabai has promised to settle the affair of Murarrao's villages.*

No. 29]

[March 1748]

श्री

विनंती सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक विज्ञापना. बाईसाहेबांचे विचाराचा अंत कोणास लागत नव्हता. त्यांत हालीं मुराररायांची यांची गांठ पडली आहे. वडगांवचा मनसुबा सिधीस गेला. फौज मिळाली, तेणेंमुळे नजर चढोन गेली आहे. पुढे काय मनसुबा यांजितात हे न कळे. साताराहून राजश्री केशवराव मुराररायांस वरिचेवरी लिहितात कीं, तुम्ही श्रीमंतांचे श्रेहांत अंतर न करावं. त्यांचे मामलियतींत तुम्ही दुराशा धराल तरी गळाळाल. येसी त्यांची मात्र पत्रं येतात. वरकड कितेक कार्यभागी कर्नाटकचे संदर्भाची आशा धरणार व थोरली धनीन देखील लिहून सांगांन पाठवितात कीं, स्वामीकडील पाय इकडील मामलियतींत परिछिन्न सिरां न देणें, राजश्री स्वामीची आज्ञाहि असीच आहे म्हणून लिहितात. यांचेहि कागदपत्र माणसे जाणें येणे राबता दाट आहे. राजश्री स्वामी व उपाध्यबाबा व यशवंतराव गायकवाड यांचे विचारें खामखा स्वामीकडील मामलीयत सजवावी, परंतु राजश्री गोविंदरावजीचे विद्यमानें बोली ठरली आहे त्याप्रमाणें ठरवावं हा त्यांचा विचार. मुराररायास तिन्ही संस्थानचा प्रसंग दखल. ते गोष्टीचा मजकूर बोलतात कीं, आमचे येवज आम्हांस करार आहेतच. त्यासिवाय जबरदस्तीनें जाजती तहरह हाईल तेव्हां हिश्यावाड्यांमुळे आम्हांसच च्यार रुपये अधिक मिलतील, सावनूरची चौथ सरदेशमुखी वाजिबी अमल करूं. सर्वाथें आमची किफायत आहे. हे करावं व खामखा करूं. अंतरबाह्य बोलतां येसे बोलतात. बाईसाहेबांचे बोलण्याची दिनचर्याच लिहिली आहे. घोरपड्याबाबत व संस्थानचे मोर्तोदेचा येवज वजा करून मामलीयत ठरऊन घ्यावयाची गोष्ट पेशजी भटजीनी बाईसाहेबास श्रुत केली नाही. सेवकें मनुष्यमुखें

बाईसाहेबांस श्रवण करविली होती. त्याचे उतर सांगोन पाठविले तें पेशजी सेवेसी लिहिलेच आहे. समक्ष बोलावयाचा प्रसंग प्राप्त होतेक्षणी बोलोन जे उतर होईल तें मागाहून सेवेशी लिहून पाठवितों. सेवकास स्वामींचे चरणाचा वियोग नसावा हे वासना सेवकाची. असें असतां ज्या मंडलीस बेजार होऊन निघालो आहे त्याच मंडलीत प्रथमता कार्यास येणे प्राप्त जालें आहे. हरि संकल्प. स्वामीचे चरण दृष्टीस पडतील तो सुदिन आहे. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji reports that Murarrao and Jijabai were at one regarding the taking over of the management of the province in the South, though the former was asked not to interfere with it. "Shahu and his senior queen also desired that the Peshwa should not be allowed to have anything to do in the South", says the writer.*

No. 30]

[26-12- 1748]

पौ छ १८ मिनहू

जाबसूद

श्रीराम

गजश्री त्रिबकराऊ विश्वनाथ गोसावी यासी

८ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य प्रति उमाबाई दामाडे दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणऊन स्वकीये कुशल लिहित गेले पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविले ते राजश्री बाळाजी गोविंद यांणी जबानी सांगितलेवरून कळले. ऐंसीयास कितेक मायाममतेच्या गोष्टी सांगोन पाठविल्या तर तुम्ही पुरातन आमचे मायेचेच आहां, तेथे विस्तारे लिहावें ऐसे नाहीं. कित्येक मजकूर राजश्री बाळाजी गोविंद जबानी सांगितील त्याजवरून कळेल. सरसुभेच्या कागदाविसी तुम्हांस सांगितलेच होते, आपणही मान्य केलेच आहे. तर सरसुभेयाचा कागद पाठऊन द्यावा म्हणजे सरसुभा सालस माणसास सांगोन पाठऊन. तुम्ही आपल्या-कडील कमाविसदारास ताकीद करऊन ज्या प्रो चालत आले आहे त्या प्रो देवणे. म्हणऊन ताकीद आपल्या कमाविसदारास लिहिणे. वरकड कितेक मजकूर मारनिले आपल्यास सांगतील त्याप्रो कार्य करून पाठविले पाहिजे. रा छ १६ माहे मोहरम. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Umabai Dabhade asks Trimbakrao Vishwanath Pethe to despatch at once the papers regarding the appointment of the sarsubha.*

श्री

राजश्री पंतप्रधान

गोसावी यासी

श्रीसकलगुणअलंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री सिदोजी थोरात कृतानेक दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीये लेखन करावया आज्ञा करीत गेलें पाहिजे विशेष. या प्रांतीचें वर्तमान तरी माहाराज करवीरवासी करवीरी आहेत. बाईसाहेब कोडोलीस गेली होती तिकडून येमाणा चिकोडीकर जमाव सुधां आले. भेटी जाली आणि माघारे राणाजी घोरपडे यासी आणावयासी गेले. त्याची व बाईची भेट करावी, तैसेंच चव्हाणाकडेहि राजकारण केलें आहे. त्या विचारांतहि येमाणा आहेत. चव्हाण इंगलीवर रायबागनजीक उतरला आहे. पुढें काय तिकडील मनसबा होईल तो सेवेसी लिहून पाठऊं. येथील बंदोबस्ती करून तांदुलवाडीवर मुकाम करून राहिलों असों. वरचेवरी जें वर्तमान होईल तें सेवेसी लिहून पाठऊं. कललें पाहिजे. विशेष काय लिहिणे? कृपा निरंतर असों द्यावी हे विनंती.

¶Sidoji Thorat reports to the Peshwa the plans and movements of Sambhaji of Kolhapur and of Udaji Chavan.

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

सेवक संकराजी राम विज्ञापना येसीजे. स्वार्माना आज्ञापत्र छ २६ जिलकादचें पाठविलें तें छ ११ जिल्हेजी दोहो प्रहरां पावलें. तेथें आज्ञा जे, मातुश्री उमाबाई दामाडे सतरुसीस कधी येणार व कोणत्या मार्गीं म्हणून आज्ञा. त्यास मातुश्री उमाबाई तों प्रस्तुत राजश्री दमाजी गाईकवाड याचे लस्करांत देहिबेलीत राजश्री माधवराव निंबाजी याचे घरीं आहेत. वीस रोज होत आले, आद्यापि गुंता उरकत नाही. गुंता काये म्हणावा तरी कर्जदाराची समजाविसी करावी, शागीर्द-पेशाची जाबसालाची समजाविसी करावी व सातारियास जावें लागतें त्यास पंचवीस लक्ष रुपये पाहिजेत, यास्तव यथें येऊन राहिली आहे. परंतु तूर्त काही

याचें येणें होतां दिसत नाही. मातुश्रीनी आम्हास नेऊन स्वमुखें सांगितलें कीं, आम्हास माहाराजाची व देवडीची बोलावणी येतात. राजश्रीस समाधान नाही, प्रसंगी असावें हे गोष्ट प्रमाण. परंतु श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान याचा व मातुश्री सकवारबाईचा कटाक्ष फार वाढला. आम्ही तेथें जावें त्यास मातुश्री सकवारबाई साहेबांकडे व्हावें ते समई राजश्री पंतप्रधान यांच्या स्नेहास आंतर पडे. ते आज राज्यांत भारी, यास्तव आम्ही सातारियास तूर्त जात नाही. श्रीकृपेनें राजश्रीस आरोग्य जाहलियाउपरी सर्वहि गोष्टी घडोन येतील. नाहीतर तसाच प्रसंग ईश्वरें केला तर दाहावीस हजार फौजेनसीं राजश्री पंतप्रधान यांकडे जाऊं. तावकालपर्यंत तेथून कूच करीत नाही, याप्रमाणें बोलिलीं आहेत. हें वर्तमान सेवेसी लिहिणार होती त्यास जासूद आज्ञापत्र घेऊन आले. तेथें काहीं तूर्त फौज नाही. नवीहि ठेवीत नाहीत. दाभाडे व गाईकवाड मिलोन लाहानमोडे दोन आडीच हजारपर्यंत हांतां प्रयास आहेत. राजश्री दमाजी गाईकवाड व माधवराव निंबाजी यांचे चिस्तीं स्वामीच्या पायांसी आंतर न करावें यैसा येकनिष्ठपणें बोलतात. वरकड अधिकोत्तर वर्तमान काहीं नाही. सेवेसी विदित होय हे विज्ञप्ति.

¶*Shankaraji Ram to Bhausahab, informing him that Umabai is staying in the camp of Damaji Gaikwad at Dahiwal with a view to finding 25 lacs for the settlement of debts and outstanding claims. He adds that Umabai is not likely to proceed to Satara, as in that case she will have to stay with Sakwarbai, which she does not want to do for fear of incurring the displeasure of the Peshwa. 'She will', he says, 'go there when the King improves in health.'*

No. 33]

[13-11-1749

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. संवके शामजी येमाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागायत कार्तिक वदे प्रतिपदा इंदुवार मुकाम पानगांव स्वामीचे कृपेंकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. राजश्री येमाजी शिवदे यानी शिरोळचें ठाणें घेतलें. अंताजी शिवदे यास पत्र पाठविलें, आपण ठाणें घेतलें, राजश्री बाजीराव यास घेऊन सतरुसीस जाऊन फौज पाठवितों, तुम्ही राजपुत्रास घेऊन येणें म्हणून लिहिलें. त्यास अंताजीपंतानी ते पत्र आपलें पत्र ऐसें कमलोजी मुलें (मुलीक) यासी पाठविलें कीं, तुम्ही पानगांवकरास पष्ट विचारणें, राजपुत्रास

पाठवणें, मोगल जवळ आला अस, तेथें मूल ठेवणें कामाचें नाहीं, म्हणून लिहिलें. तें पत्र आणून राजपुत्रास दाखविलें. मग यास विचारलें कीं, यास उत्तर काय द्यावें? मग राजपुत्रांनीं येमाजीपंताचे पत्राचें उत्तर यास दिलें कीं, आमचा जाबसाल मातुश्रीस विचारणें. मग मातुश्री तुलजाबाई (?) पासी न्यायधीश व मुलीक गेले, त्यास विचारलें. त्यानी उत्तर दिले, आपण बातमीस माणसें समरुसीस पाठविलीं असत. महाराजास आरोग्यता जाहलियावेगलें राजपुत्रास पाठवीत नाहीं म्हणून उत्तर दिलें, आणि कमलोजी मुलीक यांस वाटे लावणें. मग राजपुत्र यांनी विचारलें, कमलोजी मुलीक आम्हांपासीं मुदामी राहवयास आले अगर आम्हास न्याययास आलं अगर आम्हांपासीं असावें? त्यास मातुश्री म्हणाले, आपले पदरचा खर्च खाऊन तुम्हास खर्चास देऊन फुकाची चाकरी करितील तर सुखरूप राहोत. आपण कांहीं याबरोबर वाटे लावीत नाहीं आणि यांस राहा म्हणत नाहीं, ऐसें उत्तर द्वादसीस संध्याकालीं दिले. मग आपले बिन्हाडास गेले. राजपुत्र यांनी आपला ब्राम्हण समरुसीस मातुश्री ताराबाईकडे पाठविला तो येकादसीस संध्याकालीं आला. पांचवे दिवसी येथे दाखल जाहला. राजपुत्रास मातुश्रीनी सांगून पाठविले, विना राजश्रीस आरोग्यता जाहलियावेगले तुम्हीं न येणें. तैसेंच दर्याबाईस सांगून पाठविलें, तुम्ही मुलास न पाठवणें. श्रीमंत राजश्री नानासाहेबाची भेट घेतली, त्यानी बहुत मायेच्या गोष्टी सांगितल्या, म्हणून राजपुत्रासी सांगत होता. मोगलांची फौज भारी. मंगरूल परगणे नलदुर्ग येथें असतो. दोन मजली पुढे गेलियावर अंताजी सिवदे यांनी फौज सुधां पानगांवास यावें ऐसं असे. आणीकहि आपला विचाराचें मूत्र मोगलाकडे अंताजी सिवदे यांनी आपलें ब्राह्मण वस्त्रे नजर कांहीं पाठविलीं अस. आपण आज्ञा केलियाप्रमाणे सेवेसीं निवेदन केलें अस. आणीक नूतन वर्तमान होईल तें सेवसीं निवेदन करूं. स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे वर्तणूक करूं. याचप्रमाणें राजश्री बहिरोपंत याचीहि आज्ञा अस. परंतु राजपुत्र म्हणतात आपणांस तीन जीव. निराले कोन्हाचा इतबार येत नाहीं. महाराज व मातुश्री व नानासाहेब यासिवाय आपण कोन्हाचा इतबार धरीत नाहीं. जें करणें तें श्रीमंताचे विचारं करावें ऐसा यांचा हेत असे. पेसजीं पत्र पाठविलें त्यास कागद चांगला नव्हता म्हणून सेवकापासून अंतर पडलें. या गांवात चांगले कागद मिळत नाहीं. राजश्री जानोजी निंबाळकर याचे नेत्र बरे जाहले. पंचमी करून लस्करास जाणार असत. बहुत काय लिहिणें हे विज्ञापना.

¶*Shamji Yemaji informs Bhausahab that the Prince (Ramraja) on the strength of his confidence in the Peshwa returned a flat refusal to the agent of Yemaji Shivdev when the latter offered to escort him to Satara.*

श्री

राजश्री पंतप्रधान

गोसावी यासी

श्रीसकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री
सिदोजी थोरात कृतानेक दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल
लेखन करावया आज्ञा केली पाहिजे विशेष. पूर्वील पत्रां आज्ञेप्रमाणे तांदुलवाडीस
येऊन मुकाम केल्याचें सविस्तर वर्तमान लिहिलें होतें. विदित जाहालेंच
असेल. आजी छ २१ मोहरमी गुरुवारी माहाराज राजश्री स्वामी करवीरवासी
वडगांवीहून कूच करून करविरास आले. समागमें च्यारसैं स्वार, दोनसैं
प्यादा, राजश्री आबाजी घाटगे कागलकर यैसे आहेत. याउपरी आम्हास आज्ञा
काये करणें ते केली पाहिजे. आज्ञेप्रमाणे वर्तणूक करूं. राजश्री उदाजी
चव्हाण थोरले उगारनजीक कुडची येथें हजार फौजेनसी आहे. त्याचे
जासुदाची बातमी येथें आली होती. आमचीहि बातमी गेली आहे, वर्तमान
तहकीक आलेवर लेहून पाठजं. बहुत काय लिहिणें ? कृपा निरंतर असों द्यावी.

¶The movements of Sambhaji of Kolhapur and of Udaji Chavan are communicated to the Peshwa by Sidoji Thorat.

श्री

राजश्री पंत प्रधान

गोसावी यांस

श्रीसकलगुणअलंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री
सिदोजी थोरात दंडवत विनंती उपरी. येथील कुषळ जाणून स्वकीये लेखन-
आज्ञा निरोपीत असिलें पाहिजे विशेष. माहाराज छेत्रपति कैलासवासी जाहले
म्हणून वर्तमान कललें. ईस्वरें अनुचित गोष्ट केली, परंतु मनुष्य येत नाही,
ईश्वरइच्छा प्रमाण आहे. यानंतर करवीरवासी माहाराज राजश्री येणार म्हणून
चिरंजीव सिवाजी थोरात व आणखी लोक रवाना केले. चिरंजीवाचे अगोघर
पत्र आम्हास आलें त्याजवरून फौज सुधां तांदुलवाडचे उतारावरी येऊन राहिलीं.
चिरंजीव व इत्यादिक तेहि येऊन पोहचले. माहाराज स्वामीनी यावयाचा दंड

निस्छेये करून कोलापुराहून निघोन वडगावास आले. सोमवारी नदीपार होऊन आलेकडे यावे तों उतारास आम्ही पोहचलों. त्यांची बातमी, तेथें गेलियानंतर स्थिर जाहले. आमची बातमी तेथें आहे. माहाराज बोलतात जे, आम्ही निघोन जातो, आपले वाटे कोण जाणार आहेत, यैसें बोलतात. परंतु यावयाचा प्रसंग दिसतो. येद्यापि येऊं लागले तरी अज्ञेप्रमाणें सेवेसीं अंतर होणार नाही. उदाजी चव्हाण व मुधोलकर व चिकोडीकर येकत्र होऊन करवीरास येणार म्हणून वर्तमान आले आहे. तहकीकांत वर्तमान आणून लिहून पाठवितों. स्वामीचे पुण्येंकरून आवघे पराभवतें पावतील. वरकड कितेक अर्थ राजश्री भास्करपंतानी लिहिलेवरून विदित होईल. कलले पाहिजे. कृपा असों दीजे हे विनंती.

¶Sidoji Thorat expresses his regret at the death of King Shahu. He intimates to the Peshwa that Sambhaji has advanced as far as Vadgaon and if he proceeds further on towards Satara, he will find his way blocked by the army posted by the writer as instructed by the Peshwa.

No. 36]

[19-12-1749

छ २२ मोहरम

प्रातःकाल

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री

पंतप्रधान स्वामीच्या शेवेसी

विनंती शेवक उभयेतानी सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल ताा मार्गसीर्ष वद्य षष्ठी इंदुवार मुा पानगाव येथास्थित असे विशेष. राा इंदरोजी कदम येथें सीनेवरी फौजसुधां येऊन पोहचले आहेत. त्यांजकडून राा हरि गोपाल सुपेकर आम्हाकडे आले. त्यानी वर्तमान येथील तपसीलवार मनासी आणिले. आम्ही निवेदन केलें. बंदोबस्ती येथास्थित आहं. मातुश्री दर्या-बाईचे मानस स्वामीकडे आहे. विकृति कोणेविसीं नाही. सांप्रत कारभारी हे सुरलीतच आहेत. कमलोजी मुलीक वगैरे कोणहीं होते ते मागील चहु रोजांत गेले. न्यायाधीष यानी येक घोडी व ढालकटार देऊन उपार्जना करीत बैसले आहेत. जावयाचे त्यांच्या मनांत नाही. राा प्रतिनिधीकडील चिटनि-साचा बंधु काही वस्त्रे किंचित द्रव्य घेऊन आला आहे. त्याविसीं आम्ही बहुतेक विक्षेप घालीतच आहों. याप्रकारचे येथील सविस्तर. वरकड कोणाचे अनुसंधान नाही. याउपरी मातुश्री दर्याबाई यांचा मानसशोध आपण पाहिला

कीं, श्रीमंत पेशवे यानी राजपुत्रासी न्यावयाचा उदेश धरिलाच तरी काये विचार ? त्यानी परिछिन उतर दिलहे कीं, मातुश्री ताराबाई अथवा श्रीमंत पेशवे अथवा त्यांचा बंधु याजमधील कोणही येक आलियाखेरीज राजपुत्राचे जाणें घडत नाही. संकेत स्वामीस विदित व्होवा याजकरितां शेवेसी निवेदन केलें असे. याउपरी छ १७ मोहरम रविवारी मध्यरात्रीं राा इंदरोजी कदम यांज-कडील स्वार पानगावांसी येऊन पोहचलें. त्यानी राजश्रीची निधनवार्ता निवेदन केली ती संपूर्ण क्षेत्रासी विदित जाली. येथून काये मजकूर तो लेखन करूं. येक दोनी पत्रें मार्गे स्वामीकडे पाठविलीं त्याजवरोन येथील भाव ध्यानांत आलाच असेल. आपणाकडील प्रत्योत्तर कांहीयेक न आले. त्याचा मार्ग लक्षून आहों. अति सत्वर आज्ञापत्र पाठविलें पाहिजे. शेवेसी विदित होये. कृपालोभ करीत जावा हे विज्ञापना.

¶The Peshwa is informed of the arrival of Indroji Kadam at Pangaon bringing with him the news of the death of King Shahu. The Pratinidhi also, says the writer, sent robes of honour and some money, but Daryabai is not willing to hand over the prince unless some one of these three—Tarabai, the Peshwa or his brother—comes there in person to take him to Satara.

No. 37]

[25-12-1749

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान साहेबांचे सेवेसी

विनंती. सेवक दमाजी गायकवाड समशेरबहादूर दंडवत विज्ञापना. येथील वर्तमान ताा छ २९ माहे मोहरमपावेतो येथस्थित असे विशेष. माहाराज राजश्री स्वामी यांस मार्गसीर्ष वद्ये त्रितिया भृगुवारी वैकुंठवास केला म्हणून वर्तमान येकिले, त्यावरून परम चितास खेद प्राप्त जाला. तो विस्तार पत्रीं कोठवर त्याहावा ? बहुत अनुचित जाले. यास उपाथे नाही. ईश्वरी सता प्रमाण, हा विचार आपण विवेकेंकरून जाणत आहेत. आता आपला धीर भरोसा सर्वास. आपण सर्वास वडील आहेत. तेथील मजकुरानरूप जे आज्ञा वडीलपणें कर्तव्य ते करीत जावी, आपले विचारासिवाये आन्य गोष्टी आहेसे नाही. सर्व मंडली आमचे येजमान सर्व अद्याप येथेंच आहों. याउपरी आपले पत्र येईल तदन-रूप वर्तणूक होईल. पूर्वी राजश्री संकराजी राम याजबाा सेवेसी पत्रें पाठविली

ते पावलींच आसतील. त्याचे प्रत्योतर आज्ञा जाली नाही. सांप्रत जे आज्ञा कर्तव्ये ते आज्ञापत्रीं प्रत्योतरीं सांभाल करावा. तेणेप्रमाणे वर्तणूक करून कृपेची वृधी केली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Damaji Gaikwad expresses his sorrow at the sad news of the death of Shahu and assures the Peshwa of his co-operation in his future programme.*

No. 38]

[28-12-1749

परत करण्याचे

रु. ४८६

श्रीशंकर

सहश्राये चिरंजीव राजश्री खंडो प्रति सौ काकूबाईने कृतानेक आसीर्वाद उपरी. येथील क्षेम ताा मार्गेंसीर्ष वद्य ३० जाणून स्वकीये कुशल लिहिणे विशष. बहुत दिवस जाले, परंतु स्मरणपूर्वक पत्र न पाठविले. त्यासी एक दोन पत्रे श्रीमंत आले त्याजवरून कलो आले. त्यासी इकडील वर्तमान सतरुसीस श्रीमंत माहाराज राजश्री देवआज्ञा जाली. त्यासी हे वर्तमान पूर्वी संभु खिजमतगार याजबरोबर लीा त्याजवरून कललेच आसे. माहाराजाची राणी सेकवारबाई तेहि त्याजबरोबर सयागमण आ(जा?)लीत. श्रीमंत राजश्री पंत प्राधान हे फौज दाहावीस हजारानसी सातान्यास बंदोबस्तीणे आहेत. तुम्ही आपले जागा फार खबरदारीणे राहणे. त्या प्रातीचे लोक बहुत हरामखोर आहेत, म्हणून तुम्हास फार फार पत्री लीा आहे. त्यासी आपल्या ठान्याठुन्यात बहुत सावधता असून कामकाज उत्तम करणे. चिरंजीव रावजीचे लग्नाचे हा कालपावेतो कोठे नेमस्त नाही. त्यासी हिसेब कितेब दरबारी विल्हे लागलियावर मग लग्नाचा विचार होईल, त्याजप्रो तुम्हास लिहून पाठऊ. साराश गोष्टी की तुम्ही आपल्या जागा सावध राहणे.

¶*The death of King Shahu and the presence at Satara of the Peshwa with a force of 10 or 20 thousand are the items mentioned in this private letter written by one Kakubai to Khandoba.*

No. 39]

[1750

श्री

यादी सरंजाम मातुश्री

आईसाहेब सुरू इहिदे खमसैन मया अलफ
रुपये

७०००

राजश्री पंतप्रधान पैकीं

२००० गांव द्यावा

९००० नरुत द्यावे.

७०००

२२०००	राजश्री पंतप्रतिनिधिपैकीं १७००० येवज बाबती ५००० गांव द्यावे.
	२२०००
१००००	राजश्री फतेसिंग भोसले यांजकडून द्यावे.
१००००	राजश्री रघोजी भोसले सेनासाहेब सुभा यांपैकीं.
३०००	किता सरंजाम देहे १००० कुसाजी येसाजी भोसले पैकीं देहे १००० सोमवंसी पैकीं देहे १००० बांडे पैकीं देहे
	३०००
३०००	राजश्री बाबूजी नाईक पैकीं नख्त रूा द्यावे
५५०००	

¶The details of an allowance to be fixed for Tarabai and its apportionment are specified in this paper.

No. 40]

[1750

रु. नं.

१६५८

श्री

यादी मातुश्री आईसाहेब याजकडे खासगीस वसुली सरजाम द्यावा सुा खमसेन मया व अलफ

रुपये

७५०००

* * * * लाब चार गाव गाव मिलोन
ऐवज वसुली भरुन द्यावा कौरार

¶Rs. 75,000 is proposed as an allowance for the private expenses of Tarabai.

+ हीं अक्षरे रामराजाच्या हातचीं असावीत असें दिसते.

No. 41]

[25-8-1750

रु. नं.

१६५८

श्री

यादी राजश्रीनी आईसाहेबास नेमणूक सरंजामाची केली तिची नेमणूक वसुली,

२०००० प्रधान पंत
१०००० सचिव
२०००० फतेसिंगबावा
१०००० खासगी
१०००० प्रतिनिधि
५००० दाभाडे

७५०००

यादी नानासाहेबानी नेमणूक आई साहेबाची वसुली,

३०००० प्रतिनिधि
४००० खासगी
१०००० दाभाडे
६००० पवार
५००० प्रधानपंत
५००० फतेसिंग

६००००

सुा इहिदे खमसैन मया अलफ. दर जागा पुणे बंगला राजश्रीकडील कारभारी देखील. छ ३ सवाल.

¶Nana saheb Peshwa herein fixes the allowance of Tarabai and apportions it between the sardars mentioned.

No. 42]

[1750

रु. नं.

१६५८

श्री

यादी नेमणूक मातुश्री आईसाहेब
राजश्री पंतप्रधान राजश्री प्रतिनिधि
७००० २२०००

तो	तो
२००० गाव	१७००० बाबती
५००० नख्त	५००० गाव
७०००	
राजश्री फतेसिंगबावा	राजश्री रघोजी भो
१००००	१००००
किता गाव	राजश्री बाबूजी नाईक
१००० येसाजी कुसाजी	पैका ३०००
१००० सोमवंशी	
१००० बांडे	
३०००	

¶This paper mentions the allowances of Tarabai as apportioned among the different sardars. This should be taken in conjunction with the preceding ones.

No. 43]

[1750

रु. नं.

१६९८

श्री

यादी मातुश्री आईसाहेब यास सरजाम वसुली नेमून दिलहा :—

७०००	राजश्री पंतप्रधान
२२०००	राजश्री पंत प्रतिनिधि ऐवज बाबती
१५०००	राजश्री फतेसिंग भोसले
५०००	दाभाडे
५०००	रघोजी भोसले
१०००	सरलस्कर
१०००	येसाजी भोसले
१०००	सोमवंशी
१०००	बांडे
३०००	बाबूजी नाईक
६००००	

येणेप्रमाणे साठ हजार कैरार.

¶Ramraja fixes the allowance of Tarabai with specified contributions from the various sardars.

+ हीं अक्षरें रामराजाच्या हातचीं असावीत असे दिसतें.

No. 44]

[1750

रु. नं.

१६९८

नकल

श्री

यादी मातुश्री आईसाहेब यांस सरंजाम जमाव वसुली

३०००० प्रतिनिधीपैकी

१०००० दाभाडेपैकी

६००० पवारपैकी

४००० तन्ही खासगीपैकी

२००० फतोसिंगबावापैकी

५००० राजश्री प्रधानपंतापैकी

६००००

¶The net cash allowance of Tarabai is mentioned in this paper. (See No. 41 above.)

No. 45]

[17 Jan. 1750 ?

श्रीरामो जयति

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आई साहेब साहेबांचे सेवेसी

विनंती. सेवक आज्ञाधारक येशवंतराज माहादेव खासनिवीस कृतानेक विज्ञापना. ताा पौष्य बहुल शष्ठीपर्यंत साहेबांचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशष. साहेबीं कृपा करून संक्रमणाचे तील शर्करायुक्त थैली पाठविली ते उत्तम समई प्रविष्ट होऊन आनंदावाप्ति जाहाली. आज्ञेप्रमाणें तिल शर्करा स्वीकारिली. सदैव पत्रीं सनाथ करणार साहेब धणी आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Yeshvantrao Mahadev Khasnavis sends to Tarabai his greetings for the season of Makar sankrant.

No. 46]

[Jan. 1750 ?

श्रीराजाराम माहाराज रघुवीर

विनंती उपर. मातुश्री आईसाहेबांची मर्जी कैसी आहे ? चिरंजीव मुलास घेऊन दर्शनास येतो. अर्ज करणे. मायेबाप धणी देव गुरु आमचा आहे

दुसरे दैवत आश्रा आधार नाही. आम्हास वडिलाचे पायाप्रों वर्तावे लागते. सुख करून उठली आसली तर सत्वर उतर पो. अद्याप भोजन केले नाही. हे विनंती.

¶*Bhagwantrao Amatya requests to be informed whether Rani Tarabai was disengaged and free to receive a visit from him.*

No. 47]

[11-1-1750 ?

पो छ २८ सफर

श्री

श्रीसकल तीर्थस्वरूप माहाराज मातुश्री आई-

साहेब साहेबाचे शेवेसी

अपलें मुधोजी नाईक निंबालकर दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल तागायेत छ १३ माहे सफर जाणोन यथास्थित असे विशेष. बहुत दिवस जाले. वडिलांकडील पत्रे येऊन वर्तमान अवगत होत नाहीं तर क्षणक्षणां आसीर्वादपत्र पाठऊन चितास संतोश पावीत गेले पाहिजे. उपरी सदासिव साखरसेव्या यांच्या सेव्येपणाचा मजकूर लिहिला तर आपण वडिलाचे आज्ञेसिवाय काय आहे? आज्ञेप्रमाणें त्यांच्या स्वाधीन केले असे. आपणहि कूच करून मोगलाच्या शैन्यात छ मारी गेलों. वडिलास कलावें म्हणून लिहिले असे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Mudhoji Naik Nimbalkar of Phaltan (1748-63) is seen in this letter helping the Nizam by order of Tarabai, evidently against the Peshwa.*

No. 48]

[15-2-1750 ?

श्रीवेकदेश

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब

साहेबाचे शेवेसी

विनंती. सेवक जिवाजी शामराव निा बंडगर विज्ञापना. ता छ १८ रबिलोवल-पर्यंत साहेबाचे कृपेंकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. साहेबी आज्ञापत्र सादर केले. तेथे आज्ञा की, किले वसंतगडास वेढा बसविला त्यास किल्यास वेढा बसवावयास सेवकास प्रयोजन काय आहे? सेवकाचे राऊत मौजे

चरेगावास गेले होते. त्यास वसंतगडकरी याणीं धरून नेऊन हाणमार बहुत केला. त्यास साहेबी गडकरीयास ताकीद करून सेवकांचे राजत सोडून देवणार साहेब धणी आहेत. सेवकाकडून साहेबाचे सेवेसी अंतर किमपि होणार नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विनंती.

¶Jiwaji Shamrao gives an explanation to Tarabai why he laid siege to Vasantgad.

No. 49]

[15-2-1750

पौ छ १५ राखर

श्री

श्रीमंत महाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबाचे सेवेसी

विनंती. सेवक तुलाजी आंगरे सरखेल कृतानेक विज्ञापना. ताा माघ बहुल पंचमी गुरुवासर पावतो साहेबाच्या कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान यथा-स्थित आसे विशेष. साहेबाचे सेवेसी संक्रमणप्रयुक्त तिलशर्करा खलेंती येक पाठविली आहे. कृपालु होऊन स्वीकार केल्याचे आज्ञापत्र सादर करवणार साहेब धणी समर्थ आहेत. सेवकास साहेबांच्या पायाविना अन्य दैवत्य आहे ऐसे नाही. वडील परंपरागत सेवा घेऊन चालविले त्याप्रमाणे सेवकाचे हातून सेवा घेऊन गौरव करून उर्जित करणार साहेब समर्थ आहेत. सेवेसी निवेदन जाहलें पाहिजे. हे⁺ विनंती.

¶Tulaji Angria sends Tarabai the customary New Year's greetings of tilgul, with the compliments of the season.

No. 50]

[7-3-1750 ?

छ १० राखर

श्रीआईआदिपुरुष

सेवेसी विज्ञापना. ताा छ ९ रबिलाखर सौम्य त्रितीय प्रहर साहेबांचे कृपेकरून वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. सिरवल प्रांती हुजुरून लोक जाऊन धामधूम जाली याजकरितां पुणियाहून फौज राजश्री प्रधानपंत याची निघोन नारीवरी येऊन मुकाम केला होता. वर्तमानहि बातमीचे साहेबाचे सेवेसी विनंत

जालेच आसेल. प्रस्तुत फौज घाटाखाले आली आहे. छ मजकुरी घाट चढोन फौज वरती येणार म्हणून वर्तमान यैकतों. त्यास आम्ही तो कूच करून पाहाटे जातो. त्याची फौज सनिध राहिलियाने साहेबाच्या चितात विकृत येईल येईल. त्यास तो नाइकाच्या फौजेच्या शहावरी राहावे लागते म्हणू (न) जनवार्ता आहे. त्यास हेहि संकट चितांत येऊन सेवेसी विनंतीपत्र पाठविले आहे. याचा विचार करणे तो साहेब करितील. सेवकास आज्ञा होईल त्याजप्रमाणें वर्तणूक केली जाईल. सुचला अर्थ लिहिला आसे. साहेबाजवली लोक सांगतात जे, मदतीस फौज यांनीच आणिली. आसियास त्याचे फौजेचे आगत्य आम्ही धरिले किंवा नाही हेहि साहेबांस विदितच जाले. पुढेहि आम्हास त्याचे फौजेचे आगत्य काये आहे? परंतु आम्ही सेवक लोक सुचला अर्थ ल्याहावा म्हणून लिहिला आहे जे, राजश्री दिनकरपंत यासी सांगोन त्यांची पत्रें फौजेच्या सरदारास पाठवावी जे, तुम्ही राजश्री प्रतिनिधिसमागमे फौजसुधा चव्हाणाच्या पारपत्यास जाणे ऐसे पत्र राजश्री दिनकरपंत याचे आलियास आम्ही त्याजकडे येक भला माणूस पाठऊन फौज आली तरी त्या प्रांतास घेऊन जाऊ. साहेबाची आज्ञा होईल त्याजप्रा विचार केला जाईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The Pratinidhi asks Tarabai for a large force to be sent with him on his expedition against Chavan, which the writer had undertaken.*

No. 51]

[9-3-1750]

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेबाचे सेवेसी

आज्ञाधारक खंडेराव कासी न्यायाधीश कृतानेक विज्ञापना येसीजे. चिरंजीव राजश्री देवराव याचा लग्न फालगुण शुध १३ त्रयोदशीस निश्चय केला आहे. शरीरसमध राजश्री येमाजीपंत चिकोडकर यांसी केला आहे. तर साहेबी चिरंजीवाचे साहित्य करून रवाणिगी केली पाहिजे. बहुत काय लिहिणे. हे विज्ञापना.

¶*An invitation to Tarabai from Khanderao Kashi for the marriage of his son Devrao.*

श्रीराजाराम रघुवीर.

विनंती उपर. सिमगा आला. उदैक होली. येक तिरेका खर्चास नाही. धणियासी कोणी अर्ज करीत नाही. राा बाबाजीस स्मरण नाही. आम्ही काये करावे? इलाज नाही. दरमाहापैकी दोन महिने बाकीस ओहत. मुंजीस ठावच नाही. श्रीदेवाचा उळाह आला. वाणी उच्यापत देत नाही. उदमी सनंग देत नाही. मातुश्रीस अर्ज करणें. राा बाबाजीस विनंती करणें. सेवटी चिठी वाचून दाखवणें. तुम्ही विदेही न होणे. आमची फजिती होत आहे. रांडा-पोरास अन्न आजी दोन महिने नाही. मातुश्रीनी निर्दया केली आहे. काये निमित्त्य हे पुसावे हे विनंती. बाबू नाईक यास वस्त्रे देणार ते (फाटले).

¶*Bhagwantrao Amatya describes his unhappy condition and requests help.*

श्रीराजाराम रघुवीर

विनंती उपर. आपण थोर लोक आहेत. आम्ही या राज्यातील पुरातन ब्राह्मण गरीब लोक निराश्रित आहो. महाराज याचे दयेस्तव या राज्यात आलो. सर्व राज्यभारी आपण आहात. येखितयार धणियानी आपणावर दिला आहे. आम्हावर दया करावी, माया धरावी, हे उत्तम आहे. आम्ही बेइतवारी नव्हो. विश्वासघातकी लोक नव्हो. आपणाजवली विनंती केली परंतु दया माया धरीत नाही, हे ईश्वरास न माने. मातुश्रीस पुसावे. आम्ही येकवचनी लोक धणियाचे दये * * चे आहो. दुसरे काही कळत नाही. अनाहुत आहो. बेसरं-जामी हुर्दा मामला दौलत महाराजाची आहे. आम्ही बारगीर आहो. आपण मध्यस्त होऊन विठलपंत दिवाण पाा, आग्रहे आणिले. आद्याप दाद नाही. च्यार हजार रूा दिविले. हा तिसरा महिना चालिला. चिरंजिवाची मुंजी प्राप्त जाली. कर्जवाम करून केली. संकट धणियासी व आपणास आहे. अन्न-वस्त्राची खर्चाची बेगमी करावी. उतणे मातणे आम्ही नव्हो. वरकडाप्रो आम्हास लक्षू नयेत. कारभार मनसबा काही कळत नाही. आपण इमान शफत दिली आहे त्याचे स्मरण धरून दया करावी. आम्हापामून चूकवाक बोलीमध्ये जाली आसेल तर क्षमा करावी. ब्राह्मण आहो. विनंती चालवावी. चिरंजीव

मुलास ठेऊन चालवावे. आम्ही निकामी, वृध, कार्याचे नसिलो तर निरोप द्यावा; जाऊ. हे विनंती.

¶*Bhagwantrao (writing probably to the Peshwa) reminds him of his former promises and begs support.*

No. 54]

[April 1750 ?

तूर्त कलरावरते ठाणे सरकारचे घालावे तदनंतर करणें ते करून. दंडकाप्रमाणे राजकारण आहे. त्रिंबकपंताचे चिंतास आले आहे. सेवेसी श्रुत होये. तैसेच दुसरे चिंता फारच सरदेशमुख आधीं सरदेशमुखी सरकारांत व्यावी, आणि आपला चौका बैसवावा म्हणतो. त्यानेही पत्र सेवेसी लिहिलें आहे त्याचें उत्तर द्यावयास स्वामी समर्थ आहेत. हिदायेत मोदीखान याचें राजकारण जालें आहे. त्यांत जीव नाही परंतु हे बोलतात, व राजश्री फत्तेसिंगबावाचे चिंती स्वामीचे पत्र येईल ते समई गंगातीरास यांचे येईल आहे. राजश्री विठल सिवदेव याची व दर्याबाईची भेट जाली. फत्तेसिंगबावासहि पत्र आलें आहे. याची त्याची भेट येक दोन रोजांत होईल. याच्या फौजा येत चालल्या. रोजबरोज सेदोनसैं राऊत येतात. फौज भारी जमा होईल येईल दिसतें. आपाजी प्रभू आजी लस्करांत आला. दोन हजार आहे. दर्याबाईहि येकदोन रोजीं येणार. वरकड वर्तमान जें आसेल तें लिहितों. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*News-letter, mutilated, from Satara to Poona, communicating the movements of Fatesing Bhosle, Daryabai Nimbalkar and Vithal Shivdev and the overtures of Muzaffarjang.*

No. 55]

[April 1750

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री भाऊ

साहेब स्वामीराजाचे सेवसी

आज्ञाधारक व्यंकटराऊ मोरेश्वर कृतानेक सा नमस्कार विनंती जे. साहेबाची आज्ञा घेऊन श्वार जालो, ते का खटाव * * * तेथे राजश्री गोविंदराव चिटनीवीस यांचे भाऊ राजश्री * * * * येणार होते, म्हणून च्यार मुकाम जाले. ते काल दसमीस आस्तमानी येऊन, * * * * मग आज तेथून कूच करून, येकादसीस येरलवाडी नजीक कातरखटाव येथें आले. तेथे राजश्री रघोजीबावा भोसले याजकडून पत्रे, राजश्री त्रिंबकजी भोसले व

बुन्हानजी मोहिते यासी आली. त्या पत्री लिहिले कीं, मुकाम बेगमपुरा नजीक पंढरपूर येथे आलो. तर तुम्ही मंडलीसहवर्तमान सत्वर येणे. आपण उदईक पंढरपुरावर येतो. त्याजरून राजश्री त्रिंबकजी भोसले व राजश्री बुन्हानजी मोहिते याणी उदईक द्वादसीस पंढरपुरास जावे, हा निश्चये केला आहे. व जासुदानी जबानी सांगितले कीं, येकादसीस पंढरपुरास येणार. व त्यांचा हेत कीं, फौजसुधा सतरुसीस यावे. मग श्रीमंताच्या विचारे फौज वाटे लावा (वयाची) तेव(ढी) लावावी आणि जितकी ठेवावयाची ते ठेवावी आणि श्रीमंत * * * * * सी शुभकार्यासी जाणार आहेत. लागलीच आज्ञा घेऊन, आपण पुण्यासी जावे, श्रीमंताची कृपा संपादून, मग जे आज्ञा करतील त्याजप्रा वतनूक करू, ऐसे आहे. महाराजास श्रुत होये. हे विज्ञासी.

¶ *Vyankatrao Moreshwar to Bhausaheb, describing the movements of Raghuji Bhonsle's army and informing him of his intention of going to Satara along with the forces of Trimbakji Bhonsle and Burhanji Mohite who are asked to join him.*

No. 56]

[15-4-1750

रु. नं.

१६९७

श्री

यादी सरंजाम उदाजी चवाण हिमतबाहादर सुा खमसैन मया अलफ छ ११ जमादिलौवल

४०००० प्रो अफजलपुर सरकार सोलापूर १

२९००० प्रो मंदरुप सरकार सोलापूर १

६११०० प्रा माण

१३९०० का नाझरे १

१७००० का कासेगाव १

१९६०० का सांगोले १

१९००० का ब्रम्हपुरी १

६११००

१२६१००

प्रो

सनदा करुन देणे

१०५००० या खेरीज सरंजाम माधवरावपैकी
धर्मादाय आलाहिदा.

२३११००

१०००० समत हवेली विजापुर १

१०००० गलगले १

५००० मोलवाड १

१०००० समत इंडी १

२०००० समत गोटे १

१५००० समत हलसगी १

५००० जैनापुर १

२००० पाा हसुर १

५००० ठाणे बिदरी १

५००० प्राा आईनी

१०००० प्राा बारगी महमदापुर

५००० प्राा कैमबावी

१०५०००

१२

सनंदा करुन देणे

¶The Saranjam fixed for Udaji Chavan is detailed in this paper.

No. 57]

[2-5-1750 ?

पो छ १० जमादिलाखर

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब

साहेबाचे सेवेसी

विनंती. सेवक परशराम जगजीवन अजहत देशमुख भोसले व देशपांडे पाां कराड कृतानेक विज्ञापना येथील क्षेम ताा छ ६ जमादिलाखरपावेतो साहेबाचे कृपेकरून वर्तमान येथास्थित असे विशेष. साहेबी आज्ञापत्र पाठविले की, प्रांत मजकुरचे जमीनझाडे व देहझाडे घेऊन येणे म्हणोन आज्ञा जाहाली. यैसियास

+ हीं अक्षरे रामराजाच्या हातचीं असाबींत असे वायते.

गावगना देहझाडे व जमीनझाडे तयार करावयास दिवसगत लागेल. याकरिता हुजुरे रवाना केले आहेत. सेवेसी विज्ञापना करितील. मागाहून आज्ञेप्रमाणे सिधता करून सेवेसी येतो. येविसी माहाराजानी श्रीमंत राजश्री पंतप्रतिनिधि यास आज्ञा केली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Tarabai orders the village accounts to be presented to her. The writer regrets the unavoidable delay in executing the order.*

No. 58]

[29-5-1750]

पो छ १३ रजबु

श्रीगजानन

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक गोविंदराव मोरेश्वर साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. सेवकाचें वर्तमान तागा छ ४ रजबपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेकरून यथास्थित आसे विशेष. स्वामीनी कृपापत्र सादर केलें तेथें आज्ञा कीं, त्या * * * (पाच) से राऊतांचे प्रयोजन नाहींत श * * * श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेबांचें चितात विपर्यास आणून कटाक्षाचा विचार * * (यो) जिला तरी पुण्यास राजश्री जिवाजी गणेश यास लेहून पाठवणे म्हणजे राऊत व हशमी लोक येतील. तुम्हीं बहुत खबरदारीनं चौकीपाहारा करून राहणे म्हणोन आज्ञा.. यैशास स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें बंदोबस्त करित आहां. प्रस्तुत राजश्री ब्रह्मानजी मोहिते फालगुन शुध पौर्णिमेस रात्रौ सतरुषीस दाखल जालं. त्यावरी दुसरे दिवसी मारनिले यांणी आपणाकडील कारकून सेवकाकडें पाठविले * * णं मजकूर जबानी सांगितला जे श्रीमंत मातुश्री आईसाहेब यांणी आपणाकडील * * जी नेवरे हुजुरी पुण्याचं मांकांमीं पाठवावी याजबरावर आज्ञा सांगोन पाठविली जे तुम्ही सिताव येणें, तुमचे विचारं राजश्री स बाहेर काढावयाचे करावें लागतें. तुम्हीं राज्यांतील लोक, याजकरितां येणं म्हणोन आज्ञा जाहाली. त्याजवरून आम्ही मातुश्रीचे दर्शनास आलों. वरकड जो विचार करणें तो तुमचे विचार्ये करू म्हणोन बाह्योपचारं गोष्टी बोलत गेला. तदनंतर मानिलेचे कबिले वडिलास * * * सतरुषीस गेली. मोहिते यास वर्षप्रतिपदेस मातुश्रीनी बादली पोषाख देऊन बहुमान केला. शेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Govindrao Moreswar writes to the Peshwa about the plans of Tarabai for the removal of Ramraja from power.*

श्री

सेवेसी सदासिव रघुनाथ चरणावरी मस्तक ठेऊन सां नमस्कार विज्ञापना. ता वैशाख वैद्य द्वितीयापर्यंत वर्तमान यथास्थित असे विशेष. श्रीमंत महाराज मातुश्री आईसाहेबाची आज्ञापत्रे व राजश्री बाबाजीचे पत्र ऐशी आली तीच बजिनस सेवेसी पाठविली असेत. तेथील सारांश अर्थ दिसतो कीं मातुश्रीच्या मते श्रीमंतानी (आपली) फौज सातारियाहून मावारी न्यावी, त्याउपरी भेटीचा प्रसंग करावा. फौज मावारी गेलियाखेरीज आम्ही यावे तरी उचित नाहीं. येथील कितीक प्रकार बोलावयाचा तो श्रीमंताच्या उरुबरू बोलावा अशा प्रकारचा भाव दिसतो. दुसरा प्रकार श्रीमंतानी इमाने इतबारे आमच्या मनोदयानरूप वर्तविं, कदाचित तेही वर्ततील, परंतु श्रीमंत भाऊसाहेबाचा भरंवसा पुरत नाहीं असा भाव त्यांचा आहे; आणि मलाहि शोध करितां या प्रकारचा दिसतो. त्यावरून मी मातुश्रीस लेहून पाठविले कीं श्रीमंत राजश्री नानासाहेबाच्या मजीवेगळे श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबास दुसरा अर्थ नाहीं. केवळ सातारियास येऊन उरुबरू वर्तमान पुसावे तरी लोक म्हणतील कीं पांचपंचवीस मातबर यांच्या विचाराखेरीज गोष्ट ठराविली तें प्रमाण काय, यास्तव सविस्तर अर्थ मातबर माणसाजवळ बोलोन निश्चय सांगावा तेंगेकरून उभयपक्षी उचित, त्यानंतर जे करणें ते करावे. दुसऱ्याचा भरवसा न पुरे तरी राजश्री बाबाजीस पाठवावे. याप्रमाणे मातुश्रीस मी लेहून पाठविलें. त्यानंतर फिरोन मातुश्रीची आज्ञा जाहली की सत्वर हुजूर येणे. परंतु तेथील त्याचा भाव दुसरा कीं श्रीमंताचे फौजेसमागमे जावे तरी दुसऱ्याजवळ चार लोक आहेत ते दुर्लभ होतील. यास्तव केवळ वेगळे यावे हे उचित. यास्तव ये गोष्टीचा धरबंद श्रीमंतांजवळ तुम्ही करून येणें म्हणोन आज्ञा करितात यास्तव सेवेसी लिा आहे. ज्याप्रमाणें आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करीन. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶[News-letter from Satara to the Peshwa at Poona, referring to the latter's negotiations with Tarabai and a personal meeting between them. Tarabai visited the Peshwa at Poona on May 29, 1750.]

श्रीशंकर

सेवेसी आज्ञाधारक व्यंकटराऊ मोरेश्वर कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंति प्रार्थना येसी जें. येथील वर्तमान तागाईत वैशाख वद्य ९ पंचमी सोमवार प्रथम

प्रहर घटका दोन (२ दोन) दिवस पावतो येथास्थित असों विशेष. येथील वर्तमान राजश्री काल तांतडीनें जाऊन आऊसाहेबास बहुत प्रकारें विनंती केली, परंतु नायैके. जैसैं राजे येथून निंबास गेले तैसैं आऊसाहेबांनीं कूच करून जायास लागले. तेव्हां राजश्रीनी जितके कारखानियाचे लोक व सारवान व खिजमतगार यैसैं ठोकले. कांहीं आपल्या हातें काठ्या मारल्या, व कांहीं लोकां-कडून मारविल्या, तेव्हां मोठी धूम जाली. तमाम जिकडील तिकडे पलापल जाली. तमाम कारखाना व जितके लोक सांगातें गेले होते तितके लोक मघारें आले. आऊसाहेब येक्या पाळखीनसी मात्र निंबात राहिली; व आपणांकडील राजश्री गोविंद * * * (अपूर्ण)

¶ *Vyankatrao Moreshwar from Satara to the Peshwa at Poona, informing him of the departure of Tarabai for Nimb and the severe beating which Ramraja inflicted upon her servants.*

No. 61]

[Date of receipt 6-6-1750?

पो छ १२ रजब

जाबसूद

श्री

सेवेसीं चिमणाजी बापूजी साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान मुक्काम सिवापूर दोन घटका रात्र आवसी. राजश्री स्वामीकडून दीनानाथपंत पत्रें घेऊन मातुश्री आऊसाहेबास व श्रीमंत राजश्री नानासाहेबास घेऊन आले आहेत. त्यास त्या कारकुनास जवळ बसऊन भावगर्भ राजश्री दादोपंत व आम्ही उभयतानीं घेऊन कुली त्याचा आशये घेतला आहे. त्यास हें वर्तमान पत्रीं लिहावें तरी आनकूल पडत नाही. याकरितां आम्ही सेवेसीं यावें, यैसैं दादोपंत याचे विचारें जालें आहे. त्यास ते प्रातःकाळीं पुर्णयास उद्यां दोन प्रहरां पोहचतील. पुढें आऊसाहेबाकडे दोघे हुजरे आजी आले आहेत, या प्रमाणें वर्तमान आहे. राजश्रीनी यावें, हा विचार बहुत परंतु दीनानाथपंत माघारं फिरोन जात तों येत नाहीत. दीनानाथपंत यास येकांतीं भेटऊन सविस्तर आर्थ श्रवण करावा लागेल, याकरितां भेटीस यावें यैसैं असिलें तरी रातोरात आज्ञा आली तरी येऊं. नाही तरी प्रातःकाळीं कूच करून सिरवलाआलीकडे किंवा आसपास मुकाम करून. उत्तर सव्वर पाठवावे हे विनंति. त्याणीच दुसरें वर्तमान सांगितलें कीं राजश्री प्रतिनिधीचे मेहुणे व वाकडे उद्यां पुर्णयास येतील. मागून चव्हाणाचे शामराव आले तेहि येतील. ऐकिलें वर्तमान सेवेसीं लिहिलें असे. हे विज्ञापना.

¶ *Chimnaji Bapuji reports some intrigue.*

श्री

विनंती. सेवक चिमणाजी बापूजी साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. स्वामीची आज्ञा जाली, घांटाखाली राजश्री दादोपंत राहतील, तुम्ही घांट चढोन सतऋषीस राजश्री नानापाशी जाणें. त्यास रविवारीं घांटमाथां जातों, सरकारांतून उंट पांच ओझ्यास ठेविलें होते त्यांपैकी येक उंट दोन राहुच्या व कनाथांचें ओझें त्याजवरीं होतें तो उंट कातरजचा घांट उंट चढला नाहीं. माघारें पुण्यास गेला, याकरितां खोळंबा जाहला. कांहीं वोझें डेरयाचें किकवीस ठेऊन सडे राहुच्या घेऊन मात्र सतऋषीस प्रातःकाळीं स्वार होऊन जातो. हें विज्ञापना. मंदवार तृतीय प्रहर सरकारचे उंट च्यार सातारेयापर्यंत घेऊन गेलों. आमचे उंटाची वाट पाहिल्या खोळंबा होईल या करितां सरकारचे च्यार उंट घेऊन गेलों. हें विज्ञापना.

¶*Chimnaji Bapuji from Kikvi to the Peshwa, reporting that he is proceeding to Satara as instructed.*

श्री

सेवेसी विनंती. सेवक चिमणाजी बापूजी साष्टांग नमस्कार विज्ञापना येथील वर्तमान तागायत छ २२ रजव मंदवार त्रितये प्रहर मुकाम किकवी स्वामीचं दयेंकरून येथास्थित असे. आजी आज्ञापत्र सकाळीं रवाना केलें ते अडीच प्रहरा पावलें. लिहिलें जे, शाहाणा माणूस भावगर्भ सविस्तर सांगे व येकांती भेटवी यैसा शाहणा माणूस कारकून पाठऊन राजश्री दादोपंत नीरथडीस येऊन तुम्ही सत्वर सतरुसीस जाणें म्हणून आज्ञा, त्यास आज्ञेप्रमाणें राजश्री दादा राहिले. आम्ही स्वार होऊन प्रातःकाळीं जातों. राजश्री दादाकडील कारकून नारोपंत सेवेसी आले आहेत हे वर्तमानहि विदित करितील, व दीनानाथपंत याचे वोलखी आहेत. यांची भेटाहि सेवेसी येकांती करितील. प्रातःकाळीं दीनानाथपंत पुण्यास कारकून दादाकडील बरोबर घेऊन आले आहेत, तेही आगोधर स्वामीस भेटऊन मग आऊसाहेबाकडे जातील. याप्रमाणें त्या कारकुनास दादानी आज्ञा करून बराबर दिल्या आहे. सतरुसीस जावयाची आज्ञा त्यास आम्हांस तों उजूरच नाहीं. परंतु लोकांचीं घोडीं रोड उठवणकरू, बरोबर नेल्यास नफा नाहीं,

आणि तेही श्रमी बहुत होतात, कदमाची येकजिनस पाच घोडीं पंचविसांत मेली, याचप्रमाणें फार गालण जाली आहे. याकरितां जे फार गळाले असेल त्यास निरोप द्यावा लागतो. परंतु येक दुसरे घरास गेले म्हणून या समयांत रोजमरा वजा करितां येत नाही. तथापि च्यार रुपये दिल्ले तरी त्याचे आद्यांत पडले. परंतु गळाटा निघोन नफा नाही. आबरू जतन होत नाही, याकरितां जी फार गळाटली त्यास निरोप देऊन सडे जातों. सेवेसीं विदित होये रोजमरा वजा करता कामास येत नाही. हे विज्ञापना.

¶Chimnaji Bapuji agrees to proceed to Satara and to send his private clerk to Poona.

No. 64]

[17-6-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक चिमणाजी बापूजी साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान छ २३ रजव रविवार चतुर्थ प्रहर मुकाम खंडाले बावडे स्वामीचे कृपेकरून यथास्थित असे. सेवेसीं विनंति लिहिली होती जे, राजश्री नानाचें पत्र आलें जे आहा तेथे राहाणें आणि खबरदारी करवणें. त्यावरून सिरवला आलीकडे राहातों म्हणून लिहिलें होतें. त्यास विचार पाहातां सातारेयाची मर्जी घडीघडीची आणि राजश्री नानाची आज्ञा तेथें राहणें. मग आम्ही कूच करून वाटाखाळीं राहोन सातारेयास लेहून पाठविलें. त्याचें उत्तर रातोरात येईल म्हणजे प्रातःकालीं वाट चढोन जाऊं, निकडीचें पत्र आलें तरी डेरेंदांडे येथें टाकून दोन प्रहरांत सातारेयास दाखल होऊं. इकडील कारभार लोक नाना प्रकारचे बोलतात जे राजश्रीनी यमाजीपंत आणविले, फौज भारी जमा जाली, याउपर पुण्याकडे यावें, नाही तरी तूर्त नाही, यैशा नानाप्रकारची लिहिली वदंता येतात. याकरितां दोनी शहावर आजीचा दिवस येथें आहे, सातारेयाचे आज्ञेप्रमाणें वर्तणूक करून. राजश्री दादोपंताचें मानस नीरचे उत्तर तीरीं राहावयाचें होतें. परंतु इकडील नाकेबंदी दो ती ठिकाणची चांगली जाली पाहिजे, याकरितां वडगांवीं त्यास राहाविलें म्हणजे दोन वाटा वडगावाजवळ येतात. वकल कदरा (?) वडगांवीहून दीड दोन कोस पस्छमेस, याकरितां तेथें राहाविलें. आम्ही उद्यां त्याचे आज्ञे

प्रमाणें सातारेयास जाऊं. सेवेसीं जालें वर्तमान लिहिलें आहे. रागास न यावें. रोजमरेयाची चिटी सातारेयास घेतली नाहीं ते व दरमाहाचा आशाड शुध प्रतिपदेपासून यैशा दोनी यैवजाची चिटी घावयास आज्ञा केली पाहिजे. कडबा दर रुपयेस सतारेयास पंचवीस पेंढ्या मिलतात. दाणा तों बाजरी चौपाइलीची धारण आहे. सर्वजाण खावंद आहेत. सेवक लोकानी सेवा मात्र करावी हे विज्ञापना. जालें वर्तमान सेवेसीं लिहिलें इतुकियांत सातारेयाकडील पत्र आलें तरी आतांच जातों, उजूर नाहीं. हे विनंति.

¶*Chinnaji Bapuji reports that he is yet uncertain whether he should proceed to Satara or stay guarding the ghats.*

No. 65]

[21-6-1750 ?

श्री

श्रीमंत माहाराज आईसाहेब साहेबाचे सेवेसी

विनती. सेवेसी ठेवणार्हत येसाजी सोडकर हवालदार व कारकून किले महिमानगड विनंती विज्ञापना. ताा छ २७ रजब पावेतो सेवकाचे व किलेमाचे वर्तमान यथास्थित असे.

बाा विनंती विज्ञापना येसीजे. थेंदा बौलवा पडला याजमुले किलाच्या लोकास खावयास दाणा नाही. यास्तव किले मजकूरचे लोक गला आणवायासी भिवर-थडीस पाठविले हेते ते दाणे भरून येत व्होते. तो राजश्री साबाजी बाजी घाटगे याची बेरडाची स्वारी मलवडी कर्यातीत आली व्होती. त्यानी किलाचे बैल वलून नेले आहेत. खावंदास विदित व्हावे म्हणून विनंतीपत्र पाठविले आहे. किलाचे लोकास पोटास खावयास नाही. याची उस्तवारी करणार धनी समर्थ आहेत. किला खराब घाटगियानी केला. रोज उठोन किल्याचे पाठी लागले आहेत. तर सेवकावरी कृपालु होऊन ताकीदपत्रे देऊन किल्याच्या लोकाचे बैल पावते व्होये ते केले पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Yesaji Sodkar, Killedar of Mahimangad, reports to Tarabai how Sabaji Ghatge had devastated the fort and its vicinity and requests measures to be taken against him. The affair appears to be of the post-Shahu period.*

No. 66]

[25-6-1750]

पो छ १ रमजान

श्री

श्रीमंत महाराज मातुश्री आईसाहेब साहेबाचे
शेवसी

आज्ञाधारक राणोजी भोसले च्यरणावरी मस्तक ठेऊन दंडवत विनंती विज्ञापना. तागायेत छ १ माहे साहाबान पावेतो सेवकाचे वर्तमान येथस्थित असे. महाराजाची आज्ञा घेऊन ज्या कार्यानिमित्त वराड प्रांते आलो, त्यास साहेबाचे पुन्य-प्रतापेकरून कार्यसिध्द जाहाली. पुढे महाराजाचे पायाजवळ दर्शनास यावे. त्यास येथील मामलेती कामकाज निर्गतीमधी आले नाही. येदंनिमित्त या प्रांती सा महिने राहाणे जाहाले. पुढे साहेबाचे दर्शनास सत्वरच येतो. चिरंजीव जिजाजी भोसले महाराजाचे च्यरणासनिध्द आहेत व मुलेमाणसे पांडवगडी आहेत त्याची ब्रदाश करणार साहेब धनी आहेत विशे(ष) काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Ranoji Bhonsle of the Nagpur family is seen in this letter helping the cause of Tarabai. Jijaji Bhonsle mentioned in the letter has yet to be traced.*

No. 67]

[26-6-1750]

छ ९ शाबान

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब व ता राजश्री भाऊसाहेब
स्वामांचे सेवसी

आज्ञाधारक व्यंकटराऊ मोरेश्वर कृतानेक सां नमस्कार विनंती प्रार्थना यैसी जे. येथील वर्तमान ता छ ९ माहे साबान जाणून साहेबांचे कृपेकरून येथस्थित असों विशेष. काल रा(त्री)रघोजीबावा भोसले याच्या समजाविसीच्या कारभारात राजश्रीनी राजश्री रामाजीपंत व राजश्री गोविंदराव, रा नागोराव, राजश्री येशवंतराऊ यासी पाठविले आणि राजश्रीहि राजश्री नानाकडे आले होते यासी समजाविसीचे वर्तमान यांसी * * त्यावरून हे पंचायेत रघोजी (अपूर्ण)

¶*This letter from Vyankatrao Moreswar claims to give the details of a consultation held among the five persons Raghuji, Ramajipant, Nagorao, Govindrao and Yeshwantrao, but the letter is unfortunately mutilated.*

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य

राजश्री बाबा स्वामीचे सेवेसी

पोष्य गोविंद खंडेराव साष्टांग दंडवत प्राा विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशललेखन करीत गेलें पाहिजे विशेष. दरबारी व स्वकीय सविस्तर अर्थ चिरंजीव राजश्री रामणां विदित करितील, त्यांचे पुतें मनन करून जाबसाल केले पाहिजेत. सांप्रत आम्ही प्रवाही पडलो आहो; यांत सर्व प्रकारे आश्रय आपला आहे, हेच अर्थ समक्षहि बहुत वेळ विनंती केलेच आहेत; ध्यानात असतीलच; सूचना मात्र लिहिली असे. तलेगावीहून तीर्थरूप राजश्री बाबाहि आपले दर्शनास येतील. कायावाच्यामनेकरून आम्हास आपणाखेरीज कोणही नाही हे पुतें चितात असो द्यावे. विस्तार ल्याहावासा काय आहे ? बहुत काये लिहिणे, कृपा असो दिल्ली पाहिजे, हे विनंती.

¶Govind Khanderao to Baba Purandare (Mahadaji Ambaji) asking for his support, placed as he is in adverse circumstances.

[पहिले दोन बंद गहाळ.]

त उडाली आहे की, पेशवियाणी संभाजीराजे यांचा पुत्र नेला म्हणून बहुत हुलड उडाली आहे. हे वर्तमान राजश्री * * * * * ले आहे त्याजवरून बहुत * * * * * वर्तमान येकतो तया * * * * * हेत म्हणून वदंता आहे. येकिले वर्तमान ते माहाराजाचे सेवेसी विनंतीपत्र लिहिले आहे. सत्यमिथ्या ईश्वर जाणे. व राजश्री रघोजीबावास आज्ञा देत नाहीत. म्हणतात की, आईसाहेबास आणलियाउपरी मग तुम्हास निरोप देऊ. त्यासी राा रघोजीबावा चिता * * * * * आहे. येथे राहावयासी हैराण आहेत; आणि बाहेर * * * * * आहे. चांदे येथील राजा * * * * * याची जलदी आहे आणि खर्चा * * * * * आहे येसे वर्तमान आहे. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶This fragmentary letter makes mention of Satara affairs ; the rumour prevalent there that the Peshwa had taken away the son of Sambhaji and the continued stay at Satara of Raghuji Bhonsle are two of the items referred to.

No. 70]

[June 1750]

छ २९ रजव

श्री

सेवेसी गोविंद खंडेराव कृतानेक विज्ञापना. येथील निरंतर वर्तमान राजश्री नाना लिहीतच आहेत. आजपर्यंत उपेक्षा होऊन या थरास गोष्ट आली. पुढे उचित विचार चिंतात येऊन जे आज्ञा होईल त्याप्रमाणे वर्तणूक करून. राजेश्री नाना जे क्षणी श्वार होतील ते क्षणी त्याजसमागमें श्वार होऊन येऊ. विदित जाले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Govind Khanderao expresses his willingness to accompany Nana Purandare as soon as he receives orders from the Peshwa.*

No. 71]

[June 1750]

श्री

पुण सेवेसी विज्ञापना. काल दहिगावचे मुकामी दर्याबाईचे व नारोजीचे कागद आले की, मातुश्री आईसाहेब याचा(हेत) उर्दक कूच करून सिंहगडास जाणार आहेत. त्यास राजश्री स्वामी बोलले की, मातुश्री आईसाहेबाबरोबर कोणी जाईल त्यास बरे पाहणार नाहीं. मातुश्री आईसाहेब कोण्या मतलबास जातात हे का [पुढील अर्धा बंद फाटून गहाळ] खे लिहीत होते. त्यास आपण विनंती केली की, श्रीमंतास लिहून पाठऊन उतर आणऊ; याची काये ती आज्ञा करावी. पोता यैवज सिलकेस नाही. सिलेदाराचा रोजमरा व स्वारी मजकूरचा रोजमरा व कोठीचा जिनसास यैवज नाही. तरी यैवज पाठवणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The paper refers to the departure of Tarabai for Sinhgad.*

No. 72]

[1-7-1750]

श्रीशंकर

राजश्री पंतप्रधान पंत

गोसावी यासी

ॐ श्रीमंत सकलधैश्वर्यसंपन्न राजमान्ये स्नो दर्याबाई निंबालकर दंडवत विनंती उपरी. येथील क्षेम आपले ऋपेस्तव ता ७ माहे साबान पर्यंत येथास्तित असे विशेष. कृपा करून पत्र पाठविले ते प्रविष्ट होऊन

लेखनार्थ अवगत जाला. पत्री आज्ञा निरोपिली की, तुमचे व आमचे इमान उजवल; इतकिया उपरी आम्हावर शेवद न ठेवणे. त्यास आम्ही तो कायावाचामन तुमचे पक्षीचे म्हणवितो. आणि चिरंजीव राजश्रीस नितशा बुधीवाद सांगतो कीं, तुमचा राज्यभार प्रधानपंतावर आहे. त्यासी केल्या करारात अंतर केल्यान राज्यभारास आपाये होईल. यैस सांगत असतां नाहक आमचे नाव तुफान येथील कारभारी आपणासी लिहिताती, त्याजरून आपल्या चितात विक्षेप आम्हांविशई आला आहे. प्रसंगीचा मजकूर तरी बाहयात्कारे तुमचा पक्ष दाखविताती आणि अंतरंगीचे पंच कुपेच जे सांगणे ते राजश्री सांगताती, ते आम्हास पत्रीं सविस्तर लिहिता (एक ओळ फाटली.) आहे. आम्ही ल्याह्यावे तरी सत्य भासनार नाहीं. परिनामी कळो येईल. राजश्री कूच करोन आपणाकडे येत होते. सिंहगड तुमच्या श्वाधीन करावा, आपले विचारें सचिवपंताची समजावीस जैसी सांगाल तैसी करावी आणि वरकड केल्या कारभारात अंतर न करावे, तीर्थरूप मातुश्री साहेबांचें समाधान आपले विचारें करोन घेऊन यावें, यैसा द्रुढतर निश्चये करोन येत होते; परंतु कारभार्याच्या मनास आले नाही. श्वारी महकूप केली. आपली व राजश्रीची भेटी होती म्हणिजे सर्व अर्थ ध्यानास येता. आम्हास तो सर्व प्रकार आधार आपला आहे. आम्हापासून काही बेइमानीची वर्तनूक जाहाली असली तरी श्री साक्षी असे. आचरेणाप्रमाण फलाधीस प्राप्त होईल. पहिलेपासून सरलस्करची व इतर अर्थाची इच्छा धरली नाही. आपली कृपा मात्र अक्षई इच्छोन आहो. यैस असतां नानाप्रकारचे संकेत आपणास ज्यानी दर्शविले आहेत त्यानी श्रीकृष्णेत स्नान करोन सत्य स्मरोन आमचे पदरी अन्याये घालावा म्हणिजे आम्ही सहजच अन्याई; नाही तरी आम्ही तरी त्याचे अंगी नस्टाई लाऊन देतो. आपल्या केल्या कारभारांत अंतर कैस आले, या गोस्टीचा दाखला आपणाकडील ममतेचे ग्रहस्त मातबर येथ कोन्ही आहेत त्यास पुसला असेल, तेहि सेवेसी आल्यावर निवेदन करितील. नाहक ज्यानी आमचे नाव आपल्या चितात विक्षेप घातला आहे, याजउपरी त्याची भीड आम्हास काये आहे. (फाटले) (फाटले) डोन अंतर येथे (फाटले) (फाटले) निदान जाणून सेवसी मुच (फाटले) (फाटले) असे इमान उजवल म्हणून लिहिल (फाटले) मर्थ आहेत. आमच्या इमानास कालत्रई आंतर होणार नाही. आज्ञा होईल तरी सेवेमधे बाबूराऊ व शामराऊ या उभयेयांस पाटऊन देऊ. ते विनंती करतील त्यावरून सकल अर्थ ध्यानास येतील. आमचा कोन्हे गोस्टीविशई दुराग्रह नाही.

आपल्या मनोदयावरून वर्तूनूक केली जाईल. लस्करीहून चिरंजीवाकडील पत्रे आली आहेत; सेवसी पाठविली असती. निरंतरी कृपापत्रीं सांभाळीत असावें. बहुत काये लिहिणे, लोभ असो दीजे, हे विनंती.

¶*Daryabai Nimbalkar to the Peshwa, assuring him of her sincerity and her reliance on him. She promises to advise Ramraja also to have full confidence in the Peshwa.*

No. 73]

[5-7-1750

पो छ १२ साबान

श्री

सेवसी चिमणाजी बापूजी साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागाईत छ ११ साबान स्वामीचे कृपेंकरून येथस्थित असे. स्वामीची आज्ञा आली, राजश्री उदाजी चव्हाण हिंमत बाहादर यांचे साहित्यास जावें त्यास सेवकास तों उजूर नाही. प्रजन्य काल; घोडीं, उंटें उठवणेस सातारेयाचे स्वारीमुळें आलीं हें सर्व स्वामीस विदितच आहे. बरें, असों. चाकरीचे समर्थी रदबदली केलिया धणी रागास येतील; न करावी तरी कालहरण चालिलें पाहिजे. ऐशास स्वामीनी कृपा करून खानगीचा ऐवज गुदस्तांपेक्षां कांहीं अधिक येथेंच तूर्त देववावा. सर्व फौजास खानगी पोहोचन आपलेले घरासही गेले. आम्ही जे आलों ते तैसेंच असोन खानगीचा ऐवज पावला नाही. लोकांस खानगी दिल्याखेरीज जाणें कैसें होईल? प्रजन्याचे दिवस पालपडेंथळ पाहिजे. लोकांनीं उंटे तटें घरास खाना केली होतीं तीं आणविलीं पाहिजेत. दोचौ दिवसांत स्वारी नव्हे, महिना दोन महिन्याची स्वारी, लोक गवगवा करितात. खानगी न दिली, उगेंच चला म्हणावें येणेंकरून बेदिल चाकर दुस्मन बरोबर! हिंदुस्थानास जावें तों कारभार आलाहिदा. देशीं चाकरी, माहागाई, घोडीं उंटें खराब आणि घरें जवळ, मुलांमाणसांचा पोटाचा बोभाट नित्य ज्याच्या त्याचा घराचा येतो, आणि आम्हासी गवगवा करितात जे, सारें लष्कर गेलें, खानगी सर्वास पावली आमचा अन्याय काय? याकरितां विनंती लिहिली असें. आम्ही येकं दोन वेळ विनंती लिहिली, परंतु त्याची आज्ञा जाली नाही; तरी रागास न येतां खानगीचा ऐवज देविला पाहिजे. प्रजन्य काल, उदबा गेले म्हणजे गावांत राहों लागतील. आम्ही कोठें राहावें? उदबा दिवसांतून

च्यार वेळ जीन ठेऊन पळों लागतो. आम्ही त्याप्रमाणें बर्तो लागलों, तेव्हां धण्याचे लौकिक राहिले पाहिजेत. खावंदांनीं अभिमान धरून तंबी पोहचवावी, ऐसें ध्यानांत आलें तेव्हां खावंद सर्व प्रकारें पुस्तवानी करितील. सेवकास चिंता काय आहे? परंतु सेवकाचे खानगीचा ऐवज लौकर येथें पोहचल्यास सेवकाचे निघणें जलदीन होईल. सेवेसी विदित होये हे विज्ञापना.

¶Chimnaji Bapuji informs the Peshwa that he is in momentary difficulty regarding the payment of his troops, who are unwilling to stay on owing to the rains.

No. 74]

[30-7-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक हरि राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान तागायत छ ११ रमजान प्रो इचलकंजीं स्वामीचे दयेकरून येथास्थित असे विशेष. पेसजीं विनंतीपत्र लिहिलें होतें त्यावरून सविस्तर विदित जालेच असेल. त्या अलीकडील वर्तमान तरी वडगावी होते. समागमें जमाव नेल्यानं लौकिक होईल, जमाव तो गेला पाहिजे, याकरितां दोन तीन दिवस मोकाम करून पुढें जमाव लाऊन दिलहा. कोणही खातगोणास पिराच्या दर्शनास म्हणऊन बोलतं गेले. कोणही राजश्री येमाजी सिवदेव यांजकडे चाकरीस जातो म्हणऊन नदी उतरोन जयेराम स्वामीच्या वडगांवास गेले. सुलतानजी सिंदे यांचे सुनेस आणावयास म्हणऊन रहमतपुरास मान्याच्या घरास लाऊन दिले. मुख्यांसमागमें म्हणावयास सयाजी फालके व मुरारजी जाधव व सिवाजी जगदाले आणखी येक दोन जैसे तयार होऊन नद्या कोणत्या विचारे पार जाहाले जैसे स्वामी म्हणतील तरी ज्याचे स्वाधीन उतार त्यास पांच सात हजार रुपये व येक मोत्यांची जोडी सध्या दिली, पुढे पदारूढ जाहल्यावरी सरलस्कर द्यावें पैसा करारमदार होऊन वारणा व कृष्णा पार जाहाले. रहमतपुरावरून माहुलीनजीक वाडी आहे तेथपावेतों जाऊन रानांत उतरले. समरुषीहून येणार ते गुप्तरूपें येक दोन ग्रहस्त येऊन भेटले. त्याणी सांगितलें कीं, तुमच्या येण्याचा बोभाट जाहला आहे. दिवसाचें कार्य साधत नाही. रात्रौ घेऊन जाऊं जैसे बोलोन गेले. दुसऱ्या गृहस्तानें सांगोन पाठविलें, वाच्यता जाहाली, कार्य साधत नाहीं जैसे सांगोन पाठविलें, त्यावरून यांस धीर पुरला नाही, तेथून निघोन माघारे येक दिवस येक रात्र चालोन

उपासी हैरान होऊन ठिकाणास आले. कायें कोणत्या विचारे यैसैं स्वामी म्हणतील तरी गडकरी वगैरे यांचे येकमत, यांचा त्यांचा करार येणेंप्रमाणें. सतरुषीवासी माहाराज यांस वाडियांतून बाहेर कोणहाचे समजाविसीबद्दल म्हणऊन काढावें, गडावरून गडकरी याणी उतरावे, दगा करून मुख्यांस ठिकाणी लावावें, त्याउपरी यांस पदारूढ करावें, यैसा संकेत होता यैसैं बोलतात. या कर्मास बीस पंचवीस हजार रुपये व कडीं खर्च जाहाले. कार्ये साधलें नाहीं. पुढें कोणत्या विचारावरी गोष्ट जाईल न कले, या विचारांत प्रस्तुत आहेत. सेवेसी कळावें याकरितां विनंती लिहिली आहे. सतरुषीस चिटकोबा म्हणून प्रभु या राजकारणांत होते यैसे वर्तमान ऐकितों. कोण असतील तो शोध करावा. आणखीं वर्तमान येईल तें वरचेवरी लिहितों. श्रुत होय हे विनंती

¶Hari Ram surnamed Herwadkar in the employ of Ichalkaranji writes to the Peshwa, informing him how under different pretexts men proceeded to Satara for an attack. Does this incident refer to the march of the pretender who posed as Ramraja ?

No. 75]

[July 1750 ?

श्री

सेवसी चिमणार्जी बापूजी साष्टांग नमस्कार विनंती. बाबूराव उमाजीसमागमं पत्र पाठविलें तेथें लोक नयेत म्हणून लिहिलें उत्तम आहं. चाकर आणि चाकरी न आइके तेव्हां स्वामीनी मुलाहिजा करावा एंसें काय आहं? निकडीस जो चाकर खावंद्यास कामास नये, तेव्हां त्या चाकरासीही धन्य! काम तें काय! लोक बालगांव युद्धाचें काम पडलें तरी कामास येतील म्हणून, आणि युद्धाचें समयी देतां घेतां मनसवे सांगून चाकरीस हरकत करितात हे अपूर्व आहं! पैका नसला आणि काम पडलें तरी कैसे जमा होतात; जे थोरले नाना व आपण दोन मानितात ते मूर्ख आहंत. वरं आम्हां लोकांस तों जे सांगितली चाकरी त्या समयी तों उजूर करितां नये. माईनीवर अंताजीपंत, गमार्जापंत येथून दाहा कांसांवर आले हांते; आजी पुढें येतात की तेथेच राहातात हे पाहावे. आम्ही पुढें येथून येक कोस जात नाहीं. ते होऊन चालान आले तरी पाहातच आहां. खावंद्याचें पुण्य समर्थ आहे रेतोजी चव्हाणास आम्ही पत्र पाठविलें होतें, त्याचें उत्तर आलें, येतों; परंतु त्याणें उदवास लिहिलें की शिवाजी थोरात कारव्यास गेले आहेत ते आल्या-उपर येऊं. येणचे लोक हातच्या पायावर घालून धातुपोषण पत्रें लिहितात. येतों येतों म्हणतात, परंतु जमा होणार नाहींत. बोलतात जे प्रजन्य काल, बारा

महिने चाकरी पडली, तयारी करवितां, डेरे बाहीर देतां, येतां. येक येकास च्यार च्यार पत्रें पाठविलीं. परंतु घरें सोडीत नाहीत. नाना आम्ही सातारयासच विनंती केली होती कीं हे दिवस नव्हेत. परंतु स्वामींनी ऐकिलें नाहीं. आम्ही लेकरें पदरीचें. अनमान करावा तर वडिलाची मर्जी राहात नाहीं, याकरितां आलों. परंतु फौजेचा व उदबाचा परिणाम सुधा नाहीं. उदबाचा सोबती कोणी दिसत नाहीं. रुपये देतात हे लोक इतुक्या गोष्टी करितात. जेथें रुपयाच नाहीं त्याची सरदारी काये? ज्याप्रमाणें आपले हवेलीस उदबाचा उपद्रव, त्याप्रमाणें उदबा माहागावी आमचे घरीं येऊन बसोन कूच करविलें. आम्ही कूच करून आल्यावर उदबा प्रहर रात्रीं रहिमतपुरास दाखल जाले. याप्रमाणें सरदारी तेथें युद्धांत सोबतीस कोण मरतो? हा सारा अर्थ स्वामीस कलोन स्वाम करितात मग सेवकाचा उपाय काय? प्रजन्य अतिशय अद्यापि जरी विचारावरी घ्याल, उदबास दोन महिने उगमच ठेवाळ आणि पुढें साहित्य कराळ, तरी परिणाम लागेल. या प्रजन्यांत कार्य होत नाहीं. अबरू राहात नाहीं, अजून तरी नासलें नाहीं, पुर्ता पुर्ता विचार करावा हे विनंती.

¶Chimnaji Bapuji, who was posted to check the rebellion of Yamaji Shivdev, reports his difficulties about men and money aggravated by rains and the trouble created by Udaji Chavan.

No. 76]

[July 1750

श्री

सेवेसी चिमणाजी बापूजी साष्टांग नमस्कार विनंती. स्वामीचें आज्ञापत्र आलें तेथें आज्ञा कीं राजश्री यमाजीपंताचें लस्कर जवळ. तुम्हांजवळ सामान फौज जमा नाहीं तों त्याणी तुम्हांसी मुकाबला घ्यावा, याअर्थे ते आले आहेत. तुम्ही सावध राहाणें. राजश्री उदबा आतुरपणें उतावली करितील तरी आपला पुर्ता विचार करणें. आपला आब जतन करून रतबा थोरात सारे येक जाल्यावरी कर्तव्य ते करावे. रतबा थोरात सारें जमा करून मग जे कर्तव्य ते करणे. जाणून वडीलपणें बुधिवाद लिहिला उत्तम आहे. परंतु आमचें वर्तमान स्वामीची मर्जी रक्षून स्वामिसेवा करावी. येणेंकरून 'देहं वा पातयेत्—किंवा—अर्थ वा साधयेत्'. स्वामी पुर्ता विचार न करितां पिटून लावितात. मग आम्ही काये करावें? आमचें इमान शाबूत असिलें, तरी यश घेऊन जगों; आणि हरामखोर चाकर असिला तरी

नमस्कार करून तों आलीच आहों, तोच नमस्कार. लोकांविशीं वारंवार विनंती लिहिली, त्याचें उत्तर न ये किंवा येकहि न येत. स्वामी तों जाच म्हणतात. मग काये करावें? रतोजी चव्हाण व थोरात मिळोन च्यार पांचशें जमा आहेत. त्यास आम्हांस पांचा गावाची तफावत. येमाजीपंता* * ची साडे ती गावची तफावत. रतबाचे आमचे दरम्यान येमाजीपंत येसी गडसंधी आहे. आजी यमाजीपंताचे लस्करांतून उदबाची बातमी आली. ते शरे पाहून खानापुराकडे येतात, म्हणजे दो फौजाचे दरम्यान आले. ते तिकडे आम्ही इकडे येसे जाळें. फौज तों येकंदर जमा होत नाही. प्रजन्य डोले उघडित नाही. स्वामीजवळ श्वरूपजी खुले ते समरुसीस आहेत, ते इकडे पत्र पावतांच खाना करावे. सिदोजी खुले येमाजीपंताचे फौजेंत आहेत. उदबाचे जासुदास भेटले होते. सारांश, स्वामीचे विचारे स्वामिकार्य होऊन सेवकाचा आब रक्षावा येसें मानस असिलें तरी या वलणांत जे लोक असतील ते बोधे बरगे तमाम चांगले चांगले दोन च्यारसं आठा चौ रोजाचे आवकासं पाठवावे. सारा मनसबा चौ दिवसांत आहे. हा उरकल्या उपर मग लोक जमा होऊन काये? हें सारे वर्तमान स्वामीचे चित्तांत येतें. परंतु आमच्या प्रालब्धानुरूप चित्तांत येत नाही! स्वामी म्हणतील कीं मराठा सरदार असता तरी इतुके कांहीं न लिहिता; याच अन्वये स्वामीस न लिहावें येसें मानस हांतें. परंतु स्वामीनी शिक्षापूर्वक बुध्वाद लेहून पाठविला म्हणून लिहिणे लागले. रागास न यावें. तुमचे वाढविले तुमचे पदरीचे बांहीधरे किं शरम म्हणून लिहिले आहं. हे विज्ञापना. काळी यमाजीपंताचें पत्र मुजरद जासूद घेऊन आला त्याची नकल सेवेसीं पा आहं. उत्तर दिव्हें नाही. आपली आज्ञा आल्याउपर उत्तर देऊं. जासूद ठेऊन घेतला आहे. हे विज्ञापना.

¶ *Chimnaji Bapuji, who was sent against Yamaji Shivdev, explains the difficulties of his situation and asks for men and money.*

No. 77]

[July 1750

[पहिला बंद गहाळ.]

त्याचा विचार या प्रकारचा आहे. मग आमचा केव्हा काय आहे? मग दर-बारास गेले नाहीत. च्यार घडी दिवस बाकी राहिला, तेव्हा जानोजी भोसले यांच्या सासरियाच्या घरास गेले होते, त्यांच्या लग्नाचा निश्चये करावा म्हणून. त्यासी ते येक्या महिण्याची मुदत मागतात कीं, सरंजाम जाला पाहिजे. त्यासी

याणी सांगितले की, सत्वर लग्ने धरणे. खर्च भारी आहे. आणि आम्हास पुणियासी लग्नास जावे लागते तर सत्वर साहित्य करणे जैसे बोलणे जाले. इतकियावर जे नेमस्त होईल * * * * जाईल व राजश्री प्रतिनिधी-कडील येक* * * * नवी आला होता त्याने राा बाबा * * * * * त्या होत्या कीं, नहोन तुम्ही आला तर राज्याची बंदोबस्ती करून जाणे, आपण इतके दिवस तुमचा मार्ग लक्षित होतो. त्यासी ईश्वरे योगहि तोच घडून आला आहे आणि श्रीमंतहि येथून गेले. आता जे कराल ते होईल. येथे जे मंडली आहे ते व तुम्ही येक होऊन राज्याचा बंदोबस्त करणे आणि तुम्हास कितेक प्रकारे लिहिले होते, त्यासी हा प्रसंग आज आहे. त्यासी याणी दोन घटकापरियेंत येकिले आणि सेवटी जाव दिलहा कीं, येस्या गोष्टी आम्हापासी बोलत न जाणे. ज्याच्या येसा बंदोबस्त होता तो त्याणी शर्त केली; त्याचे उतराई लवकरच जाला. त्यासी आता पुढे आम्हा उतराई होणार आहा. मग पुन्हा तो ग्रहस्त बोलला नाही व राजेश्रीनी विष्णुपंतासी व देवराव यासी दोनदा च्यारदा उसरमा केल्या की, आपण गेले ते गेले, या उभयेतांस घेऊन गेले. आमचा हिशोब त्यांजकडे आहे आणि हिशोब न देता गेले हे बरे नाही. जैसे वर्तमान येकिल्यात आले आहं. ते महाराजा * * * * * हिले आहे व लक्ष्मण खंडागला दीड * * * * श्वारानसी आज रहमतपुरावर आला आहे. राा कासी भास्कर यांजकडील आहं. साहेबास कलावे म्हणून लिहिले आसे. बहुत काथे लिहिणे ? संवसी श्रुत होये हे विज्ञाति. साहेबी आज्ञा केली की, आबाजी साठ्या याजकडील च्यार जोड्या जामुदाच्या घेणे. त्यासी आबाजी नाा विना साहबोचे आज्ञापत्र आलियाखेरीज आम्हास जामुद देत नाही जैसे आहे. कृपा करून आज्ञापत्र पाठविले पाहिजे हे विज्ञाति.

¶The letter refers to the marriage of Janoji Bhonsle and to some other matters at Satara. The handwriting appears to be that of Vyankatrao Moreswar who usually writes about Ramraja's affairs at Satara.

No. 78]

[July 1750

श्री

सेवेसी चिमणाजी बापूजी साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. आपली आज्ञा आली कीं राजश्री दादोपंत घाटाखाली राहतील, तुम्ही सातारेयास जाणें. त्यावरून कूच करून चालिलें. तों राजश्री नानाचें पत्र तीन प्रहर रात्रीं आलें कीं पुढें न येणें.

आहां तैथें राहणें. त्यावरून आजी सिरवलाजवळ पाडे सारोळें येथं मुकाम करून सातारेयाचे बातमीसहि राऊत पाठविले. सिंहगडाकडेहि खबरदारी करून पत्रें सातारेयाचीं व आम्ही आपलीं लेहून पाठविलीं आहेत हे विज्ञापना.

¶Chimnaji Bapuji reports that he is posting himself near Shirwal and is awaiting events cautiously. This Chimnaji Bapuji died in February 1751.

No. 79]

[3-8-1750

जमाव रु. नं. १७२६.]

सुा इहिदे

राजमंडळ

सा राजश्री पंतप्रधान

माहे रमजान छ ११ रोज

खा दस्तकपत्रे राा पुणे

- १ राजमान्य राजश्री बालाजी पंडित प्रधान यासी. राा विष्णु विश्वनाथ कितेक सविस्तर सांगोन पो आहे. सांगतील. मातुश्री बया तेथे आली आहे. याजविसी अज्ञा करणे ते पूर्वी केली त्याप्रमाणे यांचा बहुमान करणे.
- १ राा शामराव नागनाथ यास. तुम्हास जाते समई कितेक विस्तारे सांगितले. सांगितले गोष्टी सिधांत करून लिहून पाठवणे. मातुश्री बयास सांगोन मातुश्री आईसाहेबांचे समाधान करणे.
- १ राा विष्णु विश्वनाथ यासी. कितेक विस्तारे सांगितले त्यावरून तेथे जाऊन जे होईल अर्थ सविस्तर ते लिहून पाठवणे.
- १ मातुश्री बया. लोणंदचे मुकामीचे पत्र पोा पावले. पुण्यास जाऊन तेथील वर्तमान सविस्तर लिहून पाठवात जाणे. मातुश्री आईसाहेबांचे समाधान करून त्यांच्या लक्षांत असावे.
- १ मातुश्री आईसाहेब सेवेसी. आमच्या सेरीरा सावकास नाही, हे वडिलास कललच असेल. परंतु आद्याप काही निश्चयश जाले नाही. अद्याप ज्वर थोडाबहुत येतच आहे. औसेधी उपाय करीतच आहे. वडिलांचे

+ सरकार. रामराजा व पंत प्रधान एकत्र अमतां लिहिलेली ही पत्रे आहेत. १ दर्याबाई निंबाळकर.

चरण दृष्टीस पडल्याविना समाधान होत नाही. वडिलांचे चरण दृष्टीस पडत तो शुद्धिन. खा हे विनंती.

५

ता देवीदास चोपदार निा भवानी मिरधा

५ पत्रे

¶*Ramraja wrote five letters to the Peshwa, Shyamrao Nagnath, Vishnu Vishvanath, his sister Daryabai and grandmother Tarabai. The substance of the letters is noted in this paper.*

No. 80]

[18-8-1750

र. नं. १७२६ (जमाव)

राजमंडल.

सा राजश्री

पंत प्रधान

सु इहिदे.

माहे रमजान छ २६

रोज वद्य त्रयोदसी मंदवार

मुग पुणे फेरिस्त खा दस्तके.

१ राजश्री सिवाजी सांलोखे यासी आज्ञा केली ऐसिजे. तुम्हीं विनंतीपत्र पाठविले ते प्रविस्ट होऊन लेखनार्थ अवगत जाला. अंताजी सिवदेव मिरज प्रांती उपद्रव करित आहेत. कित्याचे बेगमीचा अर्थ तरी सर्व विदित केलाच आहे. जागा जतन जाली पाहिजे म्हणून च्यार पाचसे प्यादे व राऊत जमा केले आहेत. अंताजीपंत यांचा व सेवकाचा मुकाबला होतो. तरी स्वामीनी कुम(क) करावी व बेगमी करून पाठवावी म्हणून कितेक विस्तारे लिहिले, व राजश्री नरसी तुबाजी यानी विनंती केली. वैसियासीं तुम्हीं जागियात जमाव केला; उत्तम गोष्ट केली. अंताजीपंताचे पारपत्यास राजश्री उदाजी चव्हाण हिमतबहादर ममलकतमदार यासीं रवाना केले ते तुमच्या तालुक्यानजीक लोकराच येतील. ते व तुम्हीं सामील होऊन नसिजा देणें म्हणून आज्ञापत्र सादर केले आहे. बेगमी-विसीचा अर्थ राजश्री नरसी तुबाजी यांजला आज्ञापिला आहे. लिहितील त्याजवरून कलल. सांप्रते स्वामीची स्वारी पुण्यासी जाली आहे. सातारा आलियांवर बेगमीविसीची आज्ञा केली जाईल, खा बहुत काये लिहिणे ?

१ राजश्री माहादजी सिंदे यांसी कीं तुम्हीं किले मिरज येथ जाऊन पोहचणे.
खाा बहुत काये लिहिणे ?

१ राजश्री संतोजी सिंदे व सखोजी सिंदे व आगाजी सिंदे यासी की तुम्हीं
किले मिरज येथ जाऊन पोहचण. खाा बहुत काये लिहिणे ?

¶*Substance of three letters dispatched by Ramraja to Shivaji Salonke, Mahadji Sinde, and Santoji Sinde, asking them to proceed quickly to Miraj against Antaji Shivdeo.*

No. 81]

[18-8-1750

रुमाल नं. १७२६ (जमाव)

राजमंडल

सा राजश्री पंत प्रधान

सुा इहिदे

माहे रमजान छ २६

रोज वद्य त्रयोदसी मंदवार

मुा पुणे खासदस्तके

१ राजश्री खेत्रोजी सिंदे यासी की तुम्हीं किले मिरज येथ जाऊन पोहचण
म्हणोन. खाा बहुत काये लिहिणे ?

१ राजश्री थबाजी भोसले यासी की तुम्हीं किले मिरज येथ जाऊन पोहचण
म्हणून. खाा बहुत काये लिहिणे ?

१ राजश्री ये(स)वंतराव बोलेकर यासी कीं तुम्हीं किले मिरज येथ जाऊन
पोहचण म्हणोन. खाा बहुत काये लिहिणे ?

१ राजश्री संभाजी घोरपडे यासी की तुम्हीं किले मिरज येथ जाऊन पोहचण
म्हणोन. खाा बहुत काये लिहिणे ?

१ राजश्री सिवाजी भोसले यासी की तुम्हीं किले मिरज येथ जाऊन पोहचण
म्हणोन. खाा बहुत काय लिहिणे ?

१ राजश्री मालजी चव्हाण यासी की तुम्हीं किले मिरज येथ जाऊन पोहचण
म्हणोन. खाा बहुत काये लिहिणे ?

१९

ता रामाजीपंत द्दिा

सिवाजी डुबल

¶*Six more letters dispatched by Ramraja are entered here, ordering the addressees to proceed against Antaji Shivdeo.*

No. 82]

[19-8-1750]

जमाव रु. नं. १७२६]

राजमंडल

सुा इहिदे

सा राजश्री

पंत प्रधान माहे रमजान उर्फ श्रावणास

तेरीज छ २७ वद्य चेतुर्दसी रविवार सुा का पुणे. फेरिस्त खास दस्तकपत्रे.

१ राजमान्य राजश्री फतेसिंग भोसले यासी. तुम्हास आज्ञापत्र सादर केले की, हुजूर येणे. त्यास, श्रामी लवकरच तेथे येतात. तुम्ही येथे न येणे. श्रामी अलियावरी तेथेच सांगणे ते सांगितले जाईल. श्रामी येत तोंपर्यंत शाहारची वगैरे बंदोबस्ती करून खबरदार राहणे. यावयाचा विचार सर्वथा न करणे. खाा सूझ असा. १

ता बुबाजी जगदला दिला बुबाजी सिंदा हुजुरे बारी

¶The Peshwa asks Fatesingh Bhonsle not to accompany Ramraja to Poona but to station himself at Satara for the protection of the town.

No. 83]

[4-8-1750]

श्रीरामचंद्र माहाराज रघुवीर

चिरंजीव राजश्री सिवराम पंडित यासी आसीर्वाद विनंती उपर. येथील क्षेम ताा श्रावण शुध त्रयोदसीपर्यंत वर्तमान कुशल आसे विशेष. तुम्ही शाहाजी माने याजबा पत्रे पाा ती द्वादसी शुक्रवारी पावली.

लिहिले वर्तमान कलले. तुम्हास बरे वाटत नाही, आंडास दुख जाले आहे, ज्वर येतो, हे वर्तमान यैकोन परम चिंता प्राप्त जाली आहे. तुम्ही छांदस, हेकाड, सांगितले यैकत नाहीं, यासी येत काये करावो ? प्रालब्ध तुमचे तुम्हाबा आहे. वोशद उपाये करून आरोग्य करून घेणे. आम्ही यावे तर मातुश्री बाा आलो. येथे अडकलो. तूर्त येता न ये. राज्यातील विचार मनसबा पाहून येऊं.

राा विनाजीपंत व राा राघोपंत याचा मजकूर लिहिला तो कलला. तुम्हास खर्चास राा देत नाहीत. आम्हास येथे राा देत नाहीत. दाहा आकरा हजार पावले म्हणत आहेत. राा विसाजीपंत आले त्याची ऊर्मी शांत जाली. जातां येता भागले. राा बाबूराऊ मलार थोर सावकार बस्तवार आहेत. विनाजीपंताचा आमचा बनाव बैसत नाही. परिणाम लागत नाहीं. आम्ही येथें सावकार करीत आहो.

वस्चेवर राजकी व आपले श्वकीये
वर्तमान आरोग्य जालियाचे लिहिणे.

१

कोलापूरवासी राजे वालव्यास
आणिले. आवघे राज्य घेणार.
राजे व आमचा आपाये करणार.
परंतु 'मनसा चितिते कार्य देव
अन्यत्र चितये' यैसा आर्थ आहे.
दुष्टानी बहुत आपाये योजिला आहे.
देव करील ते होईल.

१

तुम्ही येखादा सावकार करणे. कतबा
लिहून देऊन आपली दिनचर्या चालवणे.
कर्ज वारून देऊ. येत्नास व साहसास
आंतर करीत नाही.

१

सविस्तर मागाहून लिहून पा.
तुम्ही सावध राहून सिराले वालवे
येथील बातमी राखणे.

१

¶The writer Bhagwantrao Amatya learns with regret of the illness of the addressee his brother and begs him to take care of his health. He also implores the addressee to watch carefully the movements of the Raja of Kolhapur who is at Walve, proceeding to Satara.

No. 84]

[21-8-1750 ?

पौ छ २९ रमजान

श्री

श्रीमंत महाराज मातुश्री
आईसाहेबाचे सेवेसी

सेवक मालोजी पाटील भोसले मौजे सिंगणापूर विज्ञापना ऐसीजे. पुरवी साहेबास अर्ज करून पत्र राा देवराव यासी व देशमुख देशपांडे यासी ताकीद दिलही. त्या * * * देवरायानी पत्र टाकिले. देशमुख देशपांडे बोलिले की, पेशवे जे सांगितील ते ऐकूं. ऐसा जाब दिलहा. माहाराजाची ताकीद मानीत नाहीत. त्यासी मौजे निरगुडेविसी राा साबाजी नाईक बोलिले की, आम्हास पत्र श्रीमंत माहाराजाचे आणून देणे; आम्ही विल्हेस लाऊ देऊं. तरी साहेबी आपले पत्र दिलहे पाहिजे. पत्र दिलिह्याने कामकाज होईल. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

¶Maloji Patil of Shinganapur complains to Tarabai that the orders issued by her were set at naught by the Deshmukh and those from the Peshwa obeyed instead.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

सेवक जिवाजी गोविंद नमस्कार विनंती. तागायत छ ४ शेवालपर्यंत सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. भाद्रपद सुध पंचमी मंदवारी दिवस प्रहर उरला होता. राजश्री अंताजीपंतदादा व उदाजी चव्हाण हिमतबहादुर या उभयतां-मधें युध्यप्रसंग जाहाला. उदाजी चव्हाण युध्यामध्ये भन्न पावला. जूज मोठें घोराचें जाहलें. हती तीन व निशानें तीन व नौबतीचे उंट दोन पाडाव जाहाले. या-खेरीज डेरे दांडे व राहुटिया व पाले देखील छटून फना केलीं. दाहावीस मनुष बरे नामांकित ठार जाहले; व शेंदीडसें मनुष जखमी उभये दलीची जाहाली. उदाजी चव्हाण पलोन कुंडलेस गेला. यासिवाये लोकांस घोडीं पाडाव सापडलीं. राजश्री साबाजी घाटगे यासी जखम लागली आहे व आणखी नामी नामी लोक यासीहि जखमा लागल्या आहेत. रताजी चव्हाण यासी जखमा लागल्या आहेत. यैसा प्रसंग जाहाला तो सेवेसी लिहिला आहे. श्रीमंत राजश्री अंताजीपंतदादास येश आलें. कललें पाहिजे. बहुत काये लिहिणें हे विज्ञापना.

¶Jivaji Govind to the Peshwa, reporting the victory gained by Antajipant over Udaji Chavan.

श्रीरामचंद्र रघुवीर

विनंती उपर. राा सुबाराव घोर (पंडे) घरास आले होते. वस्त्रे आम्हास दिली. सौरस्याची बोली जाली आणि गेले. मातुश्री आईसाहेबास विदित करणें. मर्जी पाहून आमचे चिठीची अर्ज विनंती करणें. श्रावण मासीची दक्षणा व गणेशचतुर्थी, गौरी व वामनद्वादसी, अनंतचतुर्दसी, पक्ष व श्राधें, दसरा, नवरात्र आले. खर्चास पाहिजे. याजखेरीज पोटखर्च व कापड, आले गेले, हतीघोडी, नित्य खर्च फाटी व शाकभाजी किरकोळ धणियाचे नावाप्रों चालिला पाहिजे. अर्ज करणें हे विनंती.

¶Bhagwantrao Amatya asks the addressee to communicate to Tarabai the news of the arrival of Subarao Ghorpade and asks him to request her to send money to him to meet his expenses for the various forthcoming religious functions.

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

पोष्य श्रीपतराव बापूजी कृतानेक नमस्कार विनंती. येथील कुशल ताा छ २९ सवाल पावेतों स्वामीचे कृपेकरून येथास्थित असे विशेष. बालकृष्ण श्रीनिवास कारकून याजबाा राजश्री दादोबा प्रतिनिधि यांजकडे द्यावयास पोशाख वगैरे सनगे व पलंग बिछाने व केशर व कस्तुरी वगैरे किरकोळ जिनस स्वामीनी पाठविला तो यादीप्रमाणें काली दों प्रहरा प्रविष्ट जाला. त्याउपरी संध्याकालीं स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे पोशाख वगैरे जिनस व पलंग बिछाने नेऊन प्रतिनिधि यांस दिले. आम्ही बिन्हाडास आलो. दोनच्यार घटका रात्र जालियावर राा येशवंतराव लक्ष्मण यास बोलाऊन नेऊन सांगितले की, सनगे घेतली, यांचे तूर्त प्रयोजन नाहीं. बरोबरील सनगे आहेत, त्याजवर च्यार दिवस चालतच आहे. ही सनगे घेऊन जाणें म्हणौन सांगितले. त्याउपरी रात्रौ तो मजकूर तसाच राहिला. दिवस उगवल्यावर आम्ही गेलो. कितेक प्रकारे गोष्टी सांगितल्या, परंतु यागीपणाचेच जावसाळ केले. त्याउपरी बहुत तन्हेने सांगोन त्याच्याच मनुष्याचे स्वाधीन बासने करून ठेविली. त्यानी स्वामीस लेहून पाठवावयाविशी सांगितले, त्यावरून सेवेसी लिहिले असे. येविसीची आज्ञा होईल त्याप्रो वतणूक करूं. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विनंती.

¶*Shripatrao Bapuji as instructed by the Peshwa hands over the robes of honour to Dadoba Pratinidhi.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक हरि राम साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल तागायत छ ४ जिलकाद जाणून स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे. यानंतरें श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब याणी आज्ञा करून कोलें येथील ठाणें खालीं करावयास रवाना केलें ते छ मजकुरी कोल्यानजीक मुकाम करून राहिलों. याउपरी होईल वर्तमान तें सेवेसी लिहिलें जाईल. सिरवळचा गुमट करवीरवासी यांकडील बधलला होता त्यास आमचे विचारें त्याकडील संदर्भ लागला. त्यावरून करवीरवासीयाचें त्याचे सौरश करून गुमट खालीं करून त्याचे हवाला

केला. माहाराजहि आठ रोज होते. प्रस्तुत नवरात्राकारणें करवीरास गेले. राजश्री राणोजी घोरपडे सेनापति श्री पंढरीस गेले. जातां राजश्री येमाजी सिवदेव याची भेट जाली. तेथून पंढरपुरास जाऊन श्रीचें दर्शन घेऊन माघारे उलटले. फिरोन राजश्री येमाजीपंताची भेट होऊन कितेक मनसुब्यावर' होते. त्यास स्वामीचें पत्र आम्हांस आलें त्यावरून सेनापतीकडे पत्रें पाठविलीं व शाहाणा माणूसहि पाठविला. कितेक पर्याय सांगावयाचे ते सांगितले. त्यावरून सेनापति निघोन कापसीस आले. बहुमानास येक गज व दोघां मुलांस दोन कडी व घोडीं वस्त्रे देऊन बहुमान केला. सेनापति स्वामिवितरिक्त आहेत यास नार्हीं. त्याकडीलहि मातबर माणूस स्वामीकडे येणार त्याचा कांहीं दुसरा विचार किमपि नार्हीं. करवीरचे बातमीविसीं आज्ञा; त्यास त्याचे बातमीत वरचेवर आहों. अधिकोत्तर होईल तें सेवेसीं लेहून पाठऊं. सेवेसीं वर्तमान कलावें यास्तव लिहिलें असे. श्रुत होय हे विनंती.

¶*Hari Ram reports to the Peshwa his arrival at Kole and the amicable settlement about the post of Shirol with the Raja of Kolhapur through him. He adds that Ranoji Ghorpade had gone to Pandharpur and on his way met Yemaji Shivdev.*

No. 89]

[26-9-1750 ?

श्रीभवानीप्रसन

श्रीमंत राजश्री रघुनाथपंत स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक येमाजी सिवदेव कृतानेक नमस्कार विज्ञापना. ता ७ ५ जिल्काद मुकाम सांगोले स्वामीचे कृपेकरून वर्तमान येथस्थित आसे विशेष. राजश्री गंगाधरपंतीं विनंती करावयाची ते केलीच आहे. प्रस्तुत आमच्या प्राणावरी विचार आला आहे. राजश्री सदासिवपंत यासी विनंतीपत्र लिहिले आहे. परंतु तेहि सदय होत नार्हींत. श्रमुखे येऊन श्रीमंतास विनंती करावी हा हेत साहा महिने होता परंतु घडोन न ये. प्रस्तुत राजश्री श्रीमंत प्रतिनिधि याचे निमित्य जाले आहे, येविसी श्रीमंतास विनंतीपत्र लिहिले आहे. पत्रार्थ स्वामीनी अवलोकन करून आमचे निमित्य वारे आणि श्रीमंतांचे कार्ये होऊन निर्वेध प्रसंग होये, श्रीमंत राजश्री प्रतिनिधि याचे दुर्निमित्य दूर होऊन त्याची स्थापना होय, ते जालियास पुण्यपुरुषार्थ आहे. सेवेसी श्रुत होये. आज्ञा

जालियास कारकून मातबर पाठऊन कराराप्रमाणे वर्तणूक करूं. येविशी श्रीमंत राजश्री सदासिवपंडित यासीही जे लिहिणे ते लिहिले पाहिजे. हे विज्ञापनां

¶*Yamaji Shivdev finds that his intercession for the Pratinidhi made to Sadashivrao Bhau had failed and therefore writes to Raghunathrao requesting him to set the matter right.*

No. 90]

[30-9-1750 ?

रामचंद्र श्री रघुवीर

विनंती उपर. मातुश्री आईसाहेबी कृपालु होऊन दसरियाची सनगे दुस्तं माहादजी जामदार याजबाा पो ते पावले. मस्तकी वंदिले. बाहेर सदरेची शोभा जाली. पोटास आन्नवस्त्र पाहिजे. रांडापोरे उपवासी. कारकुनास वस्त्रे पाहिजेत. करुणा करावी. यैसा आर्ज करणे हे विनंती.

¶*Bhagwantrao Amatya acknowledges with thanks the robes of honour sent by Tarabai and expatiates in his usual strain upon his dire needs.*

No. 91]

[30-9-1750

जमाव, रु. नं. १७२६.]

राजमंडल

मुा इहिदे.

साा राजश्री पंतप्रधान माहे जिलकाद अस्विन मास. तेरीख ९ रोज शुध येकादशी भानुवासर मुा सांगोले. फेरिस्त खासदस्तकें.

राजश्री सिवाजी सलेंखी यास कीं, स्वामीचा मुकाम सांगोलियावर होऊन गावांस मोर्चेबंदी केली आहे. तर मिरजेच्या किल्यातील दारू खंडी १ येक व सिसे ॥० दाहा मण बदरका देऊन जलदीने रवाना करणे व मिरजेच्या ठाण्यास ताकीद करून सेंभर दुकाने दाणागला भरून पाठऊन देणे. खाा बहुत काये लिहिणे ?

दारूवाला यास कीं, दारू घेऊन जलदीने येऊन पोहचणे, दिरंग न लावणे म्हणून

ताा रामाजी माणकेस्वर १

१

ताा माहादाजी येसाजी

¶*Ramraja orders ammunition for the bombardment of Sangola from Miraj.*

श्री

नकल.

राजश्रियांविराजित राजमान्य राजश्री
श्रीपतराऊ बापूजी स्वामी गोसांवी यांसी.

पो सदासिव चिमणाजी नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करणें विशेष. राजश्री जगजीवन पंडित यांस आणावयाचा करार जाहाला. येमाजीपंत येऊन भेटले. मारनिलेची व दादोबाची भेट जाहाली पाहिजे. यास्तव आणावयाविसीं तुम्हास लिहिलें आहे; तरी जे क्षणी पत्र पावेल तेच क्षणी दादोबास व त्याच्या उभयेता स्त्रिया व कारकून माणसें जी असेल ती किल्याखालती उतरोन साहित्य घोडी माणसें व उंटे व बो खर्चास देवून आम्हाकडे रवानगी सत्वर करणे. येथिंसी विलंब घटकेचा न करणे. तीर्थरूप राजश्री नानास तुम्ही लेहून पाठवणें. येथूनहि तीर्थरूपांस लिहिणे तें लिहिलेंच आहे. तुम्ही पत्रदर्शनी मारनिलेची रवानगी लिहिल्या-प्रमाणें सत्वर करणे. विलंब न लावणें. येथे बोलणें ते बोली सर्व जाली. लस्करांत येवून येमाजीपंत उभयतासुधा राहिले. याउपरी प्रतिनिधीस यांची भेट करून मोकळे केलें पाहिजे. याप्रोो सर्व पर्याय त्यास समजावून पत्र पावतेक्षणी साहित्यसहवर्तमान लौकर पाठवून देणें. येमाजीपंतानी आपलेतर्फेचे ग्रहस्त पाठवले आहेत हेहि सांगतील. त्यांस लौकर पाठवणें. जितका विलंब लागेल तितका गुंता पडेल. यास्तव लौकर रवाना इकडे येवून पावत ते करणे. जाणिजे छ १० जिल्काद हरि गोपाळ यांस बराबर राऊत देऊन रवाना केले असेल. बहुत काय लिहिणें हे विनंती.

¶*Sadashiv Chimnaji to Shripat Bapuji from Sangola asking him to release from confinement Dadoba Pratinidhi and to bring him with his family and retinue to Sangola in order that he might see Yemajipant.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

पोष्य शामराव अंबाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागायत छ १३ जिल्काद दोन घटका रात्र पावेतो स्वामीचे कृपेकरून

यथास्थित असे विशेष. श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचें पत्र छ १० जिल्ह्याकदचें आलें तें छ १३ मिनहूस आस्तमानी प्रविष्ट जालें. तेथें आज्ञा कीं, राजश्री येमाजीपंत उभयेता सुधा येऊन भेटले, प्रतिनिधीची त्याची भेट करून मोकलें केलें पाहिजे, तरी पत्रदर्शनी उभयतां स्त्रियांसहवर्तमान रवानगी करणें म्हणून आज्ञा केली. त्यावरून राजश्री दादोबा प्रतिनिधि याची रवानगी आज्ञे-प्रमाणे उदईक प्राथःकालीं करावी लागते. याकरितां दाहा पंधरा घोडी व पांच उंटें व पंचवीस कामाठी याप्रमाणें पाहिजेत. तरी उदईक त्रितीय प्रहरीं सदरहू येऊन पावे ऐसी रवानगी करावयाची आज्ञा केली पाहिजे. श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे पत्राची नकल पाठविली आहे त्यावरून विदित होईल. राजश्री नारो आपाजीहि साघटिका रात्रीं दाखल जाले. सेवेसीं श्रुत जालें पाहिजे हे विनंती.

¶Shamrao Ambaji requests the Peshwa to send the escort required to accompany the Pratinidhi from Purandhar to Sangola where he was asked to be sent by Bhausahab.

No. 94]

[5-10-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

पोष्य श्रीपतराव बापूजी कृतानेक नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान ताा छ १४ जिल्ह्याकदपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून येथस्थित असे विशेष. श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीची पत्रे राा हरि गोपाल व नागोजी सिंदा याजबरोबर आलीं येथें आज्ञा कीं, राजश्री येमाजीपंत येऊन भेटले. त्याची व राजश्री दादोबा प्रतिनिधि यांची भेट करून मोकले केले पाहिजे तरी त्यांजला वस्तभावसुधा उभयेता स्त्रियांसहवर्तमान खर्चावेचाची बेगमी करून पत्रदर्शनी रवानगी करणे म्हणून आज्ञा केली. त्यावरून काली आस्तमानी प्रतिनिधि(धि) स्त्रिया-समवेत देखील वस्तभाव खाली उतरोन माचीस आमचे घरी मुकाम जाला. त्याजउपरी राजश्री नारो आपाजी आले. त्याबाा स्वामीनी त्यांचे रवानगीची आज्ञा केली. त्याप्रो रवानगी आज भोजनोतर केली. मौजे म्हांडर येथील मुकामास गेले. कारकुनास वगैरेयास बसावयासी घोडी व वोड्यास कामाठी बिगारे व राा येशवंतराव, लक्ष्मण शंकर लोकसुधा आज्ञेप्रमाणे दिले असेत.

प्रतिनिधीसमागमे येक हजार शो खर्चास दिल्ले. राजश्री हरि गोपाल व म्हालोजी मुठे यांचे पथक बरोबर आहे. उदईक पाडली येथील मुा आहे. तेथून किन्हईस जातील. पुढे तिही मजलींनी लस्करात जावे याप्रो करार केला आसे. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विनंती.

¶*Shripatrao Bapuji gives effect to the Peshwa's order regarding the release of the Pratinidhi and his meeting with Yemajipant. Shripatrao writes about the arrangements he had made for sending men and money with the Pratinidhi for his safe journey.*

No. 95]

[5-10-1750]

पौ छ १७ जिलकाद

श्री

राजश्री त्रिंबक हरि मजमदार

गोसावी यासी

८ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री फतेसिंग भोसले रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहिणे विशेष. राजश्री सदासिबपंत भाऊ याची आमची भेटी होऊन सांगोलयास आलो, हे पूर्वी तुम्हास लिहिलेच आहे. ऐशास बोलीचाली प्रसंग तेथील कराराप्रमाणें निर्गमांत आला. आमचे निसबतीचा कारभार तुमचे हाते घ्यावा ऐसा राजश्री भाऊचा व आमचा करार जाला आहे; तरी तुम्ही राजश्री पंतप्रधान याचा निरोप घेऊन बहुत सत्वर येणे. जाणिजे. छ १४ जिलकाद हे विनंती.

¶*Fatesing Bhonsle agrees with Bhausaheb at Sangola to appoint Trimbak Hari as his personal secretary and asks him to take charge soon.*

No. 96]

[8-10-1750]

जमाव, रु. नं. १७२६.]

मुा इहिदे

राजमंडल

सा राजश्री पंतप्रधान माहे जिलकाद आस्विन मास. तेरीख १७ रोज वच पंचेमी इंदुवासरे मुा सांगोले. फेरिस्त खास दस्तकी चिटणिसी पत्रें.

सुज्यायेत दस्तगाहा सेखमिरा यांस मातुश्री आईसाहेब यांसी कीं, कीं रा लक्ष्मण बलाल निा राजश्री सांप्रत आसीर्वादपत्रीं सांभाल न पंतप्रधान यानी माहादजी खोडके जाला. यैसे नसावे. पुण्याहून वडि-

याचे घरी हिसेबाकरितां माणसे बसविली होती म्हणोन विदित जाहाले. माहादजी खोडका हुजूर आहे. हिसेब देणे तरी येथे देईल. घरी माणसे बसवावी येसे नाही. राजश्री सदासिव चिमणाजी याचे पत्र त्यास पाठविले आहे. तुम्ही त्यास सांगोन कोणहाचे घरी दंगा करू न देणे म्हणून. खाा बहुत काये लिहिणे ? १

ताा माहादजी खोडके

राजश्री साबाजी नाईक निंबालकर यांसी कीं, तुमचा निष्ठेचा भाव कितेक राजश्री पंतप्रधान यानी नेवेदन केला, त्याजवरून हे पत्र सादर केले असे. तर तुम्ही दर्शनास येणे. वरकड कितेकविषीं आज्ञा करणे ते राा मल्हार जिवाजी यांस केली आहे. हे सांग-तील त्याजवरून कलेल. खाा बहुत काये लिहिणे ? १

लांचे कूच होऊन श्रीमाहादेवाकडे आगमन जाले हे परस्परे श्रवण जाले. संतोष जाला. परंतु बडिलीं न लिहिले. श्रीमाहादेवाचे उद्येपे आग-मन जाले; उत्तम गोष्टी जाली. आमचा हेत कीं, श्रीपंढरपूर समीप आहे; आपण यावें, आम्हासहित श्रीदर्शन करावें. तदोतर माहादे-वास जाऊं. तर अगत्य आले पाहिजे म्हणून पत्र. खाा हे विनंती. १

ताा गोदजी पवार जासूद दिला आपाजी रघुनाथ

राजश्री आबाजी सज्याराव घाटगे यांसी कीं, तुम्ही विनंतीपत्र पाठविलें, पावले. लिहिले विदित जाले. पुरा-तन स्वामीचे पदरचे, आज्ञा जालियां दर्शनास येऊ म्हणून लिहिलें; तर उत्तम. सर्व प्रकारें तुमचे स्वामीस अगत्य आहे. चालवावयास अंतर करणार नाही. तुम्ही दर्शनास येणे. खाा बहुत काये लिहिणे ? १

¶The substance of four letters written by Ramraja is entered in this paper.

No. 97]

[26-10-1749

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २५ जिलकाद पावेतां मुकाम जवले परगणें ढोकी तेरणातीरीं कृपाकटाक्षें जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. येथील बातमीचें वर्तमान राजश्री रघुनाथ गणेशानीं सविस्तर सेवेसीं लिहिलें आहे त्या-वरून चितारूढ होईल. शहानवाजखान व सैदलस्करखान यांजकडील पत्रें

नवाबास आलीं कीं मुजफरजंग त्रिचनापली चंदावराकडे जाणार. फौज त्याची आवघी बेइस्तकलाल जाली आहे, यांची सलाबत खादली म्हणून. त्याजवरून यांची निशा जाली आहे कीं खानासमागमीची फौज व पठाणही त्यांस शामील होणार. ते ते उभयतां मिलूनच त्यांस तंबी करूं सकतील. आपण याच प्रांती राहून सातारियास राजबिराजीचा प्रसंग जाला आहे त्या गोष्टीचा प्रसंग जसजसा होईल तसतसा जबरदस्ती पोहचाऊन उपमर्द होये तो अर्थ करावा. यांचे मूळ तर, राणीकडील व पंत प्रतिनिधीकडील राजकारणें यांजकडे येसीं लागलीं आहेत कीं संभाजी राजे यांस थोरल्या नवाबानी हातीं धरलें होतें, तेव्हां श्रीमंताचे वैमनश्याकरितां आतांही यांचेच प्रबल फार जालें आहे. आम्ही सर्वभावे तुमचे आज्ञेत आहों, दाभाडेही आपले विचारांत आहेत, सर्व प्रकारें आमचें साह्य करावें, येसीं राजकारणें लागली आहेत. त्याजवरून यांसही दुर्बुधी जाली आहे कीं याच प्रांतीं राहावें. अथवा करकमभोसें या प्रांतीं दबाव पाडावा. दबावानें ठाणी सुटतील ते सोडवावीं. सैदशरीफखानाबरोबर रैकारपूर्वक येणार, त्याचे बातमीस जासूदजोड्या पाठविल्या. ते निघाले किंवा निघणार, कधीं येणार यैसे वर्तमान वरच्यावर कललें पाहिजे म्हणून. दुसरें काल छ २४ मिनहूस मोरोपंत व नवाब यांनीं खलबत बहुत वाडहोळ केलें. दरबार मना जाला. सर्व खलबताखालें दिवस गेला. संध्याकालीं नवाब दरगाह पाहावी म्हणून मोहळ म्हणून गांव आहे तेथें गेले. सांप्रत सर्व अधिकार खलबताचा देखील विप्राचा जाला आहे. दुर्बुधि विशेष होत जाते. स्वामीचा उत्कर्ष बहुत यांस आसह्य जाला आहे. यैकिलें वर्तमान सेवेसीं लिहितों. सत्यमिथ्य ईश्वर जाणें. पुढेंही या गोष्टीचा दाखला आढललेच. प्रतिनिधीकडील तों राजकारण यांजकडे पूर्वीपासून आहेच. तें तें राणीकडीलच यैसें समजलें पाहिजे. राणीने त्या द्वारें पत्रें पाठवावीं. परस्परे उत्तर प्रतिउत्तरेंही जात असतात. राजकारण तों खरेंच आहे. परंतु यांस फावेल तसें करतील. दाभाडीकडे सा रोजाचे वाडदियानें कासीदजोडी गेली आहे. त्या गोष्टीचा मजकूर हाच असावासा आहे. सातारियाचे चालणेंत बहुत आहेत. आबदुल हुसेनखान स्वामीकडे आले आहेत, त्यांचीं उत्तरें कसीकसीं येतात, हेही प्रतीक्षा आहे, केवल स्वामीकडे आले आहेत यैसे नाहीं. चालणा फार करतील. कळवें म्हणून लिहिलें आहे तदनुसार करणार स्वामी समर्थ आहेत. कृपा निरंतर असूं दिधली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶[News-letter from Nasarjang's camp describing his efforts to undermine the Peshwa's influence.]

१ कमजोर, इस्तकलाल=जोर. २ राज्यक्रांति. ३ रघूजी भोसले ? ४ विठ्ठल सुंदरचा भाऊ.

पौ छ १० जिल्हेज

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबाचे शेवेसी

विनंती. शेवक येसवंतराव गायकवाड कृतानेक शेवेसी विज्ञापना. शेवकाचे वर्तमान ता छ ९ जिल्हेजपर्यंत येथ्यास्थित असे. साहेबी गतवरषी आज्ञापत्र पाठऊन शेवकास नेऊन बहुता भांतीने सांगितलें आणि शेवकास आज्ञा दिली. येथे येऊन ज्याप्रमाणें साहेबी आज्ञा केली त्याप्रमाणें महाराजास विनंती केली. त्यास लटकें पडिले. प्रस्तुतही साहेबी आज्ञा करून शेवकास नेऊन आज्ञा केली की, महिना दीड महिन्याने हे ग्रहस्त बाहेर निघाले. हे कोणीकडे जातात हे पाहोन घडोन येईल. त्यास दोन महिने जाहाले. त्याचे काहीच नाही. शेवकाच्या पदरी लटकवाढ पडतो. तेव्हां साहेबाच्या आज्ञेप्रमाणें येथे शेवकाने विनंती केली असता दिवसगतीवर पडल्याने शेवकाकडे आली गोष्ट तर साहेबाच्या आज्ञेवरून बोलिले असतो. याचा विचार साहेबास विदितच आहे. या उपरी दिवसगतीवर न पडावे. तेहि ग्रहस्त लाबले आहेत, इतकियात त्वरा केलिया उत्तम आहे. आपले येश दुसरियास द्यावे असे नाही. साहेबाचे साहेबीच येश द्यावे यांत सर्वजाण साहेब आहेत. शेवकाची विनंती साहेबी आज्ञा केली त्याचवरून शेवेसी समर्पण विनंती केली आहे. शेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Yashwantrao Gaikwad writes to Tarabai about a certain obscure matter. Can this Gaikwad be Damaji's elder brother or one of Kolhapur? (see No. 125)

श्रीरामचंद्र श्रीमाहाराज रघुवीर

चिरंजीव राजश्री सिवरामपंत यांसी आसीर्वाद विनंती उपरी. तुम्ही राा विठोजी सूर्यवंसी याजबराबर पत्र पाठविलें तें पावलें. लिहिले वर्तमान कलें आले. तुम्ही राहिला, उत्तम केलें. राजश्री आपाजीपंत पाठविले त्याणी अवघे वर्तमान सांगितले असेल. माहाराज राजे कारभारी यांच्या व राजश्री सदासिव पंडित यांच्या विचारें मौजे धामणेरे येथे आले. पुढे काय मनसबा होईल तो पाहावा. आम्ही

आज पंधरा महिने या माहाराजांकरितां कष्टमेहनत करून श्रमसाहास केले. कर्जदार जालों. श्रीपंढरीची यात्रा करून राजे आपले खरेखुरे ऐसें दाहा जणाचे चितास आणून पुण्यास गेलों. राजश्री प्रधानाची भेट घेतली. अवघा जाला मनसबा विचार तुम्हांस ठावका आहे. राजा शाहू कैलासवासी जाले. या राज्यांस महदयत्नें आणिले. मातुश्रीचे आज्ञेप्रमाणें चाकरी केली. आपल्या पदी बैसले. नऊदाहा महिने होत आले, अद्याप थांग लागत नाहीं. चौघे चढूकडे वढीत आहेत. फितुरास उणें नाहीं. राज्यांत फितूर जाला आहे. आम्हांस कोण्ही पुसत नाहीं. या उपरी माहाराजास व राजश्री प्रधानास पुसोन हरकोठें जावें, कर्ज वारावें आणि आसत्या आयुष्यें देव देव करीत तीर्थयात्रा करावी. तुमच्या व चिरंजीवाच्या प्रारब्धी असेल तें घडोन येईल, या मतलबावर आहां. सीमा जाली. राा आपाजीपंत यासी सत्वर पाठवणें. आम्ही वृध जालो. तुम्ही चिरंजीव आपला विचार करणे. हे विनंती.

¶Bhagwantrao Amatya describes how he exerted in bringing Ramraja to Satara and installing him on the throne. He also complains about the treachery rampant in the kingdom.

No. 100]

[October 1750

श्रीरामचंद्र श्रीमाहाराज रघुवीर

पुरवणी चिरंजीव राजश्री सिवराम पंडित यासी आसीर्वाद विनंती उपरी. राजश्री सिवाजी कृष्ण यासी बावडियास रवाना केले आहेत तरी याजबराबर हवी माणूस देऊन कागदपत्र सुरक्षित बावडियास पावेत तो अर्थ करणे. मार्गी धामधूम आहे. आकलबुधीने मौजे सांगावास जावे. तेथे शोध करून पाऊसाचा उतार पाहून नदीचा उतार पाहून कुवारखेडीने सालवणास भोगाव बारगाववरून जावे किंवा मलकापुराकडून जावे. आपले जीव कागदपत्र सांभाळून गेले पाहिजे हे विनंती. राजा शंभू उतावली करून वडगांव कराडपर्यंत आले होते. निकड जाली जैसे पाहून मागती माघारे गेले. दोपरकोपर फोडीत गेले जैसे वर्तमान आहे.

¶Shivram Pandit is asked by Bhagwantrao Amatya to send the papers with great caution to Bavda as the whole province is much disturbed. He also communicates the return of King Sambhaji from Karad in disappointment.

श्री

राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

श्रीसकलगुणअलंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री सिदोजी थोरात कृतानेक दंडवत विनंती उपरी. येथील वर्तमान तागायत छ २८ जिल्हेजपावेतों येथास्थित असे विशेष. स्वामीनी अस्टेविशीं राजश्री नारायणराव तात्या यासी पत्र दिलें त्यावरून आम्हीं त्याजकडील राजश्री हरिपंत यासी जितकें बोलणें तें बोललों. निदानी इतकंहि पुसिलें जे, तुमचे हातून हें काम होये येंसें असेल तरी करणे, नाही तरी या कामांत पडावें येंसें नाहीं. येंसे बोललेवरी मशारनिलेनी हमी भरली जे, आपण खामखा आस्टें घेऊन तुम्हांस देतों, म्हणोन शफ्तपूर्वक बेलभंडार केला. त्याचे भरंवसियावरी आम्ही जाऊन इरेस पडलों. मशारनिले राजश्री उदाजी चव्हाण यासी घेऊन येतों म्हणोन निघोन गेले. आपणांकडील जमाव व आपले भाऊ रामचंद्रपंत ठेविले. पलीकडे विसोबासहि पत्रें लिहिलीं जे, पलीकडील चिकूडीकर देखील घेऊन येणं. येंसी कितंक प्रकार बोलून आम्हांस खर्चाखालीं आणिलें. सेवट सर्वस्वें आमचा घात केला तो पत्रीं काय ल्याहावा! हा सविस्तर मजकूर परस्परें स्वामीस सर्व विदित जालाच असेल. केवल हलाख होऊन मुलकांत राहावयासी जागा नाहीं येंसें जालें तेव्हां स्वामीकडे मुले माणसं देखील घेऊन यावें हा विचार चित्तांत आणिला, तव श्रीमंत राजश्री पंत प्रतिनिधि यानी आपणांकडील कारकून पाठऊन आम्हांस बोलाऊन आपणांसनिध ठेऊन घेतलें. आपणांकडील राजश्री गणेशपंतहि येथें होते. त्यानीहि पत्र पाठविलें जे, तुम्ही प्रतिनिधीचे भेटीस येणे. त्यावरून येथें येऊन याजपासीं राहिलीं असों. परंतु लक्ष अवघा स्वामीचे पायांपासीं आहे, दुसरा अर्थ जाणत नाहीं. गतवरसीं राजश्री गाविंदराव यासी आपण पाठविले त्यामुलें सर्वस्वें खराब जालें. सांप्रत आस्टेचं साहित्यास आपण पत्रें लिहिलीं, त्यास राजश्री हरिपंतीं सर्वस्वें विस्वासवात करून गला कापिला. याउपरी काहीं बाकी राहिली नाहीं. परंतु स्वामीचे पायाचा पूर्ण भरवसा आहे. सर्व प्रकारं ऊर्जित आपणच करितील हा भरवसा मानून आहे. उभयेतां चिरंजीव यावयासी दिरंग लागला या कसालेमुलें दिवसगत लागली. सांप्रत रवाना केले आहेत. सत्वरींच सेवेसी येऊन पोहचतील. राजकी वर्तमान तरी करवीरवासी याचें व सतरुसीहून मातुश्रीचें अनुसंधान लागले. खामखा त्यानी सतरुशीस यावें, हा सिधांत जाला असे. हें वर्तमान राजश्री

प्रतिनिधीसहि विदित केला आणि स्वामीचे सेवेसींहि वर्तमान लिहिले असे. याची तरतुद करणार आपण समर्थ आहेत. सेवेसीं विदित होये.

¶*Sidoji Thorat complains to the Peshwa against one Haripant for not fulfilling his promise of capturing Ashta for the writer. The secret negotiations between Sambhaji and Tarabai and Sambhaji's desire to proceed to Satara are reported to the Peshwa.*

No. 102]

[November 1750 ?

श्री

तीर्थस्वरूप राजश्री आपाजी मामा वडिलांचे
सेवेसी

विज्ञापना. येथील मजकूर तीर्थरूप राजश्री दादाजीमामाच्या पत्रावरून विदित होईल. धोंडजी भोसले रंगोजी काकडे मन(स)बदार होऊन आले आहेत. जरीकरितां यास मनसब्यांत घातलें तरी परवरास आणितील हा निशा असो द्यावी, आणि यास फारसे मनसब्यांत न घालावे. जे करणे ते परभारेच करून आईसाहेबाकडील लोक येत आसिले तरी जलदीने पाठवावे. लोक पाठवाल ते या उभतास कलो न देता रवाना करावे, म्हणजे येथील खूल येकीकडे ठेऊन लोकास विचारे सांगोन उतरोन येतां. दादाजीस तो खामखा हरप्रयत्ने काढून लाऊन देतां. चिंता न करावी. परंतु लोक हवालदारानी फोडिले आहेत यामुलें दादाजी निघतांच आमच्या जिवासी गांठ पडते. बरे, ईस्वर समर्थ आहे. मी आपले जिवाची आस्था धरितो यैसे नाही. परंतु खामखा दादाजीस काढून लाऊन देतो. आपण धोंडजी भोसल्यास व रंगोजीस प्रतिनिधीकडे न पा(ठ)वावे. दुसरे हरकोणी माध्येस्तीस घालून दरम्याने मातबर हरकोणास तरी घेऊन आम्हास उतरोन न्यावयाचे केले पो. आम्ही हा मजकूर लिहिला आहे तो या उभयेतास तों कलो न द्यावा. आंतरयामी ठेऊन यासच थोर माणूस भलेपण आणि गौरव दाखऊन आपला हात उगवे यैसे कीजे. यास च्यार दिवस तेथें गोऊन पाडावे. तूर्त येथे येऊ न द्यावें. प्रतिनिधीकडील आईसाहेबाकडील कोणताहि मजकूर करणे तों लौकर करावा आणि दरम्याने मातबर घ्यावा. सिबंदीमुले लोकानी दंगा आरंभिला आहे. बरे, तुम्ही पुण्यास श्रीमंत राजश्री बाबूरावबावास व बंधूजीस लेहून तूर्त दोन हजार रुपये येत तो विचार करावा म्हणजे सर्व खुले येकीकडे ठेऊन आम्ही सुखरूप उतरोन येतो. लोकास फोडावें तेव्हा काही द्यावयास पाहिजे. से दोशाने निभाव

पडतो यैसैं नाही. यास्तव कर्जवाम काढून तरी तूर्त दोन हजार सातारियास आणवावे म्हणजे काही देऊन घेऊन लोकास फोडून आम्ही निघोन येतो. बहुत काये लिहिणे, कृपा लोभ केला पाहिजे, हे विनंती.

¶*The writer asks for some funds to be at once remitted to him secretly for bribing the sentries and effecting the writer's escape.*

No. 103]

[November 1750

श्रीरामचंद्र * * * रघुवीर

चिरंजीव राा सिवराम पंडित यासी आसीर्वाद विनंती उपर. तुम्ही राा येसाजी अनंत व भुजंग याज बाा पत्रे पाा ती पावली. लिहिले वर्तमान कलो आले. माहाराज व राा सदोबा फौजसहवर्तमान मौजे त्रिपुटीवर आले. येक दोन रोज मुकाम आहे. मग सातारियास येणार. दर्शनांती सकल आर्थ कलल. राा सोईराबावा परमहंस यासी पावावयासी घोडी दिली आहेत ते दोनी तट्ट व रघू व रामजी व गणेश तुकदेऊ यासी आधी पो. सिलेदार आले म्हणऊन लिहिले तर (त्या)चे गुा हक देणे आहे. गुा कजिया वारला नाही. कैसे जातील! पोटास दिले पाहिजे. चवल पावला सोडणार नाहीत. सविस्तर राा बाळाजीपंत सांगता कलेल. प्रधान व राजे करितील ते होईल. दाँलभ वेलावर (!) आहेत. दुष्टपणास आंतर करीत नाही. येमाजी-पंताची * ज खाली गेली. आमचा विचार देवावर आहे. डाव मोडत नाही. हे विनंती.

¶*Shivram Pandit is informed by Amatya of the arrival of King and Sadoba at Triputi whence they would proceed to Satara shortly.*

No. 104]

[12-12-1750

श्री

तीर्थरूप राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

आपत्ये त्रिंबक सदासिव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान ताा मार्गसीर्ष वद्य दशमीपरियेंत स्वामीच्या आसीर्वादेकरून येथास्तित असे विशेष. स्वामीनी कृपा करून आज्ञापत्र पाठविले ते पावोन बहुत अल्हाद जाहाला. याजप्रकारे कृपालु होऊन सांभाल करणार स्वाम समर्थ आहेत.

दाभाण्याकडील मजकूर पंचवीस द्यावे येक अथवा आताच समागमे चळून निमे मुद्धक द्यावा. त्यास हो कबूल केले, परंतु रोख दाहा द्यावे याची निशा त्याचे हाते नाही. दमाजी गायकवाडचा लेक अथवा देवजी ताकपीर माहालकरी निशा करतील तेव्हां होईल. सेनापति जुंजायाचा आव दाखवितात. होणे जाणे कलतच आहे. सांप्रत जानबा, सटवोजी जाधव मध्यस्तीस गेले आहेत. देवजी ताकपीर आले. उमाबाई, आंबिकाबाई येणार. येका दो दिवसात श्रीकृपेने घडेल ते लेहून पाठऊं. घरादारांत कुच्योवे फार, यामुले नेट लागून कार्यसिधी लौकर होत नाही म्हणून सविस्तर कृपा करून लिहिले ते कलले. यैश्यास स्वामीनीं लिहिला अर्थ प्रमाणच आहे. परंतु प्राप्त जाहाल्यास जो मनसबा जसा पडेल तो नेटाने सिधीस नेलाच पाहिजे. न्यावा. स्वामीचे पुण्यप्रतापे सर्व यथास्तित होईल, चिंता नाही. होईल वर्तमान वरच्यावर ल्याहावयांसी आज्ञा करावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Trimbak Sadashiv advises Nanasaheb to conduct operations against Dabhade if he does not accept the compromise.

No. 105]

[26-12-1750

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी. आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल ता छ ७ सफरपवेतो स्वामीचे कृपाकाटक्ष्यावलोकनेकडून सावनुरी सुखरूप आसो विशेष. पूर्वी सरकारचे कासीदजोडीसमवेत विनंतीपत्रें पाठविली तीं प्रविष्ट होऊन सकलार्थ विदित जाहला आसल. दों महिन्याखाली स्वामीचीं पत्रें त्यांस आली होतीं की कर्नाटकाकडे स्वारी होणार आहे त्याजवरून काही बाकीचा निकाल करून राा सिवराव यास व आम्हास सर्व * * पाठऊन द्यावे यैसे बोलत होते, इतकियांत नासरजंगास पठाणानी जिवें मारिले हें वर्तमान ऐकताच रवानगी मोकुफ जाहली. सांप्रत कोणाचेहि भये नाही. जाणून कालोचितावरी द्रिष्टी दिल्ली आहे. विनाफौज बाकीचा निकाल होत नाही. बहिरंगे स्वामीच्या श्रेहाविना दुसरी गोष्टी काये आहे, म्हणून बहुत उपचार बोलत असताहेत. छ १५ मोहरमी सारे पठाण मिळून नासरजंगास जिवे मारिले तेच समयी हिदायेत मोहीदीनखान यास मसनदनिधीन केले. सारी दौलत नासरजंगाची प्राप्त जाहली. राजश्री रामचंद्रराव जाधव व वेंकटराव निंबालकर व जानोजी निंबालकर यांजकडे नासरजंगाचा कबिला व दोघे बंधु होते. पठाणानी

दबकविताच दोघे बंधु व कबिला स्वाधीन हिदायेत मोहीदीनखानाचे केला. तिघे जणानी पठाणाचे मारफतीने मुलाजमत केली. येक येक घोडा व सीरपाव मुजफरजंगानी दिलहा. त्या दोघा मुलास कैद केलें. व मोरोपंत आदिकरून सर्व रजु जाहले. खजाना हस्तगत जाहला. चंदाखान अद्याप फुलचेरीस आहे मणून छ ३ सफरी यांची कासीदजोडी आली व सातारागड मातुश्री ताराबाईसाहेब व महाराज यानी बलकाविला आहे. दाभाडियास व रघोजी भोसले व फतेसिंग व आणखी मन्हाटे यांस ताकीद केली की सर्व फौजनिशी तयार होऊन येणे. भारी सरंजाम करून श्रीमंतावरी लडाईचा प्रसंग करणार मणून बहुत कांही बोलत आहेत. राज्यास गडाखाली उतरावयास परवानगी नाही. पुढेहि कलह माजवावा म्हणून उर्मी फार आहे यैसे वर्तमान येथे आले आहे. त्याजरून हे लोक कालोचितावरी द्विष्टी देऊन काबूपणा करिताहेत. सरकारचें काम खलले होतें. ताराबाईकडील हुजुन्यास रवाना करणार आहेत. पत्रेहि यानी लिहीली आहेत, कीं तुमचे मर्जीसिवाये आम्ही नाही. तुमची कृपा असलियावरी इतराचा विचार काये आहे मणून ताराबाईस लिहिले आहे. राजश्री मुरारराव घोरपडे कर्नोलप्रांती आहेत. त्याचे वकील आमच्या राजकारणांत कुचोब्य करिताहेत. महिमाजीराम याजकडील ऐवज नऊ हजार रुपये-पावेतो वसूल होताहेत. पुढे मार्ग दिसत नाही. आज्ञा होईल तरी ऐवज पाठऊन देऊ. त्याचे नावे येक पत्र कीं नौ हजार सोडी दिलेली, कां(ही) चिंता न करणे मणून आलिया वाट होते. नाही तरी हुजूर येतील. कितेक वर्तमान श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीस लिहिले आहे. राजकारणांत फितवा असलिया सरकारचे कामांत दिकत होते. क्षमा केली पाहिजे. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Trimbak Girmaji sends from Savanur the news of the death of Nasar-jang and also the reports received there about the activities of Tarabai at Satara.*

No. 106]

[Recd. 29-12-1750

पा छ १० सफर

श्री

राजाराम रघुवीर

विनंती उपरी. तुम्ही राजश्री आबाजीपंत याजबो चिठी पाठविली ती पावली. दरबारची बोली लिहिली, तरी आजीताा दरबारा तुम्हीच बोलीचाली

करीत आहां. परंतु येकहि परिणाम लागला नाही. आम्ही काहीं उतोन माजोन लबाडी करून मातुश्री आईसाहेबांपासून जात नाहीं हें सर्वीस दखल आहे. खांद्यावर धोत्र घाटून येकटे पोटासाठीं आईसाहेबाजवळ चाकरीस आलों नाहीं. आईसाहेब राजेलोक समर्थ. त्यास आमचें स्मरण कोटून असेल ? पहिली जुनी आईसाहेब ती आमची न्हवत. हाली राजलक्ष्मीचे चाकर उदंड मिलाळे आहेत. आम्हास कोण पुसतो ? मातुश्रीनीच वचन दिल्ले होते जे इमान बुडऊ नयेत. त्याप्रमाणे भरवसा धरून बाह (?) इमाने चाकरी केली त्याचें फल यैसें जाहले. आम्हास काही मनसबा राज्यकारभार कलत नाहीं. मुजुमदार दरबारी म्हणत आहेत याजस्तव खरडनिशी करून आहों. मातुश्री आईसाहेबी डोलेझाक करून बौधावतार धरिला आहे. पराधीन जाली आहेत. अकलबुध काहीं सुचत नाहीं. आम्ही पहिलेच विनंती केली, परंतु मातुश्रीनी व तुम्ही यैकिले नाहीत. प्रधान, प्रतिनिधि, सचिव हे कोणी दरबारी नाहीत. आम्ही निशाण रोजगार करीत नाहीत. धणियासी आमचे आगत्य असले तरी पोटास देऊन रक्तखानी रिणाईत म्हणून बालगावें. मुजुमदार यैसें म्हणवीत नाहीं. मुसलकंद मातुश्रीचे फकीर यैसे जाणोन कैलासवासी राजश्री रामचंद्रपंत याच्या मुलाचे चालवावें. नाही तरी निरोप द्यावा. कर्ज वारावे. आम्ही दुसरियाचा आधार आश्रा करितो तरी आमची गती यैसी काये निमित्य होती ? बरें ! संचित क्रियमाण प्रारब्ध पुढें धावतें त्यास मातुश्रीचा इलाज काय आहे ? राजश्री बाबाजी जाधवराव थोर श्रीमंत. त्यांस आमची वलख नाहीं. वरकड कारभारी आहेत ते मातुश्रीजवळ व राजश्री बाबाजीजवळ सांगतील ते प्रमाण खरे आहे. आमचे सांगितले कोण यैकतो ? राजश्री बाबाजी जाधवराव आम्हावरी दयामाया करीत होते. इमान शफ—
[पुढील बद गहाळ]

¶Bhagwantrao unfolds his unhappy condition to one of his supporters and asks him to explain his position to the queen mother.

No. 107]

[30-12-1750

श्रीरामचंद्र

श्रीमंत महाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबाचे सेवेसी

विनंती. सेवक चिमणाजी नारायेण सचिव कृतानेक विज्ञापना विशेष. साहेबाच्या कृपावलोकनेकरून ता पाष शुध चतुर्दसीपावेतो सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे. यानंतर साहेबी कृपा करून सेवकास संक्रमणाचे तिल शेर्करायुक्त पाठविले

+ जाडजूड ओबरगोबर माणूस.

ते पाऊन अज्ञेप्रमाणें स्वीकार केला. सेवेसी कळावें म्हणून लिहिलें असे. साहेबी यैसेंच सदैव पत्र पाठऊन सेवकाचा परामर्श करीत असवें. सेवक पदरीचें असों. साहेबावेगला दुसरा अर्थ आहे यैसे नाही. शेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶*Chimnajipant Sachiv sends the customary sweets to Tarabai and assures her of his loyalty. Chimnaji Narayan was Sachiv from 1737-57. The letter seems to refer to the early years of Ramraja's regime when Tarabai was working against the Peshwa. The Peshwa captured Sinhagad, the Sachiv's principal stronghold near Poona, on July 6th, 1750, an event which at once drove the Sachiv to espouse the cause of Tarabai.*

No. 108]

[1750]

श्री

पुा तीर्थरूप राजश्री भाऊ स्वामीचे

सेवेसी

विनंती. राजश्री फत्तेसिंगबावाचा मार तर ज्ञातीनें पहिल्यापासून साधेच आहेत, स्वामीसी दुसरा विचार धरीत नाहीत. स्वामीचीहि ममता त्याजकडे बरीच आहे. सांप्रत बावास कोठे जागा नाही. राजश्रीच्या बोलण्याचालण्यावर येखादा मातबर मनसबा करावा तर राजश्री इमानाचे पुरे पुर्ते आहेत हे जाणतात. व मातबर मनसब्याच्या खोल्या पाण्यांत पडावयाचा दंडक पहिल्यापासून बावास नाही व करू लागले तर सिधीसहि जात नाहीत आहेत. परंतु स्वामीसी बहुत येकनिष्ठेनें आहेत. आम्हासी काल बोलाऊन नेले होते. बहुत बहुत बोलले. शेवटी डोळ्यास पाणी यावयाजोगे जाहलें. आम्हास दोन चिऱ्या बावानी आपल्या खास दस्तके लेहून पाठविल्या त्या स्वामीकडे पाठविल्या आहेत; पाहाव्या. याप्रा राजश्री गोविंदरावजीसहि पाठवितात. सारांष भले माणूस आहेत. यांस स्वामीनी अंतर द्यावेसे नाही. स्वाम सांगतील ते ऐकतील. परंतु आपल्या ममते घेऊन ठेवावे, समाधान राखावे, उत्तम आहे. वरकडपेक्षा बरा वार्डट फत्तेसिंगबावा बरा. स्वामीच्या आज्ञेत चालतील यांत संदेह नाही. स्वामी जसी आज्ञा करतील त्याप्रो बावासी बोलत जाऊं. कलले पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Purandare to Sadashivrao Bhau, says that Fatesing Bhonsle is a plain blunt man, not fond of intrigue. He would be always disposed to side with the Peshwa and accept his policy. The writer recommends that he should be kept in an amiable frame of mind and not driven into opposition.*

श्री

विनंती उपरी, तुम्ही पत्र पाठविले ते पावलें. कितेक तपसील लिहिला जे राजश्री येमाजी सिवदेव याचा व आपला कलह न व्हावा येविसी राजश्री प्रधान पंत यांची आज्ञा आहे म्हणोन लिहिलें. यैशास हे दौलत सर्व येमाजी सिवदेव यास ब्राह्मल, आणि आम्हास भक्षावयासही नाही आणि उपासी किनईत मरावे याप्रमाणे ताकीद तुम्हास आली असेल ते पाठऊन देणे म्हणजे त्याचा विचार करावयास येईल. आणि ताकीद नसली आणि उपासच मनोदये अथचे साहित्य हरयेकविसी करावे यैसे असिले तरी आम्ही नका म्हणलियाने यैकाल यैसे नाही. जे तुम्हास उत्तम दिसत असेल तेंच करणे. आमचा दुराग्रह आहे यैसे नाही. पत्राचे उत्तर अति सत्वर पाठवणे म्हणोन लिहिलें त्यावरून त्वरेनेच पाठविले आहे. कलले पाहिजे, बहुत काये लिहिणे हे विनंती.

¶*An officer sends in to his superior his protest against the Peshwa's order to maintain friendly relations with Yemaji Shivdeo, the agent of the Pratinidhi. The protest may be from Pratinidhi himself.*

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेबाचे
सेवेसी

आज्ञाधारक दारकोजी नाईक निंबालकर अर्ज विनंती. येथील वर्तमान तर माहाराजाचे कृपेद्रिस्टीकडून येथास्थित असे विशेष. साहेब आमची खबरबखर घेत नाही. आम्ही नेणती साहेबाची लेकरे बहुत प्रकारें कृपा असावी. प्रस्तुत हेत आहेजे माहाराजाची सेवाखिजमतीस हजूर असावे ऐसे जाणून राा महिपतराज सेवेसी पाठविले आहेत. हे विनंती करतील ते ध्यनास आणून अभयेपत्र पाठविले पाहिजे. सामानसुधा येऊन खिजमतीस हजीर होऊं. सेवेसी श्रुत होये हे विनती.

¶*Darkoji Naik Nimbalkar offers himself for service to Tarabai.*

श्री

माहाराज

मातुश्री आईसाहेबाच्या सेवेसी

अज्ञाधारक तुकोजी येगले दंडवत विनंती उपर. माहाराजाच्या कृपेकरून सेव(काचे वर्तमान यथा)स्थित असे विशेष. राजश्री * * * * (रघूजी) बाबा भोसले याजकडे जमावसुधा आजे वरशे च्यार बंगाल्यात गेलो होतो, याज-कारिता सेवसी येण न जाले. प्रस्तुत मौजे को * * * ले येथे अलो आहे. भिटीस यावयाचा हेत आहे. आज्ञापत्र आलिया भेटीस येऊन. हे विज्ञापण

¶The writer Tukoji Yegle informs Tarabai that he had accompanied Raghuji Bhonsle's army into Bengal for four years and now requests permission to visit her.

* * रोज गु(रुवा)सर

रामचंद्र श्रीरघुवीर

चिरंजिवास विनंती उपर. मातुश्री आईसाहेब वडील. त्यांस व तुम्हास पत्रे पाठवितां भागलो. राा आपाजी नारायेण व राा सिवाजीपंत मुतसदी गेले. तुम्ही खावंद विदेही अकल बुधी नाही उभयेता मुतसदी पशुप्राणी, धन लोभास तयार आहेत, परंतु तुम्ही गडास जाऊन मनसबा काये केले नाही, धणियासि अर्जविले नाही * * * (पुढे फाटलें आहे. पाठीवरील मजकूर)

मातुश्री स * * * *

श्री विदित केली किंवा नाही हे कळत नाही. उतर प्रतिउतर काये जाले पुढे दरबारचा विचार शोध काये आहे, प्रधानाचा विवेक कसा होत आहे, हे कळले पाहिजे. राजकुमार याचा विचार काये आहे त्या प्रो विचार मनसबा केला जाईल. राा सिवाजीपंत यासी पो वरकडास रोजमरा दरमाहेस पनास पचवीस * * * (फाटलें) सरदारास मातुश्री * * * (दुसऱ्या बंदावरील मजकूर) हेत हशम लोकास दरमाहा पोटास देत आहेत आणि आम्ही निराश्रित आधार * धणियावाचून कोणाचा नाही. मजमूचा हुदा कृपालु होऊन दिला, त्याची कैद कानू नाही. सरंजाम नाही. अन्नवस्त्र नाही. याची वाट काये ? हे धणियासी पुसावे. पेशजी कैलासवासी राजश्री पंत * * * * मातुश्री * (बा)रा पंधरा वर्षे रिकामेच होते तथापि दरमहा रोजमरा देत होती. वराता सरदारावर व सोधवे बिदनुरावर देत होती, दरबारी पालणपोशण करून किले रांगणेयाचे मुा ठेविले होते. राा परशरामपंत व गिरजोजीबाबा कारभार

राज्याचा करीत होते. मागती कालसमयेपरत्वे धणियाची कृपा जाली * ते समई राजश्री पंतास जिले सरंजाम दिला. मातुश्रीनी उभारणी करून पाठबल देऊन सर्व साहित्यानिशी चाकरी सेवा घेतली हे मातुश्रीस व सर्वास ठावके आहे. आमचे हातून सेवा घेतली आहे, आम्ही पाहिले आहे. हाली सेवाचाकरी करून पोटास न मिले हे अपूर्व मानावे * * * * * वल. आले. वर्तमान कळल. चाकरी धणी घेणार तर सदये चिते दया केली. पडवल आमचे निसवर्तीने आहेत. राज्यांतील चाकर इजतल्याख रोजगार धणियानी सांगावा. आमचे उर्जित करावे सध्या सरंजाम होय तो दरमहा पोटास द्यावे, सेवा चाकरी घ्यावी, यैसा आर्जविनंति करणे. यादी प्री राजपत्रे व मातुश्रीची पत्रे * * * घेऊन पो हे विनंति.

¶*Bhagwantrao Amatya writes to his brother (?) to inform Tarabai of his present pitiful condition. He reminds her of the services his family had rendered to the Raj.*

No. 113]

[1750 ?

श्री

विनंती उपरी. आपण जासूद पाठविले ते चंद्रोदये येथे आले. याणी जबानी सांगितलें की उमाबाई येथे चिंचवडास आली तरी हे संभूति काही नाही. ती तलेगावीच आहेत. कलले पाहिजे हे विनंती.

¶*Umbai is reported to be at Talegaon.*

No. 114]

[14-8-1750 ?

श्रीनिवास

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

विनंती. पोष्य केशवराव रघुनाथ कृतानेक साा नमस्कार विनंती. येथील क्षेम श्रावण वदि नवमी जाणून स्वकीय कुशललेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. येथील वृत सरकारचे जासुदांसमागमें राजश्री उभयतांचे पत्रांसह विनंतीपत्रीं रकार-नामकांकडील अभिप्रायाचा अर्थ लिहिला आहे ती पत्रे प्रविष्ट होऊन विदित जालेच असेल. त्याआलीकडील अभिप्राय तर वाघोजी सिरके तो पंचत्व पावलेच होते. त्याचे दाहा दिवसांतच नवे रोजी अष्टमीचे दिवसीं त्यांच्या स्त्रीनी अग्निप्रवेश केला. तो समारंभ संपूर्ण प्रातःकाळापासून आस्तमानपर्यंत उभयता धणिणी येजमानासह

१ इचतल्याख = अब्रमाणें, प्रतिष्ठप्रमाणें; इजतल्याक=इअतीस. २ संभूति = यत्किंचित् वार्ता, संभव.

वर्तमान माहुलीस सर्वत्रांचे जाणे होऊन, येथाविध त्या सिरकेबाईचे सार्थक होऊन रात्रौ घरास सर्वहि दाखल जाले, इत्यादि व आणखी दरबारी किरकूल जाले जाबसाल सर्व उभयतांस अवगत आहेत. त्याणी लिहिले असतीलच. राजश्री राव वजारतमाब याकडील जासूद मुजरद स्वामीकडे पत्रें घेऊन आले आहेत. आम्हांसहि तोच अभिप्राय लिहिला आहे कीं, आपण तोरगलेस आलो. तेथ श्रीमंत सौ बाईसाहेबांचे दर्शन होऊन त्याणी बहुतसी कृपा करून, चिरंजीव तुम्ही, चाकर तुम्ही, इत्यादि येखितयारीहि असी वचन बोलून त्यांस करवीरास राजश्री स्वामीपासीं घेऊन आलीं आहेत. या उपरी काय विचार म्हणतात हा ऐकावा. जर पायाशुध येखितयार देतील तर करावा, नाही तर यांत पडों नये. भेटी जाली इतकेंच जालें. माघारे जावे तिकडे नासरजंग याणी ममता लाविली आहे. तो प्रसंग राखून हें नांते तो ती पिढीयांचे आहे ते आहेच. कर्नाटकचे जिलेबदार आसें नांव आहे तसें आहेच. हेंच हरकसे जगऊन असावे. हे दोन भाव त्यांचे या दो प्रसंगासहि आधार सर्व प्रकारें स्वामीचा मानून आले आहेत. कदाचित येखितयार जरी घेतला तरी स्वामीच्याच आश्रयेकरून त्याचा बंदोबस्त करावा. अगर ते न घडलें तरीहि स्वामीचेच आवलंबे व आपल्या मरदुमीनें काळहरण करावे. श्रीमंत राजश्री भाऊस्वामी यास भेटल्यादिवसापासून आपला हाच निश्चय आहे. म्हणून आम्हांसहि बहुतां प्रकारें लिहिलें आहे. स्वामीचे पत्रीं तोच भाव असेल. करविरास आलियावर बोलीचाली जालियाचा अभिप्राय मागून वर्तमान येईल ते लिहिहून पाठऊं. परंतु पुढें आपण काय विचार करावा व आम्हाकडीलहि विश्वासु श्रीमंतानीं आणविला होता त्यांसहि पाठऊन देतो. परंतु तुम्ही श्रीमंतांस हा अभिप्राय लिहून आम्हांस काय आज्ञा निरोपितात? जसी त्यांची मरजी तसाच विचार करूं. लक्ष त्याठायीं आहे म्हणून त्याणी लिहिलें आहे. या पत्रापूर्वीं आम्हीहि त्यांस पत्रें पाठविलीं आहेत त्यांत त्यांस लिहिणें तें त्यांच्या हिताचे व स्वामीचेहि मरजीस येसेहि योजोन लिहिलें आहे. त्यांचीं उतरे येतील तेहि सेवेसी लिहून पाठऊं. सध्या त्यांस काय आज्ञा ते यथोचित त्यांचे बरें व स्वामीचें प्रयोजन असी करावी. तेहि मान्य आहेत. राव वजारतमाब यांस समागमे सांप्रत राजश्री श्रीनिवासराव आमचे बंधु आले आहेत त्यांसच पाठवणें. म्हणून स्वामीचे पत्र त्यांस गेलियावर तेहि सेवेत येतील. यावर जसी स्वामीची मरजी असेल तसें करावें. विदित होये हे विनंती.

¶Keshavrao Raghunath to the Peshwa reporting the death of Vaghoji Shirke and of his wife offering herself as Sati. The writer then refers to the purport of Murarrao Ghorpade's letter wherein the latter expresses friendly sentiments towards the Peshwa.

No. 115]

[1750 २

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब साहेबाचे
सेवेसी

सेवेसी आज्ञाधारक कृष्णाजीराव पालांडे नौकर सरकार किले रायगड चेरणावरी मस्तक ठेऊ(न)सीरसाष्टांग विज्ञापना. किले मजकुरी जाहाला करिणा साहेबाचे सेवेसी लिहिला आहे. निवेदन जाहाले पाहिजे. किले मजकुरचे हकीम व समस्त सरदार मिलोन आपणास पुसो लागले की, राजेश्री येसवंतराव पोतनीस याजकडे आम्ही जातो, तुम्ही चला म्हणो लागले. तेव्हा आपण त्यास बोललो की, तुम्ही आम्ही क्रिया केली की, श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेबाच्या पायाखेरीज दुसरेकडे जाऊ नये येसी क्रिया केली असतां दुसरेकडे तुम्ही जाऊ म्हणता तरी तुम्ही सुखी जा. तुम्ही क्रिया सोडलीत परंतु आम्ही काही क्रिया केली आहे ते सोडोन येत नाही. [अपूर्ण]

¶*Krishnajirao Palande assures Tarabai of his unflinching loyalty to her.*

No. 116]

[1750 २

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवसी

विनंती. सेवक बहिरजी थोरात कृतानेक दंडवत विज्ञापना येसीजे. स्वामीनी कृपा करोन पत्र पाठविले तेथ आज्ञा जे श्रीमंत राजश्री पंत प्रतिनिधि याजकडे सेवेसी न जाणे. त्यास पूर्वीपासून त्याचे पदरी बहुत दिवस आहो हे स्वामीस विदित आहे, तेथ विस्तारे कथे ल्याहावे ? हाली राजश्री येमाजीपंत अणा याचा व श्रीमंत पंत प्रतिनिधि याचा हार्षामुर्श वाडला म्हणोन अजीच आलो येसा अर्थ नाही. बहुत दिवस त्यांचे पदरी आहो. शेवेसी सुत होये हे विज्ञापना.

¶*Bahirji Thorat to the Peshwa, expressing his unwillingness to leave the Pratinidhi as he has been long in his service.*

No. 117]

[1750

श्रीरामचंद्र रघुवीर

चिरंजीव राा सिवराम पंडित यासी

आसीर्वाद विनंती उपर

राा सोनो मेघशाम विदेही होऊन बाइलेचा त्याग करून ठकी बायकोचे अगत्य धरून वारणे आलीकडे आले

तुम्ही आम्हास बुद्धिवाद अकल पत्री लिहिता. चिरंजीव बाबाहि पत्री लिहीत आहेत. वृधापकाली समाधान

होते. या प्रांते रांडेचा बोभाट जाला. पाणी कोणी ब्राह्मण न घेत यैसे जाले. या प्रांताहून चिकोडीकडे गेले तेथे नणदीस रांडेस घेऊन राहिले असतां ठिकाणी रांडे ठकीमुलें सोनोपंताचा गला कापिला. जीवे बेरडानी मारिले. ठकी दुसरा धगड करून गेली यैसे वर्तमान जाले. चार पांच महिने जाले. वर्तमान जाले ते तुम्हास लिहिले आहे. रो माधवराव काकास व उमाबाई काकीस सांगणे. रांडेमुले यैसी गत जाली. १

राा राघोपंत व्याही यासी पत्र पो आहे, देणे. सौ रमाबाई यासी सत्वर आणवणे १

पावतो. परंतु प्रालब्ध सोडीत नाही यासी काय करावे ? कर्जदार जालो. फजीतीस उणे नाही. राज्यात ताल नाही. दादमनसुबी नाही. मलारजी होलकर याजकडे दोनसे राउताची बोली केली आहे. कारकु(न)माहा- दाजीपंत व सरदार आणाजीपंत त्याज- कडे पो आहेत. आणखी प्रधानाकडे व वरकडाकडे येत करीत आहे. तुम्ही तेथें दरबारी आहा. राा उदाजी चाा व राा बाबूनाईक याजकडे बोली केली असेल १

पदरी घोडी सिंगरं गुरें आहेत. कदीम खेडीं वडिलार्जित माहाराजाजवली मागोन घ्यावी. कुरणें व बागा सेतें मागोन घेणे. १

हे विनंती

¶Bhagwantrao Amatya to his brother Shivaram, describing the straits to which he had been reduced.

No. 118]

[1750

श्री

गमचंद्र गधुवीर

विनंती उपर. आही तुम्हास पत्रे पाठवितो. अकलबुद्धी मनसंत्रे लिहितो. राज्याचे कल्याण तुमचे श्वहित देवाने करावे हे मानस, त्यास तुम्हास व मुत्सदीयासी राग येतो. दुसरे विश्वां पाठवावे म्हणऊन लिहिले तर उत्तम. आमचे यात काही जात नाही. होईल तमासा तो पाहावा हेच येथार्थ आहे; परंतु आम्हास पोटास नाही. उपवासी मरतो. तुम्ही जाऊन गडावर बैसला. आमची फजीती होती. राजे लोक धणी. यासी परदुख कलत नाही. आपले आनंदात आहेत. कर्जदारी जालो. धणीयाचे चाकरीमुले आमचे घर बुडाले. सरंजाम नाही. माणसे घोडी व हती मरतात. वरकड आपले घरी सुखरूप

आहेत. तुम्हास रोजगार लागला. उत्तम जाले कर्ज वारणे. आम्हास निरोप देणे. वाईट बरे बोलणें नाही, अथवा लिहिणें राहिले. कजिया वारेल, दया करणे हे विनती.

¶The writer describes his own distressful plight to which, he says, he was reduced in the service of his master. The writer is Bhagwantrao Amatya of Kolhapur.

No. 119]

[1750 ?

श्रीराजाराम माहाराज रघुवीर

विज्ञापना उपर. माहाराजानी दया केली. दरमाहा देऊ केला. रा बाबाजी जाधवराऊ यानी रा विठलपंत दिवाण पो, आम्हास घेऊन आले. आडीच महिने जाले. आद्याप बोलीचा करार नाही. च्यार हजार र्हाची वरात दिली त्यापैकी निमे पावले. बाकी येणे आहेत. हाली चालता महिना राहिला. सनदपत्र, गावखेडी, हातभर जमीन, बाग आथवा सेत नाही. कर्जा-खाली बुडालो. रोज उठोन तगादा लागला आहे. हती घोडी यासी चारा नाही, फाटी नाही, शाकभाजी किरकोल खर्च कैसा चालतो? कर्ज करून चिरंजिवाची मुंजी केली. खर्चास नाही. दया करावी. रा बाबाजीस सांगावे. संकट वारावे (हे विज्ञापना.)

¶Bhagwantrao recounts his tale of woe but is grateful to the King for the kindness shown in sanctioning his monthly allowance.

No. 120]

[1750 ?

श्रीरामचद्र माहाराज रघुवीर

प्रतिनिधीस पत्र. विशेष. आपण थोर प्रतिनिधि आहेत. आमचे आगत्य धरावे. चिरजीव मुले नेणती आहेत याचा साभाल करावा. सरंजाम करून द्यावा. ऊर्जित करावे यैसे महत्व आपले आहे. वडिलाची क्रियाइमान जतन करावी. आपण इमानशफत दिली आहे ती जतन केली पाहिजे. या राज्यात येऊन कर्जदार जालो. सर्वश्वे

रा येमाजीपंत यास विनती उपर विशेष. आपण सर्वज्ञ जाणते वडील वृध आहेत. सकल आर्थ आपणास श्रुतच आहे. ब्राह्मण लोकाचे आभि-मानी आहेत. * * स शासन-कर्ते, शास्त्रश्रवण, राजनीति जाणते, श्वधर्म रक्षणार, कृतकर्म, धुरंधर आपण हे कीर्ति राज्यात (आ)हे. त्याप्रो आपण वर्ततच आहेत (प्रति)निधीचे

आपाये जाला. हे आपणास ठावके आहे. सरदारी बुडाली हे आपणास दखल आहे. घोड ऊंट बाकीस राहिले नाही. दया करून सरदारी थाटावी, मागती उभी करावी या आर्थे राा नारोपंत व चिरंजीव लक्ष्मण जाधव पो आहेत. आपले पदरी घेऊन सांभाळ केला पाहिजे. येक दोन ठाणी द्यावी सरंजाम द्यावा. पोटास देऊन सेवा घेतली पाहिजे. हती घोडी व उंटे डेरा द्यावा. येश कीर्ति करावी. वारणेपलीकडे आमचा सरंजाम खेडी वतने आहेत त्याचा चौका बैसे ते करावे. सर्वश्व सारथ्य केले पाहिजे. १

पार्वतीबाई यासी विनंती उपर विशेष. तुम्ही आम्हास इमान क्रिया दिली आहे. आपलें वचन खरे करणें. राा नारोपंत व चिरंजीव लक्ष्मण जाधव पो आहेत. याचे साहित्य करणें. सरंजाम, खेडी सरदारी आपल्या वचनाप्रो देऊन सारथ्य करणें. कर्जदार जालो आहे. संकट तुम्हास पडेल. सांभाळ करणें. समई तुमचे आहेो येसे समजणे.

¶*Bhagwantrao Amatya to the Pratinidhi and Yemajipant reminding them of their former promises and requesting them to help him in his forlorn condition.*

No. 121]

[1750 ?

[पहिला बंद महाळ]

जंदारानी मांडला आहे. निराश्रित. पाठबल कोणाचे नाही. कोणास दुख सांगावे? मातुश्री आईसाहेबाजवली दाद नाही. धणी राजे बालराजा मूर्ख.

तुम्ही गडावर जाऊन बैसला. आम्ही वृधापकाली फजीत पावतो. चिरंजीव मुलाचे हाल आपदा होती. समयासी आन्नवन्न नाही. उंटास किडे (उ)वा पडल्या. प्रधान समर्थ. धणियांनी मजमूचा हुदा दिला. हती दिला. वाडा थोर दिला. पोटास आन्न नाही. प्राण जातो. सिलेदारामुले व कर्जदारी यांचे तगाद्यामुले वीश घेऊन मरावे यैसी गती जाली. मातुश्रीस व प्रतिनिधीस व सामादिक कारभारियासी विदित करणे. अर्ज करणे. मातुश्री आईसाहेबास आमचा इतबार विश्वास नाही. यैसे थोर माणसानी केले, त्याचा झाडा ईश्वर घेईल. आमचे पदरी आन्याये खरा करावा. आणि मातुश्रीनी बेमुलाहिजा पारपत्य करावे. जिवानसी * * * * * यैसा अर्ज करणे. धणियाविना दुसरा आधार नाही. प्रधान समर्थ. बहुतास त्याचा आधार आहे. सर्वास सरंजाम आहे त्यांचे चालते. आम्ही काये करावे? राा दादा प्रतिनिधि थोर बळतबार, त्यास आमचे स्मरण नाही. सत्य वचन राजनीति कदीम पाया मर्यादा कोणी शोधीत नाही. कदीम पाया शास्त्रे पुराणे खरी आहेत यैसे सांगणे * * * *

¶After lamenting his miserable condition, Bhagwantrao Amatya casts sarcastic reflections on Tarabai, Ramraja, the Peshwa, and the Pratinidhi and complains of the scanty attention they gave him.

No. 122]

[1750 ?

राजाराम श्रीरघुवीर

विनंती उपर. राा गोविंद गोसावी करवीरकर पुरातन राजाश्रित. त्यानी मातुश्रीस पूर्व वलखीने पत्र पोो आहे. नरसिंहआचार्य आले आहेत. मातुश्रीचे दर्शन करवणे. उत्तर देवणे. जातील. आम्ही मातुश्रीजवली सर्व कारभार करितो. या वलखीस्तव माणूस धावोन येते. मातुश्रीजवली दाद मनसुबी नाही. यादी पाा आहे, याप्रां पत्रे करून घेणे. यादी जतन ठेवणे. दफ्तरदार व आवघे निरक्षर न होणे. आम्हास दुसरियाचे बगले न करणे. हे विनंती.

¶Bhagwantrao Amatya forwards to Tarabai the letter addressed to her by Govind Gosavi of Kolhapur.

No. 123]

[1750 ?

श्रीरामचंद्र श्रीमहाराज रघुवीर

चिरंजिवास आसीर्वाद विनंती उपरी. तुम्ही मालोजी सालोखे याबराबर व निंबाजी चव्हाण याजबाा यैसी दोन पत्रे पाठविली तीं पावलीं. लीा वर्तमान कलो आले. तुम्ही लिहिल्यावरून दर्याबाई याकडे जाऊन प्रतिनिधीविशीं यत्न करणे तो केला. राा गोपाळराव महादेव येथें यत्न करणें तो करीत आहेत. परंतु दुष्ट दुर्जन यांनी आपला वेळ साधिला. कर्म आपण करून प्रतिनिधीवर बदलामी घातली. प्रतिनिधीनी आवसान धरिले नाही. लस्करांत आणिले. याउपरी होईल ते पाहावे. तुम्ही येणार तरी अवशमेव येणे. आंगात शक्त कुवत असली पाहिजे. राजद्वारची चाकरी आहे. लोकाची तोडणी सांभालावी लागते. सावधता आणि चतुराई असली पाहिजे. दर्शनांती सविस्तर कलेल. * बहुत नाईकी विचार जाला आहे. महाराजाची बुधी शाश्वत नाही. श्वार्थ सर्वास लागला आहे. राज्याचें आगत्य कोणास नाही. आम्ही काये करावे? आमचें सांगितले कोणी यैकत नाही. दया करणे हे विनंती. राा भास्करपंत यासी नमस्कार. पंतास विचार सांगणे.

¶Bhagwantrao Amatya to his brother Shivram Pandit saying that he has interceded for the Pratinidhi with Daryabai and is very sorry that he lost heart at the critical moment.

No. 124]

[1750 ?

रामचंद्र श्रीरघुवीर

विनंती उपरी. राजश्री भालचंद्र पाथ्य आले. याजपासीं जे सांगणे ते सांगितलें आहे. तुम्हास दोनतीन पत्रे पाठविली तीं पावलीच असतील. तुमचा जन्म भये धरिताच गेला. तुम्ही अवघे भलेच आहां. आम्ही मात्र मातुश्री आईसाहेब यांचे व राजश्री बाबाजी जाधवराऊ याचे वाईट जाले. पोट्यास मागतो हा अन्याय आमचे पदरी थोर आहे. अंतकालापेक्षा माध्यानकाल कठीण आहे. “घरचे भेणे घेतले रान, वाटेस भेटला मुसलमान” ती गत आमची जाली. सिरॅलियामध्ये पार्वतीबाई भोसली इणे इमानक्रिया देऊन घर बुडविले. तेथून येमाजीपंत यांणी इमानक्रिया देऊन राजश्री दादोबा प्रतिनिधि याणी इमान क्रिया देऊन घर बुडविलें. राजश्री प्रधान तों समर्थच. मातुश्री आईसाहेबीं अभयवचन देऊन येथें आणून कर्जदार करून या गतीस लाविले. वाईट, बरे,

कोणासी म्हणावे ? कर्जदार जाले. घर बुडाले, आणि सर्वांचे वाईट होऊन सेवटी राज्यात बसावयासी जागा नाही यैसी गत मातुश्री आईसाहेबांच्या माये-करितां जाली. आई आई म्हणून पायास लागलो; सेवटी आई पराधीन जाली. राज्यास थार नाही. अवघे मवास जाले. आम्ही येकनिष्ठा धरिली त्याचें फल यैसे जाहालें. आम्ही लोखंड होतो, मातुश्री आईसाहेब परीस आहेत. लोखंड परिसास लागलियाने सोनें होते यैसी नीत मर्यादा आहे, त्यास ही तफावत जाहाली. राजनीत मर्यादा मोडली. मुख्य, येव्हा आम्ही कर्ज वारा यैसे म्हणत नाही, सरंजाम मागत नाहीं, पोटास मागत आहो, ते दरमाहा चालवावें. मातुश्रीनी आपले बिरुद धणीपण रक्षावे. नाहीतरी आमचे दैन्य जालियाने आपकीर्ति घेऊन जाऊ. दुसरा कोणी इतबार धरणार नाही. यैसा अर्ज करणे. हे विनंती. सावध होणे. टकलेकर बेगारी यासी रुपये २ दोन देणे. आसामी च्यार आहेत. गवत काडीत आहेत.

¶ Bhagwantrao Amatya complains against Parvatibai Bhonsle of Shirala, Pratinidhi, Tarabai, Babaji Jadhav and others who were responsible in reducing him to his present pitiable condition.

No. 125]

[1750 ?

पुरवणी चिरंजीव राजश्री बाबाजी यासी प्रति मातुश्री आईसाहेब आसीर्वाद उपरी. राजश्री भगवंतराव पंडित आमात्य याचा बोभाट तुम्ही कोणाच्या सांगितल्यावरून हुजूर लिहिला ? यैसियासी राजश्री राव मारनिले आम्हांपासी हुजूर येथे आहेत. कैलासवासी राजश्री महाराज याणी मौजे रासीवडे ताा आरले हा गाव सौ जानकीबाई यांसी साडीचोलीस इनाम करून दिल्हा. मौजे हातकलगडे ताा आ (ल) ते व मौजे सावगाव खुर्द प्रांत हुकरी हे गाव व वरकड बाबतीचा सरंजाम कैलासवासी राजश्री रामचंद्रपंत यासी आम्ही दिल्हा. यैसे असता राव मारनिले याणी आपले चिरंजीव राा कृष्णराव किले गगनगड बावडा येथे ठेविले. तुमची चाकरी करावी. त्याणी काही आमर्यादा न करिता त्याचे गाव ठाणी तुम्ही घेतली. वतने व सरंजाम दूर केला ही राजनीत (नाही). तुम्हासी मर्यादेने वर्तत आसता सरकारातून ब्राह्मण लोक याची घरे मोडावी यैसे नाही. थोरले राजे यापासून आम्ही चालवीत आलो आहो. आंतर पडले तथापि तुम्ही राजे लोकी क्षमा करावी हें उत्तम आहे. याउपरी याची खेडी ठाणी वतने व बाबतीचा सरंजाम पूर्वापर चालत आला आहे त्याप्रमाणे राजश्री कृष्णराज आमात्य याजकडे चालऊन त्याचे हातून सेवा घेणे. समाधान करणे.

येविसी राजश्री येसवत (राव) गो यासी आज्ञा केली आहे; सांगता कलेल. ये गोष्टीस तफावत जालि. * * * राव मारानिले मुलकात धामधूम करितील तेव्हा तुम्ही हुजूर बोभाट ल्याहाल. रयत नागवेळ. मुलकास उपद्रव होईल. ये गोष्टीचा विवेक विचार करणे.

¶*Tarabai issues orders to Babaji (Jadhav) to release the lands and villages belonging to Bhagwantrao Amatya, confiscated by him.*

No. 126]

[1750 ?

[बंदाचा वरचा भाग गहाळ.]

विठोजी सूर्यवंसी माणूस बरा मेल. आमचा भाऊ मानिला होता. सिव सावत सुभेदार यासी गोली लागली. मोहरा नामोहरम होउन प र खं द ले लो घे वर घातला. याउपर निदान आहे. फौज मदतीस व खर्चास माहाराजानी पो शरम राखावी. नाही तर सेवक मरतो. धावा करावा. आमचे श्वाधीन ठाणे येक आथवा च्यार खेडी आसती तर सेवक धावोन जातो. साहेबास संकट न पडते. परभारेच काम होते. आम्ही सेवेक वरकडाप्रो बेइमान नव्हो. आधार येक धणियाचा आहे. हुकूम (अपूर्ण)

¶*The writer mentions some casualties suffered in a petty action. The letter is mutilated.*

No. 127]

[1750 ?

श्रीराजाराम रघुवीर

विनंती उपर. धणियाचे आज्ञेप्रमाणें चाकरीस हाजीर जालो. परंतु सकाल उठोन पोटाची रड किती सांगावी ? धणियासी कंटाला आला. आम्ही उपवासी मरतो. मधस्त जाले त्याणी काले केले. राा बाबाजी जाधवराऊ याजपासी दाद होत नाही. करुणा येत नाही. आम्हावर कोपच त्या(चा) आहे. वाणी उच्यापत देत नाही. गोसावी येऊन बैसले आहेत. दरमाहा दोन हजार देऊ केले त्यास ठाव नाही. पुढे विचार कैसा करावा ? आर्ज करणे. गोपालजी हवालदार गोडबोले, जवली हुजरे तमासगीर मिलाले आहेत. सत्यधर्म, राजनीति बोलणार नाहीत. आम्ही आपराधी. मागतो हा आन्याये आहे. गडावर ठेवावे. पोटास मिलेल यैसा आर्ज करणे. हे विनंती.

¶*Bhagwantrao Amatya presents himself for service according to the King's instructions but complains as usual about his want of funds and his straitened condition in general.*

No. 128]

[1750 ?

श्रीरामचंद्र रघुवीर

विनंती उपर. राा शामजी येलदेऊ व बाबूराव आपाजी याजकडे पत्रे लिहून लक्ष्मण देसाई मौजे येलगावांस पो होता. त्यास सुलतानजी जाधव याची हवपालत राखून श्वारी पाठऊन सुलतानजी जाधव यासी दस्त करून आणिला. आमचा चाकर बेइमानी करून गेला त्यास आणिले त्याचे पारपत्य केले जाईल ऐसे मातुश्रीस विदित करणें. नारो सिवदेऊ याचा कतबा उगवणे. पार्वतीबाई व राणोजी भो याणी लंकारी करून सिरालेयाहून राणोजी भो आला आहे. दरबारी लबाडी करील तर तुम्ही सांगणें, लाच खादला आहे. आमचे लोकास राहावयासी जागा नाही, ठाणे नाही. विनाआश्रय काये करावे ? अर्ज करणे, जागा मागणें. चाकरी होईल हे विनंती.

¶*Bhagwantrao Amatya asks the addressee to communicate to Tarabai the arrest of Sultanji Jadhav, an employee who had proved treacherous and run away.*

No. 129]

[1750 ?

२ पुा

भावी ऊत (?) केलियाने परिणाम उत्तम नाहीं यैसा अर्ज धणियांसी करणे. पेसजी कैलासवासी महाराज याणीं राज्य जोडिलें, वृक्ष लाविले; मातुश्री आई-साहेबानीं पालण केलें, लेकानी बुडविलें यैसें न करावे. पूर्वींची आईसाहेब तींच आमचीं स्वधर्म रक्षितीं यैसें असेल तरी राजनीतीनें जुना पाया पाहून सत्यधर्मे राज्य करावें. आम्ही मातुश्रीचे नवौजीस पालक आहों यैसें सांगणें. आम्हांस काहीं कलत नाहीं. परंतु कल्पवृक्षाचे छायेस बसोन राजनीत पाहिली आहे, विद्या सिकविली आहे. जमेखर्च कलतो. चोरचाहाड, लबाड अथवा सजन भला माणूस याची परीक्षा कलत आहे. मातुश्रीचे धर्मे सर्व अनुभव आम्हांस आले आहेत. बिसंनी, बेढंगी जालो नाही. सरा शमला गांज्या तुबा (?) रंडा याची सहवास सोबत केली नाही. सत्गुरु भले सजन याचा सहवास धरिला आहे. दरबारी परीक्षा नाही. हे विनंती.

¶*This is a political sermon from Bhagwantrao Amatya. The kingdom founded by the late Raja had been worthily piloted by Tarabai; and it is incumbent on her son to keep the ship of the State upon the course thus set by his ancestors, says he.*

१ ता. कन्हाड, जि. सातारा.

२ लबाडी.

३ गौरविलेला.

४ व्यसनी

रामचंद्र श्रीरघुवीर

विनंती उपर. तुम्ही चिठी पाा ती पावली. भावार्थ कलला. हुजरेयांसी दोन हजार रूा मनाचिठी आमचे नावची पाा ते पावली. दिवाणचा रोखा हुजरे आम्हाकडे घेऊन आले नाहीत. वरात आणिते तरी विचार कलता. आम्ही चोर चाड लबाड नव्हो. मातुश्रीचे आज्ञेप्रो सटवोजी भो व सिनाजी खाडेकर व आणखी हुजरे आले. आज्ञेप्रो गिरजी वाणीन व गोदसेट यासी व संताजी सिका व माहारीण यासी हुजरे व लोक पाा. अटकेत ठेऊन दिवाणचे हुजरे याचे मते चाकरी केली आहे. राा प्रधान याणी आम्हावर कोणाचे बोले श्वारी केली, हला केली, ती मान्य केली. जिवावर उदार जालो. तुम्हास व सर्वास ठावकें आहे. संताजी सिका चोर लबाड होता त्यानें दालभ्येयाची (?) पाठ करून सोडऊन गेला. राण नाईक व सत नाईक बेरड बेरड पळोन आम्हाकडे आले. बेरडास आम्ही धणी होऊन सोडविले. मातुश्रीस विदित केले आहे. संताजी सिका आम्हास जीवे मारावयासी तयार जाला होता. मातुश्रीचे दयेने संकट वारले. गोदसेट व गिरजी सेटीण [अपूर्ण]

¶*Bhagwantrao Amatya acknowledges the receipt of a letter from Tarabai, and complains against one Santaji Shirke who led an attack against him.*

श्रीराजाराम रघुवीर

विनंती उपर. आज धणियांची मर्जी कैसी आहे हे लिहिणे. किले दैतिगड प्रतिनिधीनी घेतला. तीन हजार रुपये दिले. हाली मोरगिरीचा तगादा राा कानोजी सिकें यासी केला आहे. यामुळे सिकें रुसवा करून गेले. किल्यास लोक व कारकून मार्चीस पाा आहेत. आमची बातमी आली. येकांती मातुश्रीस विदित करणे. आम्हास मनसबा विचार काही कलत नाही. परंतु कदीम पध्ती, गड किले धणियाचे हुकुमी आसावे. विश्वासु इतबारी कारकून मायेचा आसेल त्यास पाा. किल्याचा बंदोबस्त करावा. तनखा यैवज नेमून द्यावा. यैसा जुना पाया बलवटा आहे. आर्ज करणे. धणी पुसतील तर येकांती आर्ज कर(णे). हे विनंती.

¶*Bhagwantrao sends news to some one of his agents with Tarabai that the fort of Dategad had been taken by the Pratinidhi.*

राजाराम श्रीरघुवीर

विज्ञापना उपर. साहेब वडील मायेबाप जैसे चिती धरून आशेने सेवाचाकरी केली. परंतु सार्थक काही न जाले. राजकुमार धणी जालेत, वेडे जवली चाकरीस ठेविले, त्यानी राजमार्गास अ(क)ल बुधीस लाविले नाहीत. ज्यास वडील माता कलेना राज्य(प)द हातास कोणामुले आले, श्वता बुधी नाही, सांगितले यैकत नाही, तेव्हा मूर्ख जैसे चितात आणावे. दर्शनांती येविसीचा आर्ज करीन. हाली साहेब समुद्र मायेपोट आहेत. * ल डोल पाहून डोलावर घेऊन समजाविसी करावी. सर्वास हाती धरावें. राा प्रधानाचे समाधान करावे. मानमार्ग पाहून आपले आज्ञेत राज्यभार चालवावा. आमी नेणते आहो, साहेब वडील आहेत; च्यार राज्ये पाहिली आहेत आणि श्वता आंगेजणी करून कठिण प्रसगीत राज्य केले आहे. घडामोड केली आहे. नाकर्त चाकर होते त्यासी पाठबल देऊन सर्व साहित्य बेगमी करून कर्ते नावारूपास चाकर साहेबी आणिले हे वर्तमान बालकास ठावके आहे. चिरंजिवास व वरकडास हे वृत ठावके नाही. आणि दरबारी मोहरा शाहाणे चतुर अकलवंत बुधीचे कोणी नाहीत. शास्त्रे पुराणे, राजनीति, वडील परंपरा, मर्यादा शाहाणे चतुर असतील तेच जाणतील. आलिकडे नवे लक्ष्मीवंत बळतवार जाले. आम्हासारखे मूर्ख वेडे आहेत त्यास काही कलत नाही. श्वार्थामुले परमार्थ हातास येत नाही. 'सत्यं जये' या वचने निष्ठेने सेवा केलिया सर्वांचे व राज्याचे कल्याण आहे. दुरंदेसीने विचार करावा. हे विज्ञापना.

¶A letter addressed by Bhagwantrao to Tarabai describing the incompetency of Ramraja and requesting her to take matters into her own hands and preserve the traditional dignity of the Maratha Raj.

श्रीराजाराम रघुवीर

विज्ञापना उपर. माहाराजाचे आज्ञेप्रो वाईट बरी आजी ताा सेवा केली. कर्ज मिलाले तावत्काल दरबारास येऊन मागण्याचा तगादा केला नाही. धणी व आवघे बरे म्हणत होते. सरदारी मोडली. घर बुडाले. आतां धणियासी कंटाला आला. आवघे वेडे मूर्ख आहेत जैसे दरबारी सर्वत्र बोलत आहेत.

ज्याचे आंगी देसा तो बरा म्हणतील. आमचे आंगी आवदशा लागली यास्तव मूर्ख जालो. धणियाचे इतबारी विश्वासू नव्हो. मजमदार म्हणत आहेत. प्रातःकालापासून प्रहर रात्रपर्यंत खरडनिसी करीत आहेत. सरकारकून व सर्वास वहमा जे, आवचे राज्य मजमदाराचे हातास आले, येक रुपयाची प्राप्त नाही. चाकरी धणियाची, दावे घरचे घ्यावे, यात फायेदा काये आहे? आर्ज केला, दाद नव्हे. कोणाचा आधार आश्रा नाही. येक धणी देव येसे चिती धरून इमाने-इतबारे चाकरी केली, त्याचे फल जाले. आन्न नाही, वस्त्र नाही, भोई चाकर गेले, इजत गेली, सीमा जाली. याउपर दया करून आम्हास निरोप द्यावा. हुदा व वाडा व हती धणियानी घ्यावा. हाजीर आहे. आम्ही धणियाचे नाव घेत देशांतरे जाऊ. वडिलाचे नाव पदरी आहे. बेत पाहून पोट भरू. कीर्ति आपकीर्ति साहेबाची आहे. पहिली आमची आईसाहेब नव्हे येसे जाले. हे विज्ञापना.

¶*An emphatic protest addressed by Bhagwantrao to Tarabai against the treatment that he was receiving.*

No. 134]

[1750 ?

श्रीरामचंद्र माहाराज रघुवीर

चिरंजीव राजश्री सिवराम पंडित यासी राा आपाजी नारायेण यासी विनंती उपर. तुम्ही राा कानोबा व सिवाजी कृष्ण व सिंदोजी सूर्यवंसी याजबाा तीन मर्तबे पत्रे पाा ती पावली. लिहिले वर्तमान कलो आले. खासा माहाराजाची पत्रे श्वदस्तुरची पाा ती पावली. मातुश्रीचे पत्र विदित केले, बहुत प्रकारे अर्ज विनंती केली. तथापि माहाराजाचे वचनाचा इतबार मातुश्रीस येत नाही. आमचा येत्न काये आहे? तुम्ही पत्री आम्हास आकलबुधी लिहितां, आम्ही तुम्हास आकलबुधी लिहितो. माहाराजास दोन तीन पत्रे आम्ही पाठविली, तुम्हास पत्रे पाा ती येकीकडे राहून आम्हावर बोल माहाराज ठेवीत आहेत. तर राजे थोर समर्थ आहेत. श्वता बुधी नाही, सांगितले यैकणे नाही, तर आम्ही काये करावे? मामा, वडील, कैशास म्हणत आहेत? उभे राहून मुतावे मग उपाध्ये यासी काये पुसणें? पालथे घागरीवर पाणी हा न्याय जाला. जवली कारभारी थोर माणूस मिलाले आहेत. लबाडी सांगतील, दोहीकडे कलह कजिया माजवितील, ते भले. खासा राज्याचा आपाये आणि राज्यात फितूर, दोहणा, धामधूम कजिया वारत नाही. सर्वत्र लबाडी होत आहे. आम्हावर बोल न ठेवणे. आम्ही कोणाचे वाईट बरेमध्ये

नाही, यैसे परिछिन माहाराजास व सर्वास सांगणे. आर्ज विनंती करणे. प्रधान सबल, आपले घरी सुखरूप पादशाही भोगून आहेत. कोणाची तमा नाही, वारणेपलीकडे राजा शंभू आपले जागा सबलपणे आहेत. आवघा कजिया धामधूम सातारा, वाई, वारूण, कराड, मिरज सुभेयात कजिया माजला आहे. दुरून आवघे तमासा पाहातील. मातापुत्र, गुरूचेला, धणीचाकर ही बाकी उरली नाही. मर्यादा बुडाली, राजनीति, श्वधर्म मोडले. कैदकानू हुदे मामले सरकारकून व सरदार यांचा रंगरूप, वास, येश, कीर्ति बुडाली. बरे; माहाराजाचे चितात आणून देणे. येकांती पत्र वाचून दाखवणें. आमची सीमा जाली. आजी ताा कर्जदार जालो. घोडी गमाविली. लोक सिलेदार घरी दारी सिबंदी-करिता बैसले. माहाराजाची आपकीर्ति जाली, ही देवास न माने. चालीस हजार रूा चा सरजाम देत आहेत, आम्ही घेतं नाही, यैसे परिछिन सांगणे. कर्ज वारून द्यावे आणि निरोप द्यावा, यैसा अर्ज करणे. देशांतरे जाऊ. चाकरी केली ती निर्फल जाली. देव समर्थ आहे. आम्ही ब्राह्मण आहो. राजे परजे यानी इमान शफत देऊन बेइमानी केली त्याचा झाडा देव घेईल. हे विनंती.

¶*Bhagwantrao Amatya writes to his brother Shivram Pandit inveighing against the policy of the whole Satara Court.*

No. 135]

[1750 ?

श्रीराजाराम रघुवीर

विनंती उपर. बावडियाहून काल पत्रे आली. मातुश्रीस पत्र चिरंजिवाचे आहे. अक्षरशा वाचून विदित करणे. उतरे पहिली व हाली पत्राची देवणे. बावाजी गायकवाड यासी निरोप देवणे. राजे लोक समर्थ यासी स्मरण राहात नाही. आम्ही भिकारी दारिद्राने गांजलो. आमचे स्मरण मातुश्रीस कोठून होणार ? बेइतबारी हालीं जालो. इतबारी आहेत त्याचा विश्वास आहे. निदानी कलेल. दुतांडी खेले आहेत. त्याचा निवाडा राजहौस आसतील तेच करितील आम्ही ब्राम्हण गरीब अनाथ, परंतु मातुश्रीचे पायेपोस धरणार. जुनी झाडे आहो. कदीम वाकलांस येसमई कोण पुसतो ? राजनीति बुडाली. धामधूम लागली आहे. दाद नाही. हे विनंती.

¶*The helpless situation to which the writer was reduced, the treachery of the ministers, and his thorough reliance on Tarabai's support are described in this letter by Bhagwantrao Amatya.*

श्रीराजाराम रघुवीर

विनंती उपर. आम्ही येकदोन राजकारणे धणियाचे नावावर परपादशाही-
तील आणिली, त्याचा कजिया नाही. वारियावरिल मंथन. समुद्रात तारू
घातले, सावकारी बंदरास लागोन व्यापार माहाल विकला, सावकारी तडीस गेली,
तर बरे म्हणतील. हुजूरचे म्यानमुलकी काही कजिया नाही. मोगलाई
दरबार आहे. वचन खरे जाले पाहिजे. लाख दोन लाख रूा दिवाणचे खर्च
होत नाही. विजापूरची सनद येक आणि च्यार ताकीदपत्रे दिवाणची द्यावी.
कलह मोगल आम्ही समजोन घेऊ. माहाराजास अर्ज करणे. विजापूरचा भला
माणूस वस्त्रे पत्रे देऊन खाना करणें. तैसेच रूा वेंकटराऊ दीक्षित याणी
राजकारण आणिले आहे. भले माणूस आणिले आहे. त्याचे राजकारण,
बोलीचाली मनास आणून पत्रे करून द्यावी आणि खानगी करावी. मोगलाई
दरबार आहे. डाव खेळ माडावा, आकळबुधीने डाव जिंकावा यैसी राजनीति
आहे. अर्ज करणे. रूा बाबाजी जाधवराऊ यासी विनंती करणे. आमचे
सारथ्य केलियाने बहुत कार्य आहे. चाकरी करून दाखऊ. इमान जबा खरी
असावी * * * * *

¶The writer, Bhagwantrao Amatya, refers to some affairs of diplomacy
that he has arranged with the Nizam.

श्रीराजाराम रघुवीर

विज्ञापना उपर. माहाराज वडील मायेबाप आहेत. अर्ज येऊन येक दोन
वेला, करणे तो केला परंतु दाद होत नाही. आम्हाकडे मनसबा कारभार
काही नाही. आन्नवस्त्र न मिळे. रांडापोरे उपवासी मेली. येथे दुख कोणा-
जवली सांगावे? आज्ञेप्रो चाकरी करणार ते बारा तास करीत आहे. घरी
उंदीर, पिसवा, ढेकूण उपवासी मेले. येदाचे साली साडे सात हजार रूा दोनसे
माणसे यासी पावले आहेत. मुंजी चिरंजीवाची केली. कर्जदार जालो. आई
पोटास न घाली, बापाचे नावे शाहारात भीक मागता न ये. वाणियाचे च्यार
हजार रूा जाले, उदमियाचे दोन हजार जाले. दोनसे माणूस उपवासी निर्वाण
बैसले आहे. कारभारी मनावर घेत नाही. यैकत नाही. आम्ही गरीब ब्राह्मण
आहो. वार्ट बरे न कले. वलखी येक धणियाचे पायासी आहे. वगवसिला

कोणी नाही. निरोप न घेता जावे तर लबाड म्हणतील. आजीचा दिवस क्षेत्र उपवास करितो. उदैक दरबारास येऊन निरोप घेऊन जाऊ. हे विज्ञापना.

¶*Bhagwantrao laments that no heed is paid to all his entreaties for help out of his miseries.*

No. 138]

[1750 ?

श्रीराजाराम रघुवीर भवानीशंकर

विज्ञापना उपर. महाराज वडील मायेबाप धणी याजस्तव आशा धरून येऊन सेवा चाकरी केली. साहेबी दयामाया केली. कर्जदार जालो. फकिरी घेऊन. रांडापोराचे चालवितील, वृधापकाली आम्हास आन्नवस्त्र मिलेल, ही वासना धरिली. सर्वश्वे ख्वोर जालो. पडिल्या प्रसंगी सेवा निदानी केली. लाविली झाडे साहेबाची थैसे आसोन लटिका विकल्प धणियाचे चिती आमचेविशी घातला, त्याचा झाडा ईश्वर घेईल. आम्ही ब्राह्मण आहो. समयोचित धणियासीहि कलेल. बेइमान, लबाड, फितवेखोर आहेत ते कलतील. सत्य इमान आहे ते बुडत नाही. बरा निशा आसावा. आम्ही आनाथ गरीब ब्राह्मण साहेबाजवली उतलो माजलो नाही. धन संपदा लक्ष्मी नाही, पोटास नाही, याजस्तव आर्ज विनंती केली. याचा विकल्प दुष्टानी घातला तर राजनीति सत्यधर्म करावा. मजमूचा हुदा, कैदकानू, मर्यादा साहेबाची आहे. कदीम पाया मर्यादा धणियानी चालवावी तेव्हा राज्याचा बंदोबस्त होईल. चोर, चाड, लबाड, लुछ सांगतील त्यांचे खरे मानावे थैसे नाही. जो राजा राज्य करील तो आम्हा लोकास बलखून चालवील. कर्ज वारील. सध्या साहेबी आन्नवस्त्र द्यावे. रांडा पोरे आणिली आहेत. दसरा जाला. तीर्थरूपाचे श्राध आहे. खर्चास नाही. वाणी, उदमी व गोसावी यानी आडविले आहे. न्याये करावा. आवक्रपा असेल तरी निरोप द्यावा. देशांतरे जाऊ. हे विज्ञापना.

¶*Bhagwantrao Amatya once more continues his doleful tale.*

No. 139]

[1750 ?

श्रीरामचंद्र महाराज

विनंती उपर. चिरंजिवास आलंकार घालावे म्हणऊन ब्राह्मण सांगत आहेत. आम्हाजवली आहे नाही हे तुम्हास ठावके आहे. मातुश्रीस विनंती आर्ज लिहिला

आहे. तुमचे विचारास आले तर समये मर्जी पाहून आर्जी वाचून दाखवणे. कृपाळु जाली तर मातुश्री देतील, नाही तर उगीच राहातील. आईसाहेबी न दिले आणि वरकडानी दिले समान आहे. पादशाहास संकटी धावा करील हा भरवसा आहे. समये पाहून आर्ज करणे हे विनंती.

¶*Bhagwantrao wants to have some ornaments made for his son.*

No. 140]

[1750 २

[बंदाच्या वरचा भाग गहाळ.]

उपवासी मेलो. फजीती जाली. हा तमासा पाहात बैसला. येक महिना गडास जाऊन जाला. दरबारी आवघा दगाच वाडला आहे. खाली शाहारात प्रधानाची सता. राा दिनकरपंत व राा रामाजीपंत व लक्ष्मणपंत आहेत. राजे विदेहि, आकलबुधी नाही, क्रपण अदत्त आहेत. सांगितले येकत नाही, यामुले फजीत पावत आहेत. आपले मातेस अर्जऊन राज्यपद भोगावयासी ज्यास न कले तो राज्यकारभार काये चालवील हे कलोन गेलेच आहे. राजे धनलोभी आहेत हे सर्वास ठावके जाले. प्रतिनिधि थोरच आहेत. श्वता ज्ञान नाही. मातुश्रीजवली सतबुधी कारभारी मातबर कोणी नाही. बहुनायकी विचार जाला आहे, यामुले राज्यास आपाये होत आहे (अपूर्ण)

¶*Bhagwantrao Amatya makes some reflections on the incompetency of Ramraja.*

No. 141]

[1750 २

श्री

पेसजी राजपत्रे सादर आहेत, यैसे आसतां दादोबा नाईक सराफ याणे व राधाई इणे लबाडी करून मार याचा लेक, दरम्याने गोत्रजास व वरकड कोणास न कलतां, चोरून घेतला आणि परस्थली जाऊन मुंज बांधली आणि वतनासी कजिया राधाईने व सराफ माराने लाविला आहे म्हणून हुजूर विदित जाले. तरी पेसजी कजिया काही उद्भवला नसता लबाडी करावयास गरज [पुढील अर्धा बंद गहाळ. पाठीवर पुढील मजकूर] दिराचे पुत्रास कन्या देऊ केली म्हणून लाा तरी अति उत्तम. अनकूल पडिल्याप्रमाणें कार्य करावे. या प्रांते नवरे पाहिले तरी उदंड मिलतील, परंतु तुमच्या चितास आले पाहिजेत. येखतयार असेल त्याप्रमाणे घडोन येईल. राजकी प्रसंग तरी काही लिहिजेसा नाही. उभयेता

राज्यांत ताल नाही. अवघा आविचार जाला आहे. मातापुत्र, गुरूचेला, धणीचाकर, ही मर्यादा दोनीस राहिली नाही. आवघे आपले स्वार्थाकरिता जागे ठिकाणे धरून लक्ष्मी संपदा भोगून सुखरूप अहित ज्याची (अपूर्ण).

¶*The writer, presumably Bhagwantrao, refers to a certain legal case of a Vatan and towards the end of the letter says that there is chaos in the administrations of both Satara and Kolhapur.*

No. 142]

[1750 ?

श्रीरामचंद्र रघुवीर

विनंती उपर. रो उमाजी गोसावी नादगिरीहून येथे आले आहेत. आमचे दर्शन जाले. तुम्हास आसीर्वाद सांगितला आहे. सोडरोबास दुखणे लागले आहे. दसरचे रुमाल दोन पा आहेत. नारोपंताचे श्वाधीन करणे. कागदपत्र जतन करणे. आजी वाणी उचापत देत नाही. याची समजाविसी जाली पाहिजे. गोसावी कर्जदारी २ येऊन बैसले आहेत. खर्चास नाही. रांडा पोरस वीस दिवस आन नाही. याचा आर्ज धणियाजवली करणे. बकसीस चिठी पा आहेत. सावध होणे हे विनंती.

¶*Bhagwantrao Amatya sends some daftars to Satara. He also communicates the arrival of Umaji Gosawi of Nandgiri to exact his debts.*

No. 143]

[1750 ?

श्रीरामचंद्र रघुवीर

विनंती उपर. मातुश्रीस व राा बाबाजी जाधवराऊ यासी विनंती पत्रे पो आहेत. समये पाहून तुम्ही वाचून दाखवणे आणि उत्तर घेणे. आम्ही शनवार आदि(त)वारी निरोपास येतो. मातुश्रीस आमचा कंटाला आला आहे, हे कलले. येकनिष्ठेचे फल येसेच आहे. इमान शफत क्रिया बुडाली. सीमा जाली. तुम्ही दरबारास जाता ते खासा खुदच आहा. संपदेचे सोडरे. दरबारी दाद नाही. हे विनंती.

¶*Bhagwantrao Amatya says that Tarabai is tired of him and that loyalty, honesty and promises have no place in the Darbar.*

श्रीराजाराम रघुवीर

विनंती उपर. रा बाबाजी जाधवराज यांची इतराजी आवकपा आम्हावर आहे. याजस्तव त्यास पत्र लिहून पो आहे. तुमचे चितास आले तर धणियासी वाचून दाखवणे. मर्जी पाहाणे. खुशालीचे वस्ती श्रवण करणे. मग रा बाबाजी जाधवराज यासी वाचून दाखणे. विनंती करणे. क्षमा करून दया केली तर उत्तम. न करीत तर राजे लोक थोर आहेत. रा बाबूराज भो यासी श्रुत करणे. रा विठलराज बकसी व्याही आहेत यासी सांगणे. रा गोपालजी हवालदार यासी सांगणे. भलेपणे सर्वांनी सांगीन आम्हावर दया करावी. न करीत तर थोरच आहेत. गाव खेडी याच्या सनदा व ताकीदपत्रे पाहिजेत त्याची विले करून घेणे. रा नारो सिवदेऊ व लक्ष्मण जाधव तटले आहेत. विजापूरची पत्रे आली ती हेजीव खोलंबिला आहे. वाऱ्यावरील मंथन, कारभार दिवाणाचा आम्ही बारगीर आहो. माझे माझे म्हणऊन आभिमान बालगीत नाही. जाले कार्य तर चाकरी धणियाची करूं, नाही तर नाही म्हणऊन सांगो. येत करावा, फलदाता ईश्वर आहे. मातुश्रीस व बाबाजीस विनंती करणे आणि पत्रे करून घेणे. आम्हावर सर्वांनी दया करावी. गरीब लोक आहो. हे विनंती.

¶*Bhagwantrao sends a petition to Babaji Jadhavrao with a request to have it placed before the queen.*

श्रीराजाराम महाराज

विनंती उपर. जानोजी सेवाले याचे कारकीर्दीस बाजाराचा व घरजागियाचा बोभाट हुजूर जात नहुता; हली आम्ही गरीब ब्राह्मण देखोन राणांजी भां याणी रयेतेस तगादा करून घर मोडीत आहेत; बलाऊ पा [पाठविता] येत नाही. वाडियामागें रयेतेची घरे परसू येऊन लागले आहे. हा वाडा घरजागा राणोजी भो याचे स्वाधीन करावा. येथे पाणी नाही, आम्ही जाऊन माहुलीवर राहूं. रोज उठोन कजिया नलगे. महाराजास अर्ज करणे. आम्हा गरीब लोकास बाजार घरवाडा कैशास पाहिजे? निरोप घेणे. चाकर लोक रयेतेसी कजिया पुर्वत नाही. कोण राहणार ते राहूत. आम्ही जातो हे विनंती.

¶*Amatya Bhagwantrao's letter to the king, asking permission to depart, as he cannot put up with the ill-treatment practised by Ranaji Bhonsle.*

श्रीराजाराम रघुवीर

विज्ञापना उपर. आम्ही महाराजांचे दयेस्तव येऊन राहिलो. दूधतुपाने मायेने गुंतलो. वाईटबरी अज्ञेप्रमाणे सेवा केली. चाकरी बरबाद गुन्हा लाजीम ऐसी गत जाली. महाराज वडील धणी समर्थ आहेत. अर्ज केला तर चालतां नाही. दाद मनसुबी नाही. दरमाह बोली केली त्यास ठाव नाही. कारभारी-याची आमची वलख नाही. साहेब त्याजवर हवाला देत आहेत. त्यांचे डोळे उघडत नाहीत. गुदस्ताचे वर्षी साडेआठ हजार राने सरसाल पावले. चिरं-जिवाचे मुंजीस व रामनवमीस कांही दिले नाही. नवे साल निघाले; दोनसे माणूस हती घोडी पोटास काय दरमाहा पाहिजे, साहेबी न्याय करावा. चिरंजीव व कारकून बारा तास लिहिणे खरडनिशी करीत आहेत. पोटास न मिळे. चाकरी कैसी होईल, हा विचार करावा. आम्ही आलो, दरबारी बैसलो, तर मागतेकरी आले ऐसे दिसते, राग येतो. पोटास अन्न द्यावे, वस्त्र द्यावे. सीमा जाली. मनसबा कारभार आम्हाकडे कांही नाही. जमे खर्च नाही. सीमा जाली. निरोप द्यावा हे विज्ञप्ति.

¶*Bhagwantrao Amatya communicates to Tarabai the extremely distressful condition to which he had been reduced. He asks for permission to depart.*

श्रीरामचंद्र रघुवीर

विनंती उपर. तुम्ही चिठी पा ती रान सोईरोबाकडे पा. उतर आणून पो आहे त्याजरून कलेल. सातारा व वरकड गड किले याची समजाविसी बास्कल, पुस्कल बोलोन होती जैसे नाही. तीन पधती राज्यातील आहेत. त्यामध्ये एक कदीम पाया धरल्याविना गडची व हश(मी) लोकाची व सर्वाची समजाविसी होत नाही जैसा अर्ज करणे. प्रतिनिधि दोन वेला आले गेले. राज्याचा बंदोबस्त आधवा मनसबा काये केला ? श्राधभट दूर राहून खेळ करीत आहेत. राजकारण बोली होत आहे. मधेस्त थोरच पडले आहेत. येके गोष्टीचा ताल नाही. राजनीतीस कधी शाश्वत असावी. आमीन असावे. धणियाचे श्वहित, राज्याचे कल्याण, रयेत मुलकात नांदे जैसे करावे, तेव्हा

१ बरबाद = नष्ट; रद्द.

२ लाजीम = योग्य.

३ संबंध पत्र भगवंतराव रामचंद्र अमात्याच्या हातचें आहे.

४ आमीन = विश्वास.

परिणाम उत्तम आहे. आम्ही निकामी, कार्याचे नव्हे, हे धणियासी कल्ले आहे. श्री यात्रेस जावयासी निरोप द्यावा. चिरंजीव मु(ले) नेणती आहेत. आगल्य आसेल तरी चालवावे. हुदा धणियाचा आहे. आमचा आभिमान दुराग्रह नाही. कर्ज वारावे हा अर्ज करणे. रांडा पोरे उपवासी मरत आहेत. आन्नवस्त्र नाही. कर्जदारी येऊन दारी बैसत आहेत. याचा अर्ज करणे नाही तर आम्ही येऊन निराप मागतो. हे विनंती.

¶Bhagwantrao Amatya complains of the mismanagement of Satara and other forts and finds fault with the present officials for not doing justice to the people. He mentions his own abject condition ; he has contracted debts and his family is starving, says he.

No. 148]

[1750 ?

श्रीराजाराम रघुवीर

विज्ञापना उपर. माहाराजाजवळी अर्ज करणे तो केला आहे. राजश्री बाबाजी जाधवराऊ याजपासीं विनंती करणे ती केली आहे. करुणा येऊन सदयचिते दया करावी. इतबारी विश्वासू आसिलो तर ठेवावे. अन्न वस्त्र द्यावे. चिरंजीव बारा तास आज्ञेप्रमाणे चाकरी करीत आहेत. घरी पिसवा ठेकूण उंदीर फार जाले. पाणी न मिळे तेव्हा अन्न वस्त्र रांडापोरास नाही. चाकर भोई चालिले. हती घोडी यासी चारा नाही. कर्जदारी यांची रोज तोडणी सोशीत आहो. शहरात वरकड जेऊन खाऊन सुखी आहेत. आनंद करीत आहेत. व्यापार चालतो. कोणास आश्रा आहे. आम्ही साहेबाचे सेवक निर्वर्णी आहोत. तारापूर आमचे वतन. दुसरा आधार नाही. दीनबंधु हे आपले बिरूद सत्य करावे. हुदा मामला हती घोडे दौलत साहेबाची, आम्ही बारगीर, ऐसी परंपरा तीन पिढ्या चालत आली आहे. गड किल्ले राज्य धणी-याचे श्वाधीन करून वडील निराळे जाले, हे माहाराजास व सर्वास दाखल आहे. चिरंजीवाची मुंजी केली, कर्जदार जालो. अभये वचन दिले आहे, त्याप्रमाणे दरमाहाचा येवज देविला पाहिजे. श्रीचा उछाह आला आहे, बेगमी करणार धणी समर्थ आहेत. अर्ज चालवावा. हे विज्ञापना.

¶Bhagwantrao Amatya, in this letter, states the abject condition to which he had been reduced. This and the previous letter of the Amatya appear to be addressed from Satara where he had put up.

श्री
श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक हरि राम साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान तागाईत छ १९ सफर मोकाम भरतगड स्वामीचे कृपेकरून येथ्यास्थित असे विशेष. कर-वीरचें वृत्त सेवेसीं लिहिलें होतें त्यावरून विदित जाहालेच असेल. त्या आलीकडील वर्तमान तरी लस्कर दरकूच घाटाखालीं आलें, याकरितां दुसरे रोजीं करविराहून कुडालास येऊन दाखल दोन तास रात्रीं जाहालों. त्या पूर्वीच सडे स्वारीनें त्रिवर्ग येऊन मंसुरेस दाखल होऊन गनिमासी गाठ घालून येकास येक न मिळतां होणे तें होऊन गेलें. माघारे लस्करास आले. शत्रूस वक्र होतो ते कमी जाहाला. सावताकडील प्यादेयानी अवसान अगदींच टाकिलें. स्वामीचे फौजेंत व सावताचे फौजेंत दम बराच होता, परंतु झाडीचे व बारी बहुत अडचण, राउतांचा उपाये नाही, याकरितां बहुतां प्रकारें दिलासा करून तयार कराविले आणि निघालों तो तीन हजार प्यादे होते त्यापैकीं मुकामास आलों तों दीड हजार राहिले. तोंडास गेल्यावरी येकाचें दर्शन न होय यैसा विचार दिसोन आला. दिवसगत लागलिया जागा जातो याकरितां दोन कोस च्यार कोस मोकाम करीत नजिक आलों. इतकियांत आंगरे यांचे पत्र आम्हांस आलें व राजश्री मानापासहि आलें. त्या उपरी विचारे करून दाब दबाव दाखऊन गडचे मोर्चे उठवावे तरीच उत्तम आहे, नाही तर मोर्चे उठवणे आम्हांस जरूर आहे यैसें सांगोन पाठविल्या उपरी छ १७ सफरीं मोर्चे उठऊन भगवंतगडास गेले. आम्ही फौजसुधां गडानजीक येऊन मुकाम केला आहे. याउपरी बोलीचालीचा विचार जाहाला तरी उत्तम; नाही तरी पुढें आज्ञा काये ते करावी, तेणेप्रमाणें वर्तणूक करून. स्वामीनी बेगमी विसावे सफरपर्यंत केली ते उरकली. याउपरी कर्जावरी इमारत आली. कर्जहि येथें येक रुपया मिलत नाही. करविराहून येतेसमई पांच हजार रुपयांचा यैवज समागमें घेऊन आलों. या उपरी त्याजवरी इमारत आहे. घडतां घडेल तें प्रमाण. येथें हरभरे दोन पायली व बाजरी आडीच तीन पायली, करड साडेतीन पाइली व उडीद तीन साडेतीन पाइली या प्रमाणें धारण आहे. करविराकडील बातमी जे लिहिणे ते राजश्री विसाजीपंत तेथें आहेत ते सेवेसीं लिहीत असतील. आम्हांस आज्ञा करणार समर्थ स्वामी आहेत. विदित होथे हे विनंती.

¶*Hari Ram informs Bhausaheb about his affray with the Angrias and deplors the reverses met by the forces of the Peshwa and the Savant in that quarter.*

१ मालवणजबळ ; कोंकण.

श्री

आज्ञाधारक आनंदराव गिरिधर कृतानेक सास्टांग नमस्कार विज्ञापना. छ २४ सफर तागायेत खावंदाचे पुण्यप्रतापें करविरी सेवक क्षेमरूप असे विशेष. इकडील वर्तमान राा येसाजीपंत हरिपंताचे बंधु यानी जाऊन वलभगडचे ठाणें हस्तगत केलें. पंचवीस माणूस गडावर येऊन कलानिधि व पारगड भीमगडास ठाणें बसवायाकारणें जमाव घेऊन गेले आहेत. वलभगडावर ठाणें पडले म्हणोन चिकोडीकराचें अवसान गेले. येसाजीपंत परम श्रमी आहे. देसगतीची नांदणूक कसी होईल म्हणोन चिंताग्रस्त आहेत. लिंगोपंतनामे वकील मुख्याकडे पाठविला होता. वकील मुख्यांसीं विनंती करूं लागला जे, श्रीमंतास तुम्ही गड किले दिल्यानें तुमची सत्ता राहिल, अगदी व्याप करोन तुम्हासी फिरोन गोष्टी सांगतील, इकडे आमचीहि खराबी होईल. यैसा फितूर बोळ आरंभिल्यावर मुख्यानी आज्ञा केली की सांप्रत काली श्रीमंताची मनोधारणा केल्याखेरीज आमची उस्तवारी होत नाही. करार केल्यास अंतर होऊं नये. तुम्ही आपल्या निभावासारखें श्रीमंतास मागतील ते रुपये देऊन आपला निभाव होये तो विचार करणें. यैसे सांगून येम्णास कागद लिहून वकिलास निरोप देऊन पाठविलें. येथील कारकून सौ बाईस अद्याप कार्याविसी नेश(?) उपदेशीत आहेत. कुचालेच्या गोष्टी सागायास चुकत नाहीत. मुख्यांस सांप्रतकाली हे राजकारण केल्याखेरीज निभाव नाही. होनसा निश्चये कलला आहे. राा केशवरायासी संभाषण करतात कीं सत्तरसीचें तख्त आपणास प्राप्त होणेचा भाव दर्शवितात. तात्पर्य सत्तरसीचें चितामधें फारसें आहे. श्रीमंताकडोन घडोन यावेसें अपेक्षा धरून गडकिले दिलेसें केशवरायासी दर्शऊन संभाषण करितात. अंतरंगे मुराररायासहि शफतपूर्वक लिहून बोलावितात. सिवाजी तिमल कागद लिहितो की थोडक्या दिवसांत मुरारराव स्वामीच्या दर्शना येणार आहे. सीघ्र बोलाऊन घेऊन येणेस वरच्यावर हेहि कागद लिहून जासूद रवाना करिताहेत. अंगन्या मसुरेस वेढा देऊन बसला आहे. लढाई होऊन च्यार दिवस जालें. आदित्यवारी लढाई जाली. आंगन्याचा मोड जाला. मानाजी पायेगोडाने पंचवीस घोडी पडाव घेऊन आले. अंगन्याचें पानास साठ माणूस लढाईत मारलें गेलें. जखमीहि जालें. त्यावर अंगन्याने यासी सळुक करोन मसुरेमधें श्रीमंताचे निशान चढविले म्हणोन येथ खबर आहे. राणोजी धारपडा सेनापति कापसी वगैरे आपल्याच प्रांतामधें आहे. मुख्यांचा क्रोध सेवकावर बहुत आहे. आम्हापासी बातनी कस्यास पाहिजे ? आम्ही पालेगर की

काये? दोन च्यारदा जाणेस आज्ञा केली. जात नाही. श्रीमंतानी बातनी आम्हा-पासी किंनिमित्य ठेविली, यैसैं केशवरायाजवळ उश्रूमा फारसा करतात. मुख्याचा राग सेवकावरला अद्याप शांत जाला नाही. गांवांत देवदर्शनास जावे तर परवानगी आणऊन जावे लागते. येथे माहागाई रोजमरा पुरतहि नाही. कर्जा-खाले सेवक येऊन हैरानगत आहे. शार्दीचीं सनगें तमाम कारकून व पायची माणसैं देखील पाऊन चुकली. सेवक मात्र बाकीच राहिला. घरची मुलें माणसैंस उपोषणें होतात. खावंदास ईश्वर जाणून येकनिष्ठेने चाकरी करतों. दरबारीं मुरबी कोणी मजविसीं विज्ञात करणेंस नाहीं याकरितां विनंती केली आहे. यैकिलें वर्तमान सेवेस श्रुत केले आहे हे विज्ञात.

¶Anandrao Giridhar writes news to the Peshwa from Kolhapur complaining of the attitude of the Chhatrapati and his plans for putting down the Peshwas.

No. 151]

[14-1-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक हरि दामोदर कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील सेवकाचें वर्तमान छ २६ सफर स्वामीच्या कृपाअवलोकनकरून मुकाम कसवे जलोद येथास्थित असे विशेष. तळेगाव पाा संगमनेर, येथें गायकवाड याचे धामधुमीचें वर्तमान आलें, त्याजवरून आमचे व राजश्री सदाशिव दामोदर याचें बुणगें व त्याचे हस्ती यैसैं सैं सवासैं स्वार सदासिवपंताजवळ गंगेवर ठेऊन आम्ही सडे व त्याची फौज सडी घेऊन नांदगांवी आलों. तेथें राजश्री महिपतराव कवडे आले. त्याचीहि सडी फौजेनसी चिखलवाहालेस येऊन बातमी गाये-कवाडाची सेवेसीं लिहिली आहे. ज्या रोजीं आम्ही चिखलवाहालेस आलों त्याच रोजीं त्यांचाही मुकाम चिखलवाहालेसच येणार होता. आमचे स्वार पुढें बातमीस आले होते, त्याजसी व त्याचे रोख्याचे स्वार गावगना आले होते त्यासी गांठ पडली. आमचे स्वारांहीं त्याचे दोघे जखमी करून दोन घोडीं पाडाव करून घेतली. आम्हीहि चिखलवाहालेस येतों हे बातमी त्यास कललियावर कोसभर मुकाम राहिला. तेथून ढाला फिरऊन माघारे धुल्या कसबियावर मुकाम करून जिराईत बागाईत छटून मोगलाई जतीचे ऐवजाचा तगादा जमीदारास

केला, तो आम्ही लागोलाग प्रातःकालीं कूच मौजे धाडण्यास आलों, तों त्याणें रात्रीमध्ये घासदाणियाचा व मोगलाईचा यैवज करार करून कूच करून कवटल पा सोनगीर येथें मुकाम केला. त्या तलावर राजश्री विश्वासराव याजबराबर पत्रें देऊन रवाना केले ते जाऊन पोहोचले. पत्रें देऊन जाबसाल समयेचित उत्तम केला. परंतु त्याणी पोट भरावयावर नजर देऊन गोड गोष्टी सांगोन पत्रें लिहिलीं. आम्हीहि त्याचे पाठीमागें गेलों, तों ते अटलेहून कसबे डांगरीस गेले. आमचा मुकाम फागण्यास जाहाला. तेथें मार्गीं तीनेक तटें आम्हाकडील सिलेदारास त्यांची सांपडली. प्रातःकालीं कूच करून जाता सिरसालेजवळ राजश्री रामचंद्र माहादेव दोनसैं स्वार व राजश्री शंकराजी माहादेव शंभर स्वार व राचश्री मानाजी निकम पाऊणसैं स्वार व राजश्री महिपतरायाकडे सरकारपागा आहे ते ये प्रांती होती तेहि तयारीनसी येऊन सारे सामील जाहाले. तसेच डांगरीस आलो, तो च्यार घटिका आगोधर कूच करून तापी पिलेदेचा पाणवथा उतरून थालनेर परगण्याचे घोडसगांव व चौपडी परगण्याचे मोहिद्यास मुकाम केला. आम्ही याचे तलावर तल करून डांगरीस राहिलो. ती कोसाचा अंतरामध्यें तापी दक्षण-तीरीं आम्हाकडील बातमी, उत्तरे तीरी त्याचे लोकाची बातमी, त्याजवरून बिभीषा जाली कीं, हे पाठलाग करून तलावर येऊन राहिले, रात्री दगा करतील म्हणून दारू गोली वाटून बहुत सावधता करून तापीचे घाटावर पांचसैं राऊत ठेविले आणि विचार केला कीं, तापी तीरेच बराणपूरपर्यंत जावें, हा हेत धरून चोपडे परगण्याचे बुदगांव नजीक जलांद तापीचे उत्तर तीरी मुकाम त्याणी नेमिला. आम्ही त्याचेच घाटे तापी उतरावी, तरी ते पुढें आम्ही मार्गें यामुले सारा मुल्क खराब होईल जाणोन निवडेंतील निवड करून दिडेक हजारानसी च्यार घटिका रात्रीं कूच करून बुदगांवी तळ नेमिला होता त्या स्थलास आणी च्यार घटिका दिवसास तापी उतरोन दो कोसाचे अंतरे उभे राहिलों, तो राजश्री सदाशिवपंतासमागमे राऊत होते ते त्याणी पारोलाहून रवाना केले व पदमाकर कृष्ण याचेहि सामान यैसे समयास येऊन पोहोचलें. गाड्कवाडाहि नेमिल्या मुकामी कूच करून बुणगें रवाना केलें तों आम्ही पुढें आहां हें वर्तमान कललियावर बुनगें माघारें फिरऊन साहा साडेसाहा हजार फौज निवड करून चिलखतें सामाने बांधून आम्हाकडे बातमीस राऊत पाठविले. आम्हीहि सामान बांधोन बातमीस पुढें शंकराजी माहादेव ठेविले होते त्यांसी परस्परे उत्तर प्रतिउत्तर जाहालें. निश्चयेंकरून उभें आहां येसी जाऊन बातमी त्यास सांगितली. उपरांतिकहि च्यार घटिका सडे फौजेनसी उभे राहून बुनगे माघोर थालनेर परगण्यात लाविले. मागाहून आपण बोलोन चालिले कीं, उत्तर तीरीं खल्या

आहेत, दक्षणतीरीं मैदान आहे, तिकडे जाऊ. हें वर्तमान आम्हास कललियावर आम्ही दक्षणतीरीं उभे राहिलों. सर्वास पुसिलें या, उपरी विचार काये? त्यास अवधियांचा हेत कीं, गांवखडियासी जुंझे तों होतात, परंतु फौजेसीं जुंझ बहुतां दिवसीं प्राप्त जाहालें आहे. ये समई स्वामिसेवा येकनिष्ठतेने करावी. ते फार आपण थोडे, तरी खावंदाचा प्रताप समर्थ आहे, खामखा श्री येश देईल, हा समये फिरोन येईल येंसें नाही, येंसें म्हणून तीन टोळ्या करून उभे राहिलो. राजश्री महिपतराव कवडे अल्पवये होऊन चांगले हिमतीने आपले टोळींत उभे राहिले. त्याच प्रकारें रामचंद्र माहादेव व शंकराजी माहादेव व मानाजी निकम हे आपले सामानानसी स्वतंत्र येके बाजूस उभे राहिले. त्याचप्रमाणें आमचे व राजश्री सदाशिवपंताचे लोक येके जागां उभे होते. सर्वांचा तंम होता कीं, काम पडलियास येका पुढें येक वाढोन आपआपला लैकिक करावा. त्यासी गाये-कवाडाही पिलोद्याचा घाट न उतरता उत्तर तीरें थालनेरापासी जाऊन तापी उतरून राहिले. ते बातमी आम्हास ये तों सा कोसांचें अंतर पडलें, आण ते च्यार कौस पुढें गेले. येकूण त्याचे आमचे दाहा कोसांचें अंतर जाहालें. मग त्याजवर जावें तर चौ घटिका रात्रीपासून तिसरा प्रहरपर्यंत घोडीं ताटकलली व दरमजलीने हलक जालींच होतीं. त्याणीं टाला दिलहा असतां बहुतावर आपण जावें हें समत न्हवे जाणोन येथेंच मुकाम केला. त्याचें सामान विशेष. चौघे भाऊ मराठे सरदार इतके असोन इकडे अवधी मामलेदाराचीच पडली. परंतु स्वामीच्या प्रतापतेजेकडून त्याचे सैन्याचा भ्रम केला. समसेर बाहादरावर इकडील सर्वाई जाहाली. इतकियाउपरी त्याणीं दरमजल आपले प्रांतास गमन केलें तर उत्तम. कदाचित सोनगिरीकडे फिरोन जाहाले तर मागती त्याजकडे जातच आहों. आम्ही ये प्रांते न येतां आधीं त्याणीं बागलाण, नेर, धुले, चिखलवाहाल, झोडगें, टोखवडे, सोनगीर, जलोद, डांगरी, चोपडे, येथील घासदाणे व मोंगलाईचे यैवजपैकीं करार केला त्यास कोठील वसूलहि घेतला, कोठील ओलाहि आहेत. कितेक जागांचे रोखेपत्र जमींदाराचे व कमावीसदारांचे व ततपक्षीं केसो हरि व लखमोजी गोडसे व गोटुरकर लाडखान याणीं दरमियान येऊन निशा केली आहे त्याचा तगादा परगणियास आहे. यास्तव राजश्री सेनापति व सयाजी गाये-कवाड याची पत्रें पाठवावीं कीं, खानदेश प्रांतें तुम्ही यैवज घेतला व रोखेपत्र व आलो असतील त्या राजश्री महिपतराव कवडे याचे विद्यमाने सोडून देणे. याच प्रकारें सरकारचे पत्र मुजरद जासूदजोडीबराबर पाठवावे. येणे करून ओला व खतें पत्रें आलियास रयेतीचा बच्याव होईल. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञाति

¶*Hari Damodar tells the Peshwa graphically how he overawed the Gaikwad's forces in Khandesh.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक हरि दामोदर कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १ रविलोवल मुकाम नजीक कसबे येरंडोलपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे. विनंती. या प्रांतीचे सविस्तर अर्थ कसबे जलोदचे मुकामीहून सेवेसीं लिहिलें आहे त्यावरून श्रुत होईल. राजश्री दमाजी गायकवाड फिरोन गेलियानंतर जतीचे कार्यभागाचा बंदोबस्त कांहीं केला व राहिला करीत असों. येरंडोलचा मोगल ठाण्यांत आहे त्यास शह देऊन काढावा, याजकरितां फौजसुधां कसब्यावरी जात असों. खावंदाचे पुण्येकरून शासन केलें जाईल. गायकवाडानी या प्रांतीचे घांसदाणेयाचा थैवज खंडण्या केल्या; त्यास आम्ही या प्रांतीं आलियानंतर लोकांस, थैवज वसूल न देणे, म्हणोन ताकीद केली. त्यावरून अगोधर कोणी थोडाबहुत दिवहा तो दिवहा. ओला व रोखेपत्र घेतले आहेत ते मात्र गुंतले आहेत, ते निवाले पाहिजेत. यास्तव राजश्री शेनाखासकेल व सयाजी गायकवाड स्वामिसनिध आहेत त्यांस सांगोन त्याचा कारकून व पत्रें व सरकारचीं पत्रें मशारनिलेस माकूल करून लेहून पाठविले पाहिजेत की, खानदेश प्रांतीच्या ओला व रोखे माघारे पाठऊन देणे, म्हणजे पाठऊन देतील. या प्रांतीच्या खंडण्याचा थैवज वसुलांत न आला याजकरितां राजश्री दमाजी गायकवाड फिरोन सोनगीर प्रांतीं वगैरे फिरोन येणार म्हणोन आजी वर्तमान आले आहे. आलेच तरी आम्हीहि फिरोन त्याचे तोंडावर जातों. जें वर्तमान होईल तें वरचेवरी लेहून पाठऊन. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Hari Damodar tries to settle the province of Khandesh after the depredations of Damaji Gaikwad. He reports to the Peshwa that in addition to the ghasdana cess, the Gaikwad had also taken some deeds from the people regarding the payment of dues which the writer requests the Peshwa to take back from the Gaikwad and return to the owners.*

श्री

सेवेसी शंकराजी राम विज्ञापना. तागायत छ २ रबिलावल जाणून स्वामीच्या कृपेकरून वर्तमान येथास्थित असे विशेष. राजश्री फतेसिंगबावा तुलजापुरास

आले. च्यार रोज तुलजापुरी मुकाम होतो. तेथून कूच करून मौजे दारफल परगणे ढोकी प्रांत बालाघांट येथं मुकाम आहे; आणि च्यार रोज जाहाले, पुढांही दोनच्यार मुकामे येथे आहेत. दोन हजार फौज आहे. आठाच्यार रोजीं आणखी फौज जमा होईल. दर्याबाई निंबालकर व आपाजी भावजी प्रभु यांची भेटी नीरानरसीपुरीं जाली. बोली जाली कीं, आपाजी प्रभु व दर्याबाई यांनी येक-विचारें राहून परभारें मुलुकगिरीस जावें. कूचमुकाम दर्याबाईंनी करावे, मिळेल तें फौजेवर वाटून द्यावें, ऐसा करार जाला. दर्याबाई निघोन बारसीस आली. आपाजी प्रभुहि त्यांच्या मुलकांतून बालाघाटी येत होते. दोन आडीच हजार फौज प्रभूसमागमे आहे. यैसं असतां दर्याबाईंनी आपाजी भावजी याकडे कारकून पाठविला कीं तुमचा आमचा करार जाला असतां तुम्ही आमचा मुलूक छुटितां हा विचार काये? ते आपाजी प्रभु जिवानिशी सडे पळोन तेरे परगणेत मौजे सिनफल आले आहेत. हजारबारासं जमा जाले आहेत. फतेसिंगबावाच्या लस्करापासून आठादाहा कोसांवर आहेत. त्याकडे बावानी आजी कारकून व समाधानाचीं पत्रे देऊन प्रभूकडे पाठविले आहेत. येक दोन रोजानी प्रभु लस्करांत येतील. दर्याबाई खडकीवरोन उठोन बाबुलगावावर आपाजी प्रभूचा मुकाम हांतो त्या तलावरच राहिली आहेत. आपाजीच्या लस्करचा मोठा गलाटा जाला तो लिहितां न ये. कोणाजवळ भांडे राहिले नाही. तमाम गेले. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Shankaraji Ram communicates the movements of Fatesing, Daryabai and Appaji Bhavji Prabhu, and further describes the woeful plight of the latter when he broke the contract entered into with Daryabai not to molest her territory.*

No. 154]

[19-1-1751

श्री

सेवेसी शंकराजी राम साष्टांग नमस्कार विज्ञापना यैसीजे. तागायत छ २ रबिलावल जाणून वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीनी आज्ञापत्रें सांडणी-स्वारासमागमे छ २३ सफरजीं पाठविलीं तीं छ २८ रोजीं साईकाली पावलीं. तेथें आज्ञा कीं, राजश्री फतेसिंगबावा यासी पत्रे पाठविलीं ती येकांतीं देणें, दुसरे न दाखवणे. त्याप्रमाणें येकांतीं पत्रें दिलीं. वाचून पाहून सेवकापासीं दिलीं. त्याचीं उतरें बावासाहेबीं स्वदस्तुरें लिहून पाठविलीं आहेत त्यावरून विदित होईल. राजश्री विठलराव फौजसहवर्तमान त्या प्रांतीं पाठविले म्हणून आज्ञा. त्यास ते यावयाचे अगोदर आपाजी प्रभूचे सिध्दकृत दर्याबाईंनी केले. आपाजी

प्रभू पलोन धरासिवासमीप आले. आपाजीचें वर्तमान, युध्य झालें तें तपासिल-
वार सेवेसीं लिहिलें आहे त्यावरून विदित होईल. जासूदजोडी रवाना केली
होती ती सांड आली. मग येक रोज सांडणीस्वार येथें राहिला. आपाजी
प्रभु आजी लस्करास येणार. आणावयासी गोरखोजी भापकर व विराफ गेले
आहेत. इमानप्रमाण देऊन आले आहेत. प्रस्तुत मुकाम बावाचा तुलजापुरा-
पासून उत्तरेस आठा कोसावर आहे. फौज याची दोनआडीच हजार व आपाजी
दोन हजार येकूण लाहानथोर पांच हजार जाहेत. दर्याबाईकडे राजकारण
लाविलें आहे. हती नगारे द्यावे म्हणतात. दर्याबाईकडून येमाजीपंत व भले
माणूस आले आहेत. काय बोली होईल ती सेवेसी लिहून पाठवितों. स्वामीचे
आगमन गंगातीरास जालें म्हणजे आज्ञापत्र आलियावर बाबासाहेबासी फौजसुधां
घेऊन येतों. हे तयार आहेत. हिजायेत मोहिदीखानाकडे आजी कारकून रवाना
केला आहे, त्याचें काय वर्तमान येईल तें लिहून पाठवितों. सेवेसी श्रुत होय.
राजश्री हैबतराव जाधव यानीं सेवेसी विनंती लिहिली आहे ती चित्तांत आणून
त्याप्रमाणें उत्तरे पाठवावी व हैबतरायाविशीं बावास लिहावें, हें स्वामीचे पदरचे
आहेत, दुसरा अर्थ नाहीं. बावासी पत्र पाठवावें. स्वामीचें पत्र आलें म्हणजे
त्याचें बावा चालवायासी अंतर करणार नाहीं. बावासाहेबाचा विचार स्वामी-
खेरीज किमपि नाहीं. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

• ¶Shankraji Ram hands over the Peshwa's confidential despatches to Fatesing Bhonsle and supplies news about the movements of Apaji Prabhu.

No. 155]

[22-1-1751

पौ छ ७ माहे रबिलोवल

श्री

श्रीमंत माहाराज आईसाहेब साहेबाचे

सेवेसी

आज्ञाधारक येसवतराव वोलेकर विनंती. येथील क्षेम ताा छ ५ रबिलावल-
पावतो सेवकाचे वर्तमान येथास्थित आसे. किले मिरजेत साहेबाचे आज्ञेवरून
चाकरी करीत होतो. त्यास राा सिवजी डुबलान आमचा गाव ठेवला. चाकरी
कैसी करावी? बेकइदी वर्तणूक करू लागला. आमचा विलाज काये आहे?
आम्हास कोणाचा आधार नाहीं. आम्हास बाहीर पोट भरावयास काही कमी
नाही, परंतु हुजरचे चाकर म्हणून चाकरीस किलेस जावे. राा सिवाजी डुबलान

दरवाजे मना केले. आम्ही रागे उठोन गेलो. साहेबास कलावे म्हणून लिहिले असे. सर्व मजकूर राजश्री सिवबा खांडेकर यास सांगितला आहे. ते विनंती करिता विदित होईल. बहुत लेव्हेस नाही हे विज्ञापना.

¶*Yeshvantrao Wolekar complains to Tarabai against one Shivaji Dubal who ejected him from his village and prevented him from rendering loyal services to her.*

No. 156]

[29-2-1748

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेशी

विनंती. सेवक रामचंद्र बावाजी कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीकडून ताा छ ११ रबिलावलपर्यंत सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे. वडगांवचे मुकामीहून सविस्तर वर्तमान सेवेशी लिहिले आहे. आलीकडे राजश्री स्वामी व धनीन व मुरारराव देखील करविरास येऊन फालगुण शुध सप्तमीस मुरारराव स्वार होऊन तलंदग्याचे मुकामास लस्करांत गेले. त्यांचे अडमुदे बहुतच होते त्यांत कांही जाले कांही नाही. उभयपक्षां सौरश्य राहिला न राहिला असें होऊन गेले. कागदपत्र अद्याप त्यांचे हातास गेले नाहीत. कारकून येथें आहेत. याउपरी त्यांकडे कागदपत्र कोणकोणते जातात, काय मजकूर होतो तो समग्र मागाहून सेवेशी लिहून पाठवितो, अगर निरोप घेऊन स्वार होऊन येतो. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji reports that the relations between Murarrao and the Chief of Kolhapur have been strained to the breaking point and that he had left Kolhapur. (See No. 24 above.)*

No. 157]

[7-2-1751

पौ छ २६ रबिलोवल

श्री

श्रीमन्माहाराज मातुश्री आईसाहेब साहेबांचे सेवेसी विनंती. सेवक उदाजी चवाण हिमतबाहादर ममलकतमदार कृतानेक दंडवत विज्ञापना. ताा छ २१ रबिलोवलपावेतों साहेबांच्या कृपावलोकनेकडून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. साहेबीं सेवकावर कृपाळू होऊन आज्ञापत्र सादर केले ते मस्तकी वंदून सनाथ जाहलों. सिवाजी खांडेकर याबाा संकेत सांगोन पाठविला तो

आज्ञेप्रमाणे यानी सांगितला येथियास सेवक आज्ञाधारक असों. साहेबी आज्ञा केली त्याचप्रमाणें विचार होईल. येविषईचा अर्थ कितेक सिवाजी खांडेकर यांजवळ सांगितला आहे. सेवेसी येऊन विनंती करितील त्याजवरून श्रुत होईल. सेवकास साहेबाच्या पायाखेरीज दुसरें दैवत नाही. सेवेसी श्रुत होय हे⁺ विज्ञापना.

¶*Udaji Chavan expresses his readiness to serve Tarabai, and execute her orders.*

No. 158]

[8-2-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री

भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

पोष्य गोविंद खंडेराव कृतानेक विज्ञापना. येथील वर्तमान ता. छ. २२ रावळ प्रथम प्रहरपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून येथस्थित असे विशेष. स्वामींनी आज्ञापत्र सादर केले ते आजच प्रातःकाली पावले. लेखनार्थ अवगत जाला. राजश्री बाबा यांजकडील वर्तमान त्याहावयाविशी आज्ञा केली. ऐशियास मारनिले पुण्यास आल्यापासून त्याणी पत्र येकहि आम्हास पाठविले नाही व आम्हीहि त्यास लिहिले नाही. हे स्वामीस अन्यथा वाटेलच, परंतु निशा मानावी, उदास बहुत आहेत. काही भाव देखील कलत नाही. स्वामीची आज्ञा आलियाउपर लेहून पाठवितां. उतर येईल ते लिहून पाठवीन. त्यास आम्हास स्वामीच्या पायासिवाय दुसरें आहे असे नाही. वरकड येथील वर्तमान राजश्री नानानी वरचेवरी सविस्तर लिहिले आहे त्याजवरून विदित होईल. सातारियाचा शंशये सेवकाचा बहुत होता, लेहून पाठवीत होतां, प्रत्ययास येत नव्हते तें दादोबा आलियावर आले किंवा अद्यापिहि आहे ते आज्ञा करावी. सेवकास स्वामीविना त्रैलोक्यात दुसरा आधार नाही, हे निशा असो द्यावी. पुढें जसी आज्ञा होईल तसी वर्तणूक करून. हुजूर यावयाची आज्ञा होताच ते क्षणी स्वार होऊन सेवेसी येतो. आम्हा सेवक लोकाचा काही गुंता नाही. जेथे स्वामी ठेवितील, जे सेवा सांगतील ते करू. स्वामीने दूरदेशीने सकलहि ध्यानात आणून उचितानुचित पाहून कर्तव्य ते करावे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Govind Khanderao Chitnis assures Sadashivrao of his loyalty after trying to remove any suspicion lurking in his mind regarding the writer's conduct at Satara.*

+ अक्षरें बाळबोर्षीत.

श्री.

श्रीमंत माहागज राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल छ २३ रविलौवलपावंतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकने सावनुरी सुखरूप आसो विशेष. स्वामीनी आम्हास आज्ञापत्र सादर केले पाहिजे कीं तुम्हास जाऊन बहुत दिवस जाहाले. आद्याप आबदुल मजीदखान यानी चौ सालाचा यैवज देऊन खाना केले नाही. काये समजले आहेत! रुपया कांही सुटणार नाही. तहनामा लिहून दिल्यावरी हैगै करणे त्यास उचित नव्हे. याजकरिता नवाबास समजाऊन पैक्याचा निकाल क(रण्यास) जर दिरंग करितील तरी श्वेह परिछिन राहणार नाही मणून लिहिलियां ते पत्र रुब्रू देऊन काम सरकारचे करून घेऊ. यैस लिहिलिया वेगळे बल पोहंचत नाही. सिवराव यास पत्र कीं पांचसात वेला बलाऊन पाठविले, परंतु तुमचे येणे न जाहाले. आद्याप सरकारचा यैवज देऊन त्रिंबकराव यास खाना केले नाही. तुम्ही नवाबास समजावीत नाहीत. बरे रुपया कांही सुटणार नाही. सांप्रत लौकरी यैवज चौ सालाचा पाठऊन देणें. तुम्ही सरकारचे रुपये तीन हजार घेतले ते पांच वर्षे जाहाली. त्रिंबकराव याजबरावरी पत्र लिहिलें होते. आद्याप रुपये पाठविले नाहीत. आपूर्व आहे. देखतपत्र त्रिंबकराव याचे स्वाधीन कर्जाचे रुपये करणे नाही तरी हुजूर येणें. धातुपोषणार्थ मात्र लिहिता परंतु कृत्रिमास चुकत नाहीत मणून दबकाऊन लिहिले पाहिजे. आम्हास या प्रकारे न ल्याहावें की तुम्ही या प्रकारे ल्याहावे मणून विनंति लिहिली त्याप्रां पत्रे पाठविली आहेत. कदाचित ते पत्रे यास दाखवावी लागताहेत तेव्हा हे मणतील कीं इतकी बातमी त्रिंबकराव लिहून जबरदस्तीने पत्रे आणविताहेत मणतील, व येशवंतराव महिमाजी याजकडे अठरा हजार रुपये आहेत ते त्याजपासून बिलौकसूर घेणे मणून लिहिलिया निकट करून घेऊ. येथे नवाबासहि पत्र पाहिजे कीं त्रिंबकरायास लौकरी चौ साला यैवज देऊन सिवराव यास व त्रिंबकरायास खाना करणे. येथे कांही ताल राहिला नाही. हजार बारासे तटें आहेत. आवाई दोन हजार फौज आहे मणून तलब फारच चढली आहे. नासरजंगास मारिले. बहिरंगे गर्वहि फार जाहाला आहे. आपल्यापुढे कोणी मानीत नाही. सिवराव खुश्यामतीच्या गोष्टी लिहित आसेल, परंतु काही सरकारचे कामाच्या नाहीत. धातुपोषण लिहितो. आम्हास पत्र की तीन हजार रुपये सिवराव याजपासून अगत्य घेणे. तेणेकरितां

सरकारचे कामात कुच्योद्य करणार नाही. नाही तरी बहुत निंदा करीत असतो. तिकडेस येत नाही. संभाजी महाराज यांनी जिला कोणत्या प्रकारे दिल्या तो न कले. वरचेवरी कुचोद्याची व फितव्याची पत्रे येतात की श्रीमंतास कांही जिला दिल्या नाही. आपल्या वकिलाकडे करार आमल आहे मणून लिहिल्या बल कसे पोहंचते? मातुश्री ताराबाईसाहेबासी व स्वामीसी विरोध आहे. फौज कांही इकडे येत नाही हे स्पष्ट समजले आहेत. फौज आलियावरी पाहून घेऊ. मागे बाबूजी नाईकाचे रुपये बुडविले त्यास कोणी काये केले? त्याचप्रो हेहि करू मणून गर्व करिताहेत. तथापि सिवरायाचे स्वाधीन कांही नाही. बखषी आबदुल कादीरखान मणून प्रबल आहे त्याजला येक पारसी पत्र आगत्य पाठविले पाहिजे, कीं सरकारचे कामात त्रिंबकराव आहेत हे ज्या प्रकारे सांगतील त्याप्रो नवाबास सांगून यैवज बाकीचा पाठवीत व तुमचे मारफतीने उभये पक्षी श्रेह राहे तो विचार करणे मणून लिहिले पाहिजे. तेणेकरिता सरकारचे काम अगत्य करून होईल. याप्रो सर्व पत्र या कासिदाबो पाठविलिया बल पोहंचते. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Trimbakrao Girmaji writes to Bhausaheb that the Nawab of Savnur is evading payment of tribute due from him as reports of grave differences and a clash between the Peshwa and Tarabai have reached him.*

No. 160]

[22-2-1751

श्री

शेवेसी साष्टांग नमस्कार विनंती. छ ६ रबिलाखर शुक्रवार प्रहर रात्र येथास्थित असें विशेष. करवीरास खंडोजी पवार, इभराम पाठविले होते, तेथें साहा रोज नेहमी होते. तेथें बातमी ज्याप्रकारं घेणें तशी घेतली. त्यास कालीं गुरुवार सकाळचे प्रहरदिवसपर्यंत करवीरवासी ठिकाणींच आहेत. तेथील मजकूर तरी गडबड बहुतशी आहे. जमावपैकीं आहे तोच शेंपंनास स्वार दोन अडीचशें प्यादा आहे. बंदोबस्ती बहुतशी केली आहे. परकीय माणूस जाऊं येऊं देत नाही. झाडाझडती चौकीशीनें करितात. राजश्री पेशवे याजकडील कारकून तेथें आहेत; जासूद जोड्या तीन आहेत, त्यास एकीकडे ठेविले आहेत. मातुश्री कडील व राजश्री दादाकडील कारकून जासूद नेहमी आहेत. वरचेवर मातुश्री

व दादाची पत्रे येणे म्हणून जातात. पेशवे याजकडील दोन्ही सांडा गेल्या होत्या जे उतावली न करणे; विचारेंकरून आपले आगमानाचे केलें जाईल. त्यास सांडवालेस रुपये बारा देऊन लाऊन दिले. त्यावरी कारकून गेला जाहे. त्यास म्हणतात जे तुम्ही न्याल तैसे येऊ, यैसे अनुसंधान राखिलें आहे. मातुश्री व दादा यांस उत्तर पाठविलें जे येक वेळ आलों त्याचा परिणाम काय लागला ? यसे असतां या म्हणतां तरी वरील ग्रहस्ताचा निर्वाह केला म्हणजे येतां. यैसा मजकूर आहे. त्यास पेशवे यांचें अनुसंधान बरें असिलें आणि विश्वास देतील तरी त्याजकडे जावें अगर पर्वतावरील ग्रहस्थाचा निर्वाह केला तरी पर्वतास जावें यैसा निश्चय आहे. पर्वतावरी जाणें जालें तरी रात्रीचे करवीराहून कोकरुडास यावें, तेथून कालेंकर येशवंतराव यास सामील होणे, म्हणोन दादाची आज्ञा आहे. त्याणी सामील होऊन खलें गुंडेवरून पाटणास जावें. मावळे वगैरे लोक पुढें पाठऊन पालीस न्यावें, तेथून पर्वतास जावें. दुसरी वाट तलेसिंगास जावें. तिकडून इटेवरून दहापांचानशीं पर्वतास जावें. त्यास येक बातमी आहे जे, आजी शुक्रवारी निघावे. आजी निघाले नाहीत तरी पूर्णिमेचे दिवशीं निघोन यावें यैसा करार आहे. त्यास तेथील ग्रहस्थानें जिवाळें सांगितलें की पेशवे-कडील सत्वर जिवाहाला लागला म्हणजे पर्वतावरी जात नाहीत. आणि तिकडील अनमा(न) जाहाला तरी आणि वरील ग्रहस्थास समाप्त केला म्हणजे पर्वतावरी जावें, त्यास वरील ग्रहस्त समाप्त जाहाल्याविना करवीर सोडीत नाहीत. त्यास पूर्णिमेअलाकडे जात नाहीत. पूर्णिमेपासून शष्ठीपर्यंत पांच दिवस शिमगेमध्ये हालचाल नसतां रातबिरात यकादोधानशीं जावें यैसा मजकूर आहे. विदित जालें पाहिजे. सौभाग्येवती मातुश्री बाईसाहेब तोरगलाहून करवीरास येत होती. मार्गी भोजेस गोसावी यांचा वाडा आहे त्याणीं आंत घेतलें नाही. याकरितां राजश्री मानाजी पायगुडे यांस सांगोन भोजेस वेढा घातला. करवीराहून दोनशें प्यादे येक भांडें रवाना केलें आहे. यानंतर पर्वतावरील निर्वाह जाल्यास करवीरवासी येतात हा निश्चय. त्यास राजश्री पेशवे याजकडून अनुसंधान करून आणिल्यास उत्तम आहे यैसें दिसते. गडावरील मातुश्रीचें व दादाचें पत्रें रोज जातात येताआहेत. विदित जालें पाहिजे. मागती माणसें बातमीस रवाना केलीं आहेत हे विनंती.

¶*News-letter to the Peshwa, forwarding information obtained by special messengers from Kolhapur about the intention of king Sambhaji and his Rani Jijabai to proceed either to Satara or to the Peshwa if the latter would conciliate them.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक बनाजी माधवराज कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ ८ माहे रबिलाखर मंदवार पावेतीं कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय लेखानाज्ञा केली पाहिजे विशेष. छ ३ माहे मिनहूस सोमवारी दो प्रहरा राजश्री बापूजी बाजीराव यांचें व दमाजी गायकवाड यांचें युध झालें खानदेशांतूनहि पत्र आलें. बजिनस नसिरजंगाचें हरकारेही बातमीचे पाहून आले, त्यांनीं जुबानी सांगितलें. सेवक दरबारी आसतां साता कोसाचे अंतर होतें. बापू बहादुरपुन्यावर होते. गायकवाड गांधेलीवर होते तेही चालून आले. हेही गेले. दरम्यान चौ कोसावर लढाई जाली. जुज मोठे जालें. सोनजी भापकर व त्याचा भाऊ त्याचें नांव जासुदास विदित नाहीं, ऐसे उभयतां कामास आले. आधीं भाऊ कामास आला त्यास काढावयास सोनजी उभा राहिला तोही कामास आला. जंगाचा प्रसंग असा जाला कीं जगजीवन पवार यानें तरतूद केली. जितके आराबा व कांही जेजांयला वगैरे दारूचें सामान खराबा करून त्याचा थाट मागें रचिला, त्याजमागें रचिला, त्याजमागें फौज उभी केली, आपण दोनी हजारानसीं पुढें आला. दिखाई दिलही. थोडी फौज आहे म्हणून, आमचेही फौजेनें चालून घेतलें. काढावा काढून आपण त्या आराबिया मागें जाऊन राहिला. बापूच्या फौजेत मार आराबियाची फार जाली. तेथेंच हा प्रसंग उभयतांचा जाला. मग सरमिसल जाली. दादूखान कोण्हीकडे गेले ठिकाण लागत नाहीं. इतकियांत महिपतराव कवडे यांजकडे खंडेराव गायकवाडाने चालून घेतलें तेथेंही झांठधरणी बरीच जाली, मोठी फौजेचे जोरें यांस उचललेंच हातें, परंतु स्वामीचे पुण्य प्रताप त्याचें मस्तकीं, म्हणून खंडेराव गायकवाडास जखमा तारवारिच्या भारी लागल्या. थेंक खांद्यावरही भारीच आहे. दुसरी पाठीवर दोन्ही घाव मातबरच, याजमुळें पालखीत घालून नेऊन जखमा सेखिल्या. वांचणें कठिण आहे, येंस जासूद सांगत होते. तेंव्हां माघारे आमची फौज बहादुरपुन्यास आली. दमाजीही गांधळीवर गेला. दोघेही कायम राहिले. आणखी थेंक जुज हांडील येंसेही म्हणत हांते. आज आम्हांकडीलहि जोड्या येतील. सविस्तर लिहून पाठऊं. तूर्त आलें वर्तमान लिहिलें आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News-letter from Banaji Madhavrao, giving a graphic account of the encounter between Bapuji Bajirao and Damaji Gaikwad's forces at Bahadurpura in Khandesh.*

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेशी

विनंती. सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक विज्ञापना. स्वामींचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचे वर्तमान ताा छ १२ रबिलाखरपर्यंत यथास्थित असे. छ ६ रबिलाखरचीं पत्रें छ १० री प्रविष्ट जालीं. आज्ञेप्रमाणें येथील रंग राखोन निरोप घेऊन स्वार होऊन येतो. सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेबीं जोडी पाठविली आहे ते आल्यावितिरिक्त सेवकास निरोप देत नाहीत. याकरितां ते जोडी सत्वर येई ते आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. राा मुरारराव तेरदल जमखिंडी प्रांते गेले. बाईसाहेब वडगावांस गेलीं. उर्दईक देवाचे डोंगरास जाऊन परवां येथें येणार. वरकड या प्रांतीचें वर्तमान सर्व यथास्थितच आहे. कतब्याचे मजकुरास उतर देतात कीं मामलियत श्रीमंतास सुटत नाही, तेव्हां कतब्याची बहिवाटहि त्यांसच करावी लागते. त्यांखेरीज आम्हांस दुसरा अवलंब आहे येसे नाही येसे बोलतात. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶The departure of Murarrao Ghorpade to Terdal and of Jijabai to Vadgaon is reported to Bhausaheb by Ramchandra Bawaji himself proposing to return.

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना

स्वामीचे सेवेसी

सेवक हरि राम कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल छ १४ रबिलाखर जाणून स्वानंदलेखन करीत गेलें पाहिजे. यानंतर स्वामींनी पत्र पाठविलें तें पावलें. मातुश्री ताराबाई याणी करविरि संदर्भ लाविला आहे. राजेश्री संभाजी राजे आलेवर मनसबेस विपर्यास पडतो येविशी तुम्ही व राजश्री मानाजी पायगुडे मिलोन त्यांचे येणें न होय येसंच करावें. मावले लोक कुमकेस येत होते तेही मारिले. या उपरी तिकडील बंदोबस्त कलेल तैसा करावा म्हणोन लिहिलें. अशास येविशी पेशजी आपणाकडून पत्रें आलीं त्यावरून आम्ही भोजवर येऊन राहिलों. गांवावर हल्ला केली. गांव जेर जाला. आंतील येऊन बोलतात. आजउद्यांमध्ये गढी हस्तगत होईल. करवीरवासी याचा पैगाम आहे. कांहीं ममता राखोन त्यास हा गांव घेऊन देतो आणि अंतस्थेहि त्याचे विचारांत आहों. लक्ष प्रकारें त्याचें आगमन तिकडे न होय येसे आहे.

आपण इकडील कालजी न करावी. तिकडील बंदोबस्त करणे तो करावा. वरकड मागून वर्तमान लेहून पाठवितां. कललें पाहिजे. अंतस्थें व लौकिक पदार्थें बातमीत आहां. आपण स्वस्त असविं. आम्हांस आज्ञा होईल तेणेंप्रमाणें वर्तणूक करूं. विदित होय हे विनंती.

¶*Hari Ram promises the Peshwa to try his best to prevent Sambhaji of Kolhapur from proceeding to Satara whither he has been persuaded to march by Tarabai.*

No. 164]

[16-3-1751

श्री

सेवेसी विज्ञापना. चितापुरचे वर्तमान. आपली आज्ञा घेऊन शेणकरीमध्ये मुकाम केला. काल रविवारी चितापुरास जावें तां उदवाच्या विचारें येकाकी शहास न गुंतावे, पुढील उदेग भारी आहं, याकरिता कमरवाडी आडीच कोस नाला आहे तेथे मुकाम केला. संध्याकाळी रताजी चव्हाण आलियावर सव्या फौजा उदवानी आमची फौज (फाटलें) गमे देऊन संध्याकाळी (फाटलें) पांवले. राा जाल्याजीराव पाटणकर यास त्यांनीं वळविलें. समागमे राा आपाजीराम देऊन पाठवले, त्यास भेटून करार केला कीं आपण भेटतां, मामलत विल्हे लाववणे. त्यावरी राजश्री उदाजी चव्हाण यांनीं सांगून पाठविले कीं, श्रीमंतास पत्र पाठऊन आजचा दिवस मुकाम कांतां करून मालगती संकरवाडीवर मुकाम करावा. पाणी कागना नदीवरी आहं. तेथून भीमा तीन कोस राहती. आजचा दिवस तेथे मुकाम केलियास हे मातवर वगून कार्य सत्वर होऊन येईल, याजकरितां मालगतीवर मुकाम करावा, तेथून चारकोस काळीरावर आपला तर सात कोस मजल पडेल, चितापूर पुढें दोन कोस राहील, सेहाने काम होईल. उदाजी चव्हाण समागमेच येतील. त्याचा हेतु समागमे न यावें, थोडीबहुत तूर्त * * (उस्तवारी) (फाटले) करावी, आपणावेरीज (फाटले) गत नाही, ऐसे म्हणतात. परंतु तूर्त मुकाम मालगतीचा कागना-नदी आहे तेथे करावा. आम्ही फौज दिल्ली आम्हास जातां नये. बीर्थरूप राा आबाजीपंत दादाचे वर्तमान काल स्वामीस लिहिले आहे. जुजात राहिले. दोन दिवस ठिकाण नवतें. मग सापडले. एसी इश्वर गोष्ट आम्हावर मोठा कहरच केला. बरे स्वामिकार्यावर अन्न खाले त्याचा सेवट केला. परंतु वर्तमान कोणहेही लिहिले नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The whole letter, in autograph by Vithal Shindeo, to the Peshwa, reports his own movements towards Chitapur in the Karnatak and the death of his elder brother Abajipant in an action (with Damaji Gaikwad near Satara).*

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री नाना व तथा

श्रीमंत भाऊ स्वामीचे सेवेसीं

विनंति. सेवक त्रिंबकराव विस्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंति. येथील कुशल तागायत छ २९ रबिलाखरपर्यंत स्वामीचे कृपेंकरून सुखरूप असो विशेष. आज शनवारीं संध्याकालीं राजश्री बाबास राजश्री नानाचें पत्र सातारियाहून आलें कीं गायकवाडाची आमची गाठ पडली. जूज जालें. वेणेच्या माध्यावर आलीकडे गाठ पडली. जूज होत नदीपर्यंत गेलों, तेथें त्याचा मोड जाला. पळून शहरांत गेला. पालख्या वगैरे लुटून पस्त केला. म्हणून पत्र आलें, त्याची नकल पाठविली असे. संतोपाचें वर्तमान स्वामीस कलविं म्हणून लिहिलें असे. या उपरी तो द्रिर्मोड जाला, तेथें कोंडला. इतक्यांत ताबडतोड जर या प्रांती लौकर स्वामीचे येणे हांतें, तर जितक्यानी कुर्पराणे केलें तितक्यानीं फजित पाऊन स्वामीस शरण आले येंसें होईल; आणि सर्व मनसबा सिधीस जाईल. परंतु या प्रसंगीं इकडे येणें फारसें उपयोगांत पडेल. इतके दिवसांत तिकडीलही सर्व मनसबा उलगडलाच असेल. तर लौकर यावें उचित असे. तेथून सविस्तर लिहून आल्यानंतर सविस्तर वृत्त लिहून पाठऊं. बहुत काय लिहिणं. कृपा केली पाहिजे हे विनंति.

¶ *Trimbakrao Vishvanath to the Peshwa from Poona, reporting the defeat of Damaji Gaikwad on the banks of the Venya.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागाईत छ २ माहे जमादिलौवलपावतों कृपावलोकनें जाणून स्वानंद-लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. छ १६ माहे जमादिलाखरचें आज्ञापत्र पाठविलें व थैल्या दिलीच्या पाठविल्या त्या पावल्या. दमाजी गायकवाडाकडील वर्तमान तर दमाजी मजल दरमजल सातान्यास जावयानिमित्य जेजुरीस उजवी टाकून निरे-पर्यंत गेला. राजश्री बापूजी बाजीरावही फौजे सुद्धां कऱ्हेवर राहिले. यांस त्यांस

[फाटलें पत्राचे मागील बाजूवरील मजकूर.] आठा दाहा कोशीं खालीं जालें. सर्व लोक जिकडे जिकडे थांगे होते तिकडे गेले. सरकारचा तालुका वगैरे सिव्हगडास गेला. लोकही काहीं अगत्य अगत्य गेले. सारांश पुण्यांत घरास येक दोघें माणसें राहिलीं आहेत. पुणें झांबडावेसें गायकवाडाचें चित्तांत होतें. इतकियांत पिलाजी जाधवराऊ जाऊन त्यास हें कर्म योग्य नाहीं म्हणून सांगून फिरविलें, ऐसें जासुद जबानीं सांगत होते. राजश्री बावांनीं आपले कबिले पुरंधराकडे पाठविले. आपणही जैरीदे आहेत. पुण्याकडील शह वारून पुढें लष्कर गेलें. इतकें वर्तमान कळविं म्हणून लिहिलें आहे. फौज कोणही मनःपूर्वक बापूचे आज्ञेत वर्तत नाही; पुढे जे होईल ते सेवेसी लिहून पाठऊं. बहुत काय लिहिणें कृपा निरंतर असूं दिवली पाहिजे हे विनंती. येथून आठ दाहा जोड्या पुण्यास गेल्या आहेत. परंतु वर्तमान कोणही लिहीत नाहींत.

¶*News-letter of Banaji Madhav, the Peshwa's agent at Aurangabad, reporting what he had heard of Damaji's doings in the Deccan.*

No. 167]

[22-3-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसीं

विनंति. संवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील, कुशल तागायत छ ९ माहे जमादिलावल शुक्रवारपावेतो कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशंप. आलीकडे स्वामीकडील आज्ञापत्र येत नाहीं. इकडून जालें वर्तमान वरचेवर सेवेसीं लिहिलें आहे. सांप्रत वर्तमान आलें कीं छ २९ माह रबिलाखरीं सातारियानजिक वेणेवर म्हसव्यापासीं गायकवाड जाऊन राहिला. आपली फौज राजश्री नाना व बापू वगैरे वडुथापासीं राहिले होते तिकडूनही चालून आले, इकडून हेही गेले. लडाई बरी जाली. उठावणी च्यान्हे तर्फें बरीच जाली. महिपतराव कवडे याजला दमाजीने उचलिलें होतें. इतकियांत श्रीमंताचे प्रताप सेनापतीकडे दाटी हांताच सेनापतीनें पळ काढिला. ते समई कोण्हाच्यानें धर धरवला नाहीं. तेव्हां गायकवाडसुधां जगजीवन पवार, खंडेराव गायकवाड आदीकरून सर्व पळू लागले. आपले फौजेने मोडून त्यांस सातारियांत घातलें. उभय पक्षीं लोकही

बहुत जायां जाले. सारांश फत्ते श्रीमंताच्या प्रतापें आपली जाली. मातुश्री आईसाहेबही किल्यावरून अवलोकन करीत आसतीलच! रुबरू निशा श्रीनं बरीच केली!! हें वर्तमान बातमीचें जासुदाबरोबर नसिरजंगास आलें व आमचेहि जामूद आले. नसिरजंग बहुत संतोषी जाले. बहुत खुषबखती मानिली. जे कोणही आश्रित कोठींत असतील त्यांची संतोषाची सीमा नाही. आसो. इतःपर स्वामीनीही तिकडील प्रसंग उरकून इकडे यावयाचा विचार केला असेलच. यद्यपि लडाई जाली, हिरमोडही जाला तथापि येक दोन वेळ बरीच लडाई होईल. गमाजीपंत येमाजीपंताचा पुत्र त्यानं तीन हजार फौज व पायेदल दान हजार मेलविलें आहे. बतिससिरालेयाकडे गमाजीचा कारभारी आहे त्यानंही हजार फौज जमा केली आहे, व मुरारजी घोरपडा मिरज प्रांती पांचा साता हजारानसीं आला आहे यैसंही वर्तमान आहे. तथापि गमाजीची फौज जवळ आहे. येकादां दिवसांत सातारियास दाखल होणार यैसं वर्तमान होतें. तेही त्यांत सामील जाले व आमची फौज बाहेर आहे तिनें घांसलकडी व अजुखा बंद केलाच असेल. ते सातारियांत उदक प्राशनास मिलत नाहीं तेथें पंधरा वीस हजार फौजेचा गुजरान कसा होईल ? याजमुलें वाटतें कीं लढाई होईल. जरी जाली तरी फत्ते श्रीमंताकडे ईश्वरें नेमिली आहे. यतो धर्मस्ततो जयः. कलियुगीं स्वामी मूर्तिमंत धर्मावतार आहेत. बहुत सद्ब्राम्हणांचे आसीर्वाद स्वामीचे सहाय आहेत. म्हणून बुधीचा निश्चय यैसाच आस्मादिकांचा जाला आहे. पुढें जें होईल तें लिहून पाठऊं. परभारेंहि स्वामीकडे वर्तमान येतच असेल. आलीकडे दिली-कडील आथवा राजश्री मल्हारजी होलकरांकडील कांहीं आलें नाही. येतांच लिहून पाठवितों. बादशाहा बेगमेची थैली उत्तराची पाठविली आहे. आंबिकाबाई जाधव त्यानीही पत्र लिहिलें आहे तेंही पाठविलें आहे. समय आहे. पुत्राचे मनसबेविपई स्मरणार्थ लिहिलें आहे. बहुत काय लिहिणें. कृपा निरंतर आसूं दिवली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶[News-letter by Banaji Madhav from Aurangabad to the Peshwa, describing the feelings of gratification when news was received of Damaji Gaikwad's defeat by the Peshwa's forces.]

No. 168]

[24-3-1751

ताराबाईनीं कांहीं राहिली वस्तभाव आणावयास हत्ती दिधले. कांहीं सध्या खर्चासहि दिधले, व दादोबा भेटास आले. बहुत प्रकारे समाधान केले. प्रति-पदेस आपले लष्कर वेण्यावर आले. लष्करांत आलो. पुनियास वर्तमान लिहिले.

१ अजुखा ? अजुदा ?

मागती स्वारी करून आपले लोक आले होते, ते दिवशीं कांहीं कांहीं जुज जाले. खायेम येहि राहिले. आपले लोक मागें परतोन वेण्येवर गेले. मागती स्वारी करून आले ते दिवशीं खासी राजहुजुरात जुजली. इकडील तिकडील माणूस जखमी जाले, नामांकित बुन्हानजी मोहेते याजला कपालावर जखम गोलीची लागली. आनखीही नामांकित लोक जखमी जाले. आपली फौज परतोन वेण्येच्या तलावर राहिली. आनखी मजकूर शेनापतीकडे कांहीं कारभार विचार नाही. भक्षावयास गाईकवाड देतो. तलेगांवीं नित्याचे आनकूल पडत नव्हतें. त्याजपरीस येथें घोडी व लोक व बारगरि स्वस्त आहेत. कारभार विचार तितका मल्हार गोविंद, गाईकवाड व ताराबाई विचारांत आहेत. सिरके व मोहिते व गाईकवाड एके विचारे आहेत. कांहीं दारूगोला आंगरियाकडील आली व लोकही शेदोनसे पावेतो आले. राजद्वारचे वर्तमान कीं शेनापती घोरपडियास द्यावी, सरलष्कर आनखी कोन्हास द्यावे, खासखेल दाभाडियास द्यावी, हा राजकी मजकूर. गडावर गाईकवाड गेला नाही व शेनापतीही गेला नाही. मल्हार गोविंद व धोंडो मल्हार उभयता मिलोन गेले होते. याजला सांगितले कीं गाईकवाडास सांगणें कीं तुम्ही होऊन जुजास न जाणे, ते आलियावर महार-दरियाबाहेर येंकरूप न निघनें. आषाढ श्रावणमासपावेतां निरसूर राहने. तुम्हास पोटासहि देत जाऊं, हा विचार आहे. जुजाचे दिवशीं शेनापतीस दमाजी आवाच्य भाषन केले होते. धारण तीन पायलिया जांघले व सजगुरे (बाजरी) आडीच, कडवा चालीस पेंढिया पावेतो आहे. गांवांतून लोकास उपद्रव गाईकवाडाचा आहे. बाहेर आपलिया फौजेचा उपद्रव रयेतीस आहे. चैत्र श्रुा ९ नवमीपासून ताकीद जाली आहे. गाईकवाड कांहीं श्रीमंत आलिया-वेगला कांहीं भेटीचा प्रसंग करीत नाही. हा विचार प्रसंगी आहे. पुढें ही प्रसंगी वर्तमान होईल ते शेवेशी लिहीन. बहुत कायें लिहिणे हे विज्ञापना.

शेनापती तो कांहीं कारभार प्रसंगांत नाहीत. बेफिकीर आहेत. येऊन पस्तावी पडलो हे मानितात. परंतु पोटाच्या योगेंकरून बेफिकीर आहेत. तमाम असबाब हत्ती व आरव पायेदल तलेगांवीं आहेत हे विज्ञापना.

¶A fragmentary letter reporting Damaji Gaikwad's entry into Satara, the situation of the Senapati and the plans of Tarabai.

श्री.

सेवेसी तुबाजी अनंत कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान ताा छ ११ जमादिलावल गुरुवारपर्यंत स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून येथस्थित असे विज्ञापना. काली सेवेसी स्वारांबरोबर यांच्या कराराचीं पत्रे लिहिली होती त्यावरून निवेदन जालें असेल. आजी सा घटका रात्री यांचा कुचाचा नगरा जाला. त्याउपरी सा घटका दिवसा रवें पडली. आजीचा मुकाम रायेचुरा अलीकडे * * कांसावरी आहे, तेथें मुकाम आहे. उदईक कृष्णेअलीकडे चौ कोसावरी मुकाम नेमिला आहे. येथें मातुश्री आईसाहेबांच्या व राजश्री दादोबा यांच्या बातमीच्या जोड्या होत्या. त्यापैकी च्यार जोड्या बातमी घेऊन गेल्या कीं, राजश्री मुरारराव श्रीमंतांच्या भेटीस गेले, म्हणून लेहून त्यांचा कारकून आहं त्याणें पाठविलें. रव पडलियावरी सेवेसी पत्र लिहिले असे. सेवेसी विदित जालें पाहिजे. बहुत काय लिहिणे ! सेवेसी स्तुत होये हे विज्ञासि.

¶*Tubaji Anant gives details about the halt of the armies round about Raichur and the river Krishna. The messengers sent by Tarabai and Dadoba have returned—he says—with the news that Murarrao has gone to wait upon the Peshwa.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक हरि राम साष्टांग विनंती उपरी. येथील कुषल तागाईत छ १३ जमादिलौवल जाणून स्वामीचे कृपावलोकने सेवकाचें वर्तमान कुषल असे. यानंतरें स्वामीनीं पत्र पाठविलें तें पावलें. तेथें आज्ञा कीं, गाईकवाडानें राजश्री बापूजी बाजीराव यांस रेटून सातारेयाकडे जाणार, यास्तव तुम्ही राजश्री नानास जाऊन सामील होणें, अगर हुजूर येत असाल तरी न यावें, गंगथडीच्या सुमारे बापू असतील त्यास सामील होणें म्हणून लिहिलें व येचविसीं राजश्री मानाजी पायगुडे यासहि लिहिलें, तें सविस्तर कळें आलें. त्याजविसीचा अर्थ राजश्री तात्याच्या पत्रीं लिहिला असे, श्रुत होईल. प्रस्तुत आम्ही राजश्री नानाजवल आहोत. येक दुसरे कामकाज आम्हांकडून जालें ते आमचें आम्हीच लिहावें असें नाहीं. राजश्री नानाच्या रुबरू लोकानी शर्त केली. त्याणी च्यार

घटिका पाहिली. ते सेवेसी विषदें लिहितील. सारांश, स्वामीच्या पुण्येकरून बराच विचार जाहाला. याउपरी करवीरवासियास कितेक पर्याय बोलोन आलों आहों, त्याप्रमाणें त्याच्या निदर्शनास आलें पाहिजे. प्रस्तुत इकडील बखेडा जाला आहे, तथापि स्वामीच्या वचनावर निभ्रांत आहेत. राजश्री विसाजी नारायण त्याजवळ नेहमी आहेत. आगमनाची प्रतीक्षा मात्र आवलोकन करितात. तदनरूप स्वामीपामून घडेल यास्तव हा भरवसा धरून स्वस्त आहेत. या फौजेचा विचार म्हणावा तर येकांत येक नाहीत. यामुलें हरयेक-विसीं अंगेजणी होत नाहीं. अशास स्वामीचें या प्रांतीं येणें जालियावरी सर्वहि गोष्टी घडतील. सुचला मजकूर सेवेसीं लिहिला असे. श्रुत होये हे विनंती.

¶*Hari Ram, as instructed by the Peshwa, joined Nana Purandare against Damaji Gaikwad near Satara.*

No. 171]

[30-3-1751

श्रीगणराज

सेवेसी विज्ञापना. पौर्णिमा मंदवारी राजश्री स्वामीची हुजरात हशम दोन तीन हजार यासिवाय दमाजीकडील फौज तीनच्यार हजार पर्वईवर चालोन आले. दमाजीकडील फौजेच्या तांडावर चिरंजीव पुरुषोत्तमराव यास फौजेनसी उभे केले. आम्ही आपले फौजेनसी लखजी बांधे व खंडेराव जाधव येसे पर्वईवर उठले, तो आम्हास मराठे सरदार सांबती दिले होते त्याणी अर्नीन राखिली. ते सविस्तर वर्तमान राजश्री नानानी लिहिलेच असेल. आम्ही तसेच चालोन गेलो. हशम व राऊत त्याकडील मांड जाला. राऊत नेऊन शनिवारात घातले. हशम तसेच डोंगरावर चढविले. येविसीचे सत्य मिथ्या राजश्री नानानी लिहिले असेल त्यावरून कलेल. स्वामीनीं आम्हास येथें पाठविल्यापासून आजी तागाईत तीनीं युद्धे जाली, परंतु स्वामीच्या पुण्येकडून लांकांची चाकरी उत्तमच हाऊन आली. हे वर्तमान सेवेसीहि विदित जालेच असेल. आम्ही सेवक आहो. चाकरीच करावी. केल्याचे अपूर्व नाही. परंतु स्वामीनीं लौकर यावे. येथील खुलासा लिहितां न ये. स्वामी सर्वज्ञ आहेत. तेथील गुंता जसा उरकेल तसा उरकोन जळदीनं येऊन येथील गुंता उरकावा, म्हणजे सारंच आले. आपणास दिसगत लागलिया येथील गुंजे बलावते. यास्तव सेवेसी लिहिणे लागले. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*The writer Gopalrao Patwardhan conveys the news of the battle with Damaji Gaikwad and asks the Peshwa to return to Satara without loss of time.*

श्री

सेवेसी विज्ञापना. श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीजवळ राजश्री मुरारराव घोरपडे यांचा वकील श्रीनिवासराव आहे. तो येथे लिहून पाठवितो की, श्रीमंत दाभाडीवरी चालून गेले. त्यांनी तीन कोस माघारे पिटले. श्रीमंतास गर्व जाहाला आहे. तलबहि फार चढली आहे. समीप काही फौज नाही. खर्चाची तंगच्याई जाहाली आहे. कर्ज फार जाहाले आहे. विप्रमंडली फार आहे. आद्याप तरवार कोठेही केली नाही. दाभाडीचा जोर आहे व स्वामींमधे व नाना स्वामींमधे वैमनस जाहाले आहे. लडाईं अद्याप पाहिली नाही मणून कितेक गोष्टी कुच्योद्याच्या लिहिल्या आहेत. ते पत्रें बजिनस नवाबास दखल होताहेत. सरकारचे काम खलल होते, याजकरिता श्रीमंतास लिहून पाठऊन, त्या ग्रहस्तास सेवेसी आणून, निष्ठुरपणे लौकरी निरोप दिल्या पाहिजे. मुरारराव याचे श्रेहावरी द्रिष्टि देऊन, त्याला जवळ ठेऊन घेतल्या बहुत नाश आहे. स्वामींचे येणे या प्रांतास जे समई हाईल, ते समई कांही घोरपडे कामास येणार नाहीत हा निश्चय. त्याला खर्चास देऊन ठेविल्यास सार्थक नाही. नाना प्रकारे भेद घरचा फार लिहितो. तो आम्हास लिहिता येत नाही. घोरपड्याचा श्रेह कामाचा नाही. त्याला ठेविल्या, स्वामीचा बदनकपाची वार्ता होती. त्याचा पुत्र येथे नाना प्रकारे नवाबास सांगतो. विनंती श्रीमंतास लिहिली आहे. आगत्य त्याला निरोप देणे. स्वामी सुज्ञ आसा. हे विज्ञापना.

¶Trimbak Girmaji writes to Sadashivrao Bhau the mischievous reports forwarded to Murarrao Ghorpade by his agent Shrinivasrao and suggests he should be immediately dismissed.

श्री

विज्ञापना. स्वामीचें जाणें कोठवर जालें? राजश्री जानबा माहाराज निघाले होते ते येऊन भेटलेच असतील. पुढें तिकडील मनसुबा सत्वर उरकून इकडे यावयाचें करण्यांत येईलच. परंतु फारसा गुंता न पडतां सत्वरच निर्गम होऊन येणें इकडे होईल तर उत्तम आहे. राज्यांत फितुर जाला. यासमयीं कोणही कोणहाचें नाहीं. येसंहि वर्तमान यैकतो, कीं जितके सरंजामी फौज स्वामीचे समागमीं आहे त्यांस अंतस्थें पत्रें चालतात, कीं तुम्ही उठून

येणें. त्यांनींही त्यांसी करार केला आहे; परंतु आवधी कीं जोपर्यंत गायेकवाड बमर्यफौज सातारियास न गेला, त्यांस आसरा न जाला, तोंपर्यंत कोणी जात नाही. फौज त्याचे हातांखालें जाली, फौजेचा आश्रा जाला म्हणजे सर्वत्रांनीं मिलावें येसा करार जाला, म्हणून वर्तमान येक नाजूकस्थलीं श्रवण केलें. रकौरपूर्वकहि स्वामीकडे आलेच आहेत. परंतु चितापासून विश्वास मानावासा नाही. स्वामी सर्वप्रकारें सावध दुरंदेश आहेत; परंतु सुचला अर्थ सेवकांनीं विज्ञापना करावी. सर्व स्वामीच्या पुण्यप्रतापें दूर होईल. राज्यभाराचे विचारीं मात्र सावध असावें. स्वामी तों आहेतच. खानाकडेही गायेकवाडाचीं पत्रें आलीं होती; परंतु खान स्नेहावर मजबूद व सेवकांनींही खानासी येकांती समयानसार भाषण करून त्याच्या पत्राचें वारापाणी केलें. इकडे कांहीं आश्रा त्यास लागत नाही. कळावें हें विज्ञापना.

¶*News-letter from the Nizam's court to the Peshwa, warning him to be on his guard against the treacherous designs which were being carried on in his army by Damaji Gaikwad. The Khan, he reports, is not likely to be hostile.*

No. 174]

[16-4-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री

भाऊ

साहेब स्वामींचे सेवेसी

विनंती सेवक हरि दामोदर कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील सेवकाचे वर्तमान छ ३० जावळ स्वामींचे कृपाअवलोकनेकरून मुा काा धुले प्रांत खानदेश येथास्थित असे विशेष. स्वामीचे छ २४ राखरचं आज्ञापत्र सादर जाहाले; तेथें आज्ञा कीं हिमत धरून काबू गांठून काम करणें. येसियास सेवक लोकांची हिमत कमी व्हावी येसे काये आहे? जुंझाभांडणात कोणी खासा सरदार जाया अथवा जखमीं जाला नाही. त्याजकडीलच माणसे फार जाया असता येपावभास मात्र जाहला. सेवक लोक स्वामीचे कृपेने स्वामी-सेवेवर हजर असों. गायेकवाड घाट चढल्यावर आपली फौज कासारबारीने घाट चढली. राजश्री फिरंगोजी पवारहि तेथे येऊन सामील जाहाले; परंतु निकडीने गांठ घालावी हा मनसबा न देखोन राजश्री बापूजी बाजीराव यांस विनंती केली कीं खानदेशची जती केली होती, त्या अमलास खलेल होऊन

सरदेशमुखीच्याहि आमलांत डोहणा जाला. कमाविसदाराची पत्रें आली तीं बजिनस दाखविली, आणि बंदोबस्तास कौणास रवाना करावयाचे त्यास करावें. त्याजवरून राा महिप्रतराव कवडे समागमें घेऊन आम्हांस आपले पथकानसी आज्ञा दिली, तुम्हीं जाऊन खानदेशचा बंदोबस्त होईल तो करणें. त्याजवरून प्रांत मजकुरी येऊन मोगलाईच्या आमलांत डोहणा जेथे होता त्यास फिरोन निटाऊन सरदेशमुखीदेखील येथापूर्व बंदोबस्त करून वसूल चालता केला. गायकवाडाचे लोक ये प्रांते जागाजागा होते ते कुल उठोन बागलाणांत देरमालच्या व सोनगडच्या आश्रये पिंगलनेराकडे गेले. आपले लस्करचे बुनगे व जखमी व हस्ती पारोलियांत होते ते जिकडील तिकडे रवाना केले. बोध्याचा पहिला व जगजीवन पवार याचा पाडाऊ येकून दोन हस्ती अद्यापि येथें आहेत. गायकवाड दरमजलीने मुलुक लुटित केंदूर पाबलावर गेला. तेथे सेनापतीची भेट होऊन पुढे सालपियांच्या घाटे वेण्यावर गेला. आपल्या फौजा मागे होत्या. राजश्री त्र्यंबकराव सदासिव नाना च्यार हजार फौजेनसी जेजुरीस आले. सर्वांच्या भेटी होऊन तैसेंच कूच करून त्यामागे जाऊन वेण्यवर फालगुन वद्य १४ युध्य कले. गायकवाड मोडून माहारदरियांत घाटून गोठ बुनगे लुटिलें. दुसरे रोजी मानाजी पायेगुडे व राजश्री नारायेणराव घोरपडेहि येऊन सामील आपले फौजेस जाले. उपरांतिक आईसाहेबी गायकवाडाचे मदतीस भोंईटे व सेकमिरां, सोलसकर, खानविलकर, बुराणजी मोहिते, सिरके, जाधव, हजार बारासे स्वार दिले. त्यासी दुसरे युध्य चैत्र शुध ८ जाले. घोरपडे व पायगुडे याणीं उतम प्रकारें लडाई करून गायकवाड मोडून माहारदरियांत घातला. तिसरे युध्य कही भारावयास कवडे गेले होते, त्याजवरून त्याची फौज तयार होऊन आडवी आली. पोहेपासीं चैत्र पोर्णिमेस युध्य जाले; तेव्हाहि गायकवाड फिरोन कवड्याही मोडिला. सांप्रत त्यास दोन पाइली धान्य तृण नाहीं. पाणी येकसांज घोडियास पुरतें मिलत नाहीं. जाणोन त्याणीं मलहार गोविंद श्रेहाच्या गोष्टीस्तव पाठविले. त्यास आईसाहेबी गायकवाडाचे चिरंजीव व जांवई गडावर भेटीस बोलाविले ते वरतेच ठेविले, कीं मुले युध्यांत कैसियास पाहिजेत? इकडे सलुक करावा तरी तिकडे मुले गुंतली. इतकियाउपरी तजवीज आईसाहेबाचे विचाराखेरीज होत नाहीं, या प्रकारचे वर्तमान. बुराणपुराकडील वर्तमान तरी अबदुलखैरखांस सलाबत-जंगाची सनद सुभेदारीची तीस हजार पैवज दरमाहा सिबंदीस नेमून पाठविला. खाजेमकुलीखान यास गाजुदीखान याची सनद आली जाणोन शहरांत परस्परें युध्य होऊन पनांस साठ माणूस जायां जाहले; आणि फिरोन सलुक होऊन

तूर्त सुभेदारी शहरांत अबदुलखेरखा याची करार जाली. आपला अमल बाहेर आहे तैसा आहे. दिलीकडील वर्तमान तरी बुराणपुराकडून आलें. राजश्री मल्हारजी होलकर व मनसुरअलीखा यांच्या भेटी आगरियावर जाल्या. पुढें पठाणावरी अंतरवेदीत जाणार. सांप्रत गायकवाडकडील भांजी खताल तीनसे राऊत नंदुरबारे व बालकृष्ण गणेश व आरब च्यार पांचसे पिंपलनेरी सोनगडच्या नाक्यावर व सुरत प्रांते हजार स्वार आहेत; परंतु यांत कोणीं मातबर नाही. सुरतअठाविशीत दुर्जनसिंग मांडवीकर याणीं धूम मांडिली. दुर्जनसिंगाची सलाबत त्याजवर आहे. सरकारची फौज आम्हीं व राजश्री सदासिव दामोदर व राजश्री रामचंद्र माहादेव व शंकराजी माहादेव या प्रांते हजार स्वार आहों; परंतु सदासिवपंताचा जमाव निकमाकडे पेंसजी नेमणुकेप्रमाणे त्याजकडे बुराण-प्रांते आहे. वरकड आमचा व रामचंद्र माहादेव याचा जसीच्या कामावर माहालोमाहाली गुंता जाहाला आहे; परंतु खतालाकरितां नंदुरबारेत जमाव करून तीनसे राऊत आपले पाठविले; आणि आम्ही व रामचंद्रपंत शंकराजीपंत बागलाणांत सांप्रत बालकृष्ण गणेशावर गेलो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Hari Damodar traces the route followed by Damaji Gaikwad to Satara and describes his skirmishes with Nana Purandare. He also mentions that his son and son-in-law were invited to the fort by Tarabai for an interview and detained there. An interview between Malharrao Holkar and Mansur Alikhan is also reported by the writer by way of news from Delhi.*

No. 175]

[18-4-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसीं

विनंती. सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २ माहे जमादिलाखर पावेतो कृपावलोकने जाणून स्वानंदा-तिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. काडदूरसंगमचें पत्र सादर जालें त्यावरून सेवकास परम हर्ष जाला. स्वामीनीं सीघ्रच सलाबतजंगासी स्नेह संपादून पुन्हां आमित्राचे पारपत्यास आगमन केलें हें ईश्वरें मोठें कार्य केलें. पुढेही येश शत्रुपराभवाचें व राज्याचे बंदोबस्तीचें स्वामीस प्राप्त होईल. सर्व सरदार आश्रा स्वामीचा इच्छितात. सर्वास स्वामीवाचून दुसरा भरवसा आणिकांचा नाही. पुण्यप्रतापें सर्व घडून येईल. आजकारणें श्रीपंढरपूरपर्यंतहि आगमन जालेंच असेल. अलीकडे सातारियाकडील वर्तमान आथवा पुण्याकडील येत नाही.

सारांश गायकवाड येथपर्यंत येऊन पश्चात्तापवंत जाला आहे. पुढें स्वामीचें आगमन जालें म्हणजे पादाक्रांत होऊन अभयदान घेऊन सेवक पूर्ववत होईलसें दिसतें. सलाबतजंगहि पहिले तारिखेस हैदराबादेहून कूच करून मजलदरमजल इकडे येणार. नसिरजंगास स्वामीचें पत्र पावतें केलें. उत्तर पाठविलें तेहि प्रविष्ट होऊन भावार्थ अवगत होईल. जागिरा सलाबतजंगानी यांचे विचारे देऊं केल्या. यासहि आज्ञा हजर यावयाची केली आहे. कधीं जाणार ? यांनीं आपली साहेता वचनगौरवें करावी म्हणून आज्ञा जाली होती तो भावार्थ सर्व निवेदिला. आद्याप यांस कांहीं बोलाऊं आलें नाहीं अथवा हा कांहीं भावार्थ जागिरा यावयाचा यांस त्यानी लेखनहि केलें नाहीं. येथें आलियानंतर पुढें काये प्रसंग होईल पाहावें. सलाबतजंग धारुरा इतके आले म्हणजे हे इस्तकबालें जातील. तोंपर्यंत जावयाचा विचार दिसत नाहीं. गाजुदीखान निघणार, डांकहि येऊन बसली आहे, परंतु आद्याप दिली सोडून येक मजलहि न आले. च्यारबाग दिलीत आहे तेथें डेरे दाखल जाले होते. सार्वभौमानी मनःपूर्वक आज्ञा आद्याप दिलही नाहीं येसंहि यैकितों. जेव्हां येतील तेव्हां खरें. सलाबतजंगानीं आबदुल खैरखानाचे नांवीं बुन्हानपूरचे सुभेदारीची न्यबत पाठविली. गाजुदीखानानी खाजेम कुलीखानाचे नांवीं न्यबत व बादशाही फर्मान याचप्रमाणें सर्वास पाठविला होता त्याजवरून खाजेम कुलीखान सुभेदारी करीत होते. सांप्रत उभयतांत जूज जालें. शहरांतच उभयपक्षीं तीस माणसें मारलीं गेलीं. याखेरीज जखमीहि जाले. निदान आबदुलखैरखानाची फते जाली. दाही आपली फिरऊन खाजेम कुलीखानास घरीं बसविलें. काल परवां शहरीं दिलीहून लिहिलीं आलीं ; तेथें वर्तमान आहे कीं राजश्री मल्हारजी होळकर वजिराचे मदतीस गेले होते. वजीर व जाट हे त्रिव(र्गी)नीं मसलत करून वजिरास दाहा कोस मागें ठेविलें. जाट समागमे घेऊन आंतरवेदींत प्रवेश केला. जातांच पठाणाचीं स्थलें दोन तीन होतीं ते चढ्या घोड्यानी घेऊन तेथील पठाण बहुत मारले. हस्ती ७ व घोडे व माल मालीयेंत जे सांपडली ते घेतली. सलाबत फार बसली हें वर्तमान आहमदखान पठाण वजिराच्या मुख्यास कळून बिनलडाई पळून कुमाऊंच्या पहाडाकडे पळून गेला म्हणून वर्तमान आहे खान बोलत होते. वजिराची फते मल्हारबानी करून दिल्ली, यांचे सलाबतीनें येवढें काम जालें. वजिरावर मोठें येहसान जालें. ईश्वर स्वामीच्या प्रतापेंच शत्रूचा पराभव केला. ईश्वर स्वामीकडे पुर्ता आहे आसे कळून आलें. वरकड किरकोळ शत्रूचा पाड किमपि नाहीं. चहुंकडून स्वामीच्याच निशानाची फते होत जाते. सलाबतजंग आलियानंतर जाहगिराहि

मनःपूर्वक देतीलच. खानहि सांगतील. अंतर पडणार नाही. स्वामीचें आगमन सप्तऋषीस सीघ्रच होईल. जालियाचें आज्ञापत्र कृपाकरून पाठविलें पाहिजे. बहुत काय लिहिणें ? कृपा निरंतर आसूं दिधली पाहिजे हे विनंती.

¶*Banaji Madhav forwards news of Salabatjang and advises the Peshwa to maintain friendly relations with him. He goes on to give information about recent events at Satara and Delhi.*

No. 176]

[20-4-1751

पो ११ जमादिलाकर

श्री

श्रीमंत राजश्री रावमामा स्वामीचे सेवेसी

पोष्यांकित बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार. कुशल तागायत छ ४ माहे जमादिलाखर पावेतो कृपेने जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. श्रीमंत काडलूर संगमास आलियाचें वर्तमान आलें होतें. मजल दरमजल भिवरेचें पाणी धरून आठा दिवसांत श्रीपंढरपुरास यावें. त्यास आज पंधरा दिवस जाले. बहुधा जवळ आले असतील. आपणांकडेहि पत्रें येत असतील. कोठपर्यंत आले, परस्परें सातारियास जाणें होईल, किंवा पुण्यास येतील. गायकवाडाकडील वर्तमान आलीकडे कलत नाही. वर्तमान यैकतो कीं येऊन गुंतला. जातां निघतांहि कठीण आहे. महागाई फार जाली आहे. त्यामुलें त्याजकडील लोक आमचे फौजेंत चाकर राहावयास येतात, म्हणून त्यास श्रीमंत आलियावर पादाक्रांत होऊन आपला अपराध क्षमा करऊन पदरीं पडेल, येथपर्यंत वार्ता यैकतो. प्रायः तसेंच आसेल. त्याच्यानें काय होणें आहे कलतच आहे. विशेष वर्तमान तर दिलीकडील गाजुदीखान येक मजल आलीकडे आले येसी आवाई आहे; व राजश्री मलारजी होलकरांकडील वर्तमान तर वजिरासी भेटून वजीर व जाट हे त्रिवर्ग आंतरवेदींत प्रवेश केला. हें वर्तमान आहमदखान पठाणास विदित होऊन त्यानें आपला हरोलें पाठविला. त्यासी व आमची फौज व जाट येकत्र आहेत, वजीर कांहीं तफावतीनें मागें आहे, त्यांसी यासी लडाईं जाली. हरोल मारून घेतला. लडाईं बरी जाली. हस्ती सात आठ व घोडी च्यार पांच हजार घेतलीं. लस्कर लुटून पस्त केलें. पठाण फार मारले गेले. दोन तीन स्थलें घेतलीं. यांची सलाबत भारी जाली. याजमुलें दहशत त्या मुलकांत

फार जाली. हें वर्तमान आहमदखानास विदित होऊन बिनलडाई पळून कुमाऊंच्या पाहाडाकडे गेला यैसैं वर्तमान आहे; व हैदराबादेहून लिहून आलें आहे कीं सलाबतजंगानी आम्हांस श्रीमंताचे मदतीस पाठविले आहे. फौजहि समागमें देणार म्हणून. श्रीमंतीं तों लिहिलें नाहीं. शहरीं वर्तमान आहे आसेहि असेल तर फारच उत्तम आहे. श्रीमंताचे पुण्यप्रतापें सर्व होऊन येईल. मौजे साकूरच्या सनदा पाठविल्या, पावल्या असतील. सेवेसीं विदित होये हे विज्ञापना.

¶*Banaji Madhav conveys to Trimbakrao Pethe the latest tidings about Damaji Gaikwad's movements and also about an encounter between Holkar and the Pathans in the North Doab.*

No. 177]

[23-4-1751

पो छ ९ जमादिलाकर

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री नाना व श्रीमंत राजश्री

भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक त्रिवकराव विस्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागायत छ ७ जमादिलाखरपर्यंत स्वामीचे कृपेंकरून सुखरूप असों विशेष. स्वामीनी सांडीणस्वाराबरोबर पत्र पाठविलें तें पावले. ऐवजाविसीं वगैरे कितेक तरतुदेविसीं आज्ञा केली त्यास ऐवज तर परवाचे दिवसीं छकड्यावर घालून येक लक्ष रुपये पाठविला, तेहि लौकरीच येऊन पोहचतील. दिढा लक्षाची आज्ञा होती त्यास ऐवजाची तरतूद करून आज पनास हजार रुपये उंटावर घालून स्वार बरोबर देऊन रवाना केले. आज दोन च्यार कोस जाऊन राहातील. हेहि सालप्याचे घांटे लौकरीच येऊन पोहचतील. आणिकहि चालीस पनास हजार रुपयांची तरतूद केलीच आहे, परंतु आजमासें दोन लक्ष रुपये येकमाहा राजश्री नाना व बापूचे फौजेस लागतात. त्या पैकीं आजमासें दीढ लक्ष रुपये वैशाख मास पैकीं त्यांस पावले. आणिक ऐवज त्यांजकडे देणे लागेल, येविसीं आज्ञा करणें ते करावी. पैठणची चिटी तेच दिवसीं रवाना केली. मागती वरचेवर निकडीचीं पत्रें पाठऊन तोहि ऐवज आणवितो. खानदेशांतहि राऊत जप्तीचे यैवजाकरितां पाठविले आहेत. दाहा बारा दिवसीं चाळीस पनास हजार रुपये राजश्री रामचंद्र माहादेव पाठवितील. येथें आज लक्ष रुपयांची तजवीज स्वामीकडे पाा यासिवाय आहे; परंतु येथेहि रोज हशमाचा वगैरे खर्च फार आहे. आजपर्यंत पावणे दोन हजार इशम, सवार्शें जेजाल आधिकच पाा. यासिवाय आज उद्यांचे दिवसांत दोन तीनसें माणूस रवानगी करितां. वसईच्या गरनाला लाहान २०० व तुके^१ ९००, थोर गरनालेचे गोले २० यैसे आले तेहि

उदईक रवानगी होईल. तोफा पांच साहा छकण्यावर घालून ठेविल्या व फटकडीहि थोरली तयार करविली. तिचेहि साहित्य होतच आहे. ती आणविल्यावर थोरले गरनालेचे गोले फटकडी बराबर पा. बाकी सामान उद्यां रवाना होईल. पंचवीस तीस जेजाल आणिक रवाना करितों. गोलंदाज वसईचे आले आहेत. तोफाबराबर पाठऊं. साष्टीचे गोलंदाज व हातगरनाला चालवावयाची बाकी तोफ परवाचेच दिवसीं रवाना केली ती पोंहचलीच असेल. साहित्य हशम लोक फौज सर्व विपुल जालें. पारपत्याचा समय मात्र आला असावा. स्वामी सातारियास कधीं दाखल होणार हें सेवकास त्याहावयाची आज्ञा करावी. सतरुषीचें वृत्त तर सविस्तर अवगत जालेंच असेल. स्वामी गेले, आतां अनायास पारपत्य जालेंच. बाण नेणें तर उंट पाठऊन द्यावे. तीन कैच्या बाण सिध आहेत. येथें नदी-पलीकडील दारूखान्यास आग काल सोमवारीं लागली. सकालचीच चौ घटका दिवसा. त्यास बाण व दारू सिध जाली ती आंत न ठेवावयाची आज्ञा स्वामीची आहे. तथापि त्याचे पारपत्यगार बैकैदीमुळें ठंवितात. तैसेच बाणास फरमे करणे, अगर जंगी सामान गरनाला वगैरे भरणे ते दूर नेऊन भरावे, तेहि न करितां गाफीलपणें बैकैदी करितात, त्यामुलें फरमां करतां आग लागली. चालीस पनास गरनाल उडाली. माणूस कोणी जायां जालें नाहीं. येक मात्र हरफला थोडा आहे. खेर जाली. आंत दारू खंडाभर व शंभर बाण होते. भरवसा माणसें घालावयास न पुरे तथापि लोकांनी व आणानी शर्तीनिशी भिंतीस भोंकें पाडून आंतून बाण व दारू पलविली. आग दरवाजेयाचे सोप्यास लागली. वाट बंद जाली. स्वामीचे पुण्यंकरून फार खैर जाली. येक माणूस जायां जालें नाहीं. जर बाण सुटते तर अनर्थापात होता. कोटांतील दारूखानाहि जवळच होता. स्वामीचे पुण्यं करून सर्व गांधी निर्विघ्न जाल्या. बहुत काय लिहिणें? कृपा केली पाहिजे हे विनंती.

¶Trimbakrao Vishvanath informs the Peshwa and Bhausaheb that he has dispatched cash to Satara and reports a fire in the ammunition stores at Poona beyond the river.

No. 178]

[24-4-1751

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री नाना व श्रीमंत गजेश्री
भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक त्रिंबकराव विश्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागाईत छ ८ जमादिलाखरपर्यंत स्वामीचे कृपेंकरून सुखरूप असो विशेष.

+ माण.

श्रीमंत राजश्री विश्वासरायांची खानगी पुणियास केलियाचें वर्तमान लिहिलें ते कललें. मध, वाळा वगैरे जिनस आणविला, त्याप्रमाणें कालच खाना केला. पोहचेल. च्यार पांचशें हशमी माणूस खानदेशीं व रेवडंडेकर व बलकवडे यांज-कडील व कांहीं वसईकर जमा जालें; त्यांची खर्चावेंचाची बेगमी करून देऊन आज उंध्या इतकियांत खानगी करितों. आजपर्यंत जितकें माणूस पाठविलें तितक्यांची दीडमाही बेगमी करून देऊन खानगी केली. काडीइतका गवगवा नाही, सबब खानगीला येक दोन दिवस बेगमी करून द्यावयास लागतात. कांहीं आरबहि आले आहेत तेहि पाठवितों. आज हुके ५०० व गरनाला २०० ऐशा खाना केल्या. उद्यां आणिक तीस जेजाला पाठवितों. तोफा पांच साहा व फटकडी सिद्ध केली. आज्ञा आली म्हणजे छकड्यावर घालून खानगी करितों. बाणहि उद्यां परवां इतकें तीन कैच्या पाठवितों. राजश्री दिनकरपंतासहि लोकांचा गुंता उरकून परवा तेरवा खाना करितों. स्वामी सातारियास दाखल जालियावर सद्धख किंवा लढाई ये गोष्टीचा डौल पडलाच असेल. वरचेवर सेवकास सविस्तर वर्तमान ल्याहावयाची आज्ञा करावी. राजश्री मानसिंग थोराताचें वर्तमान पूर्वीच लिहिलें होतें त्याचें उतर कांहींच आलें नाही. त्याचे स्वार तर खानदेशांत पैका आणावयास पाठविले आहेत. खासा पंचवीस तीस खांशानिशी येथेंच आहेत. बहुत काय लिहिणें कृपा करावी हें विनंती.

¶*Trimbak Vishvanath Pethe to Nana Saheb and Bhausahab, informing them from Poona of the arrival of Vishvasrao and of the dispatch of forces and ammunition against Damaji Gaikwad.*

No. 179]

[26-4-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक ब्रनाजी माधवराव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील तागायत छ १० माहे जमादिलाखरपर्यंत स्वामीकृपेने येथास्थित जाणून स्वकीये कुशल लेखनाज्ञा करावी विशेष. आज्ञापत्रें सादर जालीं तीं पावलीं. साता लक्षांचा परवाणा व सलाबतजंग यांचीं पत्रें पाठविलीं तीं पावलीं. वेदशास्त्रसंपन राजश्री दीक्षित स्वामीनी व सेवकानें पत्रें सर्वांची प्रविष्ट केलीं. सर्वांचे अनुमते प्रति-उत्तरे घेऊन मागाहून लिहून पाठऊं. येथील वर्तमान नबाब सलाबतजंग यांचीं पत्रें नासिरजंग यास दोन तीन आलीं कीं श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान यांचा आमचा

श्रेह बहुत जाला. त्याणी कुमकेस फौज आणविली, त्यास येथून राजश्री जानोजी निंबालकर वगैरे पांच हजार फौज रवाना केली, तुम्ही तेथून पांच हजार फौज व रेहकले व बाणाचे उंट शंभर रवाना करणें, व सुलतानजीचे पुत्रास सजावल पाठऊन फौज सुधां जाऊन सामील होत तें करणें, म्हणोन ताकीद आली. त्यावरून नासिरजंग याणी सुलतानजीचे पुत्राकडे सजावल रवाना केले व येथील फौज व रेहकले व बाण वगैरे सैद हमीदखान, सियादतखान यांचे पुत्र, यांस रवाना करितात. उदईक शुक्रवारी डेरेदाखल होतील आणि शनवारी कूच करून स्वामीकडे येऊन पोहचतील. नासिरजंग यासहि आज्ञा आहे. दो चौ दिवसांत सरंजामी करून आपणहि स्वार होऊन येतील. बहुत काय लिहिणें कृपा निरंतर आसूं दिधली पाहिजे हे विनंती.

¶*Banaji Madhav reports that Salabatjang was preparing to send succour to the Peshwa in the struggle against Damaji Gaikwad.*

No. 180]

[27-4-1751

श्रीशंकर

श्रीमंत गजश्री नाना ताा श्रीमंत राजश्री

भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक त्रिंबकराव विस्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागायत छ ११ जमादिलाखर पर्यंत शनवार प्रहर रात्र आवसीची सुखरूप असो विशेष. गुरुवारी गाईकवाडावर फौज तयार करून हला करविली. अगोधर हशमी'लोक फौज पाठऊन येवतेश्वरची चौकी मारून तिकडून व जकातवाडीकडून ऐसी चहूकडून मार बसूं लागली. मग शरण आला. कांहीं बाकीच राहिली नवती. परंतु शहर मारलें जाईल आणि शरण आल्याचें संरक्षण दोन्ही विचार उत्तमच जाणोन, स्वामीनी कृपा केली उचितच केलें. स्वामीचे पुण्याचा प्रभाव कोठवर ल्याहावा ! या उपरी आपले मुदेमाफिक जसे म्हटले तसे कार्यहि होऊन येईल. मातुश्री ताराबाईकडीलहि बहुधा कारभार निर्गमन निखालसता होईलसें दिसतें. स्वामीचे ताले अप्रतिम. रुपयाविशीं लिहिलें त्याचें सविस्तर उत्तर कालच पाठविलें त्याजवरून कळेल. आज पाहाटेस राऊतबराबर उंठावर रुपये पाऊण लक्ष रवाना करविले तेहि लौकरीच येऊन पोहचतील. शहराडून

राजश्री बनाजी माधवराव यांचें पत्र आलें. राजश्री मल्हारजी होलकर याजकडील वर्तमान लिहिलें ते श्रवण होऊन बहुतच संतोष जाला, बजिनस पत्रच पाठविलें असे. सेवेसीं श्रुत होय हे विनंती.

¶*Trimbak Vishwanath acknowledges receipt of the letter reporting the defeat of Damaji Gaikwad and sends some treasure.*

No. 181]

[29-4-1751

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री नाना व ताा श्रीमंत

राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसीं

विनंती. सेवक त्रिंबकराव विस्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागायत छ १३ जमादिलाकर सोमवार दीड प्रहर दिवस सकालचा वर्तमान यथास्थित असे विशेष. स्वामीचे सेवेसीं पत्र जोगू व जानू खिजमतगार याजबराबर पाठविलें तें पावेल. मुख्यपत्रीं राजश्री मानसिंग थोराताचा मजकूर होता त्याचें प्रत्योत्तर आलें कीं, तुम्हांजवळ असों देणें. त्यास आज्ञेप्रमाणे येथेंच राहातील. त्याच पत्राबराबर पुरवणी लाहान होती त्यांत कितेक मजकूर लिहिला होता, त्याचें जरूर जावाचें प्रयोज्यन हेते, त्याचें उत्तर कांहींच आलें नाही. तर त्या पुरवणी पत्राचा शोध करऊन उत्तर पाठवावं. खिजमतगारमजकूर याजबराबर स्वामीनी पत्र पाठविलें तें आतांच पावलें. तोफ फटकडीहि पाठवावी म्हणून आज्ञा. त्यास फटकडीचा गाडा वगैरे सरंजाम जे दिवसीं सिध जाला, तेच दिवसीं गायकवाड भेटल्याचें वर्तमान आलें, त्याजवरून ती रवाना केलीच नाही. तोफा च्यार आगोधर येक दिवस रवाना केल्या होत्या, त्या घाटाखालीच येक मजल गेल्या होत्या, त्याही हे वर्तमान आइकोन पुढे न गेल्या. त्यास रवाना करावयाची आज्ञा जालिया मागती ताबडतोड तोफा व फटकडी रवाना करूं. तर प्रत्योत्तराची लौकर आज्ञा करावी. लोक वगैरे सरंजाम रवाना केला तो येऊन पोहचलाच असेल. आणिकहि वरचेवर लोक साष्टी वसईकडील वगैरे जाग-जागांचे येतात ते वरचेवर रवाना करीतच आहों. न जातां तोफा मात्र न गेल्या तर येविसींची आज्ञा काये ते लौकर करावी. बागापैकीं जिनस थोडा थोडा निघतो, तो राजश्री जिवाजीपंताकडून रवाना करवीत असतो. पावत असेल. मूल पाणीच नाही. नदी आगदींच आटली. दो चौं दिवसांवर नदीचे पाण्याचा मजकूर आला. यास्तव कोणेही मल्यांत फारसी फलफलावळ नाही. बहुत काय लिहिणें? कृपा करावी हे विनंती.

¶*Trimbak Vishwanath to the Peshwa, informing the addressee of the arrangements which were being made for sending guns and ammunition.*

छ २२ जाकर

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ १५ माहे जमादिलाखरपावेतो कृपावलोकने जाणून स्वानंदा-तिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. स्वामीचे आगमन सप्तर्षीस होऊन गायकवाड पादाक्रांत जालियाचें वर्तमान परस्परें श्रवण करून परम आनंदावाप्ति जाली. स्वामीचा प्रताप आसाच आहे. येथूनहि फौज निघणार. तातड फार करितात. परंतु मोगलाई कारभार. आज म्हटलें तर आठ दिवस निघावयास पाहिजेत. तदनंतर मजल दरमजल पोंहचावयास दिवसगत लागेल. या प्रकारचा कारभार आहे. लोकांस खर्चास देऊन वाटे लावावें त्याचाहि यैवज केला पाहिजे. यैसं यास चहूकडून संकटच आहे. गाजुदीखान येणार त्याचे मनीं खानाचें विषम गेलें आहे कीं बादशाही फर्मान यानी घेतला नाही. तस्मात् यांचेच चितीं आमचें दक्षणेस आगमन न व्हावें, सलाबतजंगासी निजामआलीसीहि आंतःश्रुति नाही, तेथेहि मनस्ताप निर्माण जाला आहे, याजमुलें खान व आबदुरजा-खान व येक दोघे उमदे आपलेठाई बहुतच दिलगीर आहेत कीं परिणाम कसा लागेल, आबरू कसी वाचिल ? या प्रकारचा विचार येऊन पडला आहे. तनखि-याचा विचार तर हैदराबादेस पत्रें यांची गेली आहेत, तेथून उत्तर आलियावेगलें कांहीं येक आहे नाही यैसे नाही. पाहावें कसकसें होईल. स्वामीचे प्रतापें सर्वहि मागें पुढें होऊन येईल. दोन दिवस मात्र ढील आहे. सेवेसी श्रुत होये. दिलीकडील आथवा आणखीहि कोण्हाकडील नवलविशेष आलें नाही. बहुत काय लिहिणें. कृपा निरंतर आसूं दिधली पाहिजे हे विनंती.

¶*Banaji Madhavrao to the Peshwa, reporting the dilatory nature of the measures taken by Salabatjang to send troops for the help of the Peshwa.*

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना व श्रीमंत

राजश्री भाऊ स्वामीचे शेवेसी

विनंती. सेवक त्रिंबकराव विस्वनाथ कृतानेक सांगां नमस्कार विनंती. येथील कुशल ता छ १७ जमादिलाखर शुक्रवार दोन प्रहर दिवस सुखरूप असों विशेष.

स्वामीनी सांडणीस्वारां बा पत्र पाठविले तेथे आज्ञा कीं इंदुरीस व दावडीस पैका आहे म्हणून बोलवा आइकतो, त्यास त्याचा बारकाईने शोध करणे आणि गावा-जवळ दरवाजियास तफावतीने से दोनशे माणूस याप्रमाणे चौकी ठेऊन आतील वस्तुभाव बाहेर जाऊ न पावे तें करणे म्हणून आज्ञा; त्यास आज्ञेप्रो हशम' येथें जमा तीनेकशें माणूस आहे तें काहीं इंदुरीस व दावडीस येसे पाठवितो. बोभाट तर होईलच. आम्हीं मात्र आपलेकडून त्यास उपसर्ग काडीमात्र देणार नाही. वस्तुभाव आले गेले, याची चौकसी * * * करतील राा गोपाल रायाचे पांचसे स्वार पाा म्हणून आज्ञा. त्यास तेहि स्वार आले म्हणजे दोही जाग्याचे बंदोबस्तीस पाठऊ आणि आपले तर्फेने सांगूं कीं तुम्हीं गावांत सुखरूप राहाणे. जो कोणी येईल जाईल त्याची मात्र चौकसी करावयाकरितां आम्हास पाठविलें आहे, याप्रों जे लोक जातील त्याणी बोलावे आणि बंदोबस्त करून राहावे. येणे-प्रों सागोन लोक उदईक रवाना करतों. या पत्राचे उत्तरांची आज्ञा लौकर करावी. याउपर हशमी लोक व गैरसरंजाम न पाठवणे म्हणून आज्ञा; त्याप्रो जो सरंजाम येथे येईल तो येथेच ठेऊन घेऊ. पाठवीत नाही. तलेगावास व इंदुरीस स्वामीचा कौल घेऊन मातुश्री उमाबाईकडील सांडणीस्वार आला होता तो आमचा कागद स्वामीचा होता तो आम्हास देऊन तलेगावास तेव्हाच गेला. आम्हाकडील काडीमात्र उपसर्ग तलेगावास लागत नाही. व त्यांचे तदु पडतालहि वाटेने जाते. त्यासहि आज्ञेप्रां अटकाव करीत नाही. सेवेसी विदित व्हावें म्हणून लिा असे. बहुत काय लिहिणे ? कृपा करावी हे विनंती.

¶Trimbakrao Vishvanath to Nanasaheb, assuring him that he would comply with his instructions regarding the posting of guards over Induri and Davadi in order to prevent the removal of treasure reported to be there. The writer also assures him that the poor peasants will not be molested in any way.

No. 184]

[17-7-1751

श्री

राजश्री

पंतप्रधान गोसावियांसी

८ श्रीमंत सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नो दयाबाई निंबालकर दंडवत विनंती उपरी. येथील क्षेम ताा छ ४ रमजान परियंत आपले कृपेस्तव येथास्थित असे विशेष. कृपा करून पत्रे पाठविलीं तें छ १२ शाबानी प्रविष्ट होऊन परम संतोष जाहाला. व राा भोजाबा नाईक याणी आपणाकडील कितीयेक ममतेचा अर्थ सांगितला त्याजवरून चिताचे ठाई बहुत आनंद पावलो. सतरुषीकडील अर्थ राजश्री यांणी आमचे ठाई

अनविश्वास धरिला यैसा कालगतीचा महिमा म्हणून लिहिले, तरी त्यास स्वहिताच्या गोष्टी सांगितल्या, परंतु त्यांचा विश्वास न धरतां गडावरी गेले तेथें जे सुख प्राप्त जाहाले ते त्याचे अनभवास येऊन शरीरीहि भोगिलें. तोहि प्रसंग श्रीकृपेन कुशलरूप जाहाला. याजउपरी त्याजकडे राा जीवनराव गंगाधर पत्रें देऊन छ १७ शाबानी रवाना केले. त्याणी वरते जाऊन पत्रे दिलीं. कितीयेक मजकूर येकांती त्यांस श्रुत केला. त्याचे प्रतिउत्तर आम्हास लिहिलें होतें तें परस्परें आपणाकडे पाठविलें. त्या पत्रातील भावगर्भ आपल्या ध्यानास आला असेल. त्या पत्राच्या नकला आम्हाकडे आल्या आहेत. याचा विचार गोमावियांनी काये केला आहे तो लिहिला पाहिजे. आम्हास सर्व प्रकारें आपली आज्ञा प्रमाण असे. राजश्री शामराव यांसी सत्वर सतरुसीस पाठवणे म्हणून आपले आज्ञेवरून राजश्री बाबूराव त्र्यंबक यांणी लिहिले होतें. त्यास उभयेता चिरंजीव श्रावण शुध प्रतिपदेस येथें दाखल जाले, याजकरितां गुंता पडिला होता. सांप्रत आपले आज्ञेप्रमाणे मारनिलेची रवानगी केली असे. ते प्रसंगास पोहचल्यावरी तेथील विचार जो लिहिणे तो सेवेसी लेहून पाठवितील. आम्ही दोन च्यार पत्रें तीर्थरूप राजश्री आनंदराव जाधव हवालदार यांसी बहुतांप्रकारें लिहिलीं की तुम्ही श्रीमंताचे ममतेत राहाणे. तेणेकडून परिणाम उत्तम आहे. त्यांणीहि आम्हास लिहिले होतें जे त्यांचे आज्ञेसिवाये नाही. हे येश आपले आपणास घ्यावे म्हणून आम्हास शफतपूर्वक लिहिले आहे. वर्तणूक कैसी करितील ती पाहावी. आम्हास सर्व प्रकारें आधार आपला असे, दुसरें जाणत नाही. कललें पाहिजे. बहुत काये लिहिणें? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶Daryabai Nimbalkar writes to the Peshwa, expressing her complete trust in him, and complaining that her brother Ramraja rejected her advice and suffered imprisonment in consequence.

No. 185]

[30-11-1750 ?

छ १९ मोहरम

नकल

श्री

पुा तीर्थरूप गजेश्री भाऊस्वामीचे सेवेसी

विनती उपर. राजश्री संभाजी राजे याजकडील रेखोजी जाधव व जानोजी वेताळ यांनीं छ १० मोहरमी रात्री राजश्री स्वामीजवळ प्रसंग केला. त्याजवरून राजेश्री स्वामींनी आम्हास बोलाऊन नेऊन आज्ञा जालियाच्ये वृत्त आलाहिदा

पुरवणीत लिहिले आहे. त्यावर छ ११ मोहरमी प्रातःकालीचे रेखोजी जाधव व जानोजी वेताल मागती दरबारास आले. राजश्री स्वामीनी राजश्री प्रतिनिधीस बोलाऊन नेले. आम्ही गेलो, तेव्हा रेखोजी जाधव व जानोजी वेताल यास स्वामीनी आज्ञा केली जे तुम्ही राजश्रीस विनंती करणे की राजश्री प्रधानपंत आल्यावर तुमची ठाणाठुणी व मुलकात पैका घेतला असेल तो, फौज लुटली असेल तो देखील, अवघा निर्गम करणें तो करून देवऊ म्हणून समाधानपूर्वक जाऊन विनंती करणे. त्यावर उभयेतानी उतर केले की आमचे राजे आईकणार नाहीत. आम्ही काही विनंती करीत नाही. त्यावर राजश्री स्वामीनी राजश्री प्रतिनिधीस आज्ञा केली की येविसीची निशा आपण तुमचे करितो. तुम्ही करवीरवासी राजश्रीकडे जाऊन मध्येस्तीने तुम्ही त्यांची निशा करून समजाविसी करणे म्हणऊन सांगितले. आणि आम्हास पुसिले ये गोष्टीचा काये विचार? त्यावर आम्ही उतर केले की राजश्री प्रधानपंत माहाराजाचे वचनासिवाये नाहीत. माहाराज हुकूम करितील त्याप्रमाणे वर्तणूक करतील म्हणऊन. त्यावर मग राजश्री प्रतिनिधि करवीरवासी राजश्रीकडे जाऊन त्याचे समाधान केले. सिधांत करून आले की येथून लस्करचे कूच होईल, मग ज्या मुकामीहून राजश्री संभाजी राजे निरोप मागतील ते मुकामीहून द्यावा म्हणऊन निश्चयेकरून येऊन राजश्री स्वामीस श्रुत केले. जाहाला मजकूर सेवेसी लिहिला आहे. परंतु हेच गोष्टी सेवदास गेली म्हणवत नाही. कोणे गोष्टीचे शास्वत नाही. मानवेसे नाही. विदित जाले पाहिजे. सेवेसी विज्ञापना.

¶Purandare to Sadashivrao Bhau, reporting that Ramraja had deputed the Pratinidhi to go and visit Sambhaji of Kolhapur and adjust his demands. The Pratinidhi accordingly visited Sambhaji, satisfied him and returned.

No. 186]

[1750 ?

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब याणी राजमान्य राजश्री रघोजी भोसले सेनासाहेबसुभा यासी आज्ञा केली येसीजे. तुम्हाकडून सरकारचा येवज येणे त्यापैकी राजश्री हणमंतराव मोहिते यासी वरात रुपये

¶This unfinished letter reveals the attitude of Tarabai towards Raghoji Bhonsle, evidently after the death of Shahu.

श्री

विनंती सेवक रामचंद्र बावाजी कृतानेक सेवेशी विज्ञापना. सेवकास इकडे येऊन च्यार महिने होत आले. अद्यापवरी दोन ताकीदरोखेहि सेवकाचे वस्तू करून घेववले नाही. यैसैं असता सेवकें उद्योग केल्याचा तपसील पर्त्री काय ल्याहावा? परंतु वजारतमाब यथून निघोन जाऊन मग ताकीदरोखे करून घ्यावे म्हणून स्वामीची आज्ञा. त्यास सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेबांचा विचार स्वामीसी परिछिन्न दुसरे प्रकाराचा नाही हे हा अंतर्भाव प्रथमच कलों आला. वजारतमाब बहुत मायावी, त्यांचा अंत कांही लागलाच नव्हता. बोलतात हेच प्रमाण भासोन सालढालीवरी होतो तों त्यांची स्थितरीत उघड करून स्वामीनी आज्ञा पत्रारूढ केली त्यावरून खबरदार होऊन त्यांतच सिरोन त्यांचे सर्व फैलांत दरखुर (!) होऊन स्वामीचे पुण्यप्रतापें त्यांस हतोध्यम हतोत्साह केले. ज्या गोष्टीत बाईसाहेबांस त्यांचा तिरस्कार येई तेच गोष्टीचा त्यांजवळून अत्याग्रह करविला, तेव्हां यांत त्यांत विपर्यास येऊन वजारतमाब बहुत गलाब्यांत पडिले. फौज फुटून चालिली. दंगे बसोन फजिती करणार ते नित्य कजिये करीतच आहेत. कोल्हापुरी देणें किरकोल वाण्यांउदमियाचें पंचवीस हजार आहे. तलंदग्यातून तल उठावयासी कनिष्ठ पक्षीं दाहा हजार रुपये तन्हीं पाहिजेत. तलंदगेकराबबत सापडलीं घोडी तितका यैवज कोठेहि ठेऊन गुंता उरकोन जावें म्हणून यत्न करितात. कोठेहि बनाव होत नाही. स्वराज्यांत कदीम सरदेश-मुखीचे इसाफतीचे गांव दाहा बारा पेशजी यांकडे चालत होते. अलीकडे दुई वारल्यापासून चालत नाहीत. ते चालवावयाचा करार तोरगलीं जाला होता त्यांत एक गांव देऊं म्हणतात. राणोजी घोरपडे चिकोडीकर यांचे पारपत्य करितों, संरजाम सोडवितों, तो आपणास द्यावा, सावनूरकर सामिलातीस घेऊन हें कार्य आपण करितों, म्हणून म्हणत होते. त्यास जाब जाला कीं अधी घटपेपलीकडे दौलतराव वगैरे यांचा बंदोबस्त करून या, मग हेहि आज्ञा करूं. पलीकडील सिंदे नरगुंद व पथके स्वाधीन करावे म्हणून फारच आग्रह केला. ते गोष्ट परिछिन्न होत नाही म्हणून साफ सांगितले. स्वामीकडील संस्थाने दूर करून सरकारची सरकारांत ठेविली. तुम्हीं वजारतमाब यांचे मारफतीनें येऊन नवे तह करून यैवजाचा निर्गम करून देणें असीं पत्रें तयार करऊन त्यांस दाखविलीं. या प्रकाराचा घंटाघोष केला. वजारतमाब यांणी हे गोष्ट सातारा प्रेरून तेथून येणारांची पत्रें आलीं होती त्यांस वजारतमाब यांची उतरें गेलीं कीं

संस्थाने आम्हीं करून घेतलीं असा प्रगटार्थ जितका व्हावयाचा तितका होऊन जालीं पत्रे निर्माण जाले जागांच राहिलीं. पलीकडील सुभे व पालेगार व जागीरदार यांस साहित्यपत्रे तयार जालीं आहेत तीं पत्रे व यक घोडा व खानगीची वस्त्रे देऊन खाना करणार. सर्व गोष्टींनीं खटे बेजार जाले. परंतु देणेंदाराचा व तल सुटावयाचा धीर निघाला पाहिजे याकरितां बहुतच बजीद होऊन घोडी व बोली पंचवीस हजारांच्या आहेत, ह्या घेऊन वाण्या उदम्यांचे हवाले घ्या आ(णि) नकद दाहा हजार रुपये द्या म्हणजे आपणास सर्व पावले, म्हणून मगरमिठी देऊन बसले आहेत. बाईसाहेबास समाधान नाहीसें जालें आहे. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji writes how according to instructions he worked up dissensions between Murarrao and Jijabai of Kolhapur and brought about his departure.*

No. 188]

[End of 1750]

पुरवणी तीर्थरूप राजश्री नाना व तथा

राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेशी

विनंती उपरी. करवीरवासी वारणेअलीकडे उतरून कृष्णा वाळव्याजवळ पार जाले. समुद्रेश्वराजवळ डोंगर चढोन अंताजीपंताचे फौजेजवळ आले. तेहि सडे भेटीस गेले होते. हा भाव पेशजी लिहिलाच होता. त्यास धामणेंरे यास रमणा (?) झाडी आहे त्या झाडींत येऊन राहिले होते. दुसरे वर्तमान तासगांवचे आबराईत आले होते. बतीस राऊत निवडक समागमे होते. तिकडून अंताजीपंताचे फौजेने यावे, हे ते मिळोन सातारा यावे असा मनसबा होता. परंतु चिमणाजी बापूजी व उदाजी चव्हाण यांचा जमाव जाला. येथे आम्हांस कळोन आम्हीहि सावधता केली. स्वामीनी पुण्याहून फौज पाठविली हेहि आवाई पडली त्याजमुळें माघारे फिरोन गेले. दंग्याची गोष्ट जाली होती खरी. स्वामीचे प्रतापे विध्वंस ग्रंथ जाला. माघारे गेले म्हणोन धनाजी थोरात याणी सांगोन पाठविले त्याजवरून लिहिले आहे. आम्हाकडील बातमीहि येईल त्याचे वर्तमान लिहिलें जाईल. तासगांव म्हणजे येथून सा कोस कृष्णेचे कांठी आहे तेथें संभाजी राजे प्रमाण आले होते. कळावे हे विज्ञापना.

¶*The writer Nana Purandare informs the Peshwa of the arrival of the Raja of Kolhapur near Valva and of the interview between him and Antaji Shivdev. They intended to proceed to Satara but on learning that troops had been dispatched from Poona they went back. Letter No. 228 should be read in conjunction with this.*

श्रीलक्ष्मीकांत

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबाचे शेवेसी

विनंती. सेवक रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा कृतानेक विज्ञापना. सेवकाचें वर्तमान ताा छ ९ माहे रबिलावलपर्यंत साहेबांचे कृपावलोकनेकरून यथास्थित असे विशेष. संक्रमणप्रयुक्त तिलशर्करा खलित्ती १ एक शेवेसी पाठविली आहे प्रविष्ट जाहलियाचे आज्ञापत्र सादर करणार साहेब धनी आहेत. शेवेसी विदित व्हावे याजकरितां विनंती लिहिली असे. सेवेस श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Raghoji Bhonsle sends Tarabai the customary present of tilgul, with the compliments of the season.*

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब याणी राजश्री अंताजी सिवदेव यासी आज्ञा केली येसीजे. पागा बारगीर तबेला घोडी २० व येडका १ व पखालेचा बैल १ यांसी दररोज व दरमा जिनस व नगद येणे प्रो

गला दररोज बारुल	वजन पके	वाख दर माहा वजन पके
८॥१२॥ हरभरे	८८॥. तेल दररोज	८॥.
८॥२॥ बाजरी	८८१. लोणी दररोज	रोजमराबा
		यादी रु दरमाहा
८१॥२॥	८८१॥	१३७

येकून दाणा दररोज बाा चंदी दीडमण सवा दोन पाइली वजनपके दररोज सवासेर व वाख दरमाहा दाहासेर व रोजमरा बाा नेमणूक यकसे सततीस हा येवज राा रत्नाकर विठल याजकडे देशमुखीचे येवजी पावत होता. हाली हे सनद तुम्हांकडून देविले असे, तरी देशमुखीचे येवजी देत जाणें. जाणिजे छ ९ माहे रबिलोवल सुा सलास खमसैन मया व अलफ.

¶*Tarabai orders Antaji Shivdev to supply fodder for the cavalry horses, at the rates mentioned.*

श्री

श्रियासह चिरजीव विजईभव मार्कंडियांच अयुशे राजाराम छत्रपति यासी प्रती दर्याबाई निंबालकर कृतानेक आशीरवाद उपरी. येथील कुशल ताा छ ७ माहे रबिलोवलपरियेत क्षेमरूप जाणून स्वर्काये कुशल लेखण हरघडी करून संतोशा-अभिवृधि करीत असावें. या नंतर बहुत दिवस जाहाल, आपणाकडील पत्र येऊन चित संतोश होत नाही. तेणकरून चितास येकक्षण चैन पडत नाही, तर निरंतर आपल कुशलार्थ पत्री लेखण करून चित समाधान पावे ते केल पाहिजे. संक्रमणाची तील व शेरकरायुक्त पाटविले आहेत ते स्वीकारिल पाहिजे. बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दीजे हा आसीरवाद.

¶*Daryabai Nimbalkar sends Sankranti greetings to her brother Chhatrapati Ramraja.*

पाहिलें

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक हरबाजी राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापणा ऐसीजे. येथील कुषल तागायत छ ७ माहे रबिलाखर स्वामीच्या कृपाविलोकणेकरून येथस्थित असे. यानंतर स्वामी कृपाळू होऊन आज्ञापत्र सादर केलें तें सिरसाह वंदिलें. शहरचा पैका घेणे तो व बोलणे तें राजश्री हरि दामोदर यांजसी बोली लावणे म्हणून आज्ञा व अबदुल खैरखांजीस थैली पाठविली ते राजश्री चंद्रभान मुधाजी व सेवकाणी प्रविष्ट केलीं. उत्तर प्रतिउत्तर जालें. शहरची बोली राजश्री हरिपंत फैसल करितील म्हणून आज्ञा हें जाहीर केलें. तों पातशाहाचा फर्माण व नवाब गाजो-दीखानाचा इनायतनामा बन्हानपूरचे सुबेदारीचा व खानदेशाचा खान वालाशान खोजम कुलीखांजीस आला, तेव्हां खैरखांजीणी कुल आमला फैला त्याजकडे रुजू केला, आणि सेवकास उत्तर दिलें, कीं आतां सालजाब त्यासी लावणे. त्यास सालजाब खोजम-कुलीखांजीसी केला. याणी उत्तर दिलें तें तपाशिलवार चंद्रभानजीनी सेवेसी लिहिलें आहे त्यावरून विदित होईल; व स्वामीस खोजमकुलीखांजीणी थैली पाठविली आहे त्यावरून विदित होईल व आज्ञेप्रमाणें खैरखांजीचा व खोजमकुलीखांजीचा सालजाब

राजश्री हरिपंतास लिहिला आहे विदित होये. राजश्री महिपतराव कवडे व राजश्री हरिपंत व राजश्री बापूजी भीवराव हे फौजेसहवर्तमान शेरबेगच्या बहादुरपुन्यास आहेत व गार्डकवाडची फौज नां(मं)डव्या जवळ आहे. येक लडाई जाली. यांहीं गार्डकवाडाचे पांच सरदार व हजार हजार बारासैं माणसैं मारलीं म्हणून छ मजकुरीं हरकारे आले त्याणी बातनी सांगितली. पुढें वर्तमान येईल तो लिहून. गाजोदीखांजी हस्तनापुराहून बाहीर निघाले नाहीत. निघणार आहेत म्हणून वर्तमान आहे. पुढें जैसी आज्ञा होईल तेणेप्रमाणे सुम्यासी सालजाव करून. विदित होये हे विज्ञासि.

¶Harbaji Ram reports the talk that he and Chandrabhanji had with Khojam Kulikhan after the latter had received despatches from the Emperor and Ghazi-ud-din. He also describes an encounter between Mahipatrao Kavade, Haripant, Bapuji Bhivrao and the Gaikwad.

No. 193]

[26-6-1752

पोछ २८ रजब.

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री
साहेबाचे सेवेसी

आईसाहेब

विनंती. सेवेसी सेवक मंबाजी सोनवणी हवालदार व कारकून दिला श्री मुा किले प्रतापगड साहेबाचे सेवेसी विज्ञापना. ताा छ २२ माहे रजब सन सलास खमसैन पर्यंत सेवकाचे वर्तमान येथास्थित आसे. श्रीच्या पडशालाचा शाकार करावयाबदल जावली सुभाहून कुंभार सालाबाद येतात; त्याप्राा सालमजकुरी रोखे करून कुंभार आणविले. त्यास मौजे लाखवड ताा सोलसे व मौजे उचाट ताा कानदखोरे या हरदू गावच्या कुंभारानी रोखे माधारी दिलेहे. परजन समीप आला, तरी हरदू गावच्या कुंभारास मुजरद हुजरे पाठऊन कुंभार गडास येत आणि शाकार होये येसे करणार साहेब खावंद असेत. शाकार तटला आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञासि.

मराठी
अस्पष्ट
शिक्षा

¶The Havildar of Pratapgad requests Tarabai to arrange without delay for re-thatching of the roofs of the outhouses of the temple of Goddess Bavani.

श्री

वर्कू जमा माहाल जामदारखाना सरकार श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब सुगा सलास खमसैन मया व आलफ. जमा माहाल जामदारखाना निा दरुनी माहाल वाडा १ पैकी गुा लखमोजी भोसले खोजे व विष्णु नरहरि व सिवाजी जामदार खरिदी कापड गुा विठलभट पैठणकर सन तिसापैकी रुपये ४००० च्यार हजाराचे कापड पैठणाहून आणविलें. कैलासवासी सखवारबाई याणी आणविले ते परभारें लिंगापा नाईक तांबवेकर याजकडे अमानत ठेविले. त्याची चौकसी सरकारात होऊन कापड आणविले त्यापैकी जमाई सनगे

१ मंदील हिरवा छडीदार किमत रुपये यैन १०७

१ पातल महताबी किनारा आस्वली किा ७००

२ पातळे सेलारी

१ पंचरंगी आडकणीदार किा १९५

१ बादली आडकणीदार किमत २२५

२

४२०

९ चिराडिया

१ निंबोली किमत रुपये ७५

१ केसरी किमत ४७

१ पंचरंगी किमत ८५

१ कुसुंबी शाल्दची ६५

१ कसरी किमत ६५

१ कुसुंबी छडीदार ८८॥

१ हिरवी खसखसी किा ९४

१ बनोसी छडीदार किा ९५

१ बादली सोनेरी किा ९८

९

७१२॥

२ चोलखण जरी कुसुंबी जालीदार

३३॥

१५

१९७२॥

० पेठेचा खर्च बाा पटी रुपये

२१०

२१८२॥

सनगे सुमारी पंधरा सनगे किमत रुपये येकवीशे पावणेऽत्र्याऐसी जमा आसे.

छ ४ रमजान

¶ This paper illustrates how outstanding accounts of purchases were adjusted. Sakwarbai referred to in the paper was the Rani of Shahu who performed sati and the account of her wardrobe is here mentioned.

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब याणी राजश्री इंजोजी कालभार यांस आज्ञा केली येसीजे. तुम्हास हुजूर दर्शनास यावयाविसी आलाहिदा आज्ञापत्र सादर केले असे, तर देखतपत्र हुजूर दर्शनास येणे. या कामास सखोजी पोल व हरजी बागूल हुजरे पाठविले यांसी खर्चास रुपये ५० पनास देविले आसत. आदा करणे. जाणिजे छ ७ सवाल सुरु सलास खमसेन मया अलफ. (बहुत) काये लिहिणे ?

लेखन
शुध.

बार सुद सुरुसुद बार

¶Order issued by Tarabai summoning Injoji Kalbhor to her presence.

पो छ ९ जिल्हेज सुा

सलास आश्विन शुध दसमी

श्री

श्रीमंत तीर्थरूप मातुश्री आईसाहेब

वडिलाचे शेवेसी

अपत्ये सभाजे राजे साष्टांग दडवत प्रणाम विनंती उपरी. अत्रत्य कुशल आश्विन शुध सप्तमी मंदवारपर्यंत असे. प्रस्तुत बहुत दिवस जाहाले, परंतु वडिलाकडून पत्र येऊन वृत्त निवेदने संतोष होत नाही. तर यैसी गोष्ट नसावी. निरंतर आसीरवादपत्री आनंद होये ते गोष्ट केली पाहिजे. वरकड कितेक आज्ञा राजश्री येसवंतराव गायकवाड यास केली आहे. सविस्तर वडिलांस लिहितील त्यावरून कळो येईल. उत्तर सत्वर पाठऊन द्यावे हे विनंती.

¶Sambhaji Raje of Kolhapur writes to Tarabai, enquiring after her health.

No. 197]

[25-10-1752]

पो छ १७ माहे

जिल्हेज सुा सल्लास

खमसेन मया व अलफ

श्रीगजाननवरद

तीर्थस्वरूप माहाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबाचे सेवेसी

आपत्ये सखुबाई निंबालकर दंडवत विनंती उपरी. येथील क्षेम जाणून स्वकीये स्वानंद लेखनाज्ञा करीत गेले पाहिजे विशेष. अवदा फलटण देसी पर्जन्य मुतलख नवता. बरंग पडले. तो राजश्री पेशवे यांची पत्रे आली जे अविलंबे स्वार होऊन येणें. त्यावरून बमयेफौज चिरंजीव बाबा पेशव्याकडे साहेबाचे भगवे निशाणाची सेवा करावी यैसे जाणोन गेले. सांप्रत्य माहादाजी निंबालकर याचे रोखे व. किले ताथवडा याचे रोखे देसात गावगना बकरी व मसाले ऐसे जाले आहेत. त्यावरून कुल रयेत तजावजा जाली आहे. यास्तव सेवेसी पत्र लिहिलें आहे. आजीपावतो दुसरा कोणाचा रोखा देसात जाला नवता; आणि अवदा नवी गोष्टी जाली. आम्हास तो आपणा वेगला दुसरा अस्ये कोणाचा नाही. उभयेतासहि ताकीद करणार साहेब समर्थ आहेत. विशेष काय लिहिणे. कृपा निरंतर असो दीजे विनंती.

¶*Sakhubai Nimbalkar complains to Tarabai against the rapacity of Mahadaji Nimbalkar.*

No. 198]

[14-11-1752]

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब याणी राजश्री बाबूराव भोसले यासी आज्ञा केली येसीजे. राा तानाजीराव खानवलकर यांची माणसे कागद घेऊन राजश्री कानोजी मोहिते याजकडे गेली होती. त्यांस तुम्ही माणसे आपणाजवळ ठेऊन घेतली म्हणून हुजूर विदित जाले. तरी तीं माणसे हुजूर पाठवणें. जाणिजे छ ७ माहे मोहरम सुा सल्लास खमसैन मया अलफ.

¶*Tarabai orders Baburao Bhonsle to send back the messengers whom he had detained on the way.*

श्रीआई आदिपुरुष

सकलगुणअलंकर्ण अखंडितलक्ष्मी अलंकृत राजमान्य
राजश्री बाळाजीपंडित स्वामी गोसावी यासी

पोष्य जगजीवन परशराम कृतानेक नमस्कार विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन करविलें पाहिजे विशेष. पूर्वी आपले पत्र आले होते जे राजश्री त्रिंबकराव यासमागमें कांही फौज पाठऊन तुम्ही तिकडील बंदोबस्तास राहणे म्हणून लिहिले होते, त्याजप्रमाणे त्रिंबकरायासमागमें फौज पाठवावी तरी त्रिंबकराव निघोन गेले. याजकडील इकडील बंदोबस्त करून दक्षणेकडील मनसबा घडत होता तो विघड करून राजश्री गमाजीस दीड हजार फौज नामी लोक बराबरी रवाना केला; इतकियांत राजश्री बाबूराव सदाशिव आपल्याकडे यावयासी म्हणून निरानरसिहपुरापावेतो जाऊन तेथें मुकाम करून जमाव पाच सातसें राऊत करून राजश्री आबाजी नाईक यांसी पुढे किला तार्थवडा येथे पाठऊन आपण लोकिकांत गेले ऐसे दृश्यमान करून एकाएकी निघोन ताथवडियास आले. आम्ही सातारा श्रीमंत मातुश्रीच्या दर्शणास गेलो होतो. राजश्री यमाजीपंत किणयेस होते. बातमी समागमें लष्करात होती. छ १२ मोहरमी बातमी कळतांच आम्ही निघोन किणयेस आलों. पुढे नाइकावरी फौज पाठऊन विचार करावा तो उभयता नाइक मजकूर किणयेस येऊन मध्यस्त घालून सांगोन पाठविले कीं भेटी घेऊन जाऊं. घरास आलियानंतर इतर अर्थ न करावा. याजकरितां भेटी होऊन निरोप दिला. बहुत काय लिहिणे लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶The visit of both Babuji Naik and Abaji Naik to fort Tathavda and further on to Kinhai is communicated to the Peshwa by Jagjivan Parashram Pratinidhi.

श्रीआईआदिपुरुष

पुरवणी राजश्री बाळाजी पंडित स्वामी गोसावी यांसी

विनंती उपरी. छ १२ मोहरमी उभयता नाईक मजकूर आमचा निरोप घेऊन सातारियास जाऊन रविवारी छ मजकुरी अस्तमानीची घटिका रात्री मातुश्रीचे दर्शण घेतलें, दुसरे दिवशीं इंदुवारी छ १३ रोजी जिवाईचे वाडीजवळी डेरा देऊन राहिले आहेत. वरकड त्याचे कर्तुत्वाचा अर्थ व विचार राजश्री दिनकर महादेव

याणीं लिहिलाच असेल अगर लिहितील. मुख्य त्यास आणून आमचे पारपत्य करऊन पुढें आणिली पारपत्ये करून राज्याचा बंदेज करावा हे मानस राजश्री मानसिंग जाधवराव याचे आणि या कर्मात अग्रगणी मध्यस्त बाळाजी केशव, विष्णुपंत याचे भाचे ते कुलदिवाण जाधवराव यांचे. पुढेंही योजिला अर्थ सिधीस न्यावा हें मनोगत जाधवरायाचे आहे. तदनुरूप योजना करीत आहेत. याज-मुलें राजश्री गमाजीचे राहणे जाले आणि पूर्वी आम्ही येविसीची सूचनाहि आपल्यास लिहिली होती जे पांचसातसे फौज लौकिकास्तव आमच्या साहित्यास व कोणी दरमियाने लबाडी करील त्याच्या पारपत्यास वाटाखाले पाठवावी. परंतु तेथील मनसबियांमुळे चितांत अर्थ न आला. प्रस्तुत येथें हें कुचोद्य उभे राहिले आहे. महतर पद द्यावें हेहि मनोगत जाधवरायाचे आहे. देतीलच. परंतु पारपत्य आपल्या चितांत करावयाचे असेल तरी राजश्री त्रिंबकराव विश्वनाथ यांसी लेहून दोन हजार फौज आमच्या साहित्यास पाठवावी. त्यांत सर्वहि बंदेज घडोन येतील. येविसीं अनमान न करावा. आमचा सर्व विचार आपल्यावरी आहे. आपण उदासता न करावी. प्रस्तुत माणसे ठेवावयासी कोठे स्थळ नाही. येविसीची विचारणा आपण चितांत आणून मनुषास स्थळें योजून पाठविले पाहिजे. मार्गप्रतीक्षा करीत आहों. कलले पाहिजे. बहुत काय लिहिणे लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶The Pratinidhi Dadoba requests the Peshwa to help him against the mischief contemplated by Babuji Naik with the help of Manaji Jadhav.

No. 201]

[16-12-1752

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य गजश्री
दिनकर माहादेव गोसांवी यास

सेवक विश्वासराऊ बलाल नमस्कार सुर सन सलास खमसैन मया व अलफ. तीर्थरूपांनीं लष्करांतून तुम्हांस पत्रें लेहून पाठविलीं आहेत, तीं तुम्हांकडे पाठविलीं आहेत, यांजवरून सविस्तर वृत्त कलेल. तीर्थरूपांनीं मनसब्याचे अर्थ व कर्तव्य पदार्थाचा विचार सर्व लिहिला आहे तो पुर्ता समजोन जो विचार करणें तो करून आम्हांस येथें लेहून पाठवीत जाणें व तीर्थरूपांकडे वरचेवर लेहून पाठवीत जाणें. तुम्ही लिहून पाठवाल त्या अन्वये येथून साहित्याची तरतूद सर्वहि

१ विष्णु विश्वनाथ ? (ले. ७९ पहा.)

होऊन येईल; परंतु घाबरेपणें न लिहिणें. दम धरून पुर्ता शोध करून लिहीत जाणें. तुम्ही जो मजकूर त्याहाल त्याप्रमाणें साहित्य उपराला सर्वहि होऊन येईल. परंतु मुख्यत्वेकरून सर्व प्रकारें प्रतिनिधीपासून नेट धरवावें. याणीं त्याचें विश्वासावर जाऊन न फसावें. येविशीची सावधता तुम्ही वरचेवर करावी, आणि दिवसाचें नित्य वर्तमान वरचेवर आम्हांस लिहीत जावें. फौजेचीं पथकें आणविलीं आहेत. दोन तीन हजार फौजहि थोडेच दिवसांत जमा होईल. हशम वगैर सरंजामहि पोल्ता पुण्यास याउपर राहीलच, परंतु तीर्थरूपांचे लिहिल्याप्रमाणें सर्वहि मनसब्यांचे सुकाण मंत्रभेद होऊं न देतां राखावें. हालीचे पत्रींचे भाव इतर कोणासहि कळूं न द्यावे. ज्यांसी प्रयोजन त्यांसीच तुम्ही सर्व प्रकारें बोलून ते काईम राहात तें करावें. रवाना छ ९ माहे सफर. (लेखनसीमा.)

¶*Visvasrao Ballal cautions Dinkar Mahadev to use the greatest circumspection in obtaining accurate information about the Naik's movements and to act accordingly for preventing trouble.*

No. 202]

[28-11-1752

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्री
दिनकर माहादेव गोसांवी यांसी

सेवक विश्वासराऊ बलाळ नमस्कार सुदूर सन सलास खमसैन मया व अलफ. तुम्ही तीर्थरूपांस पत्रें पाठविलीं तीं पावलीं, त्यांचीं उत्तरं आलीं तीं पाठविलीं आहेत, त्यावरून कळेल. तेथील वर्तमान वरचेवर नवल विशेष अढळत जाईल व कळेल तें लेहून पाठवीत जाणें. जाणिजे छ २१ मोहरम. तुम्हांकडील बाळाजी गणेश आले होते त्यास सांगणें तें सांगोन तुम्हांकडे पाठविलें आणि सांगितलें कीं तुम्ही जातांच सांगितले मजकुराचे सविस्तर जाबसाल लिहून पाठवावे, त्याचें उत्तर कांहींच पाठविलें नाही; व वरकडहि कांहीं नवलविशेष पूर्वीं तुम्ही पत्र पाठविलें होतें त्या अलीकडे लिहिलें नाही. तर निरोपाचा जाबसाल व नवल-विशेष वर्तमान वरचेवर सर्वदां लिहून पाठवीत जाणें. नवीन गृहस्थ आले आहेत त्यांची फारशी वळवळ असली आणि जरूर फौजेचा दबाव पाहिजेसे असेल तर तैसेंच लिहून पाठवावें. फौजहि जमा केलिया होईल, परंतु जागजागां जफतीचे कामावर आहे. विना प्रयोज्यन जमा केलिया काम बुडेल तर अंतरबाह्य सविस्तर शोध करून सत्वर लिहून पाठवणें, त्याप्रमाणें तरतूद केली जाईल. छ मजकूर

तीर्थरूपांचे पत्री तुम्हांस मोगलांकडील वर्तमान लिहिलेंच आहे. त्यास खुलासा मजकूर. सर्वप्रकारें यदां आपली जबरदस्ती, मोगलाचें बळ कमी, परंतु केवळ बुडऊन नेसनाबूद करूं म्हणतील तर आगीचें बळ, त्याबद्दल इकडील व तिकडील व मुलकाची खराबी फार होईल, यास्तव विवेकावर घेऊन सलाच मोगल गळां पडून करतो तो करावा. ये समयी त्यांस रक्षावें हाच विचार होईलसा दिसतो; तथापि ईश्वरी इच्छा न कळे. याउपरहि नवल विशेष येईल वर्तमान तें लिहून पाठविलें जाईल. छ मजकूर. (लेखनसीमा)

¶*Vishvasrao Ballal to Dinkar Mahadev, assuring military help for the Pratinidhi and reporting the overtures for peace with the Nizam. This is the first initiation of the rising son of the Peshwa into the affairs of state.*

No. 203]

[30-12-1752

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्री

दिनकर माहादेव गोसांवी यांसी

सेवक विश्वासराऊ बलाल नमस्कार सूर सन सलास खमसैन मयां व अलफ. तुम्ही छ २२ सफरचीं पत्रं पाठविलीं तीं पावलीं, लिहिलें वर्तमान सविस्तर विदित जाहलें. राजश्री प्रतिनिधीचे उपराळियास फौज पाठवावयाचा मजकूर लिहिला तो साद्यंत कळला. ऐशियासी पूर्वीं फौज पाठऊन यावयाविशी तुमचीं निकडीनें पत्रें येत होतीं तीं मध्यें तीर्थरूपांचा व मोगलाचा सला जाहाला त्यामुळें नाईक दबलेसे जाहाले, याजकरितां फौज पाठविली नाहीं; परंतु कोणे वेळेस कोणता समय पडेल हें कांहीं कळत नाहीं. फौज जवळ असावी हा भाव चित्तामध्ये आणून गंगथडी प्रांते राजश्री दादो माहादेव व खंडेराऊ बरगे फौजमुद्रां होते त्यास पत्र. लेहून पाठऊन आणविलें. ते लौकरच येतील ऐसें समजोन तुम्हांस लिहीत गेलों कीं फौज पाठवितों; परंतु फौज नाशिकचे गदीस मोर्चे देऊन गुंतली आहे. इतक्या दिवसांत गदी हस्तगत जाहाली असेल अथवा आठां चहूं दिवसांत होईल, तदनंतर फौज येईल, आली म्हणजे पाठऊन देतों. फौज नाशिकचे गदीस गुंतली नसती तर येतीच. आतां मोर्चे दिले असतां उठऊन आणावी, तेव्हां बदनक्ष होतो आणि लौकिक फटकळ होतो; याजकरितां कार्य जाहालियावितरिक्त आणितां येत नाहीं, हा विचार तुम्हांसहि कळतच आहे. यानंतर राजश्री मल्हारजी होळकर यांजकडील मजकूर लिहिला तो साद्यंत कळला. ऐशियास ह्या गोष्टी त्यांजपासून कदापि घडणार नाहींत, त्याणीं बहुत देखिलें आहे व बहुत ऐकिलें आहे. विचारी पुरुष आहेत, अविचारी नाहींत. रुसोन आले याजमुळें, शिपाई आहेत, ऐखादे

समयीं बोद्धून दाखविलें असेल त्याजवरून राजकारणीं मनुष्यें आहेत त्याणीं आपपल्ये भावें घेतलें असेल; इतका मजकूर असता तर येथें आम्हांस कांहीं तरी अढळता, आम्ही ते गोष्टीची पैरवी करणें तैशी करितों. त्यांच्या घरीं हा मजकूर कांहींच आढळत नाही. तुम्हांस खरें अथवा लटकें जें वर्तमान आढळलें व कळलें तें आम्हांस कळावें याजकरितां लेहून पाठविलें; उत्तम गोष्ट केली. आम्ही त्यांजकडील बातमी राखणें तैशी राखीत जाऊं आणि आढळेळ वर्तमान तें तुम्हांस लेहून पाठवीत जाऊन. तुम्हांस तेथें जें वर्तमान अढळत जाईल व कळेल तें खरें असो अथवा लटकें असो; परंतु वरचेवर लेहून पाठवीत जाणें. लेहून पाठवावयाविशी आळस येकंदर करीत नव जाणें. तुम्ही तेथील वर्तमान तपशिलवार लेहून पाठवितां हे गोष्ट उत्तमच आहे, येणेंकरून तेथील सर्व वर्तमान कळोन सावधतेस अंतर होत नाही. आम्हांसहि राजश्री प्रतिनिधि व राजश्री येमाजीपंत फौजेविशी लिहीत असतात, आम्हीहि त्यांस समाधानपूर्वक फौज येतांच पाठऊन देतो म्हणून लिहितों; परंतु अडचणीचे पर्याय जाले ते तुम्हांस कळावे म्हणून सविस्तर लिहिले असेत. हालीहि मागतीं त्यांजकडे पत्रें पाठविलीं आहेत कीं गदी फत्ते जाहाली असली तरी लौकर येणें. कार्य जालियानंतर तेहि लौकरच येतील. नवल विशेष दिनचर्येचें वर्तमान सर्वदां लिहून पाठवीत जाणें. प्रतिनिधीकडील तीन चिठ्या पाठविल्या त्या पावल्या. रवाना छ २३ सफर

लेखन
सीमा.

¶ *Vishvasrao Ballal to Dinkar Mahadev, assuring him that reinforcements would be sent to the Pratinidhi as soon as they would be available after the successful conclusion of the siege of Nasik where they were employed. News about Malharrao Holkar's treachery was also received : but the writer says in a very interesting and informing letter that it may not be true.*

No. 204]

[9-7-1752 ?

श्री

राजश्री पंत प्रधान
गोसावी यासी

६ श्रीमंत सकलगुणअलंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीहांकित
राघोजी भोसले व जोगोजी भोसले व माधवराऊ भोसले व हणमंतराऊ भोसले

+ हा नागपूरकर नव्हे.

कृतानेक दंडवत विनंती. येथील क्षेम ताा आशाढ शुध दशमीपर्यंत येथास्तित जाणऊन स्वकीये स्वानंदवैभवादिलेखन करावयास आज्ञा केली पाहिजे विशेष. येथील वर्तमान पूर्वी सेवेसी लिहिले त्यावरून श्रुत जाले असेल. तहाचा मजकुर राजश्री दमाजी गायकवाड व राजश्री देवजी ताकपीर व राा माधवराऊ निंबाजी व राा मलार गोविंद यानी तहाचा मजकूर घातला, परंतु धातुपोशण दिसते. प्रस्तुत मातुश्रीबाई भाडगावीहून अंतःपुरास गेली. तेथून आलियावरी जे होणे ते आपले प्रतापे करून होणे ते होईल. पर्वताचा मजकूर तर परस्परें शामलाचे साहित्या जकिरा व नूतन शामल भरणा भारी होऊन बंदोबस्ती करितात. सारांष साहेबानी आमचा हात धरून अभिमान धरिला त्याचें सार्थक करणार आपण समर्थ आहेत. वरकड कितेक सविस्तर वर्तमान राा संकराजीपंत व राा माणको नागनाथ सेवेसी पाठविले आहेत, ते निवेदन करितां श्रुत होईल. बहुत काय लिहिणे, कृपा निरंतर असो दिलही पाहिजे हे विनंती.

मोर्तब
सुद

¶The move for negotiations started by Damaji Gaikwad and Devji Takpir is communicated to the Peshwa by the Bhonsles Raghoji, Jogoji, Madhavrao, etc., probably employees of the Senapti.

No. 205]

[1752?

श्री

यादी आईसाहेबांच्या पत्राचा जाब. साहेबीं पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट जालें. राजश्री येमाजीपंत यांणी आपणांकडील चिमणाजी विठल याजबराबर जमाव देऊन जावली सुम्या प्रांते रवाना केले आहेत, ते किल्ले प्रतापगडास उपद्रव देणार म्हणोन विदित जालें, तरी येविशी येमाजीपंतास ताकीद करून सांगोन किल्ल्यास उपद्रव न लागे तें करणें म्हणोन आज्ञा केली. ऐसियास राजश्री येमाजीपंत पुण्यांत होते ते प्रस्तुत लष्करांत आले आहेत. ये गोष्टीचें वर्तमान मनास आणून येविशी मशारनिलेस ताकीद करून सांगोन किल्ल्यास उपद्रव न लागे ते गोष्टी करूं.

येणेंप्रमाणें पत्र लिहावयाची आज्ञा जाली.

¶Tarabai agrees to issue orders to Yemaji Shivdev not to molest Pratapgad.

श्रीभवानीप्रसन्न

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेसी

विनंती. सेवक येमाजी सिवदेऊ कृतानेक नमस्कार विज्ञापना. ताा छ १४ मोहरम मुकाम किणये स्वामीचे कृपेकरून वर्तमान यथास्थित असे विशेष. येथील दिनचर्येचे वर्तमान राजश्री पंतप्रतिनिधि यांचे पत्री लिहिलें आहे त्याजरून विदित होईल. राजश्री प्रतिनिधिपंत यांसी स्वामीविना दुसरे दैवत नाही. स्वामीच्या चितात जो अर्थ येणे तो सुखी येऊ. सारांष गोष्टी येथील मनसबा एकच आहे. जो स्वामीच्या अकल्याणाच्या (गोष्टी) बोलतो त्याजवरी दया मातुश्री करिता(त). राजश्री जाधवरावहि त्यासी स्नेह करितो व जो स्वामीच्या कल्याणाची गोष्ट बोलोन जाबसाल करितो त्याचे पारपत्य करावयाचे चितावरी घेतात. हा अर्थ स्वामीच्या चितात न आला तरी आमचा इलाज काय? सारांष गोष्टी पंत-प्रतिनिधीचे कबिले त्यांसमागमे फिरतील. जें घडावयाचें असेल तें घडो. परंतु आमची माणसें पुण्यांत आहेत. कांहीं माणसें वस्तभाव, सिंगरे साठी, सतर कुणबिणी, देखील पुण्यास रवाना करितो. परंतु नित्यकृत्याचें साहित्य व वरकड किरकोळहि साहित्य पाहिजे. स्वामी थोर आहेत याचा विचार केला पाहिजे. आम्हास तो दुसरी गति नाही. श्रीमंत राजश्री पंत प्रतिनिधि यांच्या कबिलियास स्थल नेमून देणे. स्वामीसहि विदित आहे. स्थळ नेमून देणार स्वामी समर्थ आहेत. चिरंजीव राजश्री त्रिबकराव शेवेसी पाठविले आहेत यांचे पालन करणार स्वामी थोर आहेत. सर्व प्रकारें सांभाळ केला पाहिजे. शेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶ Yamaji Shivdev to the Peshwa, assuring him of his own and the Pratinidhi's loyalty and requesting protection for himself and family at Poona against the machinations of Tarabai.

श्री

तीर्थरूप श्रीमंत माहाराज मातुश्री

आडसाहेब साहेबाचे सेवेसी

‘अपत्ये कानोजी मोहिते दोनी कर जोडून सिर सां दंडवत विनंती. ताा छ ५ शाबान पावेतों साहेबांचें कृपाद्रिस्टीकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. साहेबीं आज्ञापत्र पाठविले, पावोन बहुत समाधान जाहाले. तेथे आज्ञा

जे सिबंदी उतरून देणें म्हणोन आज्ञा; त्यास सिबंदीनें गवगवा बहुत केला आहे तो पत्रीं लिहितां पुर्वत नाही. रोज उठोन गवगवा करितात. सिबंदीचे पाई पनास हजारपावेतों खाली आलों. त्यास उस्तवारी करणार साहेब धणी आहेत. उस्तवारी करून लोकांस निरोप द्यावा लागतो. साहेबी उस्तवारी करून दिली पाहिजे. साहेबांचे आज्ञेखेरीज नाही. ज्याप्रां हकूम होईल त्याप्रां वर्तणूक करीन. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Kanhoji Mohite requests Tarabai to liquidate the debt in which he is involved on account of the expenses of his army, before it could be disbanded.*

No. 208]

[27-1-1753

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री

आईसाहेब

साहेबाचे सेवेसी

विनंती. सेवक सिवाजी सालोखे कृतानेक विज्ञापना. ता० २१ रबिलौवळ पावेतो साहेबाचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे. यानंतर राजश्री उदाजी चव्हाण व राजश्री मालोजी घोरपडे मुधोलकर व राजश्री आबाजी घाटगे कागलकर व चिकोडीकर वगैरे पालेगार व राजश्री स्वामी करवीरवासी यांची हुजरात व निशान यैसे पाच सात हजार राऊत प्यादे जमा होऊन आजी महिनाभर मिरज प्रांतात येऊन प्रांत आवघा खराब जाहला. येविसी कुमकेचा अर्थ व खर्चाचे बेजमीविशी साहेबाचे सेवेसी विनंतीपत्रें पाठविली. परंतु कुमकहि येऊन न पोहचली व खर्चाचीहि बेजमी न जाली. सोनीचे ठाणेस वेढा घालून बैसले. चिरंजीव राजश्री आगनोजी सालोखे कबिलेसुधा देखील घोडी पिडी आदि करून ठाणेत होते. आत पाणियाचा तोटा जाहला व बाहेरून कोणाची कुम(क) न जाली, याजमुले ठाणे जेर होऊन घेतले. तेथोन निघोन-मिरजेवरी येणार यैसा मजकूर आहे. याचा विचार साहेबी करावा. दिवसे-दिवस फौज भारी होत चालिली. सेवकावरी निदानचा प्रसंग प्राप्त जाहला आहे. यास्तव सेवेसी विदित व्हावे म्हणून विनंतीपत्री लिहिले आहे. तरी अशा समयात कुमक येऊन पोहचल्या किल्याची व सेवकाची शरम राहती आणि साहेबाचा जागा जतन होतो. राजश्री पंत प्रतिनिधि व राजश्री बाबूराव व हुजरात यांची रवानगी होऊन सत्वर येऊन पोहचलेल्यानें गनीमाचा पराजय करणार साहेब धणी समर्थ आहेत. दारूगोली दाणा सामानाविशी साहेबास पेशजी पाचसात वेला लिहीतच आलो, परंतु उस्तवारी होऊन आली नाही तरी

खर्चाची बेजमी व दारुगोलीचे साहित्य व कांही बाण यांची उस्तवारी होऊन रवाना करणार साहेब धणी आहेत. सेवकाचे इनाम गाव दोन आहेत. त्यास साहेबी येक दोन वेला परवानगी दिली होती. परंतु सनद आली नाही, तरी साहेबी सेवकावरी कृपाळु होऊन तांबवे व नादगाव या दोही गावच्या सनदा द्यावयासी आज्ञापत्र पाहिजे. आम्हास साहेबाच्या पाया खेरीज दुसरे दैवत नाही. शेत्रु भारी जाहल्याने साहेबाचे उपयोगी नाही. यांत साहेब धणी आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Sivaji Salokhe complains to Tarabai against the depredations of Udaji Chavan, Maloji Ghorpade Karvirkar and others in the province of Miraj and requests her to send an adequate force to relieve him. Take Nos. 230 and 233 with this letter.*

No. 209]

[13-1-1753

पो छ १२ रबिलेवल

श्री

श्रीमंत माहाराज तीर्थरूप मातुश्री आईसाहेब

साहेबाचे सेवेसी

अपत्येवत पार्वतीने कृतानेक विज्ञापना. ता छ ७ रबिलावलपरित साहेबाचे कृपाद्रिष्टीकरून आपल्याकडील वर्तमान येथास्तित्त आसे विशाष. साहेबांचे सेवेसी संक्रमणाचे तील शर्करायुक्त पाठविले आहेत. वडिली स्वीकारावे. प्रविष्ट जाहलेचे प्रतिउत्तर द्यावया आज्ञा केली पाहिजे. यानंतरी या प्रांतात राजेश्री उदाजी चव्हाण हिमतबहादर याची फौज आली आहे. समागमे पलीकडील माहाराज राजश्री स्वामी करवीरवासी याजकडील आहे. मिरजेनजीक नमजीवर (?) मुकाम आहे. मिरजकराचे त्याचे युध्ये जाहले. राजश्री प्रतिनिधि याची फौज रविवारी वांगीस आली. पुढे कोणीकड जाणार कलत नाही. सेवेसी श्रुत व्हावे याजकरिता लिहिले आसे. श्रुत होये हे विज्ञापि

¶*Tarabai is informed by one Parvati that Udaji Chavan in conjunction with the forces of the Kolhapur Raja has invaded the territory of Miraj.*

No. 210]

[18-1-1753]

पौ छ २२ रबिलौवल

श्रीराम**श्रीमन्माहाराज मातुश्री आईसाहेब****साहेबाचें सेवेसी**

विनंती सेवक घनशाम नारायेण मंत्री कृतानेक विज्ञापना. येथील कुशल ता पौष्य सुध चतुर्दसी गुरुवारपर्यंत साहेबाचें कृपावलोकने येथास्थित असें विशेष. कृपा करून संक्रमणप्रयुक्त तीलशर्करा पाठविली ती पावली. चव्हाणानें मिरज प्रांते धामधूम करून कलह आरंभिला आहे, त्याकरितां प्रतिनिधि रवाना केले आहेत, त्यांस सामील होऊन उपमर्द होये तो करणे म्हणून आज्ञापिलें. त्यावरून राजश्री गोपालजी भोसले यांस आणऊन फौजनसी रवाना करविले आहेत. आम्हा-कडीलहि लोक जमा करविले आहेत. सत्वरीच सामील होतील. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञासि.

¶*Ghanashyam, after his father Naro Ram's death in 1748, accepts the orders of Tarabai and sends his contingent against Udaji Chavan.*

No. 211]

[25-1-1753]

पौ छ २२ रबिलौवल

श्री**तीर्थरूप मातुश्री आईसाहेब वडिलांचे शेवेसी**

अपत्ये संभाजी राजे कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विनंती उपरी. अत्रत्य कुशल पौष्य बहुल सप्तमी गुरुवासरपर्यंत असे. यानंतर वडिलीं पत्र पाठविले ते पावोन संतोषावह जाहाला. मकरसंक्रमणाप्रयुक्त तीलशर्करा पाठविली ते उत्तम समई पावोन अत्यादरे स्वीकार करून परम संतोष जाहाला. याचन्वये पत्रीं संतोषामिदृधि करीत असावे हे विनंती.

¶*Sambhaji Raje to Tarabai, conveying compliments of the season for the Sankranti day. It would be interesting to ascertain the periods during which Tarabai and Sambhaji of Kolhapur were on friendly terms or otherwise ; this letter can supply a partial clue.*

पो छ २७ रबिलावल

श्री

सेवेसी विज्ञापना. प्रतिनिधीनी स्वामीस पत्र लिहिले होते त्याचा जाब त्यास लिहिला त्याचा अन्वये सेवकास लिहिला तो कलला. स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे तीन महिने त्यास सांगत लिहीत गेलो. आजपावेतो त्यास प्रमाण वाटत होते. केवल प्राणावर गोष्ट आली त्यापासून रात्रदिवस नेत्र गालीत बसले. आमचा उपाये ल्याहावयाचा राहिला नाही. पंधरा रोजांतील * * * तीन मास जाहाले अद्यापि कोठेहि दिसत नाही * * * * * सेवकाने काय म्हणावे ? मातु * * * * * नाईकाचा चवाणाचा पदरी पैका नाही. देव ब्राह्मणाच्या इनामती आदीकरून घासडाणे घेतले. चवरोजा रोजमरा पंधरा रोजानीं दिल्या. सेवट परिणाम नाही, तेव्हां संकटांत पडिले. आम्ही कृत्रिम करितो असे परिछिन्न त्यास बिंबले. या काली दहा हजार रुपये भागानगर आगर हर कोठील येवजी मिलते तर महिना पंधरा रोज टिकाव धरते. याउपर दम धरित नाही. सेवकाने पहावे ते विदित करावे म्हणून लिहिले आहे. नाईकास मल्हारबाने पैका दिल्या, मातुश्रीस पन्नास हजाराच्या मोहरा पाठविल्या, यामुले सावध जाहाले. नाईक आपले फौजेस नालबंदी देतात, रोज सेपनास येत आहेत, बोली करीतच आहेत. दोन हजार पावेतो जमा जाहाले. बारामतीस तर्ण-सडी ठेविली नाही. किल्यावर चढवून आधीच सावध होऊन हाताभवती गुंडाळून तयार जाहाला आहे. मनसबा काहीं कलत नाही. ताथाब्बाचे राजकारण कसे करितां ते लिहिणे म्हणून आज्ञा, त्यास मुरारजी घोरपड्याचा सापत्न भाऊ सुभानराव घोरपडा येथं मातुश्रीनी आषाढमासीं आणिला. बहुत कांहीं आशा दाखविली होती. त्यामुळे येऊन फसला. कर्जदार जाहाला. परिणाम नाही, याउपर मागे तोंड काय दाखवावे, श्रीमंत स्वामीची सेवा करून लौकिक संपादावा, हा सिद्धांत करून आम्हाकडे बोली लाविली. त्यास प्रस्तुत फल काय ? परंतु बोलत होते असे करून ठेवावे. त्यास आम्ही सांगितले तुमचे हातून कांहीं काम होऊन येते तर आम्हास श्रीमंताजवळ विनंती करावयास जागा होती. त्यावरून ताथाब्बावर कर्णाटकी प्यादे संभरपावेतो आहेत ते याचे वल्ल्ये त्याकडे राजकारण करून, किल्ला घेऊन द्यावा हा मनसबा योजिला आहे. प्याद्यांस पांच सात हजार रुपये द्यावे, पुढे चालवावे, सुभानरायास मातुश्री सरंजाम देणार आहेत त्यास श्रीमंतानीं संमत देऊन याचा जडाव येथं करून द्यावयाचें वचन द्यावे, याप्रमाणे

द्यावे लागते. किल्यावर कानडे लोक संभर सवासे नाइकाचे खासगी चालीस पन्नास प्यादे जाऊन येऊन असतात. फारसे जातील त्या दिवशीं बाकी असतील ते खाली घालवावे. आपणच किल्ला बलकावा, आमचे दोनसे माणूस ठिकाण करावे, तेथें नेऊन ठेवावे याप्रमाणें जाहाल्यावर आहे तेच दरवाज्यानें चढवावे याप्रमाणें राजकारण होत आहे. नाइकाची लेक व आनखी किरकोल बायका किल्यावर आहेत. वस्तभाव एक लक्षपावेतो आहे. पांच सात महिने पुरे ऐसा गलाहि किल्ल्यावर चढविला आहे. काम बरेंच दिसते. परंतु नाइका-पासून एकादी बावगी वर्तणूक होऊन सरकारकामास धका बसोन जाहिन्यान्यांत गोष्ट आलियाखेरीज हे काम स्वामी करणार नाहीसे दिसतें. परंतु राजकारण आसल्यास तोटा नाही, नफाच जाहाला तर होईल, म्हणोन बोलोन करार करून ठेवितो. पर्वताचा फारच गलाटा जाहाला असे. तुमचे विचारे जाहाले तर दोन तीन हजार पावेतो रुपये त्याजकडे दक्षणेस रवाना करावे * * * * *
 * * * * * आम्हाजवळ पैसा नाही. पोषे * * * * *
 * * * * * दिल्ला पाहिजे. त्यास तीन हजार व त्यास देणे काय असतील ते, या पत्राच्या जाबाबा देविले पाहिजेत. गंगजीरायास पाठवावयाचा मनसबा विचारास आला तर त्यास हजार दीड हजार तूर्तच द्यावे लागतील. त्याची आज्ञा करावी. पर्वतांतून कारकन आला त्यास आठ रोज होऊं आले. मार्गे काय जाले असेल, फिरोन त्याचाहि करारीचा जाब आणावा म्हणोन त्याजकडील कारकुनासमागमे पाठविला. पांचसे रुपये उगेच समागमे दिल्ले आहेत. तो मोठा जलद तिसरे रोजीं माघारा आम्हाकडे येईल. करारजाब आला. दोघास पाठवावयाची आज्ञा जाली तर पाठवू. पैका आधी देविणार स्वामी समर्थ. हे विज्ञापना.

¶The writer gives an account of Babuji Naik and his preparations at the fort of Tathoda. Murarrao Ghorpade's brother Subhanrao, who had arrived at Satara, was befriended and induced by the writer to capture the fort from the Naik by surprise.

No. 213]

[8-2-1753

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्री
 दिनकर महादेव गोसावी यांसी

सेवक विश्वासराऊ बलाल नमस्कार सूरसन सलास खमसैन मया व अलफ. तुम्ही छ २ रबिलाखरचें विनंतीपत्र पाठविलें तें पावलें, लिहिलें वर्तमान सविस्तर विदित जाहालें. राजश्री आबाजी नाईक यांचें व राजश्री येमाजी शिवदेव यांचें युद्ध होऊन

नाइकाचा मोड जाहाला. निशाणाचा हत्ती व दोन तीनशें घोडे प्रतिनिधीचे फौजेने घेतले. नगान्याचा उंट नेला व बुनगे छुटले म्हणून तपशिलें लिहिलें तें साद्यंत विदित जाहलें व राजश्री येमाजीपंत यांणीं पत्र लेहून पाठविलें, त्यावरून सर्व विदित जाहलें. राजश्री बाबाजी जाधव फारच खिन्न जाहाले. प्रतिनिधीचा आमचा दावा लागला, याउपर आम्हांस कलेल तसा सूड घेऊं म्हणोन बहुत काहीं आवेशानें वलगना केली, त्याचीं कारणें लिहिलीं तीं कळलीं. येविशी बातमी राखावी म्हणून लिहिलें व नीरेवर फौज स्वामीची आली, हें फार उत्तम जाहलें. येथें फार दबाव पडला, प्रतिनिधीहि सांगतील तेव्हां त्याची कुमक करावी लागेल, येविशी तेथ सरदार आहेत त्यांस आज्ञा करावी म्हणून लिहिलें तें कललें. ऐशियास तुम्ही लिहिलें त्याप्रमाणें नीरेवर फौज आहे तेथील सरदारांस लेहून पाठविलें आहे. राजश्री दादो महादेव फौजेसहवर्तमान येकां दोहो दिवसांचे मजलेवर आले आहेत. लौकरच येतील; आणि येथें येतांच ताबडतोब रवाना करितों. याउपरी फौज यावायाचा काहीं गुंता आहे ऐसें नाही. फौज येऊन पोहचली ऐसेंच निसंदेह समजावें. वरकड कित्येक बातमी तुमचे लिहिल्याअन्वये राखणें ती राखीतच आहों. येथें तों काहींच अढळत नाही, तशाहिमध्ये शोध करावयाचा त्या प्रकारं करीतच आहों. तुम्हांसहि तेथें जें अढळत जाईल तें वरचेवर लेहून पाठवीत जाणें. जाणजे छ ४ रबिलौखर. (लेखनसीमा).

¶Vishvasrao Ballal informs Dinkar Mahadev that he was glad to hear the news of Yamajipant's victory over Babuji Naik and assures him that further succour was being sent to Yamajipant without delay.

No. 214]

[9-2-1753 ?

श्री

विनंती. येथील क्षेम जाणून स्वकीये लेखनआज्ञा केली पाहिजे. विशेष. किले यादवाड येथे निशाण चडऊन झेंडा उभा केला. माघ सुध शष्टीचे मुर्त किला हस्तगत जाहाला. गोकाक परगणेस बोटगिरेस निशाण पाठविले आहे. यादवाडकर व गोकाककर हे दोनी देशमुख सर्व प्रकारे स्वामीचे पदरी पडल्या सर्व प्रकारे याचे आगत्य धरून निभाऊ देणार स्वामी समर्थ आहेत. सर्व प्रकारे देशमुखचे ऊर्जित केले पाहिजे. कासिदाचे वर्तमान राजश्री रामचे(द्र) आणाजी याही शेवेसी लिहीले आहे, त्याजवरून विदित होईल. किलेचे बुरज सुमार सर्वास आहेत. याखेरीज येक बुरजावर सज्या बांधला आहे. दरवाजे दोन व

विझरी तीन व तोफ येक बुरुजावर आहे. किला उची सात गज आहे. आसपास कुरंदाचा धोंडा आहे. मोरचा व सुरंगाचा विलाज काही नाही. घोडेचा विलाजई नाही. भर किला आहे. परंतु इमारत कची आहे. किलेबाहेर पेट बोसली आहे. किलेखाले गाव पचवीस चालत आहेत. हे सर्व वर्तमान स्वामीस शेवेसी श्रुत व्हावे याकरिता लिहिले आहे. वरकड वर्तमान सिनापा व गोपालजी शेवेसी निवेदन करिता विदित होईल. बहुत काये लिहिणे ? कृपा आसली पाहिजे हे विनंती. राजश्री रामचंद्र आणाजी यास व देशमुखास वस्त्रे उतम पाठवावियास आज्ञा केली पाहिजे. हे विज्ञापना.

¶ *Visaji Narayan reports the capture of the fort of Yadwad, evidently for the Peshwa. It must be ascertained from whom the place was captured. This should follow letter No. 231.*

No. 215]

[13-2-1753

श्री

राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

श्रीसकलगुणांलंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री सिदोजी थोरात कृतानेक साष्टांग दंडवत विनंती. तागायेत छ ९ माहे रबिलाखर मंगलवारपावेतो मुा चिमणगांव येथे स्वामीचे कृपेंकरून वर्तमान यथास्थित जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा करावी. यानंतर स्वामीचे आज्ञेवरून राजश्री पंतप्रतिनिधि याजपासीं फौजेसुधां आसों. राजश्री बाबू नाईक याचा व राजश्री प्रतिनिधीचा दोन वेळा मुकाबिला जाहाला. आजी छ मजकुरी मोडून पिवाड(?)केला. राजश्री आबाजी नाईक हस्तगत जाहले. दोन हती सांपडले. पैकीं येक मृत्यु पावला. तो युधाचा विस्तार चिरंजीव राजश्री सिवाजी थोरात सेवेसीं निवेदन करितां विदित व्होईल. वरकड सेवकाचा आभिमान स्वामीस आहे. आपले पायां-सिवाई अन्यत्र विचार नाही. सेवकाचा अनुपत्ये विचार दूर करणार स्वामी धणी समर्थ सर्वज्ञ आहेत. बहुत काय लिहिणे. कृपा वर्धमान असों दिलही पाहिजे, हे विनंती.

¶ *Sidhoji Thorat reports to the Peshwa a skirmish between the Pratinidhi and Babuji Naik in which Abaji Naik was captured. Thorat had helped the Pratinidhi by order of the Peshwa.*

पो छ १३

रबिलाखर मुग सलास

खमसेन

श्रीआईआदिपुरुष

सेवेसी विज्ञापना. ताा छ १२ रबिलाखर भृगुवासर मुग सिरैवडे कृष्णातीरी साहेबाचे कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. साहेबी आज्ञापत्र पाठविले तेथे (आज्ञा) जे. चव्हाणाकडील धंदा निर्वेध जाला असला तरी तुम्ही विशाळ) गडच्या शहास सत्वर जाणे म्हणून आज्ञा केली. त्यास चव्हाणाकडे बातमीस (?) लोक ठेविले असे. प्रस्तुत चव्हाणाचे मुकाम सेटसल कवठे येथे आहे, झाडून फौज फुटून गेली नाही. वरचेवरी रुसवे होऊन लोक जात आहेत. पुरता तिकडील विचार कललियानंतर मग विशालगडच्या शहास आज्ञेप्रमाणे जाऊन पारपत्य केलें जाईल. चव्हाणाच्या लस्करांत वर्तमान आहे जे कोकटणूर येथे जाऊन वेढा घालावा येसे आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Pratinidhi to Tarabai, communicating the movements of Udaji Chavan.

श्री

श्रीमंत नाना स्वामीचे
शेवसी

आज्ञाधारक विसाजी नारायण कृतानेक विज्ञापना. येथील क्षेम ताा फालगुण सुध येकादसी पावेतो किले यादवौड येथे स्वामीचे दयेकडोन मुखरूप आसी. विशेष. किले यादवौड येथे निशाण लाऊन सेवस विनंतीपत्रे पाठविली होती, त्यावरून सेवसी सत जाहाले आसल. राजश्री रामचद्र आणाजी याजकडील ब्राह्मण, जासुदासमागमे होता, त्याचे नाव हुजूरचे पत्री काही * होते. येसे आसोन श्रीमतानी त्याजबा जाबस्वाल केला त्याजवरून या मनसुभेचे मकसुदी तेथे आहेत, त्याही आपले रावटसि नेऊन बहुत प्रकारे बोद करून त्या ब्राह्मणाने रुबरू स्वामीपासी विनंती केली जे, या ग्रहस्तास रवाना करणे. त्यावरून स्वामी त्याचे

नाव पत्री लिहिले जे, याजसमागमे फौज देऊन रवाना करून पाठवितो. ये गोष्टीस कारण काये ? राजश्री पाडुरंग शामजी कितुंगेस गेले होते. या प्रसंगी ते नव्होते. यास्तव त्याही हा विचार लिहून रुबरू सागून जे आज्ञा करून घ्यावी ते घेतली. राजश्री रामचंद्र आणाजी हे स्वामीचे आज्ञेवरून उदेगास प्रवर्तले आहेत. ते आपले हर्शकडोन स्वामीशेवा करून दाखवावी यैस आसता पत्री नामाबिधान लिहून पाठविले त्याजवरून याचे चिती विपर्यास वाटला. आम्हास विचारू लागले, जे आमचे हातून सेवाचाकरी होईल ती करून दाखऊ. यैसा निळये त्याचा येकनिस्टेने शेवा करावी हाच आर्थ त्याचे चिती आसता त्याचे समाधान ज्या प्रकारे करावयाचे ते प्रकारे स्वामीचे आज्ञावरून केले. राजश्री देवजी मोहिते व त्याचे पुत्र चौवेजण यैस स्वामीचे शेवेवर शेहे दीडशेहे स्वारांनिशी चाकरी येकनिष्टेने करीत आहेत. सर्व प्रकारे त्याचे ऊर्जित स्वामीस करणे आवश्यक आसावे. सर्व प्रकारे स्वामीचे पदरी या प्रती कोणी न पडता जातीनिशी पदरी पडले. राजश्री भिमापा बालापा देसाई यादवाड यास पाठी सिकेचे कागद पूर्वापार येत आहेत. त्याप्रां त्रिवर्गास पत्रे लिहून पाठविलेने शेवा करीत आहेत. पुढ आणखी कितेक कार्य आहे ती स्वामीचे पुणेकडोन घडोन येतील. सुज्ञाप्रति विशेष लिहिणे शक्त नव्हो. हे विज्ञापना.

¶*Visaji Narayan surnamed Joshi Huprikar in the employ of Ichalkaranji writes to the Peshwa, recommending to his favour Ramchandra Annaji and three others. The former was in the employ of the Ghorpade, Senapati of Kapsi.*

No 218]

[4-4-1753 ?

श्री

पुरवणी राजश्री
सेवेसी

रावमामा स्वामीचे

विनंती. तागाईत चैत्र शुद्ध १ पावेतों वर्तमान येथास्थित असें. यानंतर इकडील वर्तमान तर राजश्री उदाजी चव्हाण कोकुटनुर परगण्यांत सात आठशें रावतांनशी होता. फौज विजापूर प्रांतें आलीसी कळलियावर वरकड लोकांस निरोप देऊन दोन तीनसें रावतांनसी सुरापुरास गेला. तेथें काहीं कविले ठेऊन काहीं पंचगिरीस ठेवावयास गेला. नवाब निजामनआलीचींहि पत्रें त्यास आली आहेत. विदित होये. प्रस्तुत राजश्री नाईक सुरापुर्चे मुलकांत जातात. राजश्री सेनापति व नवाब मोगलआली यैसं सर्वत्र यैकत्रच समागमें आहेत. पुढें पंचमाहालाकडें जाणार. श्रुत होये, बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो द्यावा, हें

१ धारवाडच्या उत्तरेस १० मैल.

विनंती. राजश्री जाधवरायांचीं पत्रें नवाब बसालतजंग यास गेलीं आहेत. त्याचे यांचे भेटीचा योग घडावासा मनसबा करि(तात). वरकडहि पाळेगरी यांसीहि नवाब मोगल आलीचीं पत्रें व आपलीं पत्रें पाठविलीं आहेत. तो राबताखाली आहे. यावर कितेक राजकारणी मनसबेकरून पुढें काय कर्तव्य त्याचें चितीं हें न कळें. आढळलें वर्तमान सेवेसी लिहिलें आहे. [फाटले] घडेल तें खरें. विदित होय हें विनंती.

¶The writer reports to Trimbakrao Mama the departure of Udaji Chavan and Babuji Naik towards Surapur: and also the movements of Mir Mogal Ali and the Senapati, Ghorpade.

No. 219]

[Before 1745, the year of the writer's death.

पो छ २ जमादिलाखर

श्रीव्यंकटेश

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मी-

आलंकृत राजमान्य राजश्री

पंत प्रधान स्वामी गोसावी यासी

पोष्य व्यंकटराऊ नारायेण कृतानेक सांष्टांग नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वानंदअभ्युदयचित्त प्रमोदव्रित असिले पाहिजे. यानंतर आपला निरोप होऊन स्वार जालों ते नांदणीस येऊन दाखल जालों. येथील प्रसंग पूर्वी वार्तिकासमागमें पत्रीं पेशजीं लिहिलाच आहे त्यावरून अवगत जालाच असेल. स्वामीनी जमावाची आज्ञा केली त्यास या प्रांतातील नामांकित लोक च्यार पदरीं असावे, समयोचित कामकाज पडलियास नगै राहेत ऐसं पाहून ठेविले आहेत. याउपरी स्वामी आज्ञा करितील ते समई स्वार होऊन येऊं. आपण सातारियाहून गेलियादारभ्य तिकडील वर्तमान कांहीं कललें नाहीं. तरी सविस्तर लिहावया आज्ञा केली पाहिजे. राजश्री उदाजी चवाण अथणीस आहेत, त्याचे समजाविसी-बदल राजश्री मंत्री व राजश्री येमाजी सिवदेऊ व बालोजी डुबल ऐसे राजश्रीनी पाठविले आहेत. त्यांचे समजाविसीचा प्रसंग कैसा होऊन येतो तो पाहावा. चिकुडी-करहि राजश्री उदाजी चवाणाजवली आहेत. त्यास ऐकतां जे, चिकुडीकराची व यांची आणभाष जाली आहे कीं आम्हाकडील ठाणीठुणीं आहेत त्यास उपसर्ग करावा, साधल्यास ठाणेहि घ्यावें. ऐसियास आम्हीं तों जे रीतीनें मजबुदी ठाणि-यांची करावी ते केलीच आहे. आपणांसहि श्रुत असावें याजकरितां लिहिलें

आहे. काटक संधि पाहून आपल्या काबूस न चुके, आपला व चवणाचा श्रेह. त्यास गतवर्षी आम्हांस स्वामीने आज्ञा केलियानरूप हा कालवरी चालिलोच आहों. अंतर न केले, ऐसं असतां काटकाचा अभिमान धरून सतत वाढविली तरी श्री समर्थ आहे. आपण पुढें शब्द लावितील याजकरितां श्रुत व्हावें म्हणोन लिहिलं असे. लस्कराची खानगी कधीं होणार, आम्ही कधीं यावें हें लिहिलें पाहिजे बहुत काय लिहिणे लोभ असों दीजे हे विनंति.

¶*Vyankatrao Narayan to the Peshwa, informing him of the situation on the Kolhapur side and of the writer's readiness to move wherever he would be ordered.*

No. 220]

[8-4-1753

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब याणीं राजमान्य राजश्री चिमणाजीपंडित सचिव यासी आज्ञा केली ऐसीजे. अंबरी गुरव व मलारी गुरव मौजे लोहाणकर याणे तुफान करून दताजी पा गायकवाड यासी मारून पळाला, तो किले विचित्रगड तेथें जाऊन राहिला आहे. तरी ये गोष्टीची वाजपूस करावी लागती, याजकरितां गुरवमजकूर हा आसपास कोणे गावी असेल अगर किले मजकुरी असेल त्यास हुजूर पाठवणे. या कामास सुभानजी नलवडे हुजुरे पाठविले. यासी खर्चास रों १० दाहा देविले हे गुरव मजकुरापासोन देववणे. जाणिजे छ २ जमादिलोवल सुहुरसन सलास खमसेन मया व अलफ. बहुत लिहिणे तरी सूझ असा.

¶*Tarabai orders Chinnaji Sachiv to capture and send back the miscreants Ambari and Malari Gurav.*

No. 221]

[12-4-1753]

श्री

पुा राजश्री भाऊ स्वामीचे
शेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी नारायेण कृतानंक सां दडवत विनंती. येथील क्षेम ताा चैत्र सुध नवमी पावेतो सवदतीस स्वामीचे दयेकडोन सुखरूप असो. साप्रत

किले यादवाड येथून कूच करून धारवाडास हस्तगत करावा म्हणून नवमीचे दिवशी गाठ घातली. परंतु काही विलाज जाहाला नाही. त्यामधे यामधे युध होऊन राजश्री देवजी मोहिते याजकडील लोक च्यार पाच जखमी व घोडी च्यार जखमी व सिदेकडील लोक व घोडी पाच सात जखमी जाहाली. स्वामीचे शेवेवर द्रिष्ट देऊन खस्त मेहनत केली. परंतु वाच्याअंश जाहाले, याजकरिता शेवेचा मुजरा जाहाला नाही, म्हणून आपले चिती दुचित आहेत. हे कार्य प्रगट जाहलेवर दोन रोज सबुरी करवणे म्हणून उभयेतानी व आम्ही राजश्री रामचद्र-पतास बहुता प्रकारे सांगितले. परंतु त्रिवर्गाची गोस्ट न यैकता हटनिग्रह केला जे बहुता दिवसी स्वामीसेवा आली आसता तुम्ही लोकी या प्रसंगी आंगेज न केलिया बदलाम सरवस्वे तुम्हावर. यैस यैकोन उभयेतानी आंगेज बराच केला. आम्ही समागमे होतो, परंतु शेवेचा मुजरा होऊन आला नाही. सर्व प्रकारे त्याही आपले पायाची जोड केली आहे. त्याचे ऊर्जी(त) करणार स्वामी समर्थ आहा. किले मारावर युधे जाहाले तेच घडीस कोणास न पुसता रिघोन रो रामचद्र आणाजी गेला. आद्यात वर्तमान राजश्री लक्ष्मण कोडा शेवसी निवेदन करिता श्रुत होईल. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Visaji Narayan reports that an attack on Dharwar had failed.*

No. 222]

[April 1753]

श्री

आज्ञा केली ऐसीजे, तुम्ही दोन चार विनंतीपत्रे पाठविली त्यावरून साविस्तर अवगत जाहाले आणि रा सुभानजी मान आले, त्याणी तपासिले निवेदन केल्यावरून कलले. येसियास तुम्ही येकनिष्ठ सेवक विश्वासू हे जाणून चिरंजीव कैलासवासी याणी तो जागा तुमच्या वडिलाचे स्वाधीन केला, त्यामधे तुम्ही आधिकोतर सेवकपणाची रीत केली. त्यावरून तुम्हावर साहेब बहुत खूप आहेत. सालमारी मुलुकची खराबी जाहली. किल्याची बेगमी नाही. कर्जदार जाहलो म्हणून तपासिले लिहिले. येसियास तुम्ही कार्यकर्ते आहा. साहेब तुमचे ऊर्जित करतील; आणि कर्जवामाचीहि वाट होईल. तुम्ही कोणेविसी चितात दुसरा अर्थ न आणणे. इनामगावाविसी लिहिले. तरी तुमचे गाव सुदामतप्रमाणे करार करून द्यावयाचे जरूरच आहे. माघून त्याचा विचार करून आज्ञा केली जाईल. तुमची निष्ठा जाणून मरातब योजिला आहे. त्याची सनद करून मागाहून पाठविली जाईल. प्रस्तुत राजश्री पंतप्रधान त्या प्रांते येणार म्हणून

वार्ता आहे. येसियास आपले जागियाची बंदोबस्ती करून बहुत सावधपणे राहणे. चार लोक व पतके सरदार यास मायेत घेऊन गाहा करून आवघे येकदील होऊन साहेबाचा जागा जतन होऊन तुमचे सेवेचा मजुरा होये तो आर्थ कराल हा निशा साहेबाचा आहे. हाली हे आज्ञापत्र सादर केले आसे. तरी आज्ञा केली हा मार चितांत आणून वर्तणूक करणे म्हणजे साहेब तुम्हावर कृपालु होऊन ऊर्जित करितील आणि सर्व आर्थ तुमचे मनोदयानुरूप घडोन येईल हा निशा असोन देणे. वरकड कितीक आज्ञा करणें ते सुभानजी माने व सैद खुतुब यास केली आहे. सांगतील त्यावरून कलल. विनतीपत्रे माहे जमादिलाखर

¶*The letter is evidently from Tarabai and exhorts the addressee to be loyal and firm. It shows how she flattered the sardars so that they might assume a hostile attitude towards the Peshwa.*

No. 223]

[4-7-1753

पौ छ ११ सवाल.

श्री

श्रीमंत माहाराज आऊसाहेब साहेबाचे सेवेसी. आज्ञाधारक परवतराऊ जाधव चरनावर मस्तक ठेवून सां दंडवत विनती. येथील कुशल श्रावण सुध शष्ठी जाणोन स्वकीये कुशल लेखकास आज्ञा केली पाहिजे विवेश. साहेबी आज्ञापत्र पाठविले ते पावून प्रम संतोश जाहाला. हुजर दर्शनास येणे म्हणून आज्ञा केली त्यास पूर्वीपासून स्वामिसेवा आमचे वडील करीत आले. त्याप्रां आमहीहि करावी हाच भाव आहे. हली राघो जिवाजी पाठविले आहेत हे सेवेसी विनती करितील ते येकोन आम्हास जे आज्ञा करणे ते केली पाहिजे. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञासि.

¶*Parwatrao Jadhav expresses readiness to serve Tarabai and solicits orders.*

No. 224]

[7-7-1753

पौ छ १९ माहे रमजान

सन सलस खमसेन

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आऊसाहेब
माहाराजचे सेवेसी

विनंती. आज्ञाधारक मकाजी यादव येलावकर दोनी कर जोडून साष्टांग दंडवत विनवावया प्रार्थना येसीजे. माहाराजाचे कृपेकरून तां छ ९ बुधवार पावतो

१ येळावी.

मौजे मजकुरी खुशाल आसो. माहाराजाची भेटी जाहाली माहाराजानी वस्त्रें दिली. वस्त्राचे सम(यी) * * माहाराजास अर्जी केली तेव्हा माहाराजानी आज्ञा केली कीं राा कानोजी मोहिते हंबीरराव याचे ताबिनात केलें. माहाराजाचे आज्ञाप्रमाणें त्याचे कसबतीस असतां गडावर जाऊन बैसल. आम्हास दुग्धा वाटली. फिरोन काही आमची परत (?) केली नाही. आम्ही उठोन आपले घरास आलो. महिना दीड जाहाला. मागती त्याचे कागद आले कीं तुम्ही तयार होऊन येणे. येस तीन कागद आले. आम्हास हुकुम माहाराजाचा त्याचप्रमाण वर्तणूक आम्ही करावी. आम्ही जमेदार लोक. यास्तव आपणाकड हरि माणकेस्वर पाटविलें आहेत. आपण हुकूम करितील त्यासारखी वर्तणूक करूं. आपणापासी संनिध पाचारिलें तरी पायापासी सेवा करूं. अगर हुकूम जाहाला तरी राा कानोजी मोहित हंबीरराव याजकड जाणें यैसा हुकूम केलिया तिकड जाऊ. याबाबें धनियास अर्जी लिहिली आहे. अर्जी परिसोन उतर पाठविले वर्तणूक करूं. माहाराज धनीसाहेब आहेत. फार ल्याहावसे नाही. सेवसी विज्ञापना होय.

¶The writer Makaji Yadav, who is a jamadar, expresses his willingness to act up to the orders of Tarabai.

No. 225]

[6-8-1753]

छ १३ सवाल

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेस

आज्ञाधारक आनंदराव गिरधर मोकाम करवीर त्रिकाली सास्टांग नमस्कार. विज्ञापना ताा छ ६ सवाल येथील श्रीमंत माहाराज सौा जिजाबाई पनाल्यामधेंच आहेत. गडची बंदोबस्ती करितात. सतरसीचा विवेक जालाचे वर्तमान परस्परें येकोन दिलगीर आहेत. पुढें निभाव कसा होईल म्हणौ फिकिरेमधें आहेत. स्वामीवर रुष्ट आहेत जे, आजपावतां श्रीमंताची आस्ता धरोन श्रीमंताखेरीज नहुतें. सांगितल्याप्रमाणें येकोन विक्षेप (प)डोन आमचे महत्कार्य श्रीमंताही करोन द्यावें म्हणोन मर्जी रक्षिली, परंतु परिणामी तिकडील विले धरोन आम्हास पूर्ववत करोन ठेविलें, यैस बोलोन फार कस्टी आहेत. परंतु हे अगदीं अंतर्यामीचेंच बोलतात. बहिरंगे धीर टाकीत नाहीत. प्रस्तुत गाडदी वगैरे

जमाव येऊन पंचगंगेवर करवीरानजीक येऊन उतरला व मागाऊनहि येणारसी आवाई आहे. याकरिता टोकरं देखील तोडोन काहडोन वाट बंद केली. संशयामधें आहेत. करवीरांत व पनाल्यांत दरवाज्यामधें पाचसैं माणूस कमर बांधोन रात्रंदिवस खबरदारीमधें असतात. राजश्री रामचंद्रबाबाचे पुत्र भगवंत-गडास जमाव सुधा जाणार. जमाव भारी येऊन वरचेवर उतरतो यांस सत्तरसीचे राजकारणाविशींचा संसये चित्तामधे येऊन आपल्या सावधपणामधें आहेत. सरखेलीचे राजकारण करोन द्रव्य घेऊन मालवणास भेटावे याकरिता गेलो होतो, येविसीं विक्षेप श्रीमंताचे चित्तामधें येऊन आपणावर अविश्वास श्रीमंताही धरिला यैस ध्यानांत आणोन सरखेलीची हेलणादि करितात. श्रीमंतास विक्षेप येणेस सरखेलीचें राजकारण निमित्त जालें म्हणौन परिछिन्न कललें. प्रस्तुत त्याविसी खटे जाले आहेत. हरघडीस तोच अर्थ ध्यानास येऊन अफसोस करितात. सत्तरसीचें वर्तमान यैकिल्या तागाईत सुखरूप निद्रा पडत नाही. बहुत याचनेंत दंग आहेत. सेवकापासीं जासूदजोड्या नाहीत. च्यार जोड्या हुजूर गेल्या त्यामधें येकहि जोडी मागारी आज्ञापत्र घेऊन अद्याप फिरली नाही. याउपर नाजूक वर्तमान लिहिणेस अजुराहि येथें मिलत नाही. मजीस येई ते आज्ञा केली पाहिजे. कर्जदाराच्या उपसर्गामुले सेवकास चैन पडत नाही. खर्चाची विपत्त्य. पूर्ण वोढीचा प्रसंग सेवेस दोन तीन वेळ लिहिला. काही कर्जाची वाट अद्याप न जाली. कृपा करणार खावंद समर्थ आहेत. श्रुत होये हे विज्ञात.

¶*Anandrao Giridhar writes to the Peshwa from Kolhapur that Jijabai is at the fort of Panhala and that the king is very grieved to hear of the events at Satara and that the Peshwa could not carry out his promises. Sambhaji Raja of Kolhapur is also sorry to learn that his political relations with the Angria did not meet with the Peshwa's approval.*

No. 226]

[9 8-1753

पो छ १४ शोवाल

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब साहेबाचे शेवेसी शेवक रवलोजी घाटगे जुंझारराऊ कृतानेक विज्ञापना. ताा छ १० सवालपर्यंत साहेबाचे कृपावलोकनें-करून शेवकाचे वृत येथास्थित असे विशेष. साहेबाचे चरणासन्निध यावयाची आपेक्षा धरून मार्ग लक्षित आहे. आज्ञापत्र सादर जालिया दर्शनास येऊं. शंवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ravloji Ghatge expresses his willingness to serve Tarabai.*

श्री

श्रीमंत राजश्री
स्वामीचे सेवेसी

नाना

आज्ञाधारक विसाजी नारायेण चरणावरी मस्तक ठेऊन साा नमस्कार विनंती
यैसीजे. येथील वर्तमान तर आश्विन शुध प्रतिपदापरियं(त) स्वामीचे आसीर्वाद
करून मनोलीस सुखरूप आसो विशेष. सिंदे यांजकडील वर्तमान तर तद्धरास
दोन हजार फौज व पांच हजार प्यादे जैसे मोरचे लाऊन बैसले आहेत. सुरंग
तयार जाले आहेत. येका दो दिवसी उडवणार आहेत. आपली मार्गप्रतीक्षा
करितात कीं, येकादा सरदार पाठऊन आमची त्यास निरवणूक करून रवाना
केला तर त्याजपासी आम्ही चाकरी करूं, जैसे म्हणतात. आगर आमचे
पोटाचीहि बेगमी केली तरी चाकरीस आंतर होणार नाहीं. येकनिष्ठेने सेवा करू
जैसे वारंवार बोलतात. राा देवजी मोहिते व त्यांचे लेक चवघेजणे जैसे स्वामीकडे
उठोन येत होते. पुरातन चाकर पदरचे पागा स्वाधीन होती. सरंजाम पागेचा
त्यांजखाली आहे. त्यांस वर्तमान कळले की, श्रीमंतानी मनाळीस आम्हास
पाठविले हे यैकोन त्याणी आ [अपूर्ण]—

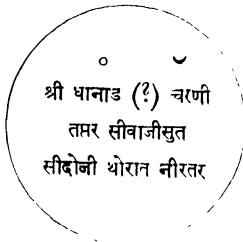
¶Visaji Narayan Joshi recommends Sindia and Devji Mohite to the
attention of the Peshwa for service.

श्री

राजश्री चिमणाजी बाबा गोसावी यासी

¶॥ ॐ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्ये श्री सिंदोजी थोरात दंडवत विनंती
उपरी. येथील कुलश जाणौन स्वर्काये लेखन करीत गेले पाहिजे विशश. आपण
पत्र पाठविले ते पावले. तेथे लिहिले जें, आपण सतरुषीहून कूच करून मोहा-
गांवास दाखल जालो. राजश्री उदाजी चव्हाण हिमतबाहदर व ममलकतमदार
यांची भेटी जाली. ते व आपण येकत्र असो. यैसियासी, तुम्ही व राजश्री
रताजी चव्हाण फौजसुधा रहिमतपुरामाजी येणे, या प्रांते कितेक कामकाज आहे

म्हणौन लिहिले. तरी, राजश्री अंताजी सिवदेव जमावसहित कलेढोणावर येऊन उतरले आहेत. आजीउदियात इकडे यावे हे बातमी वरचेवरी येती. त्यास आम्हास सातआठ कोसाचा तफावत आहे. यैसे प्रसंगी तिकडे अलियाने इकडील अगदी मुलुक खराब होणार व लौकिकहि फटकल दिसतो. शाह सोडून कैसे निघावे, हा येक विचार. दुसरा मजकूर, संभाजी माहराज वडगांवी आले तोहि ज (मा) व येकत्र होतो. त्यांचा मनसबा काये तोहि कलत नाही. यैसे प्रसंग इकडील आहेत. (आ)म्ही आपला मार्ग पाहतो. जे इ [फाटले] अवघे फौजेचा गाह [फाटले] करावा यैसा मजकूर [फाटले] आहे. कलले पाहिजे. बहुत काये लिहिणे, लोभ असो दिला पाहिजे, हे विनंती.

¶Sidoji Thorat writes to Chimaji Bawa that it would not be advisable to comply with his instructions to march to Rahimatpur, as some trouble is expected from Antaji Shivdev who is encamped at Kaledhon. This should be read in conjunction with No. 188.

No. 229]

[November 1747 ?

श्रीगणराज

सेवेसी त्रिबक्क हरि कृतानेक विज्ञाति. ये प्रांतीचे वर्तमान लिहीत जावे म्हणौन आज्ञा. त्यास इकडील वृत तरी अर्जोजी यादव बदलोन ठाणी बलाविली, भेटीस न ये अगर यासहि येऊ न हि सारखा (?) त्याउपर याणी तोरगलास जाऊन तिकडून राा मुरारराव यास घेऊन आली. आले उपर रोज बरोज मुरारराऊ फौज जथू लागले. अर्जोजीने चिकोडीकरासी संदर्भ करून त्याजकडील जमाव घेऊन आला. हे वर्तमान करवीरवासी यास लागताच याणी राजश्री सेनापति कापसीस राहातात तेथे गेली. आम्ही ते प्रसंगी तेथेच होतो. तेथे जाऊन करार जाहला की, चिकोडीकर याणी प्यादे जवादे घातले हे काढावे, चिकोडीकर न काढीत तरी सेनापतीनी चिकोडीकर आणू नयेत. हे बोली

कापसीत होत्ये तो पावनगड फितवेने करवीरवासी याणी घेतला. तेथून करविरास गेली. तेथे गेलेउपर वडगावासभोवती गावखेडी होती तीहि घेतली. गुमट अकिवाट घेतले. किरकोल सारी घेतली. वडगाव, आलते, हेरले, मुरगूड इतकी आजोजीकडेस राहिली. वडगावासभोवती गावे घेऊन तेथे मुरारराऊ याजकडील राऊत ठेविले. सेनापतीस वरचेवर पत्रे पाठविली तो हे कापसीहून लाटेस आले. चिकोडीकरहि भेटले. परंतु चिकोडीकरानी आणखी जमाव घातला परंतु तो काढिला नाही. सेनापति ते मिलोन इचलकरंजीनजीक लाटेवर आले. त्याउपर करवीरवासी याणी राजश्री प्रतिनिधि व उपाध्येबावा याजकडे पाठविले. उपर याणी करार केला की, महाराज व बाईसाहेब यावे. त्यावर तेहि आली. आद्यापि आजोजी भेटत नाही. आजी उद्या म्हणतात. मुरारराऊ दोन हजारपावेतो जमा जाहाले. वडगावकरात त्यास जुज येक दोनी होऊन घोडे दाहा पावेतो पडली, जखमी जाहली हे लौकर निवडते. राजश्री मुरारराव या प्राती जमा आहे. त्यात सेनापतीमध्ये हर्षामर्ष वाढला. यात आकस जागे-याचा शाहा बसला आहे. पुढे जे होईल ते सेवेसी लिहून पाठवितो. मुरारराव याचा शाहा टलला म्हणजे सेवेसी हाजीर होतो. मुले माणसे कुरंदवाडी आणि हे समई टाकून कैसे यावे? याजकरिता दोन दिवस राहिलो. स्वामीवाचून दुसरे दैवत नाही. स्वामीचे सेवक आहो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶ *Trimbak Hari apologises to the Peshwa for his inability to start at once owing to the trouble created at Kolhapur by Murarji Ghorpade and Arjoji Yadav. This letter gives the origin of Murarrao's visit to Kolhapur and subsequent developments described in letters 17-29.*

No. 230]

[27-1-1753]

श्री

राजेश्री बावाजी जाधव गोसावी यासी

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मालजी चव्हाण रामराम विनंती उपरी. येथील कुशले जाणून स्वकीये लेखन आज्ञा निरोपित जावे विशेष. आमचे वर्तमान तो आपणास विदितच आहे. राजेश्री आगनोजी सालोखे यानी आम्हास बांहीर घालून मूल माणसे दोनी वरसे बंदस घातली. येविसी श्रीमंत महाराज मातुश्री यानी व आपण दोनी तिनी ताकीदपत्रे पाठविली, परंतु त्यानी माने केली नाहीत. याकरिता चिंरंजीव राजेश्री उदाजी चव्हाण हिमतबहादर ममलकतमदार यानी गांव घेतला. त्यासी श्रीमंताची पत्रे सिवाजी खांडेकर याबराबरी आली की आगनोजी सालोखे यासी बिसातसुधा सोडोन देणे. याजप्रमाण त्यासी लाऊन

दिल गाव जाळून सत्यानास केला. त्यासी आम्ही मुलमाणससुदा गांवी आहा. आगनोजी सालोख्यानी मनराजुरीत आसरा करून मुलुक मारिला व आम्हासी घसघस लाविली आहे. आम्ही पूर्वीपासून धन्याच्या पदरीचे असो. त्यामधे वृथापकाळ, डोळस दिसत नाही. आपण आर्ज करून येवढ्या खेड्याची सनद करून देविलिया गुदरान करूं. वतनी खंड आहे. आगत्ये मनावरी घेऊन कार्य करून देविल पाहिजे. पत्री विस्तार काय लिहिणे ? कृपा लोभ असो देणे हे विनंती.

¶*Malji Chavan to Bavaji Jadhav : complains against the trouble caused by Agnoji Salokhe and informs him that Udaji Chavan helped him in taking the village from Salokhe. The writer further requests him to secure for him a Sanad for the village. This should be taken in conjunction with Nos. 208 and 233.*

No. 231]

[10-1-1753 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना

स्वामीचे शेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी नारायेण चरणावर मस्तक ठेऊन साा नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल ताा छ २५ रबिलावल मो मुनोली जाणून स्वामीचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्तित असे. यानंतर राजश्री विठल विश्राम याचे निा पांडबा रवाना केले. त्याणी सागितलेवरून सकल अर्थ विदित जाहाला. मागून जासुदासमागम पत्रे पाठविली जे, कार्य उरकोन सत्वर यावे. अशास आम्हापासी सरंजाम जो आहे तो विदितच आहे. नरगुदकर व सरदेसाई व सिंदे यास पत्रे लिहिली की, विसाजी नारायेण तेथे आहेत. त्यास जे साहित्य प्यादे जवादे जे लागेल ते करावी म्हणून आज्ञा जाहाली. आशास हा जिल्हा घोरपडे याचा सेवक माहादाजी राम ते या प्रांती सात आठसैं स्वारानसी सिंदे व नरगुंदकर यास समागमे घेऊन खंडण्या घेतात; असे असतां स्वामीनी हुजरून आज्ञा केली तर त्याचे जिलेमधें आम्ही स्थल घेतलेने यास समाधान काये ? यास्तव ते आमच्या शोधास लागले. याकरिता त्याचा आम्हास भरवसा वाटत नाही. यास्तव राजश्री देवजी मोहिते याचे निा राजश्री बाबूराव पुतलाजी याचे विद्यमाने राजश्री हिंदुराव घोरपडे याजकडील राजश्री रामचंद्र आणाजी याची आमची व पांडबाची भेट जाहाली. आपले त्याचे कितेक भाशण होऊन आपले मातबारीसारखा सर्वहि आंगेज केला. आणि मारनुले याणी सिंदेकडील कासीराव मजमदार यागी होते त्याकडे संधान करून सात

आठसें प्यादा मिलऊन बाहेर निघालें. त्यास यादवाड प्रा ठिकाणा जाहाल पाहिजे. इकडील लोकास उमट न पडावा याजकरितां निघोन जावयाचा सिधांत केला. येक दोन रोजा ठिकाणास पावतो. राजश्री जयेराम सावंत व राजश्री देवर्जा मोहिते यांजकडे सरकारची व आमची पत्रे पाठविली त्याची उत्तरे वरचेवर आली जे, ठिकाणीची आनुसंधाने राखून आसणे. आषण जमावानसी येऊन पोहचतो. ते आलेनंतर येकत्र होऊन स्वामीच्या तपोतेजेकडून कार्यसिधी होईल. स्वामीकडे जी स्थले लिहिली होती तेथील माणसे वरचेवर येतात, दिरंग पडो न द्यावा असे म्हणतात. परंतु आम्हापासी साहित्य नाही याजकरिता दिरंग होत जातो. राजश्री विठोबानी आपले स्वकीये ग्रहस्तास सांगितले होते आणि मागांहून इकडील ग्रहस्तास पत्रेहि पाठविली होती, परंतु त्याकडील साहित्य होता दिसत नाही. आणि या प्रांती आपले वलण नाही. रामचंद्र आणाजी मातबर माणूस याही यादवाड प्राचा सकल अर्थ विठोबास लिहिला आहे ते बजिनस पत्र आवलोकन करावे. पत्राप्रा आम्ही उभयेतानी वचन दिले आहे. त्याचे पत्राप्रा व यादीविदीप्रा पत्रे व वस्त्रे पूर्वापर पध्दतिप्रा सन न लिहितां पाठऊन द्यावी. गोकाक प्राचा मजकूर राजश्री विठोबाचे पत्री लिहिला आहे तो पाहून तेथील ठाणी आहेत ती हस्तगत होतात. गोकाक प्रा व यादवाड दोन तीन लक्षाचा मुद्दक आहे. पटीची पटी मोकली होती. इतके जाहालियास सर्वहि थंड होतात. आमचा विचार कोठे प्रगटास आला नाही. बहुता जणास व्हमा पडला आहे हे षडमास बसोन काये विचार करतात, या शोधामधे आहेत. आम्ही तों ठीक करून ठेविले आहे. राजश्री मुरारराव याजकडील वर्तमान आपणाजवळ असेल. इकडे वर्तमान आहे जे, घाट चढोन येतों. माहादाजी रामास पत्रे आली. दाहा हजार फौजेस नालबंदी पाठविली. तुंगभद्रापलीकडे राहाणे, नदीपार न होन, म्हणून लिहिले आहे. आमचा रोजमरा आशाड मासी पुणेचे मुकामाहून रुपये २५ पाठविला होता त्याजवर दफ्तरदारानी र्हा स्वामीपासी चिठी लेहून दिली. स्वामीनी देणे केले. बारा रुपये पावले. स्वामीस श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Visaji Narayan to the Peshwa : reporting Ghorpade's movements in the Yadwad District, in concert with Vithal Vishram's son Pandoba who was sent by the Peshwa. This should be taken in conjunction with Nos. 214 and 217.*

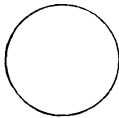
No. 232]

[1748?

श्री

राजश्री सदासीव चिमणाजी पंडित यासी श्रीमंत सकलसौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री जिजाबाईसाहेब उपरी. पूर्व संदर्भाच्या अन्वयानरूप तुम्हांकडे वेदशास्त्रसंपन्न

राजश्री दादभट श्रौत्री यांसमागमे आज्ञापत्रें सादर करून कितेक बोलीचालीचा प्रारंभ युग (क्त) सद्गुढतेच्या प्रसंगाची आज्ञा सांगोन पाठविली. त्याप्रो चितीं संभऊन पूर्वसंकल्प सिधीस नेऊन प्रामाणिक वचन निदर्शनास साहेबाच्या यावें. तदोतर हुजूर संतुष्टता प्राप्त होऊन मध्यस्ती केली त्या गोस्टीचा फलदेश घडोन यावा या विचारांकरितां विनंतीपत्राचा मार्ग लक्षिला. अविलंबे कार्ये द्रिस्टीस पडावें. लौकिक उत्तम दिसोन येशास पात्र तुम्ही व्हावें. साहेबी सर्वांविशीं येखतयारी आपणावर टाकावी, यैसे कितेक मनोदय साहेबीं कल्पून गत-वर्षापासून वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री भटजीस लागोपाठ खाना केले. यैसें असता साहेबांचे प्रत्यास गोस्ट दिसोन न ये तेव्हां साहेब मध्यस्त होऊन हुजूर वचन गुंतविलें त्याचा लौकिक कोणे प्रकाराचा होणार? हा अर्थ चितात आणून तदनरूप याउपरी पूर्व संदर्भाच्या विचारानरूप अंगेजणी करून श्वराज्य कर्तव्यार्थ पेसजी बोला जाहली आहे, व करारबाज यादी लेहून दिल्या आहेत, त्याप्रो निदर्शनास साहेबाचे यावें. हुजूर विनंती केली आहे, ती सत्यता होऊन राज्य उपयोगी मनसबा घडे ते करावे. यैसे राजश्री बालाजी पंडित प्रधान यास तुम्ही सांगोन त्वरेने करवावे. या गोस्टीचे तुम्हास अगाध कोणतें आहे; सविस्तर वेदशास्त्र-संपन्न राजश्री श्रौत्री याजवरून आज्ञा सांगोन पा आहे व पंडित मारनिले यास आज्ञापत्र सादर असे त्याजवरून साद्यंत कलेल. साहेब मध्यस्त तुमची निस्टा द्रढतर, हा भरवसा साहेबास हुजूर विनंती करून तीन संवस्थानची ताकीदपत्रें घेऊन पाठविली आहेत. साहेबाचा तुमचा करारबाज कोणे प्रकारचा आहे, श्वराज्याविशीं पंडित मारनिले यांचे मांडीचे उसे केले आहे, हाहि अर्थ ध्यानांत आहे. सारांश गोस्ट पूर्व संदर्भाप्रो हुजूर निदर्शनास साहेबी आणून द्यावे आणि येशास पात्र तुम्ही व्हावे हा अर्थ चितात आणावा. सकलार्थ तुमचे चिती संभवावा येदंनिमित्त राजश्री बाबाजी भुजंग यांस आज्ञा करून पाठविले आहेत; व राजेश्री पंडित प्रधान यांस आज्ञापत्री लेख केला आहे. त्याजवरून सांगोपांग चितात आणून योजिले कार्ये सीघ्रवत होये ते करणे. बहुत लिहिणें तरी सुज्ञ असा.

¶Jijabai of Kolhapur sends a messenger to Sadashivraobhau with a communication expressing her regret at the delay on the part of Bhau to give effect to all those points that were agreed upon between them. The delay, she says, has placed her in a very awkward position. She enjoins upon both the Bhau and Nanasaheb the necessity of getting matters settled and thus discharging the trust placed in them by her.

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबाचे सेवेसी

सेवेसी आज्ञाधारक कृष्णाजी तमाजी देशमुख सरकार मूर्तजाबाद विनंती. विनवावया प्रार्थना हैसिजे. येथील वर्तमान तर राजेश्री नारायेणराव घोरपड्यानी येऊन मिरज प्रांती धामधूम करून देशमुखी आपलीं म्हणऊन मुळुक तमाम पाळथा घातला. हे वर्तमान साहेबास परभार आल्यावर साहेबी हुजूर व ताकीद-पत्र तात्यास व मिरजकर यास पाठविली तेहि वर्तमान आम्ही यैकोन बहुत समधान पावलो. आहेरणीसी आपल्या चरणाचे स्मरण करून बैसलो आहो, आणि साहेबी आठवण करून आज्ञापत्र आजनीविसी सादर केले की पाटील कुलकरणी हुजूर पाठवण. त्यास राजेश्री संताजीबाबा घाटगे झुंझाराव याजकडे मुकासा आहे. यानी घोरपड्यास आजनी व जायेगव्हाण या दोनी गावीची कमावीस देऊन येक बरीस जाहले. गतवरशापासोन घोरपड्यानी आम्हासंगात घसघस लाविली आहे. साहेबी ताकीदपत्र रों सिवाजी सालोखी यास व इत्यादि-कास दिलही ती ज्याची त्यास देऊन मिरजेत जाऊन बैसलो. खेडीपाडियास ताकीद देऊन गावकर यास आणून हकरुसुम याचे विलेहस लाऊन घेत होतो. तो मागती येकायेकी येदा सालमजकुरी घोरपड्यानी येऊन बलजोरीन मिरजेत अमल बैसविला. प्रगण्यातहि राऊत पाठऊन खेडीपाडी जबरदस्तीने आणून पैका घेतला. त्यावर आजनीस व करोलीस वेढा घालून दांनी गाव घ्यावा हा निश्चये केलियावर आम्हास आधार कोणाचा दिसनासा जाहला. मग आपले स्मरण करून अंजनीस येऊन बंदोबस्ती करून राहिलो. आम्ही काही गावकरास हती घेऊन लावणीसंचणी पाडली नाही. गाव फोडता फोडल. मुकासियाकडील कारकून यानी तमाम रयतेस बोलिल जे आम्ही कबिला घेऊन जातो, तुम्हीं कोणाच्या आधार न बैसतां गुर दोर गला गोटा असल तो घेऊन जाण. हैसी ताकीद केलियावर गावातील कुणबी व पाटील कुलकरणी हैसे पळून मुलकावर गेले. भिताड पाडली व लाकूड फाटा व गला नेहल. ते अवघी हकीकत तुकाजी गायकवाड व धावजी संकपाल हे विनंती करता विदित सेवेसी होईल. नाहक बदलामी आम्हावर घातली आहे. आमच्या वतनाचा अभिमान साहेबास पूर्वीपासोन आहे. मुकासी तो आमच्या बरियावर आहेत. परंतु घोरपड्याकडे

कमावीस जाहल्यातागायेत हरयेक बाब गैरती येकोन साहेबाजवळ विक्षेप पडाव-
याचे वर्तमान विदित करतात. यात आपण धणी आसा. मनेराजुरीचे मुकामी
राजेश्री नारायेणराव घोरपड्यास व मिरजकर यास साहेबी ताकीदपत्र पाठविली
की देसमुखाच्या अमलास तुम्ही खलेल न करण. तुम्हीं उठोन मिरज प्रांतांतून
जाण. त्यास त्यानी माने केले न हे साहेबास ठावक आहे, तेथ विस्तार काये
ल्याहोवे ? मिरज प्रांतीचे मुकासी घोरपड्यास सामील जाहल्यावर आम्ही कोणापासी
सांगाव ? आंजनीचा जागा आपण पूर्वीपासून स्थापना करून ठेवल्यावर तेथ राहून
कालहरण करीत राहिलो आसो. येथहि मुकासी उपद्रव करू लागल्यावर आम्ही
कोठे जावे, हे आज्ञा करणार खावंद मायबाप आसा. मिरजहून बाहेर घालविले
आम्हास, घोरपडियाचा कारकून जाऊन मिरजेस बसला आहे. जे स्तली आम्ही
राहिलो ते जागा घोरपडियाची कमावीस गावास आल्यावर मग येथ कैसे राहणा-
रानी राहव ? यामुले आमची फिराद साहेबापावतो आली. याचे निवारण करणार
खावंद आसा. यैसा कसाला आम्हावर असता साहेबी मसाला रूा १० दाहा केला
तो तुकोजी गायकवाड व धावजी संकपाल यास दिले. उर्जित करणार धणी
समर्थ असा. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Krishnaji Tamaji, Deshmukh of Miraj, complains against Narayanrao Ghorpade of Ichalkaranji for trying to oust him from his Deshmukhi vatan and seeks redress.*

No. 234]

[20-1-1753]

पा छ ई रबिलाखर

श्री

तीर्थस्वरूप राजमान्ये राजश्री मामा अमात्य

हुकमतपन्हाः वडिलाचे सेवेसी

अपत्येसमान मनाबाई सरदेसाई प्रा कुडाल व माहालानिहाये दंडवत विनंती.
येथील कुशल पौष्य वा प्रतिपदापर्यंत येथास्थित जाणून स्वकीये कुशल लेख-
नाज्ञा करावया वडील असा विशेष. आलीकडे बहुत दिवस वडिलाकडून
असीरवादपत्र येऊन परामर्श न जाहला. कायेनिमित्त निस्तुरता केली न कले.
अमाठाई वडिलाची पूर्वापार माया ममता निसीम असोन. पत्रास अभाव न व्हावा
असा चिताचा निशा आहे. याउपर आपणाकडील सविस्तर वर्तमान असीरवाद-
पत्री लेखन करून चितास हर्श होये ते करावया वडील असा. यानतरे आमा-
कडील वर्तमान तर सकल सौभाग्यादिसंपन्न मातोश्री मानुबाई मामी घोरपडी व

आमची भावजई गंगाभागीरथी जयंतीबाई निंबालकर गजेद्रगडी आहेत त्याच्या आमच्या दर्शनास बहुत दिवस जाहले, त्यास्तव सोभाग्येवती मामी व पुण्यसील जयंतीबाई यानी पत्रे व पालखी पाठविली, यास्तव चिरंजीव राजश्री उभयेताचा निरोप घेऊन जेस्टमासी गजेद्रगडास जावयास गेलो. च्यार पाच मास तेथे होतो. तीर्थरूप राजश्री मामा ममलकतमदार मडकसिरेस आहेत. चिरंजीव राजश्री मुरारराज घोरपडे त्रितनापली प्रांती आहेत. फौजहि भारी आहे. ते प्रांती चिरंजीव राजश्री मुरारराज याचा आक्रमहि बराच आहे. चिरंजीव राजश्री दौलतराज व चिरंजीव राजश्री धारराज निंबालकर गजेद्रगडी आहेत. गजेद्रगडीहून निरोप घेऊन मार्गसीर्ष मासी निघोन आलो. प्रस्तुत बेरेस मुकाम आहे. चिरंजीव आपा वाडीस होते, त्यास देवपणाचे पुतेंस्तव येथे आणविले. त्याच्या शेरीरसमाधाविसी मागा वडिलास लिहिले होते त्यास वडिलाचे उतर आले की खानविलकर याचेथे मुली आहेत. त्यास वडिलानी चितास आणून शेरीरसमधाचा निछये मनास आणून उतर पाठवावया वडील असा. वरकड सविस्तर वर्तमान वो मूर्ती राजश्री गोविंदभट मुक्ता सांगता विदित होईल. सक्रमणाचे तिलसर्करा पाठविले आहे पावेल. याचे उतर पाठवावया वडील असा. बहुत काय लिहिणे? कृपा असो दिली पाहिजे हे विनंती.

¶*Manabai Sardesai to Mama Amatya of Bawada giving news of various events. The letter contains many names of persons of various families of local importance.*

No. 235]

[5-2-1755 ?

छ १ जमादिलोवल

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक आनंदराव गिरिधर कृतानेक त्रिकालीं साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २३ माहे रविलाखरपावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षें सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशे(ष). श्रीमंत महाराज व सौ बाईसाहेबाचा मोकाम वडगांव सिरोंच्या जिलेंतच आहे. दोन च्यार रोजांत करवीरास स्वारी होईल. व मल्हार गोविंद सुंदराबाईच्या शोधास्तव बावडेस आले हेति. तेथें सुंदराबाई नाहींत, याकरितां मागारे गेले, म्हणून येथें वर्तमान आलें. सुंदराबाईस कैलासवास होऊन आठरा वरसें जाली. लटका षोध मल्हार गोविंद याच्या बोलण्यावरून

होतो, ऐसें माहाराज व सौ बाई बोलत होते. कागलकरानें फार घोखी आरंभिली आहे. श्रीमंत मातुश्री अनुबाईकडे आश्रय केला आहे. इचलकरंजीहून मातुश्रीस मदतेस राऊत व हशम पाठऊन कागलकरास बळ दिले आहे. मिर्जेहून राजश्री सिवाजीपंत इचलकरंजीस जमावसुधां कागलकराचे मदतेस आले आहेत. सुतरनाळा व भांडी व जेजाला आणिल्या आहेत. व मातुश्रीकडील व मिर्जेकडील जमाव अवांतर जमाव मेळऊन चिकोडीकराच्या राज्यांत उपद्राप करण.

* * * कागल कोलापूरची सीवसेजार; तेव्हां या जिलेतहि उपसर्ग, याकरितां उपसर्ग यांस करणेविशीं श्रीमंताची आज्ञा आहे किंवा आपल्याच मते करितात हे नकळे, म्हणून सौ बाईसाहेब आजुर्दी आहेत. आजपावेतों सरदेशमुखी व बाबतीविशीं वडगाव आळते सिरोंछ या प्रांती मातुश्री अनुबाईकडोन उपसर्ग होऊन खेडी उठोन जात असतां तो प्रसंग श्रीमंताच्या मर्जीवरी दृष्टि देऊन सोसोन वडगावचे मोकामने सविस्तर श्रीमंतास लेहून पाठविलाच होता. सांप्रत कागलकराचा साभिमान धरोन राा सिवाजीपंत देखील मिळोन चिकोडी व आमच्या जिलेत उपद्राप करितात, याचा अर्थ काय म्हणून सेवकास बोलाऊन विचारलें. हा मजकूर पेशव्यांस दखल आहे कीं नाहीं? स्वमतेच करितात? कागलकर श्रीमंताची आज्ञा उलंघोन मर्वास जाला असतां यांनी कागलकराचें पारपत्य करावें असे असतां, मवासाचा साभिमान धरोन धन्याच्या खासगीत उपसर्ग करणे हेच श्रीमंताच्या प्रत्यास येत असेल, किंवा आज्ञा असेल, म्हणून सेवकासमक्ष बोलत होती. आजपावेतों श्रीमंतावरील भिडेनें इचलकरंजीकराचा उपसर्ग सोसला. यावरी सोसत नाहीं. तुम्ही खावंदास लेहून पाठवणे, म्हणून आज्ञा केली. चिकोडीकरापासून मातुश्री अनुबाई एकदोन खेडीं मागतात आणि राजश्री तात्याकडे मदतेस जमावहि पाठवणेविशीं तगादा लाविला आहे. कागलकराकडोन दोन खेडी कबूल करऊन साभिमान धरिला आहे. बावडेकर राजश्री कृष्णरायाकडे (अपूर्ण)

¶Anandrao Giridhar writes to the Peshwa that Jijabai and Sambhaji have been staying at Vadgaon for some time and adds that Jijabai was enquiring whether it was at the instance of the Peshwa that Kagalkar was raiding the adjoining territory with the assistance of Anubai of Ichalkaranji, or whether he was doing it of his own accord.

श्री

दंडवत विनंती उपरी. राजश्री उदाजी चव्हाण व मुधोलकर व चिकोडीकर ऐसैं त्रिवर्ग येकत्र होऊन सौंदत्तीनजीक रायेबगंज लालपूर येथें दोन तीन हजार फौजेनिशीं जमा जाहाले आहेत. इकडे येणार ऐसा मनसुभा आहे. तूर्त वडगावीं माहाराज च्यारसैं पांचसैं जमावानिशीं आहेत. राजश्री आबाजी घाटगे कागलकर व चिकोडीकराचें थोडेंबहुत सामान असे. वरचेंवर वर्तमान लिहून सेवेसी पाठवितों. स्वामीचें कृपेंकरून कोणें गोष्टीची फिकीर नाही. बहुत काय लिहिणें. कृपा असों दीजें हे विनंती.

¶News-letter to the Peshwa reporting the movements of Udaji Chavan and the Raja of Kolhapur.

श्री

श्रीमंत राजेश्री नाना
स्वामी गोसावियासी

आज्ञाधारक विसाजी नारायेण चरणावर मस्तक ठेऊन साा नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान तर मार्गशीर्ष शुध सप्तमीपरियंत येथास्थित असे. यानंतर राा सिंदे व नलगुंदे स्वारीनिसे बालेकुंदरीवर बैसले आहेत. आपल्या वचनाचा मार्ग लक्षितात कीं, आम्हास कार्याविसी आम्हांस लिहिले होते ते कार्य आमचे हाते घ्यावयास स्वाम घेणार समर्थ आहेत. कार्य घेऊन आमचे उर्जित करावें यैसे म्हणतात. खासा स्वारी होणार म्हणून लिहिले होते. खासा स्वारी न जाली; आणि आमचे पोटाची बेगमी केली तर आम्ही कार्य करूं. कार्य झाल्यावर स्वामी उपराला करितील. आठ दिवसपर्यंत निरोपासाठीं आग्रह केला कीं, आम्ही श्रीमंताकडे जाऊं तेव्हां ते बोलिले कीं भगवंतरायाजी गेल्यावर पत्र आले नाही. तर त्यांचीं पत्रे येतील त्याजवरून तुम्हास निरोप देऊं, अगर कार्याविसीं तरतूद केली तर कार्य करूं. त्यांणी दतवाडाविसी अम्हास येक दोन वेला सांगितले कीं, तुम्ही श्रीमंतास ल्याहा. आम्ही तुमचे पदरी पडलों असतां खेड्याविसी वारंवार ल्याहावेसे काय आहे! नारायणरायांस (आ)ज्ञा

करावयाची ती करणार स्वाम करितील. वरकड वर्तमान राजश्री विठल विश्राम यांचे पत्नी लिहिले आहे, ते स्वामीस निवेदन करितील त्याजरून सेवेसी श्रुत होई हे विज्ञापती.

¶*Visaji Narayan to Nanasaheb referring to a certain campaign which cannot be fixed. Visaji Narayan Joshi Huprikar is the agent of the Ghorpades of Ichalkaranji.*

No. 238]

[13-2-1757]

पौ छ १ जमादिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री दादा साहेब
साहेबाचे सेवेसी

आज्ञाधारक सिवराम भास्कर व रामचंद्र माहादेव कृतानेक साष्टांग नमस्कारं विज्ञापना. येथील क्षेम ताा छ २३ माहे जमादिलाखल साहेबाचे कृपेकरून येथास्थित जाणून स्वकीये निजानंदलेखनाज्ञा करून संतोषाभिवृद्धि करणार खावंद समर्थ आहेत. यानंतर राजश्री दामाजीबावा गायकवाड समसेरबहादूर याचे शरिरास वेथाने आशंगतता फार जाली. औषध उपाये हे बहुत करीतच आहेत, परंतु आरोग्यता होऊन दृढता होत नाही. खावंदचाकरीचा प्रसंग येऊन पोहचला. त्यास पागासुधां संरंजाम घेऊ यावे हाच दृढ निश्चये. त्यांत किमपि दुसरा अर्थ नाही. आपण आरोग्य होऊन यावे हेंच आजपावेतो पाहिलें. परंतु सामर्थ्य आंगांत नाही. केवल नाकुवत जाली. यैसें जाणून मग राजश्री फतेसिंगराव गायकवाड व मायाजी हरपळे सरनौबत व पागाचा संरंजाम मातबर व सिलेदार फौज जे आली ते सर्व खावंदचाकरीस रवाना केली आहे. सेवकहि समागमे आहेत. आज छ मजकुरी दहवेलीवर मुकाम जाला, तो राजश्री बचाजीपंत सुभेदार येऊन भेटले. इकडे माधवराव बांडे व उदाजी पवार यैसे येकत्र होऊन दंगा फार मांडिला आहे. समागमें त्रिंबकराव दाभाडे सेनापतीहि आहेत. त्यांच्या पारपत्यानिमित्त आप्रह करीत आहेत. आम्हास तो खावंदचाकरीस यावयाची निकट आहे. समय उचित येऊन पावलिया खावंदाचे प्रतापतेजेंकरून आणि येजमानाच्या येकनिष्ठ सत्क्रियेनें शत्रूवर जे घडोन येईल ते सेवा करून दाखवावी हाच हेत आहे. साहेबाचे पुण्येंकरून आणि प्रतापेंकरून शत्रु पराजयच होईल. श्रुत होये हे विज्ञापति.

¶*Raghunathrao is informed of the illness of Damaji Gaikwad and his consequent inability to join him with his forces and is assured of his full co-operation, as he has sent Fatesing and Mayaji Harpale to join him.*

पो छ २२ रजब

श्री

श्रीमत् माहाराज मातुश्री आई-
साहेब साहेबांचे सेवेसी

विनती. सेवक घनशाम नारायण मंत्री कृतानेक विज्ञेति. अत्रत्य कुशल वैशाख
बहुल सप्तमी गुरुवासर साहेबांचें कृपादृष्टीकडून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे.
यानंतर साहेबी आज्ञापत्र पाठविले तेथ आज्ञा जे पेस्तरसाल मामलतीचे यैवजी
दाहा हजार रुपये पाठऊन देणें म्हणून आज्ञा. आम्हाकडील परमुलुकी
मामला. येंदा मुलुकात दंगा सर्व साहेबास विदित आहे. आम्हास धण्याच्या
पायाविना दुसरा अविलंब नाही. महिना पंधरा रोज धण्याच्या चरणासंनिध
येऊ. साहेबांची आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करूं. धण्याचे पाये दृष्टीस
पडतील सर्व श्रम परिहार होतील. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶Ghansham Narayan Mantri is ordered by Tarabai to remit to her Rs. 10,000,
being the last year's dues for the Mamlat. But he expresses his inability
to meet the demand on account of risings in the country.

No. 240]

[9-9-1747]

श्री

राजश्री बालाजी बाजीराव प्रधान यांसी

श्रीमंत सकल सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री जिजाबाई साहेब यांणी उपरी. तुम्ही
विनंतीपत्र पाठविलेवरून सकलार्थ श्रवण जाहाला. वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री
दादभट व राजश्री बाबाजी भुजंग यानी निवेदन केले. यैशास भटजीची
व राा जनार्दन गणेश याची खानगी माघाहून त्वरेनें करून पाठविले जाईल.
हली सविस्तर राजश्री बाबाजी भुजंग व जनार्दन गणेश यानी लिहिलेवरून
कलेल. सर्व गोस्तीची बंदोबस्ती अगर पुढें मसलत करणें हा अर्थ चितात
आणिला असेल. साहेबी वरवर सुचवावेसा अर्थ कोणता आहे.? सांप्रत
सिवाजी थोरात कोगनोलीस आले आहेत. सेनापतीकडे जाऊन येकरूप असावे

यैसा थोराताचा बेत आहे. तुम्ही तां पेशजी सर्वत्रास ताकिदपत्रें पाठविली. त्या पत्राची उतरे बजिनस तुम्हाकडे आली असतील त्यावरून संदर्भ चितात येऊन गेला असेल. संवस्थानचे हेजीब हुजूर येऊन साहा म्हहिने जाहाले. त्याची बोलाचालीची आज्ञा तुम्हास केलीच होती. प्रस्तुत संवस्थानच्या हेजिबास आज्ञा दिली हे सविस्तर जनार्दन गणेश यानी तुम्हास लेहून पाा असल. जाणिजे राा छ १४ रमजान बहुत लाा सुन्न (असा).

¶*Jijabai informs the Peshwa Nanasaheb of Shivaji Thorat joining hands with the Senapati.*

No. 241]

[9-7-1757 ?

पौ छ ३ जिल्काद

श्री

विनंती. श्रीमंती हस्ताक्षर पत्र लिहिले आहे त्यावरून सर्व अर्थ ध्यानास येईल. नळदुर्गाचे मजकुरांचे पत्र उभयता श्रीमंतास दाखऊन आपणाजवळ माघारे घेतले. आवकाश असल्या श्रीमंताचे लिहिल्याप्रमाणे निजामअलीखानाकडे दोल द्यावा. स्वकार्यहि जितके साधेल तितके साधावे. नवलविशेष लिहिजेसे नाही. संभाजीराजे यास आणावयास राजश्री दिनकरपंत जाणार आहेत. राजश्री आबाजी नाईक बाबाहि येथे आले आहेत. आपणाकडील नवलविशेष वृत्त लिहीत असावे. राजश्री मेघशामपंत तो आपले सेवेसी आहेतच, त्याजवर कृपा करावी म्हणोन विशेष काय ल्याहावे ? दीड हजार रौ पांढरे याजकडे आमचे घोडीबाबत आहेत, आपणास विदित आहेत. रुपये वसूल करून येतसे करावे. आपण येथे येतील तेव्हा आम्हास यावे. राा छ २१ सवाल बहुत काय लिहिणं ? कृपा कीजे हे विनंती.

¶*The writer advises the addressee to take Nizam Ali into confidence and settle affairs amicably.*

No. 242]

[1758 ?

श्रीशंकर

राजश्री सखाराम भगवंत स्वामी गाो

विनंती उपरी. तीर्थरूपाचे पत्र पाठविले ते वाचून पाहिले. त्याचा जाब तुम्ही आम्ही येकत्र जाहाल्यावर लिहून पाठऊ. मागाहून पत्रे पाठविली वाचून

पाहिली. जिजाबाईचे पत्र लौकर रवाना करणे. तीर्थरूपास पत्र लिहिले आहे, हे पाठऊन देणे. जिजाबाई परिछिन कृत्रिम करितात. मग आम्ही कां वांकडे न चालवे ? बहुत काये लिहिणे हे विनंती. आम्हाकडून पत्र जिजाबाईकडे गेले ऐसे कलो न देणे. परस्परे तीर्थरूपाकडून आले ऐसे जासुदाने सागावे, म्हणजे उपयोगीच आहे. चिंता नाही. हे विनंती.

¶*Raghunathrao to Sakharam Bapu, communicating his suspicions about the attitude of Jijabai of Kolhapur towards him.*

No. 243]

[1758 ?

श्रीआईआदिपुरुष

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य
राजश्री बाळाजी पंडित स्वामी गोसावी यांसी

पांथ्य श्रीनिवास गंगाधर कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणन स्वकीये लेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. पत्र पाठविलें प्रविष्ट जाहलें. तेंथें लिहिले जे राा जोत्याजीराव पाटणकर व घाटगं चाकर ठेऊन दोन तीनशे लोक जमाव करून मुलकांत धामधूम करितां रयतेस नानाप्रकारें उपद्रव देता; ऐसियास त्यांस चाकर ठेवावे, लोक जमाव करावे, मुलकांत धामधूम करावी ही गोष्ट उत्तम नाही म्हणऊन लिहिलें. ऐसियास रयतेवर निमित्य काय आहे ? मुलुक उद्वस्त करणारानीं आज तीन वर्षे केला ते एकीकडचे राहिलें; आणि उपद्रव न देणे म्हणून आम्हासच लिहिलें, तरी आपला निरोप घेऊन आल्यास आज आठ माहिने जाहले, आम्हाकडून उपद्रव जाहला न जाहला हें मनास आणून मग ल्याहावयाचे होते. बरे असो. हलीं आम्ही लिहिलियांनं परिहार कसा होईल. यास्तव एक कारकून आगत्यरूप पाठवून द्यावा; व जिल्हंत आम्हाकडून रोखापत्र होऊन उपद्रव होतो न होतो याचा शोध करून आपल्यास येऊन सांगेल, म्हणजे आपल्यासहि प्रमाण अप्रमाण कळेल. आम्ही आपले बरोबर हांतो, मागे मुलुक उद्वस्त जाहला, यास काय कारण हेहि कारकून मनास आणून आपणास निवंदन करील. कलले पाहिजे. शे दोनशे लोक आम्हापासीं आहेत, त्यांची नालस्त करणारानीं केली आहे. तरी आमच्या संसारिकाचा बंदोबस्त आपण करून दिल्या असतां आम्हास भक्षावयाचे मानसिक ऐसा प्रसंग प्राप्त जाहला. एकटें राहवें तर प्राणाचें संकट यास्तव लोकांखेरीज परिणाम नाही म्हणोन शेंदोनशें

१ पत्र राधोबाचें असून यापुढील मजकूर खाशाच्या हातचा.

रिकाभ्या हातावर संनिध आहेत, येविसीचा अर्थ तपासीलवार दुसऱ्या पत्रावर लिहिला आहे त्यावरून कळो येईल. बहुत काय लिहिणे लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Shriniwas Gangadhar alias Bhavanrao Pratinidhi answers the Peshwa's question why the writer engaged men to fight with Patankar and Ghatge. "It was they," he says, "who ravaged the country all round and he only wanted to stop them. The Peshwa may send another man to make enquiries if he is not satisfied with his explanation," says the writer.*

No. 244]

[29-8-1758]

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब साहेबाचे सेवेसी

विनंती. सेवक खंडोजी जगधापराऊ दडवत कृतानेक विनंती विज्ञापना. ताा श्रावण वद्य नवमीपर्यंत साहेबाचें कृपावलोकनेकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे. साहेबी जानाजी कदम व मुधोजी निकम हुजरे यासमागमें आज्ञापत्र सादर केलें तेथें अज्ञा कीं तुम्ही पुरातन सेवक हजूर येऊन आपलें ऊर्जित करून घ्यावें म्हणून. अज्ञाप्रमाणें यावयास सिध्दच होतो. यावें तरी हजूरचें ठाणें तासगाव सेवकाचे स्वाधीन साहेबीं केलें. येथें सिध्दोजी थोरात यानी आजीपर्यंत शत्रुत्वास कांहीं अंतर कंले नाहीं. प्रस्तुत आणखी येत्नातच आहंत. तैसेच मिरजकर वगैरे शत्रु याणी खेडीपाडियास उपद्रव करून उद्वस कंठी. प्रस्तुत उदाजी चव्हाण पांच सहा कोसी येऊन उत्तरलें आहंत. तैसेच नारायण राज घोरपडे याचा विचार कांही पत्री ल्याहावासा नाहीं. यैसे चहूंकडून काजियं लागले आहेत, हे वर्तमान आदिअंत उभयतां हुजरे याणी आपले हुष्टीनें पाहिलें व पूर्वीं गुजरले तें साकल्य वृत्त विदित करितां श्रुत होईल. ठाणेंची व सेवकाची उस्तवारी करणार साहेब धणी आहेत. सेवेसी विदित हांये हे विज्ञापना.

¶*Khandoji Jagtap to Tarabai, saying that he regrets he could not visit her as desired as his own place Tasgaon had been threatened on all sides by Thorat, Udaji Chavan and Narayanrao Ghorpade.*

No. 245]

[1758]

श्री

राजश्री त्रिंबकजी भोसले यास चिठी सरकारची मोर्तबसुधा घेणे की सटवोजी घाटगे याजकडे घोडा निा परकाले याचा श्रीमंत विस्वासरायाची लढाई जाली

ते समयी कंहीची घोडी वळून ताकीददारानी नेली, त्यातून सिंगा ठेऊन घेतला तोहि आम्ही आपला बोलखिला, त्यास चिठी सरकारची व कालचे जासूद २ येणेप्रमाणे मारानिले भोसले यासी चिठी देखत घोडा देणें म्हणून देणे.

¶*A chit given to Trimbakji Bhonsle regarding the identification of a horse.*

No. 246]

[7-11-1759

श्री

राजश्री बालाजी पंडित प्रधान यासी श्रीमंत सकलसौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री जिजाबाईसाहेब उपरी. राजश्री सदासिव पंडित यांचे वर्तमान आगोधर आपण लिहिलें होतें. तदोतर राजश्री शेषो नारायेण यांनी विनंतीपत्री वर्तमान साद्यांत लिहिलें. प्रारंभापासून मुजफरजेंग यांचा मजकूर सर्वत्रासी दखल असून पुन्हा आपण त्याचा संप्रह केला. वृश्चक आपले गुण टाकीत आसते कीं काये ? काडीचा मनुश. लक्षाची हाणी केली होती. कुलीणास ईश्वर कसे उपेक्षील ? याकरिता ज्यांचा तो फजीत पावला. या उपरी सर्व प्रकारे करून आपले शरीर संवरक्षण करून सोहबास संतोषवीत जावें. प्रस्तुत राजश्री सदासिव पंडित यासी तुस्त पाठविला आहे. राजश्री शेषो नारायेण प्रविष्ट करतील. जाणिजे खाना छ १६ माहे रबिलावल बहुत लिहिणें तरी सुज्ञं आसां.

लेखन
मीमा.

बार.

¶*Jijabai to the Peshwa, expressing her delight at the escape of Bhausaheb from the assault by Muzaffar Khan. Why was he engaged in service, she asks, when it was fully known what sort of man he was ?*

No. 247]

[29-11-1759

छ १६ राखर

मार्गसीर सितैन

श्रीगणेशप्रसन
श्रीमंत स्वामी साहेबाचे
सेवसीं

आज्ञाधारीक नरसो तमाजी तैनात पिराजी चेव्हाण सुभा विजापूर चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी : येथील कुशल मार्गेश्वर सुद दशमी

१ सामान आण्णारी टोळी.

गुरुवारपरिषंत माहाराजाचे कृपाकडाने सुखरूप असो विशेष. इकडील बातमी छ १ रबिलावलपावेतो सेवेसी लिहून पाठविला होता; पावले असतील. आली-कडील बातमी वर्तमान राजश्री पिराजी चेव्हाण येथे शहराचे बाहीर उतरोन आसपास आपल्या परगण्यांत व जत परगणे राजश्री डपलीच मुलकांत स्वारी करोन गुरे वलोण आणून धामधूम करीत जातात. छ २० चाणकोट उधाजी चेव्हाणाचे तेथ स्वारी करोन शहे दीडशहे गुरं वलोण माघारे फिरतां आपल गाव तांबे परगणेच व कोटनहालात राजश्री महंत सेटच बैल पनास साठ होते तेहि आणिले होती. दुसरे दिवशीं तांबेकरानीं पत्र लिहिला कीं गुरे जोरबजोर सोडिता तरी बरे, नाही तरी दूरवरी गोष्ट जाईल. मग यानी आपल जागा पेशे आदेश करून गुरे व मातसेटच बैल अवघे साडून दिले; परंतु याचा गोष्टीचा भरवसा नाही. जिकडे मनास येईल तिकडे स्वारी धावतात, कोणहे गोष्टीची क्रिया सुध नाही. मग परवा जतकरानी विजापूरचे खंडेवरी स्वारी करोन शंभर गुरं वलोनी नेले. याउपरी राजश्री उदाजी चेव्हाण आसपास परगणेजात गावगावा ठाणा घालीत जातात. दुतर्फा बदमामली फार. दंगे करोन ठाणें वसवीत जातात. व नवाब बसालतजंग कर्नोलावरी आला. कूच दरकूच रायेचुरास येऊन आपले मातोश्रीस भेटून सलाहमसला पुसोन मग दरकूच कलबुर्गे येणार. तिकडून नवाब निजामआलीखां तोहि हैद्राबादेहून बाहीर निघाला. कलबुर्गेवरी येणार. भावाभावाचा तेथ भेट हांबी. तोफा वगैरे सामायन फार सरंजाम केली आहेत. बेइमानीवरी आहे. आदवानी सुभा गुलाम मोदीखान तीन हजार फौजेनसी जाऊन नवाब बसालतजंगास भेटला. आता बसालतजंगासंगांत जमाव स्वार चारी हजार व गाडदी सात हजार व फिरंगी च्यारीशें ठेवितो व तोफा १५ याविरहित बाण व जेजायेल वगैरे सरंजाम आपल्या काबूवरी आहेत. अविंध लोकांची इतबार न धरावी. येथ पिराजी चेव्हाणाजवळ जमीयेत तीनशहे स्वार व च्यार पांचशें प्यादेनसी धामधूम मांडली आहेत. यापरि वर्तमान. याविशई बहुत काय लिहिणें हे विज्ञापना.

¶Narso Tamaji informs the Peshwa of the raiding activities of Piraji and Udaji Chavan. The writer also refers to an interview between the two brothers Nizam Ali and Basalatjang.

No. 248]

[1759?

पौ छ १९ रमजान

श्रीराम

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब महाराजाचे सेवेसी

आज्ञाधारक माहादजीराऊ सिंदे मो नजिक वालेखिडी प्रा जत चेरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग दंडवत विनती. विनवावया प्रार्थना यैसीजे. ता छ रमजान

पावेतो माहाराजाचे कृपेद्रिष्टीकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्तित असे. माहाराजाचे अज्ञापत्र येऊन सेवकाचा परामृश केला नाही. सेवकाचे स्मरण जाहले नाही. बरे माहाराज धनी आहेत. जे वेळेस हा पिंड पैदा जाहला तत्समई माहाराजानी आपणास दाली बाधली. तत्समई जे भाकर वडिली दिलही होती ते भाकर घेऊन सेवाचाकरी करीत आलो असता, अलीकडे तीर्थस्वरूप राा येशवतराऊ कैलासवासी जाहल्यावर राा उदबानी नसता (न) नसता दुराग्रह करून जे माहाराजानी भाकर दिलही होती ते त्यानी घेतली. पुढे आम्ही कोणते मायेने त्यापासी असावे ? सर्व मायाममता माहाराजाचे पायापाची (सी) धरून आपले फौजेसहवर्तमान बमये कबिला समेत मौजे वालेखिडीचे जंगलात येऊन उतरलो असो. यैसे असता दुसरा अर्थ न विचारता माहाराजाचे पायाचा निजध्यास करीत बैसलो असोत. कितेकाची ऊर्जित करून त्याचीहि याद न केली, हे कीर्त जगविख्यात धरून सेवेसी विनती लीला असे. यास माहाराज काये आज्ञापत्र देतील ते सिरी धरू. कितेक वर्तमान मुखवचनी सांगता कलो येईल हे विज्ञापना.

¶*Mahadajirao Sindia (of Torgal or Mhysal ?) to Tarabai, complaining against Udaji Chavan for having deprived the writer of his vatan.*

No. 249]

[20-1-1761

श्री

राजमान्य राजश्री नारायेणराव व्यंकटेश यासी श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाई-साहेब याणी आज्ञा केली यैसीजे. सुा इहिंदे सितैन मयां अलफ. तुम्ही राजश्री बापूजी विठल यासमागमे विनंतीपत्र पाठविले ते प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ कलला. राजश्री प्रधानपंतानी परामृपाचे पत्रहि न पाठविता इकडील बंदोबस्तास राजश्री हरि राम, विसाजी नारायण समागमे फौज देऊन पाठऊन दिल्ले, तेव्हां साहेबाच्या व प्रधानपंताच्या रुणानबंधास सीमा आहे. राजश्री स्वामी जागृत असता प्रधानपंतासी संधान रक्षून आणशफत घेऊन साहेबासी अंतर करूं नये या प्रो वचनासी गुंतले असता याप्रमाणे मजकूर घडोन आला. राजश्री रघुनाथपंतासहि वर्तमान करविरास आले असता कोणे प्रकारे वचनासी गुंतले ठाऊकच आहे. चिरंजीव कुसाबाई गरोदर आहेत. राजश्री स्वामीच्या आज्ञेवरून आम्ही चवथी राण्या आहां. असं असता याप्रकारे लौकिक केला, बरे उत्तम. सर्व क्रियेवरी गांष्टी आहे. जेथून क्रियाच राहिली तेथे काये बोलणे ? साहेब इच्छामरणी आहेत. सुखीनैव जे होणे ते हो. तुम्ही पुरातन

सेवक; तुम्ही येऊन परामृष करावा हे उचित होते. अजून तुम्ही राजश्री रघुनाथ-पंत यास सांगोन लौकिक निवारे ते करणे. मारानिलेनी लिहिले आहे त्यावरून कलेल. जाणिजे छ १२ जमादिलाखर बहुत काये लिहिणे.

¶*Jijabai complains to Narayanrao Vyankatesh against the highhandedness of the Peshwa in settling the Kolhapur succession, quite contrary to the pledges that he gave to Sambhaji.*

No. 250]

[22-1-1761

श्री

नकल

राजमान्य राजश्री बाबुराव राम यासी श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाई-साहेब याणी आज्ञा केली ऐसीजे सुा इहिदे सितैन मयां अलफ. राजश्री स्वामीनी कैलासवास करून आम्हा चवथी राणियासी शफत घालून चिरंजीव कुसाबाई गरोदर आहेत हा अर्थ सर्वत्रास आज्ञा करून परंधामास गेले. असे असता राजश्री प्रधानपंत याणी काही येक शोध न करिता अनाहूतच करा म्हणोन फौजसुधा राजश्री हरि राम, विसाजी नारायेण याची खानगी केली. येणेकरून संतोष जाहाला. आमच्या येशास प्रधानपंतच वरद आहेत. बंधु म्हटले असता त्यानी क्रियेस वारंवार गुंतले असता याप्रो उतीर्ण जाहाले. बरे काये चिंता आहे! आम्ही तो मरोन राहिलो. पश्चात येश कोणी तरी घेऊत. राजश्री रघुनाथपंत आहेत. त्यास आपण येणेप्रो वर्तमान राजश्री नारायेणराव याचे विद्यमाने कळऊन आल्या ग्रहस्तास मनाचिठी पाठऊन लौकिक रक्षावे. गंगाजल आनुबाईस आज्ञा केली आहे. राजश्री बापूजी विठल याणीही लिहिले आहे त्यावरून कलेल. राजश्री स्वामी जागृतरूपेकरून असता तोतयास आपले म्हटले नाही. आता तरी सुभचिनाची संभूत आहे आणि प्राणापर्यंत संकल्पहि आहे. असो साहेबाकडे लक्षमात्र असो देणे. होणार ते होतच आहे. जाणिजे रा छ १४ जमादिलाखर. बहुत काये लिहिणे.

¶*Jijabai complains to Baburao Ram Phadnis against the Peshwa's conduct in dealing with Kolhapur.*

No. 251]

[22-1-1761

श्री

नकल

राजमान्य राजश्री दिनकर माहादेव यासी श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाई साहेब याणी आज्ञा केली येसीजे सुा इहिदे सितैन मयां अलफ. तुम्हाकडून बहुत

दिवस विनंतीपत्र येऊन वर्तमान श्रवण होत नाही येसे नसावे. निरंतर साकल्यार्थ लेहून संतोषवीत असावे. तदनंतर राजश्री स्वामीनी वैकुंठवास केला हे वर्तमान आपणास कल्ले असोन काहीच परामर्ष न केला हे विहित की काय? आम्ही चौघीजणी राण्या काही राज्यलोभाकरिता राहिलो नाही. राजश्री स्वामी अंतरधाम पावले तत्समई सर्वत्र जनादेखत आज्ञा केली जे राणीवास कोणी समागमे याल तरी न येणे म्हणोन शफतपूर्वक राहाविले. राहाणेस कारण जे चिरंजीव कुसाबाई गरोदर आहेत असे असोन परामृषास राजश्री बालाजी पंडित प्रधान याणी पाठवावे ते न पाठविता राजश्री हरि राम विसाजी नारायेण यासमागमे फौज व वाटेचा वाटसरू देऊन आपला म्हणा म्हणोन पाठविलें. मारानिलेनी याप्रमाणेच विनंती सांगोन पाठविली जे आपणास आज्ञाप्रमाणे वर्तावे लागते. अशाश तुम्ही प्रसंगी असोन असा मजकूर कसा घडविला ! मुख्य गोष्ट प्रधान-पंताच्या चिंतास असा विचार आला तरी उत्तम. चिंता काये आहे ? साहेब इच्छा मरणी आहेत. भलत्यास आपले म्हणणे सहसा घडणार नाही. च्यार महिन्यात सर्वहि मजकूर कलतो. तुम्ही व राजश्री शेषो नारायण राजश्री प्रधानपंतास सांगोन आल्या ग्रहस्तास घेऊन जात ते करणे. निदान पाहावेसे नाही. जाणिजे छ १४ जमादिलाखर. ब्रह्म काय लिहिणे.

¶Jijabai puts in a strong word of protest against the Peshwa asserting that instead of personally offering his condolences to Jijabai, he merely sent a stranger for adoption. She asks the Peshwa to call him back at once.

No. 252]

[22-1-1761

श्री

राजमान्य राजश्री शेषो नारायेण यासी श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाईसाहेब याणी आज्ञा केली येसीजे. सुा इहिदे सितैन मया अलफ. तुम्ही पुणेहून गेल्यापासून विनंतीपत्र येऊन वर्तमान किमपि श्रवण जाहाले नाही. साद्यंत मजकूर लेहून पाठवणे. सांप्रत राजश्री बालाजी पंडित प्रधान याणी साहेबाच्या राज्याचा बंदोबस्त करावयास्तव राजश्री हरि राम, विसाजी नारायेण या समागमे फौज व कोणाचा पोगी देऊन पाठविले आहे जे आपला म्हणा म्हणोन पाठविला आहे. त्याप्रो मशारनिले वारणेनजीक आले आहेत. याप्रो त्याणी करावे असा रुणानबंध साहेबासी त्याचा नव्हता. सांप्रत प्राप्त जाहलासा दिसोन आला; उत्तम. तुमचा येत असेल तितका करून यासी माघारें घेऊन जाणे. न जाता याणी म्हटले ते

सिधीस न्यावे, यैसे असेल तरी सध्या गोष्टी जीवापरत्या आहेत. च्यार महिने राजश्री स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे मार्ग पाहावा. ईश्वर कृपा करील असा प्रकार आहे. त्याच्या चितात आणून देऊन आलें ग्रहस्त जात ते करणे. नहोन याचा मतलबावरी असले तरी आम्ही तो इच्छामरणी आहो. हे तुम्हास दखलच आहे. त्याणी निदान पाहावेसे नाही. जाणिजे छ १४ जमादिलाखर बहुत काये लिहिणे.

¶*Jijabai to Shesho Narayan asking him to approach the Peshwa with a request to recall Hariram and others whom she is not prepared to receive. If the Peshwa persists she will be prepared to go to any length in order to gain her ends.*

No. 253]

[22-1-1761

नकल

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाई साहेब याणी राजश्री बापूजी विठल यासी आज्ञा केली यैसीजे. सुा इहिदे सितैन मयां अलफ. तुम्ही राजश्री शेषो त्रिमल व गांविंद महादेव यासमागमे पत्रे पाठविली ती प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ श्रवण जाहाला. मशारनिलेही विनंती केली त्यावरून संतोष जाहाला. येविसीचा सविस्तर अर्थ उभयेतास आज्ञापिला आहे. हे लिहितील त्यावरून कलों येईल. राजश्री रघुनाथपंत व सखाराम भगवंत व नारायेणराव यासी पत्रे पाठविली आहेत. सांडणीस्वारासमागमें जलदीने रवाना करून याची उतरे सत्वर येऊन पावत यैसे करणे. उतरेकडील वर्तमान काये साद्यंत लेहून आणवणे. निजामनअलीचे वर्तमान काये? रंग कसा? सविस्तर आणवणें, जाणिजे छ १४ जमादिलाखर लेखनसीमा.

¶*Jijabai of Kolhapur enquires of Bapuji Vithal about events in the north and also about Nizam Ali. Letters have been—it is added—despatched to Raghunathpant, Sakharampant and Narayanrao and answers to them are awaited.*

No. 254]

[20-3-1761

श्री

राजमान्य राजश्री सखाराम भगवंत यांसी श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाईसाहेब यांणी आज्ञा केली यैसीजे. सुा इहिदे सितैन मया अलफ. सांप्रत तुम्हाकडून विनंतीपत्र येऊन वर्तमान निवेदन होत नाही यैसैं नसावें. निरंतर कुशल वृत्त

लेहून संतोश पावीत जाणे. हिंदुस्थानाकडील वर्तमान व राजश्री बालाजी पंडित प्रधान याजकडील मार कांहींच विनंतीपत्रें येऊन श्रवण होत नाही. यास्तव मानस उद्विग्न आहे. त्याजकडील साद्यांत मार लेहून पाठवावे. राजश्री रघुनाथ पंडित याचा मुकाम कोणे ठिकाणी आहे ? येवनाचा यांचा सल्ला जाहाला म्हणोन परभारें निवेदन जाहलें तोहि मार लेहून संतोश पाववा. येथील सर्वहि आर्थीतर राजश्री गोविंद माहादेव यासी आज्ञा केली आहे. मारानिले राजश्री नारायेण व्यंकटेश यांसी लिहितील त्याजरून कलें येईल. रा छ १२ माहे शाबान. बहुत काय लिहिणे.

¶ *Jijabai of Kolhapur enquires of Sakharam Bhagwant why there is no news either from him or from the Peshwa and seeks confirmation of a report of a truce effected between Raghoba and the Nizam.*

No. 255]

[26-5-1761

पो छ ११ जिल्काद

जेष्ठ

श्री

राजमान्य राजश्री महिपतराव आवजी यांसी श्रीमंत महाराज मातुश्री जिजाबाई साहेब यांणी आज्ञा केली ऐसीजे. सुा इहिदे सितैन मया व अलफ. चिरंजी(व) कुसाबाई सगर्भ होती त्यांसी वैशाख बहुल सप्तमी इंदुवासरी सुप्रसूत होऊन पुत्र जाहला हे संतोषाचे वृत्त तुम्हास कळावें यास्तव आज्ञापत्र सादर केले आहे. तुम्हाकारणे शर्करा पाठविली आहे. स्वीकार करून साकाल्यार्थ विनंतीपत्री लिहून साहेबास संतोषवीत जाणें. सविस्तर अर्थ राजश्री गोपाळ बाबाजी सांगतां कळेल. रा छ २० माहे सवाल. बहुत काय लिहिणे.

¶ *Jijabai announces to Mahipatrao Awaji Kavade the birth of a son to Kusabai.*

No. 256]

[27-5-1761

छ ७ जिल्काद जेष्ठमास
इसने सितैन

श्री

सौभाग्यवती गोपिकाबाई यांसी

श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाईसाहेब उपरी. सांप्रत आपणाकडून विनंती-पत्रें येऊन वर्तमान श्रवण होत नाही यैसं नसावें. निरंतर कुशल वृत्त लेहून संतोश पावीत जाणें. चिरंजीव कुसाबाई वैशाख बहुल सप्तमी इंदुवासरी पांच तास रात्रीस प्रसूत जाहली. राजकुवर जन्मास आले. हे संतोशाचें वृत्त आपणास कलावें यास्तव आज्ञा केली असे. आपणांकारणें शर्करा पाठविली असे. घेऊन स्वीकार करावा. साद्यंत मार आपणाकडील लेहून संतोश पावणें. जाणिजे रा छ २१ माहं शौवाल बहुत काये लिहिणे!

लेखन
सीमा.

¶Jijabai to Gopikabai, informing her that Kusabai had given birth to an heir.

No. 257]

[28-5-1761

पौ छ ७ जिल्काद
जेष्ठ मास सन इसने
सितैन (बार)

श्री

राजश्री बालाजी पंडित
प्रधान यांसी

श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाईसाहेब उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन केलें पाहिजे. यानंतर चिरंजीव कुसाबाई काली वैशाख बहुल इंदुवासरी रात्री प्रसूत जाहली, पुत्र जाहला हें वृत्त आपल्यास कलावें. शर्करा रा गोपाल बावाजी यांबरोबर पाठविली आहे. स्वीकार करून प्रतिउत्तर पाठवावें. आपणांकडील कुशलोत्तर सदोदित पत्रें लेख करून साहेबांस संतोषवीत असावें. जाणिजे छ २२ शोवाल. बहुत लिहिणें तरी सूझ असा. बार

¶Rani Jijabai communicates to the Peshwa the birth of a son to Rani Kusabai.

पो. छ जिल्काद जेष्ठ

श्री

शेवेसी विज्ञापना. येथील वर्तमान ता. छ ६ जिल्कादपावेतो येथास्थित असे. विशेष. मालोजी भोसले यानी कैलासवासी महाराज याची क्रिया केली. दुसरे आमचे वचन त्यांसी गुंतलें यास्तव मालोजी भोसले याचे पुत्रासच राजा करावा. ज्यासी आमचे वचन गुंतले त्यासच मातुश्री आईसाहेबांनी सेवटास न्यावे हे योग्य. शेवक लोकाची क्रिया ज्यासी गुंतली ते धण्याखेरीज कोण शेवटास नेतो ? यास्तव मातुश्री साहेबास विनंती करून खामखा जे आम्ही केले तेच करावे म्हणून आज्ञापत्र सादर जाले. व दीक्षितासहि येविसी पत्र होते तेहि त्यास प्रविष्ट करून दीक्षित व आम्ही मातुश्री साहेबास येकांती विनंती करून पत्राचा अन्वये सर्व विदित केला. परंतु हे गोष्ट त्याच्या ध्यानास येत नाही. मातुश्री साहेबाची मर्जी. शाहाजीचा लेक राजा करावा हाच आप्रह आहे. याच विचारें स्वामीस पत्र मातुश्री आईसाहेबानी लिहिले आहं. त्यावरून विदित होईल. वरकड सविस्तर वर्तमान श्रीमंत राजश्री दादासाहेबाचे पत्री पूर्वी लिहिले आहे, त्यावरून साकल्य विदित होईल. शेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶Jijabai writes to Tarabai that she has promised Maloji Bhonsle that she would adopt his son as he had performed the obsequies of the late king. Tarabai on the other hand desired that the son of Shahaji should be adopted and be made King.

पो छ ११ जिल्काद जेष्ठ

मास सन इसेन सितेन

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शेषो नारायेन व भगवंत आपाजी दोनी कर जोडून सां नमस्कार विनंती प्रार्थना. श्रीमंत मातुश्री कुसाबाईसाहेब गरोदर आहेत, याजकरिता मातुश्री आनुबाई सन्निध आसिलेन संशय होणार नाही, आगर त्याजकडील बायेका तरीं आसाव्या तैसे आज्ञापिले. आज्ञे आगोधर श्रीमंत मातुश्री प्रसूत होऊन पुत्र जाहला, हा सतोषार्थ धण्यानी स्वामीस लेहून पाठविला आहे.

त्याजवरून निवेदन जाहलें आसल. स्वामीची आज्ञा सेवकापासी जालीं त्याप्रमाण धण्यास विनंती केली. येथील आज्ञेप्रमाण सेवेसी यावयास सादर आहो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञोपना.

¶*Sheho Narayan reports to the Peshwa the birth of a son to Rami Kusabai.*

No. 260]

[25-6-1761 ?

श्री

तार्थस्वरूप मातुश्री अईसाहेब
वडिलाचे सेवेसी

अपत्ये बालके सोा सगुणाबाई भोसले चेरणावर मस्तक ठेऊन सां दंडवत विनंती उपर. येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहिणे विशेष. बहुत दिवस जाले काही वर्तमान कलत नाही तर येसे न पाहिजे. हरघडी असीर्वादपत्री चित अनंदवीत जावे. आमचे वर्तमान तर ता छ १९ माहे जावळपावेतो आनंदरूप असो. हरघडी सांभालास अंतर न कीजे अपण सर्वप्रकारे नेणत्ये असो. विशेष बहुत काये लिहिणे. रा छ १९ माहे सौवाल

¶*Sagunabai Bhonsle (Ramraja's wife) writes to Tarabai that she is enjoying good health.*

No. 261]

[10-11-1761

श्रीशंभुप्रसन्न

राजश्री रघुनाथ पंडित यांसी

श्रीमंत माहाराज मातुश्री जिजाबाईसाहेब उपरी येथील कुशल कार्तिक शुद्ध त्रयोदशी जाणोन स्वकीये लेखन करीत असिले पाहिजे. यानंतर बहुत (दिवसांत) तुम्हाकडून विनंतीपत्र न येता (पुढील तीन ओळी मजकूर फाटल्यांत गेला आहे.) च्यारीं पत्रे पाठविलीं होतीं * * * सांप्रत मशारनिलेसी आज्ञा करून पाठऊन दिले आहेत. जो मजकूर सांगणें असेल तो मशारनिलेपाशीं सांगावें, हे हुजूर विनंती लेहून पाठवितील. आपलें पुण्याहून जाणें जाहल्यास सांप्रत मोकाम कोणें ठिकाणीं आहे, निजाम आली कोठें आहे, आपला व त्यांचा मजकूर कसा आहे, आपल्या लक्षांत कोण कोण सरदार आहेत, फौज किती आहे,

मनसबा कोणता, कसा योजिला आहे हें साद्यंत कळविलें पाहिजे. जाणिजे. रवाना छ १२ माहे रबिलाखर बहुत काय लिहिणें. बार.

लेखन
सिमा

¶Rani Jijabai asks information about Raghunathrao's movements and the Nizam's, and the developments expected.

No. 262]

[28-12-1761

श्री

राजश्री उदार्जा चव्हाण हिमत बाहदर ममलकर्तमदार
गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री रघुनाथ बाजीराव आसीर्वाद उपरी. येथील कुशल लिहीत असिले पाहिजे विशेष. मोगलाचा कलह लागला आहे. तुम्हास यावयाविसी बारवार लिहिले असतां येत नाही आणि विज्यापूर प्रांती राहून उपसर्ग करिता, म्हणोन परस्परे वर्तमान आले. ऐशास मोगलाचे पारपत्यास राज्यातील सरदार आले. तुम्हीहि येऊन सामील व्हावे, शत्रूचे पारपत्य करावे, ते न करितां विज्यापुराजवळ राहून उपसर्ग करिता हेच अपूर्व. आणखी कोणहाचा उपसर्ग जाल्यास तुम्ही सहित्य करावे, असे असतां तुमचाच उपद्रव होतो हे उचित नाही. येथेहि फौज असी अंजार जमा जाहली व मोगलाचे भाऊ मीरमोगल व राजश्री रामचंद्र जाधवराव व दोन हजार फौज व गाडदी घेऊन इकडे आले. याउपरी मोगल विचारांत पडिला आहे. श्रीकृपेने सत्वरच पारपत्य होईल. ये समई तुम्हीहि यावयाचें हंतें. अतःपर विलंब न करिता यावं. सरकारचे तालुकियात उपसर्ग न करणें. या दिवसात न आल्याने तुमचे निष्ठेत चांगले की काये ? सर्वापेक्षा

माधवराव बहाळ
पेशवे यांचा
शिक्षा.

भरवसा तुमचा. तेच करून दाखवावे. हेच उचित आहे व करावेच. राा छ १ जमादिलाखर. बहुत लिहिणें तरी सूझ असा.

लेखन
सीमा.

¶*Raghnathrao writes to Udaji Chavan reprimanding him for not having joined the Peshwa's armies when hostilities with the Nizam were undertaken. He is also asked to stop his depredations and join the writer at once.*

No. 263]

[1761 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे सों

विनंती. सेवक विठल बयाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना येसीजे कृपा करून सेवकास पत्र पाठविलें, पावले. तेथे आज्ञा की तुम्ही येथून सर्व निगबालसतेचा अर्थ पाहून गेले असता लटके संदेह श्रीमंत मातुश्री साहेबी मानणे हे अपूर्व आहे. त्यास स्वामीचें व राजश्री बाबाजी जाधवराव यांचे दर्शन जाहलें त्या दिवसापासून मातुश्री साहेबाचें मनी मानसी तिलप्राये संदेह चितात राहिला नाही. परंतु मध्य अनेक कारभार जाहले. स्वामीस विदित आहेत. यास्तव अवसर कार्यास पडला. कालचे दिवसी श्रीमंत मातुश्री साहेबास विनंती करून राजश्री मोरोपंत व आपन जाऊण राजश्री दिनकरपंतास वरते होऊन आलो. समक्ष बोली मातुश्री साहेबासी करविली, स्वामीनी आज्ञापत्रीहि लेखण केले होतें की याजपासी बोलावयास कोन्हाचा उबार न धरणे, आज्ञेप्रमाण वर्तनूक जाली. राजश्री दिनकरपंत सों सविस्तर अर्थ लिहितलि, उत्तर यावयाची प्रतीक्षा असें. अल्यावर त्रिवर्ग सेवेश येतो. सो श्रुत होये. अपन सेवक पदरचे अहो हे विज्ञासि.

¶*Vithal Bayaji on behalf of Tarabai assures the Peshwa of her full confidence in him.*

१ सेवेशीं.

श्री

सेवेसी विनंती. सेवेक नवाब इनायत अलीखान व विठल बयाजी कृतानेक विज्ञापना. ता २ रमजान साहेबाचे कृपेकरून वर्तमान येथास्थित असे. काल साहेबाचें आज्ञापत्र राजश्री पंत प्रतिनिधीस आले होते. साइकाली मनुश येथ पांढचलें. पत्र पंत मशारनुलेस दिधले. आज प्राथःकाली राजश्री येमाजीपंत चिमनगावीहून कोरेंगावास आलें. आज्ञापत्राचा अर्थ त्यास अवगत जाला. विज्ञापना केली की धनी सर्वजाण आहेत. आम्ही येथून मसवदा करून पाठवावा येसी बुध्य सेवक लांकाची कोठे ? महाराज साहेब जे आज्ञापत्री उत्तर लिहिणे ते उत्तमच लिहितिल. या प्रकारें विज्ञप्त उभयताही केली. सो भृत होये. आज येथून माहोलीस मुकामास राजश्री पंत प्रतिनिधि कूच करून येत होते. त्यास राजश्री कृष्णाजी जिवाजी याचे घरी भोजनास अटकाव जाला. उदईक माहोलीस मुकामास येतो. सेवेसी विदित हो हे विज्ञापना.

¶The writers Nawab Inayat Alikhan and Vithal Bayaji report the departure of the Pratinidhi for Mahuli and the arrival of Yemajipant at Koregaon.

श्रीव्यंकटेश

विनंती उपरी. राजश्री विसाजी नारायण स्वामीकडून येऊन पांचलें. सविस्तर मजकूर कळला, राजश्री हरिपंत व राजश्री विसाजीपंत व राजश्री मानापाकडील राजश्री रामाजीपंत करविरास पाठविले. आपलें आज्ञेची उत्तर व फौजेची किंचित सेवा या दोन्हीमुळे त्याची ममता स्वामीसी लागून सर्वथैव सातारिया-कडील अवलंब सोडिला. याउपरी इकडील चर्चा करीत नाही. याप्रमाणें महाराजांचे व मातुश्रीचे वचन प्रमाण येऊन आम्हाकडील राजकाणांतल गृहस्थ याचा अंतस्थे लगाम राखून विसाजीपंत त्या साहित्यास घातलें, ये रीतीनें बलकटी केली. अतःपर याची बलबल राहिली. याउपरी पुढें याच्या प्रत्ययास येईं येसे स्वामी करतील हा भरंवसा धरून स्वस्थ आहेत. तदनरूप निदर्शनास येईं येसे करणार. बेरे चांदगडेयाविशीं राजश्री विठल विश्राम स्वामीजवळून कबूल करून आले, परंतु आणखी ही त्यास लेहून चांदगडे बेरे स्वाधीन होये येसे करावे. बलुभगडाचा तनखा आगदी सांलापूर कर्यात चिकाडीकरांनीं बलकाविली. विचारे कांहीं आइकतात आसं नाही. पेस्तर स्वामीच्या आग-मनावर सर्व गोष्टी घडणे त्या घडतील हे विनंती.

¶The writer reports that an agreement has been arrived at with the Raja of Kolhapur and his Rani.

INDEX

Selection No. 26

Tarabai and Sambhaji

[Figures indicate the numbers of letters]

A

- Abaji Ghatge of Kagal**—34, 96, 208, 235, 236.
- Abaji Naik Joshi**—13, 199, 200, for particulars refer to the entries under Babuji Naik, defeated by Yemaji Shivdev 213, 215; 241.
- Abaji Shivdev**—brother of Vithal Shivdev—killed in an action 164.
- Abdul Hussien Khan**—97.
- Abdul Kadir Khan**—159
- Abdul Khair Khan**—subhedar of Burhanpur—16, defeats Khojam Kuli Khan 174; 175, 192.
- Abdul Majid Khan**—Nawab of Savanur—159.
- Agaji Sindia**—80.
- Ahmad Khan Bangash**—defeated by Holkar 175, 176
- Ambikabai Dabhade**—104.
- Ambikabai Jadhav** (related to Chandrasen's family?)—167.
- Anandrao Giridhar**—reports Sambhaji's intrigues against the Peshwa 150; communicates to the Peshwa the irritation between Sambhaji and Jijabai 225; reports trouble created by the chiefs of Ichalkaranji and Kagal against Jijabai 235.
- Anandrao Jadhav**—Havaldar of Satara—184.
- Antaji Ballal**—6
- Antaji Shivdev**—joins Babuji Naik 16, proposes to take Ramraja to Satara 33; 75, defeats Udaji Chavan 85, ordered to furnish supplies for Tarabai 190, 228.
- Anubai Ghorpade**—235, 259.
- Appaji Bhavji Prabhu**—an officer of Fatesing Bhonsle—153.
- Appajipant**—99.
- Appaji Raghunath**—12
- Appaji Ram**—164.
- Arjoji Yadav**—Jagirdar under Kolhapur—rebels against his master 15; 17, 18, confined at Kolhapur 21, 26, 28, rebels against Sambhaji 229.

B

- Babaji Gaikwad**—135.
- Babaji Jadhav**—52, 106, 119, appealed to by Bhagvantrao 125; 127, 143, 144, 213, 230, 263.
- Babuji Naik Joshi**—creates disturbances in Sambhaji's possessions in the Karnatak 13; 16, 23, 39, his contribution for Tarabai's saranjam 42-44; 159, rising against the Pratinidhi 199, 200, 212; defeated by Yamaji Shivdev 213, 215; moves towards Surapur with Udaji Chavan 218.
- Baburao (Fadnis ?)**—102.
- Baburao Ballal**—agent of Kolhapur—14.
- Baburao Bhonsale**—198.
- Baburao Mahadev**—helps Tubajipant against Chavan 2.
- Baburao Putlaji**—231.
- Baburao Ram Fadnis**—informed by Jijabai on the subject of Kolhapur succession 250.
- Baburao Umaji**—75
- Bahirji Thorat**—expresses loyalty to the Pratinidhi 116.
- Bajirao Ballal**—deputes Tubajipant against Chavan 2, 7, 8, 15, 31.
- Balaji Bajirao alias Nanasaheb**—5, informs Ramchandra Baba of Sambhaji's visit to Satara 13; 14, 18, protects Satara after Shahu's death 38; 50, 61, 67, 72, asks Fatesing to be at Satara 82; receives news of the defeat of Udaji Chavan by Antajipant 85; appealed to by Bhagvantrao Amatya 124; learns of Damaji's defeat and of other opponents 165; 166, 167, visits Murarrao 169; attaches Dabhade's property at Induri 183; learns of disaffection between Jijabai and Murarrao 187; 188, appealed to by the Pratinidhi against Babuji Naik 199, 200; learns of Babuji Naik's defeat by the Pratinidhi 215; 227, learns of the trouble in Yadwad 231; learns of trouble started by the chiefs of Ichalkaranji and Kagal

B—contd.

Balaji Bajirao *alias* **Nanasaheb**—*contd.*
in Kolhapur territory 235; advised to conciliate Nizam Ali 241; informed by Jijabai of the birth of a son to Sambhaji 257, 259; learns of Tarabai's confidence in him 263.

Baloji Dubal—219.

Balaji Ganesh—clerk at Satara—202.

Balaji Govind—Umabai's clerk—30.

Balaji Keshav—200.

Balajipant—8, 11.

Balaji Vishvanath Kane—deputed by Chimaji to meet Udayi 5.

Balkrishna Ganesh—174.

Banaji Madhavrao—writes news from Nasarjang's camp 97; describes an action at Bahadurpur with Damaji Gaikwad 161; 166, 167, advises conciliatory attitude towards Salabatjang 175; reports Salabatjang's intentions 179; 182.

Bapuji Bajirao—encounters Damaji Gaikwad at Bahadurpur 161, at Satara 165; 166, 167, 174.

Bapuji Vithal—clerk of Ichalkaranji—249-254.

Basalatjang—247.

Bavaji Bhujang—deputed by Jijabai to the Peshwa 240.

Bhagvant Ramchandra Amatya—requests Purandare to return his vatan 6; assures Bajirao of his loyalty 8; 11, 12, describes his unhappy condition 52, 53; receives robes from Tarabai 90; 105, communicates his distressful situation to all prominent officials and to Tarabai and Ramraja 118, 148, 234.

Bhaskarpant—Karbhari of Thorat—35.

Bhavanrao Pratinidhi—See Shrinivas Gangadhar.

Bhausing Thoke—2.

Bhimappa Balappa—Desai of Yadwad—217.

Burhanji Mohite—proceeding to Satara 55; helps Tarabai 58; 168.

C

Chandrabhan Mudhaji—Peshwa's agent with the Nizam—192.

Chimnaji Ballal (Chimaji Appa)—2-5, 7, 9, 10.

Chimnaji Bapuji of Mahagaon—61, proceeding to Satara 62; 63, 64, describes difficulties of moving with the armies 73, 75, 76; opposes Sambhaji 188; meets Udayi Chavan 228.

Chimnaji Narayan Sachiv—assures Tarabai of his loyalty 107; ordered by Tarabai 220.

Chimnaji Vithal—in the employ of Yamaji Shivdev 205.

Chitkoba Prabhu of Satara—said to have joined Sambhaji in a secret plot for capturing Satara 74.

D

Dadambhat Shrotri—deputed by Jijabai to the Peshwa for adjusting her disputes 232, 17; 21, 26, 29, 229, deputed by Jijabai to Poona 232, 240.

Dadu Khan—Peshwa's officer - 161.

Dado Mahadev—Peshwa's officer—61, 62, 64, 78, proceeding against Bapuji Naik 203, 213.

Damaji Gaikwad—has disputes with Umabai 32; regrets and asks orders for future plans 37, proceeds through Khandesh against Satara 151, 152; fights an action with Bapuji Bhivrao at Bahadurpura 161; defeated near Satara 165, 166, 167, submits to the Peshwa 180; 192, arranges peace with the Peshwa 204; ailing 238.

Darkoji Naik Nimbalkar—offers service to Tarabai 110.

Daryabai Nimbalkar—Ramraja's sister—33, 36, 71, assures the Peshwa of her sincerity and reliance in him 72; 79, moves against the Peshwa 153, 154; submits to the Peshwa 183, 191.

Daulatrao Ghorpade—187.

Devji Mohite—217, 221, 227.

Devji Takpir—in the employ of the Dabhade—104, proposes peace on behalf of Damaji Gaikwad 204.

D—contd.

- Devrao Meghasham Lapate**—77, 84.
Devrao—son of Khanderao Kashi—51.
Devrao—clerk of the Pratinidhi—16.
Dhondji Bhonsale—Officer of guards at Satara—102.
Dhondo Malhar alias Appa Purandare—6, 12, 168.
Dinkar Mahadev—61, 63, 178, 200, 213, informed by Jijabai of Kolhapur succession 251, 263.
Durjansing of Mandvi—creates trouble in Surat territory 174.

F

- Fatesing Bhonsle**—23, 39, his contribution for Tarabai's saranjam 42-44; 77, asked by the Peshwa to be at Satara and not to accompany Ramraja 82; agrees to appoint Trimbak Hari as his Majumdar 95; 105, his merits recommended to the Bhausaheb 108; 153, 154.
Firangoji Pawar—joins Damaji 174.

G

- Gamajipant Mutalik**—75, 101, opposes the Peshwa 167, 200.
Ghansham Narayan Mantri—reports trouble in Miraj territory to Tarabai 210; begs to be excused for not paying tributes 239.
Ghaziuddin Khan—proceeding to Deccan 175, 176, 182, 192.
Gopal Mahadev Pendharkar—Karbhari of the Pratinidhi—123.
Gopalrao Patwardhan—encounters Damaji Gaikwad 171, 183.
Gopal Ram—11.
Gopikabai—informed by Jijabai of the birth of a son to Kusabai 256.
Gorkhoji Bhapkar—154.
Govind Mahadev—253, 254.
Govindrao Chitnis—29, 55, 67, 68, wishes to accompany Nana Purandare 70; 108, offers unconditional submission to the Peshwa 158.
Govindrao Moreshwar—58.

H

- Haibatrao Jadhav**—154.
Hanmantrao Bhonsale—Dabhade's officer—reports peace overtures of Damaji Gaikwad 204.
Hari Damodar—pursues Damaji Gaikwad 151, 152, gives full account of Gaikwad's doings 174; 192.
Hari Gopal Supekar—36, 94.
Harbaji Ram—reports Gaikwad's activities in Khandesh 192.
Hari Ram Herwadkar—in the employ of Ichalkaranji—26, discloses a secret plan of Sambhaji for capturing Satara 74; 88, highhandedness towards Sidoji Thorat 101; reports fighting with Angria 149; 150, prevents Sambhaji from going to Satara 163; joins the Peshwa's forces against Gaikwad 170; 174, 249, 254.

I

- Indroji Kadam**—36.

J

- Jaggiwan Parashram alias Dadoba Pratinidhi**—16, 36, 39, asks for orders about future arrangements 50; receives robes of the Pratinidhi 87; 89, asked to be released and taken to Sangola 92, 93; released from confinement 94; at cross purposes with Yamajipant 116; appealed to by Bhagvant-rao 120; 158, 168, deputed by Ramraja to meet Sambhaji 185; reports to the Peshwa the aggression of Babuji Naik 199; supported by the Peshwa against Babuji Naik 203; seeks protection for his family at Poona 206; 208.
Jaggiwan Pawar—helps Damaji in his campaign against the Peshwa 161; defeated at Satara 167, 174.
Janardan Ganesh—deputed by Jijabai to the Peshwa 240.
Janoji Bandgar—11.
Janoji Nimbalkar—son of Rao Rambha—4, 105, 173.

J—contd.

Jijabai, wife of Sambhaji of Kolhapur—15, receives special attention from Sadashivrao 18, 21 ; 26, 31, captures Bhoj 160 ; 162, wins over the support of Sadashivrao Bhau against repairing losses inflicted by Babuji Naik in the Karnatak 232, complains of troubles caused by Ichalkaranji and Kagal 235 ; conciliates Peshwa and seeks his help and deposes Bavaji Bhujang and Dadambhat 240 ; accused of falsehood 242 ; congratulates Sadashivrao Bhau on his escape 246 ; protests against Peshwa's interference in the affairs of succession of Kolhapur 249-254 ; communicates the birth of a son to Sambhaji 255, 257, 259 ; announces her intention of adoption to Tarabai 258 ; asks Raghunathrao about his own and the Nizam's movements 261.

Jijaji Bhonsle—66.

Jivaji Ganesh Khasgiwale—58, 181.

Jivaji Govind—reports the victory of Antajipant over Udaji Chavan 85.

Jivaji Khanderao Chitnis—recommends Yashvantrao Potnis to Chimaji Appa 9.

Jivaji Shamrao—in the service of the Bandgar—lays siege to Vasantgad 48.

Jagoji Bhonsle—reports peace-overtures of Damaji Gaikwad 204.

Jotyajirao Patankar—164, 243.

K

Kamloji Mulik—Ramraja's servant 33, 36.

Kanhoji Mohite—198, asks Tarabai for money to pay his troops 207.

Kasi Bhaskar Kolhatkar—77.

Keshavrao Raghunath—deputed to bring Babuji Naik 13 ; 114.

Khanderao Borge—Peshwa's officer—203.

Khanderao Gaikwad—brother of Damaji and Jagirdar of Kadi—wounded in an action at Bahadurpura 161 ; defeated at Satara 167.

Khanderao Jadhav—helps Damaji in the action at Satara 171.

K—contd.

Khanderao Kashi—Nyayadhish of Satara—marries his son Devrao to the daughter of Yemajipant of Chikod 51.

Khetroji Sindia—81.

Khojam Kuli Khan—fights at Burhanpur 174, 175.

Krishnaji Tamaji Deshmukh of Miraj—seeks redress from Tarabai against Ichalkaranji 233.

Krishnajirao Palande—Kiladar of Raigad—expresses loyalty to Tarabai 115.

Kusabai—junior Rani of Kolhapur—reported pregnant 249-254 ; reported to have given birth to a son 255-257.

Kusaji Bhonsle—39.

L

Lakshman Ballal—96.

Lakshman Khandagala—77.

Lakshman Shankar—94.

M

Madhavrao Bande (1757)—238.

Madhavrao Bhonsle—Dabhade's officer—204.

Madhavrao Nimbaji—204

Mahadaji Ambaji Purandare—1, 6

Mahadaji Nimbalkar—197.

Mahadaji Ram—in the employ of Senapati Ghorpade 231.

Mahadji Sindia of Torgal—asked to proceed to Miraj by Ramraja 80 ; complains against Udaji Chavan to Tarabai 248.

Mahipatrao Awji Chitnis—informed by Jijabai of the birth of an heir to Sambhaji 255.

Mahipatrao Kavde—pursues Damaji Gaikwad and inflicts defeat on him 151 ; takes part in an action at Bahadurpura 161 ; takes part in an action at Satara 167 ; 174.

Makaji Yadav—223.

Malji Chavan—81, 230.

M—contd.

N

Malhar Govind—168, deputed by Damaji Gaikwad to arrange for peace 174 ; proposes peace on behalf of Damaji Gaikwad 204 ; 235.
Malharrao Holkar—167, meets Mansur Ali Khan at Agra 174 ; 175, 176, offended with Peshwa 203.
Malhar Tukdev Purandare—1, recommends Said Salla to Bajirao's notice 2 , 11, 14.
Maloji Bhonsle—Patil of Shingnapur—84
Maloji Bhonsle—is asked to give his son in adoption for the gadi of Kolhapur 258
Maloji Ghorpade—208
Manabai Sardesai of Kudal—has social dealings with several Maratha sardars 234
Manaji Nikam—151.
Manaji Paygude, in the employ of Ichalkaranji—11, defeats Angria 149 , 150, 160, prevents Sambhaji from going to Satara 163 ; 170, 174, 265.
Manko Nagnath—204
Mankoji Bandgar—11
Mansing Jadhav—joins Babuji Naik against the Peshwa 200.
Mansing Thorat—178, 181.
Mansur Ali Khan—See Safdarjang.
Meghasham Krishna Patwardhan—241
Mhaloji Muthe—94.
Mir Moghal Ali or Moghal Ali—See Nasarjang (younger)
Mudhoji Naik Nimbalkar—helps the Nizam by Tarabai's order 47.
Murarji Jadhav—74.
Murarrao Ghorpade—visits Kolhapur for quelling rebellions 15 ; 17, claims lordship over the three states of Savanur, Bednur and Sondhe 20 ; expresses friendly attitude towards the Peshwa 22 ; 23, departs from Kolhapur 24, 25, 156, 26, 28, 29, 105 ; visits Sambhaji at Kolhapur and expresses loyalty to the Peshwa 114 ; leaves Kolhapur 156 ; 162, 167, visits the Peshwa 169 ; 172, succours Sambhaji of Kolhapur against Arjoji Yadav 229 ; 234.
Muzaffarjang—proceeding to Tanjore 97, invested with power by the Pathans 105.
Muzaffar Khan—attempts the life of Sadashivrao Bhau 246.

Narso Tamaji, in the employ of Piraji Chavan—communicates Udaji's activities to the Peshwa 247.
Nizam Ali Khan—ill-disposed towards Salabatjang 182 ; 241, 247.
Nizam-ul-mulk—is approached by Sambhaji of Kolhapur 16, 19.
Nagoji Sindia—94.
Nago Ram Bhagvat of Vamori—Peshwa's Vakil with the Nizam 16.
Nagorao Meghasham Lapate—67.
Naropant—63.
Naro Appaji Tulsibagvale—94.
Narayanrao Ghorpade of Ichalkaranji—18, 26, 101, 174, acts against Tarabai 233 ; 244, is informed by Jijabai about Kolhapur succession 249-254.
Naro Ram—proceeds to bring Udaji Chavan 3, 25.
Narsi Tubaji—80
Nasarjang—killed by the Pathans 105 ; 114, 159.
Nasarjang (younger) *alias* **Mir Moghal**, youngest son of Nizam-ul-mulk—167 ; 178, 179, 218, 262.

P

Pandurang Shamji—in the employ of Ichalkaranji—267.
Parashram Jagjivan—Deshmukh and Deshpande of Karad—57.
Parashrampant—Pratnmidhi 112.
Parvatrao Jadhav—223.
Parvatibai Bhonsle—124, complains against Udaji Chavan 209.
Pilaji Jadhav—prevents Damaji Gaikwad from plundering Poona 166.
Piraji Chavan of Bijapur—247.
Purushottam Krishna Patwardhan—fights with Damaji Gaikwad 171.

R

Raghoji Bhonsle—Dabhade's officer—204.
Raghuji Bhonsle—16, his movements and plans reported to the Peshwa 55 ; 67, 69, 105, 111, 186, sends Sankrant presents to Tarabai 189.

R—contd.

- Raghunath Ganesh**—97.
Raghunathrao Peshwa—238, 249-254, asked about his movements 261; asks Udaaji Chavan for help against the Nizam 262.
Ramchandra Annaji—in the employ of the Senapati of Kapshi—works in the capture of Yadwad 214; recommended to the Peshwa's notice 217; 231.
Ramajipant—67.
Ramaji Mankeshwar—91.
Ramchandrapant Amatya—was out of office for about fifteen years but received maintenance at Rangna (1716-1731); made Amatya by Sambhaji in 1731 (?) 112
Ramchandrapant Herwadkar, brother of Hari Ram—101
Ramchandra Bavaji, Peshwa's agent at Kolhapur—describes the difficulties and activities of Sambhaji and his queen Jijabai 15, 17-29, 156; urges on the Peshwa the special advantages of Karnatak situation 19, 23; describes the condition of the three southern states 22, 23; urges the affair of the bond of surety on the attention of Jijabai 27; proposes to leave Kolhapur 162; creates ill-feeling between Jijabai and Murarrao 187.
Ramchandrarao Jadhav—105, 262.
Ramchandra Mahadev—Peshwa's sardar—encounters Damaji Gaikwad 151, 174, 177, 238.
Ramchandra Malhar alias Baba—13.
Ramchandra Naik Mantri—23.
Ramraja Chhatrapati expresses trust in Shahu, Tarabai, and the Peshwa 33, 58, 67, does not like people accompanying Tarabai 71; advised by his sister to put trust in the Peshwa 72; is ill 79, appealed to by Bhagvantrao Amatya 121-148; blamed by Daryabai 184; makes overtures to Sambhaji 185; 191.
Rangoji Kakde—Officer of guard at Satara 102.
Ranoji Bhonsale of Nagpur—helping the cause of Tarabai 66, 128, 145.
Ranoji Ghorpade—Senapati of Kapshi—14, 15, 26, 31, goes to Pandharpur 88; 187, 218.

R—contd.

- Ramrao alias Ramanna**—68.
Rashid Khan—11.
Ravloji Ghatge—226.
Retoji Chavan—75, 76, 228.
Rustumrao Pandhare—11.

S

- Sabaji Baji Ghatge**—65.
Sabaji Naik Nimbalkar—96.
Sadashiv Chimnaji—14, pays special attention to Jijabai 18; 64, 67, 88, asks Shripat Bapuji to release the Pratinidhi and to bring him to Sangola 92; proposes to Fatesing to appoint Trimbak Hari as his Majumdar 95; 96, 108, 114, 162, 165, 180, 181, 183, 185, 188, 221, murderously attacked by Muzffarkhan 246.
Sadashiv Damodar—151, 174.
Sadashiv Pandit—99.
Sadashiv Raghunath—reports Tarabai's hostile attitude 59.
Sadashiv Sakhar Setya—47.
Safdarjang—meets Malharrao Holkar at Agra 174.
Said Hamid Khan, son of Siyadat Khan, Nizam's officer—179.
Said Salla—in the employ of Bhavsing Toke—brought to the notice of Toke 2.
Said Tariffkhan—97.
Sakharam Bhagvant Bokil—242.
Sakhoji Sindia—80.
Sakhubai Nimbalkar—joins the Peshwa against Tarabai 197.
Sakwarbai—senior queen of Shahu—23, 29, offers herself as Sati with her husband 38; has wardrobe accounts adjusted 194.
Salabatjang—receives false reports from Satara 173; watches events at Satara 175; 179, 182.
Sambhaji Raja of Kolhapur—protests to Shahu against Babuji Naik in the Karnatak 13; complains against Vyankatrao Narayan 14; proceeds against Arjoji Yadav of Vadgaon 15, irritated with Shahu and makes overtures to the Nizam 16; 17, 18, vexed at Murarrao's claim to the three states of Savanur.

S—contd.

S—contd.

Sambhaji Raja—contd.

Bednur and Sondhe, returns to Kolhapur 34 ; 69, 83, gets support from the Nizam 97 ; 101, 103, proposes to get Ramraja assassinated and capture Satara 160 ; prevented by Hari Ram from going to Satara 163 ; has his dispute adjusted by the Pratinidhi 185 ; advances towards Satara 188 ; inquires after Tarabai's health 196, helps Udayi Chavan 209 ; 211, 228, brings in Murarrao's help against Arjoji Yadav 229 ; wins over Sadashiv-rao Bhau to repair losses inflicted by Babuji Naik in the Karnatak 232 ; 235, 241, his death and trouble about the succession 249-254.

Sambhaji Angria—8.**Sambhaji Ghorpade**—81.**Sambhaji Padval**—8.**Sankraji Ram**—37.**Santaji Bandgar**—11.**Santoji Sindia**—80.**Sayaji Phalke**—74.**Sayaji Gaikwad**—Damaji's son—151, 152.**Shah Navazkhan**—97.

Shahu Chhatrapati—receives visit of Udayi Chavan 1 ; proceeds up to the Krishna against Udayi Chavan 10, finds it difficult to appease Sambhaji 13, orders satisfaction for Sambhaji 14 ; 29, 32, 33, death 37.

Shamrao, in the employ of Udayi Chavan—61.

Shamrao Ambaji—requests the Peshwa to send escort for the Pratinidhi 93.

Shamji Yamaji—Peshwa's agent at Pangaon—sends news of Ramraja's intentions 33, 184.

Shamrao Nagnath—79.

Shankraji Mahadev—Peshwa's sardar—encounters Damaji Gaikwad 151 ; 174.

Shankraji Ram—reports rebellious moves of Daryabai and Appaji Prabhu 153, 154.

Shekh Mira of Wai—96.

Sheeho Narayan—Vakil of Kolhapur—sent to Poona 246 ; informed by Jiyabai on the subject of Kolhapur succession 252 ; 259.

Sheeho Trimal—253.**Shivaji Bhonsle**—81.**Shivaji Dubal** of Miraj—155.**Shivaji Jagdale**—74.**Shivaji Khandekar**—157.

Shivaji Salokhe—asked to proceed to Miraj 80 ; 91, seeks Tarabai's protection for Miraj territory 233.

Shivaji Thorat—35, 75, 240.**Shivram Bhaskar**—238.

Shivram Pandit—83, 99, 100, 102, advised by his brother Bhagvantrao 117, 134.

Shivrao—105.**Shivaji Khandekar**—230.

Shriniwas Gangadhar alias Bhavanrao Pratinidhi—appeals to the Peshwa for justice 243, 264.

Shriniwas Raghunath—Peshwa's Vakil with Murarrao—20, 28, 114.

Shriniwasrao—172.

Shripatrao Bapuji—asked by the Peshwa to hand over the robes to Dadoba Pratinidhi 87, asked to release the Pratinidhi 92 ; 93.

Sidoji Ghorpade—16.**Sidoji Khule**—76.

Sidoji Thorat—25, reports to the Peshwa the movements of Sambhaji and others 31, 34, 35 ; describes his distressful plight brought about by Hari Ram 101 ; helps the Pratinidhi to defeat Babuji Naik 215 ; 228.

Sonji Bhapkar—16, killed along with his brother in an action at Bahadurpura 161.

Soiroba Paramhansa—103.

Subbarao Ghorpade—86, befriended by Tarabai 212.

Subhanji Mane—222.**Sultanji Sindia**—74.**Swarupji Khule**—76.

T

Tanajirao Khanwilkar—198.

Tarabai—33, 36, her saranjam 39-44 ; her activities to assert power 45 ; 46, receives tilgul from Tulaji Angria 49 ; 58, 61, learns about the devastation of Mahimangad 65 ; 66, her plans of going to Sinhgad 71 ; 79, 86,

T—contd.

Tarabai—contd.

sends robes to Bhagvantrao Amatya 90; 96, 98, 101, receives allegiance from the Sachiv 107; 110, 111, appealed to by Bhagvantrao Amatya 112, 115, 107-148; 155, 157, 159, calls Sambhaji to Satara 163, 167; distressed at Damaji's defeat 168, 180; demands tribute from Raghujii Bhonsle 186; 189; orders supplies from Antaji Shivdev 190; looks after the temple at Pratapgad 193; orders Injoji Kalbhar to her presence 195, 196; orders messengers back 198; 199, orders Yamaji Shivdev not to molest Pratapgad 205; troubles Yamaji Shivdev 206; receives report of disturbance in Miraj territory by Udaji Chavan 209; 210, 211, 216, 218, 233, 235, 244; intrigues with Babuji Naik against the Peshwa and the Pratinidhi 212, orders Chimnajupant Sachiv 220; incites sardars against the Peshwa 222-224-226; 230, 248, expresses confidence in the Peshwa 263.

Thabaji Bhonsle—81.

Trimbak Girmaji—reports to Bhausaheb the death of Nasarjang and the intrigues of Tarabai 105, demands from Bhausaheb a written authority to receive tribute 159; reports to Peshwa the treacherous conduct of Shrinivasrao and advises his recall 172

Trimbak Hari Majumdar—appointed Majumdar by Fatesing Bhonsle 95.

Trimbak Hari Patvardhan—joins Arjoji Yadav 18; traces the rebellion of Arjoji Yadav against Sambhaji 229.

Trimbakrao Lakshman—helps Tubajipant against Chavan 2.

Trimbak Sadashiv *alias* **Nana Purandare**—explains to the Peshwa Damaji's projects 104; defeats Damaji near Satara 167, 174.

Trimbak Shivdev—brother of Yamaji Shivdev—deputed to visit the Peshwa 206.

Trimbak Vishvanath—30, reports defeat of Damaji on the Venya 165; sends cash to the Peshwa and reports explosion in

T—contd.

Trimbak Vishvanath—contd.

powder magazine at Poona 177; sends forces against Damaji 178, 181; reports Damaji's submission 180, 199, 200.

Trimbakji Bhonsle—proceeding to Satara 55; 245.

Tubaji Anant Kavanaikar—proceeds against Udaji Chavan 2, 10; describes the Peshwa's movements 169.

Tuko Akdev—describes Bhagvantrao Amatya's affairs 11; 16

Tukoji Yegle—offers service to Tarabai 111.

Tulaji Angria—visiting Shahu at Satara 25, sends tilgul to Tarabai 49; 225.

Tuljabai—33.

U

Udaji Chavan—visits the King 1, besieges Savlaj 3; declares his loyalty to Chimaji Appa 4; is on good terms with the Senapati 5; at Shirol 9, 31, encamps at Ugar 34; reported to be proceeding to Kolhapur 35, list of his saranjam 56; 61, 73, 75, 80, defeated by Antajipant 85, 101; assures Tarabai of his loyalty 157, raids the territory of Chitapur 164; joins Chimnaji Bapuji against Sambhaji 188, molests Miraj territory 208-210, 216, 218, 233, 235, 244, moves towards Surapur with Babuji Naik 218, 219, 288, 230, 236, raids in Bijapur territory 247, asked by Raghunathrao to come and help against the Nizam 262.

Udaji Pawar (1757)—238.

Umabai Dabhade—makes friendly overtures to Trimbak Vishvanath 30, meets Damaji and makes demands 32; 104, 113, her property at Induri confiscated 183.

V

Vaghoji Shirke—death at Satara 114.

Visaji Kashi—Vakil from Sondhe to Satara—25.

V—contd.

Y

Visaji Narayan Joshi Huparikar—in the employ of Ichalkaranji 170; reports capture of Yadwad 214, 231; recommends Ramchandra Annaji to the Peshwa's notice 217; fails to capture Dharwar 221; 227, reports situation in the South to the Peshwa 237, 249-254; 265.

Vishnu Vishvanath—79.

Vishnu Narbar—77, 194.

Vishvasrao Ballal—returns to Poona from his father 178; promises to support Dinkar Mahadev with forces 201; reports peace being arranged with the Nizam 202; supports the Pratinidhi against Babuji Naik 203; 213, 245.

Vishvasrao—Vakil sent to Damaji 151.

Vithal Shivdev—proceeds against Udaji Chavan 9, raids in company with Udaji and loses his brother Abaji in an action 164.

Vithal Vishram—Diwan of Sawantwadi—231, 237, 265.

Vithoji Suryavanshi—126.

Vyankatrao Moreshwar—reports Raghuji's movements and plans 55; 67.

Vyankatrao Narayan Ghorpade—taken to task by the Peshwa; ill at Audumbar 14; expresses readiness to move against Udaji Chavan 219.

Vyankatrao Nimbalkar—105.

Yamajipant or **Yamanna**, jagirdar of Chikodi—26, acts against Sambhaji 31, 101, 150, 187, 229, 235, 236, 261; marries his daughter to Devrao, son of Khanderao Kashi of Satara 51; 101, 150, 208, 236, 265.

Yamaji Shivdev—proceeds to bring Udaji Chavan 3; raids Kolhapur territory 33; 74, 88, requests Raghunathrao to restore the status of the Pratinidhi 89; meets the Pratinidhi 92; 93, 94, 103, 109; is at cross purposes with the Pratinidhi 116; appealed to by Bhagvantrao 120; 199, 200, supported by the Peshwa against Babuji Naik 203; ordered not to molest Pratapgad 205; seeks protection from the Peshwa against Tarabai 206; 219, 264.

Yashvantrao Dabhade—defeated near Satara 167, 168.

Yashvantrao Gaikwad, a sardar of Kolhapur—8, 29, 98, 196.

Yashvantrao Mahadev Khasnis (Potnis)—23, 45, 67, 115.

Yashvantrao Lakshman—88.

Yashvantrao Olekar—81, reports trouble created by Shivaji Dubal 155.

Yashvantrao Potnis—See Yashvantrao Khasnis.

Yesaji Sindia of Manoli—meets Shahu 7.

Yesaji Sodkar—Killedar of Mahimangad—65.

Yesaji Bhonsle—son of Shahu—25.

Yesajipant—brother of Hari Ram Herwadkar—captures Vallabhgad 150.

